CERTITVDINIS MEDICINÆ VNIVERSÆ

Curioſa, & accurata

CONSTITVTIO

IN QVA

MEDICINA DIVIDITVR EX HIPPOCRATIS, & Galeni Mente, in partem principalem ſenſibilem, in ſpeculabilem æquè tum ſcientificam tum coniecturalem per earum principia, nec non in Moralem, ac denique in Metaphiſicam.

QVARVM

MEDICINAE PARTIVM QVAECVNQVE SIBI propriam continet felicitatem, ob eius certitudinem, nempe factiuam, ſpeculatiuam, actiuam, & diuinam.

HINC

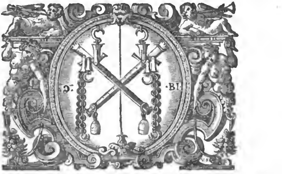
De Medicinæ certitudine ex parte ſenſibili, ſpeculabili, morali, & metaphiſica agitur. Quatenus certitudo ipſa aptiſſima eſt ad Medici optimi vtranque aſſequendam felicitatem.

Cuncta potiſſimum Hippocratis, Ariſtotelis, & Galeni doctrina conſtituta, & illuſtrata, & in ſex libros diſtributa.

Cum Indice copioſiſſimo, & vtiliſſimo adnotationibus, & dilucidationibus prædito.

AVTORE VALERIO MARTINIO VENETO, Philoſopho, & Medico.

SVPERIORVM PERMISSV, ET PRIVILEGIIS.

VENETIIS, M DC XXVIII.

Apud Io. Baptiſtam Combum.

Digitized by Google

FERDINANDO ERNESTO
INVICTISSIMO,
ET POTENTISSIMO

Hungariæ, & Boemiæ, &c. Regi, Archiduci Auſtriæ, Duci Burgundiæ, Brabantiæ, Stiriæ, Carinthiæ, Carniolæ, & Marchioni Morauiæ, Duci Lucemburgiæ, ac ſuperioris, & inferioris Sileſiæ, Vvitembergæ, & Tecka. Principi Sueuiæ, Comitis Haſpurgi, Tirolis, Ferretti, Kiburgi, & Guritiæ. Landtgrauio, Alſatiæ, Marchioni. S. P. D.

VALERIVS MARTINIVS VENETVS
Philoſophus, & Medicus.

PRo certo haberem, cum cæteris numeris Sereniſsime Erneſte, ſi ingenui animi tui ornamenta memoria, ac relatione complecti vellem, ſore, vt tuarum pondere laudum, quas meres, obrutus magis ingenij mei imbecillitatem detegerem, quam tuam virtutem, ſicut par eſt, repreſentarem. Quare tacito ſermone, mente autem ſolicita tuam omnium potius mirabor expectationem quam inconcinnis verbis exprimam. Hoc vnum ſit ſatius, te ab inuictiſsimo Imp. Ferdinando ortum trahere, à quo vno Germania amiſſa, vel deſperata pace donari potuit, qui plurimis triumphis ea peperit, quæ hæreditariaq; virtute, & tu pariter tueri valebis. Teſtantur Hungaria, & Boemia regio te nomine decorantes; tanti enim honoris meritum ſolius virtutis ſtudium præſtare cognouerunt. Sed præ omnibus animi ornamentis humanitatis dulcedo, vt videre eſt, tuum in ingenium ita penetrauit, vt non arduum, aut difficile reperiat iter ad tuum pectus grati animi ſignificatio, & ne tanto patri degener videaris, ad tuam tutelam profugientes conſtantiſsimè, & fortiſsimè defendere coneris. Verùm præter cætera maxima tum neceſsitudo, pariterq; cognatio, quæ mihi cum ſapientiſsimo Fratre Sabino plurimos annos apud Patrem tuum inuictiſsimum concionatoris munere functo mihi intercedit, doniauit animo, quo nouiſsima hæc mea volumina tibi commendata voluerim, vt vnà, & Patris Patrocinium, & Filij defenſionem vno obſeruantiæ, de uotionisq; meæ pignore adipiſcerer. Vale, Neſtoreosq; annos vitali rore frui liceat.

QVISQVIS.

MOLES. ATLANTICAS.

CERNIS.

OPVS. GRANDE.

HERCVLEVM.

MARMORIBVS.IN.IPSIS.LECTISSIMIS.

BOEMIÆ. ET. HVNGARIÆ.

ÆTERNVM. REGI. MAXIMO.

P. M.

ERNESTO. FERDINANDO.

AVGVSTISSIMI. CÆSARIS. AVGVSTISSIMO. FILIO.

EXPECTATISSIMAM.CVIVS.EXCELSI.ANIMI.INDOLEM.

MORTALIBVS. CONSPICVAM.VNIVERSIS.

VIRTVTVM.OMNIVM.SEGETE.FÆCVNDISSIMAM.

AVSTRIACI. DECVS. SANGVINIS. ORBIS. ATQ; INCREMENTVM.

AVGVRATVR. FVTVRAM.

CERTISSIMVM.

HVIC. VALERIVS. MARTINIVS.PHYLOSOPHVS. MEDICVS.VENETIARVM.

VENERATVS. IN. IPSA. SPIRANTEM. PATRIS. CÆSARIS. MAIESTATEM.

PERPETVÆ. M. OBSERVANTIÆ.

OPVS PRÆSENS. ET. ANIMVM VOVET· DICAT.

I N D E X
C O P I O S I S S I M V S
A C V T I L I S S I M V S

Quarti voluminis, de Medicinæ certitudine inſcripti.

IN QVO

Nedum cuncta, quæ ſcitu, & memoratu digna ſunt, vberrimè continentur; verum etiam rerum plurium, quæ valde latentes, ancipiteſque exitum, adnotationes, ſimulque dilucidationes cernuntur.

A

Acidus ſapor minus accommodatus nobis, quam bilis amara. 40. c

Acria irritant, mordent, calefaciunt, arefaciunt, & fluxiom, & phlegmonē affectis partibus mordicatis, & vſtis, & exiccatis concitant. 40. a

Acris terminus vltimus eſt vrere 40. a. non vltimus eſt pungere ibid. & mordicare.

Adoardus Gualandus perperam Ariſtotelem negligentia adnotauit. 23. c. d

Acris ſubſtantia qualis ſit. 76. a

Adſtringentia acribus comixta purgant, & mordicant. 40. a

Aegrotans ignarus cauſa eſſe poteſt, & impedimentum certæ cognitionis morborum. 18. c

Aegrotationum tenor ſenſibilis, & certus in omnibus inſuauibus, & inſalubribus iacet facultatibus: ſicuti ſanitatis ſenſibilis tenor certus in facultate guſtabili ſuaui, & mitè dulci, ac pingui reſidet. 35. c. d. 36. 37. 38. &c.

Aegrotantium ſolutiones quales eſſe debent, vt honeſtę, & iuſtę ſint. 101

Aegrotans magis cogitur relinquere Medicum impium aſſiduam Dei negligentē recognitionē, pro ſua ſaluta, quā Medicum negligentē morborum cognitionē. 112. c

Aeger aſſiduum Dei negligens cultum graue committit peccatum, ad quod cohibendum neceſſaria eſt Dei ira iuſta, quæ prohibebit quo minus Medicus pius diuino incumbens cultui, eam diuinā conſequi poſſit felicitatem; vnde morborum occultorū exactam adipiſci nequit cognitionem, nec conſequēter curationem. 116. c

Alimentum ſalubre euchymum eſſe debet. I. probi ſucci, & facilis digeſtionis, & minimi excrementi. 39. b

Alimento facultas medicamentoſa ineſt. 39. c

Alimentum quo ad ſaporem gradu tantum mutatur in ſanguinem: ſed ratione partis viuentis nutrita mutatur ſpecie, & genere ibid.

Aluum ſubducētia omnia vt acria, vel mordacia, vel ſalſa, vel nitroſa ſuum opus efficiunt. 30. a

Amarum, & ſalſum quomodo, & à quo, & ex quo fiat. 39. a

Amarum priuatio eſt oppoſitum dulci forma nutrimentali poſitiua. 39. d. ſed impropriè.

Amari terminus eſt abſtergere. 39. d

Aeſculapius cum Lampacea ſua vxore duos filios habuit Podalirium & Machaonum, & quatuor filias nempe Hygeam, quam venerabant idolatræ ceu Deam ſanitatem conſeruantem, & Panaceam, quam venerabant Antiqui tanquam Deam ſanitatem deperditam reuocantem & Aglam, & Iaſam quam venerabant Medici Antiquiores veluti Deas, quæ Medicorū præmia notabant; Vnde hæ quatuor filiæ inter Deas ab Hipp. connumeratæ ſunt, in iuſiurando. Sed Machaon & Podalirius inter Deos ab Hipp. connumerati ſunt, quia propè Aeſculapij templum nō habitarunt, nō ſunt ad belum troianum acceſſerunt, atque Agamenonem Ducem ſequuti ſunt, cum ij Reges Græciæ eſſent: At-

tamen ea ingenti multorum vulnerum occaſione, Artifices etiam fuerunt, et chyrurgiæ innentores, ideo inter Deos Aeſculapij Patris recenſiti non ſunt. 121. b.& c

Anima rationalis ſecundum eius virtutes acquiſitas angeſcit; & id magis, & minus quatenus magis, & minus ſtudio, & tempore, experimento, ſolertia, & ſagacitate perfectiorem, ac ſtudioſiorem, acquirit operationem: Hinc magis, & minus feliciter viuimus, prout magis, & minus prompti ſcimus ad ea obtinendam perfectiorem, ac ſtudioſiorem operationem. 2.b

Animæ rationalis tres potentiæ ſunt, nempe factiua, ſeu operatiua, & ſpeculatiua, & actiua: factiua eſt primum principium effectiuum Artium; ſpeculatiua ſcientiarum, & actiua philoſophiæ moralis: Ideo Animæ rationalis tres præcipuæ ſunt felicitates ibid.c

Animæ rationalis potentia factiua, ſpeculatiua, & actiua prudentiam ſibi communem poſſidet: Anima ipſi propriam, qua omnia hominis Anima ipſa regit, & felicitatem attingit. 2.c

Animæ rationalis potentia ſpeculatiua cognoſcens, ſeu ſcientifica tres virtutes ſibi proprias acquiſitas poſſidet, hoc eſt intellectum, ſcientiam, & ſapientiam. 2.d

Animæ rationalis potentia factiua, quæ intellectus practicus vocatur factiuus, ſeu operatiuus Artem habet vt ſibi propriam virtutem. 2.d

Animæ rationalis potentia actiua, quæ intellectus practicus actiuus dicitur prudentiam ſibi propriam obtinet vt eius virtutem propriam. 2.d

Anima primum agens eſt abſolutum, calidum vero innatum primum agens relatum: & quomodo primum agens abſolutum à philoſopho accipitur, & quomodo primum agens relatum à Medico deſumitur, in homine, declaratur. 43.d.& 44.a

Anima, quæ in homine eſt primum agens abſolutum, & ſpeculabile non conſideratur vt primum agens à Medico, ſed ab eo calidum innatum accipitur vt primum agens ſenſibile medicinale ſalubre. 43.d.44.a

Anima vegetatiua à Medicis vt ſenſitiuis, & factiuis non cognoſcitur vt primus motor in homine, ſed à Philoſophis dignoſcitur. 44.a

Artes ab Ariſtotele vocabantur ſcientiæ ſenſibilium, ſed id impropriè dicitur. 5.c

Artis Medicæ pars ſpeculabilis mentis ſpeculatiuæ eſt, vt mens ipſa inſtrumentum eſt diſponens mentem operatiuam ad rectè operandum 6.a. vel mens ſpeculatiua porrigit res ſpeculatas, ac definitas Menti operatiuæ vt ſubalternas ſubalternatæ Menti ibidem, & 5.d

Artis, & ſcientiæ conuenientia, ac differentia. 7

Ars quid ſit ibid.b

Artes ex cauſa fundamentali à ſenſu. 7.c

Arti quæ competunt. 7.d

Artis Medicæ principium primum effectiuum Mens rationalis eſt operatiua: velſit Artis medicæ pars ſenſibilis, aut ſpeculabilis, vel moralis, vel metaphiſica. 9.d

Artis Medicæ differentia diuiſiua, & conſtitutiua eſt, quòd ea naturæ humanæ corporea facultas reparatrix, cuſtos, correctrix, miniſtra, & æmula eſt. 12.a. b.c.& d

Ars Medica quomodo ſit Ars ſimpliciter, vt naturæ humanæ corporeæ reparatrix, cuſtos, correctrix, miniſtra, & æmula. 12.b.c

Ars Medica eſt habitus recta ratione operatiuus, ſeu factiuus. 12.c

Ars Medica eſt additio eorum, quæ deficiunt & ſubtractio eorum, quæ exuperant: & hæc definitio ab Hippocrate ponitur generaliſſima Medicinæ. 5.b

Ars Medica eſt, quæ ab eo quod moleſtum eſt, liberat, & id, ex quo quis ægrotat auferendo ſanitatem reddit, ſicuti idem natura facit: & hæc definitio ab Hippocrate ſtatuitur. 5.b

Ars Medica eſt, quæ morborum vehementiam obtundit, & in totum à morbo etiam paruo ægros vindicat, vt ait Hippocrates. 5.b

Artis Medicæ partem principalem ſenſibilem certam eſſe, quemadmodum ſcientiæ mathematicæ certæ habentur. 13.b.c.d.& 14.& 15.& 16.a

Artes non à ſubiecto ſuo, nec à præceptis, nec a materia diſtinguuntur, nec conſtituuntur: ſed à fine earum proprio ſubiecti adæquati artis tres conditionesq. requiruntur, ad hoc 17.a

Artis Medicæ paſſiones, ſubiectum, & cauſa non ſunt res ambiguæ, immo certæ, quia circa hæc non cadit conſultatio. 18.a

Artis medicæ certa cognitio à Medico perito non infeliciter nato habita. 18.a

Ars Medica certior eſt, phyſica ſcientia. 19

Ars Medica certa, & inculpabilis eſt per demonſtrationem potiſſimam propriè medicinalem, & communiter ſcientificam, quo ad modum ſcientificum dignoſcendi, etiam mathematicis ſcientijs communem, quatenus per inſtrumentum commune omnibus doctrinis, tum communiter, tum propriè ſcientificis. 20.d

Ars Medica demonſtrabilis, ſeu demonſtrata, eodem modo, & eadem vi, qua mathematicæ ſcientiæ ſe habent, ergo Ars medica certior eſt, quam phyſica ſcientia 21.b.& c.ex parte ſenſibili.

Ars qualibet vniuerſalia dignoſcit. 22.23.& 24.a

Ars medica certa habetur ex certis vniuerſalibus in ſenſu certiſſimo fundatis ibid.

Artes formaliter, ac principaliter certæ ſunt, ex vniuerſalibus per intelligentiam operatiuam in cauſa exiſtentem. 22.c

Artes intellectuales ſunt. 22.d

Artificioſum omne vniuerſale eſt, & intellectuale formaliter non autem particulare, neque ſenſibile, niſi fundaliter. 23.a

Ars Medica ad Grammaticam comparata, quo ad eius certitudinem. 23.c

Artes certæ ſunt per ſenſum in Anima ſentiente fundamentaliter exiſtentem, ſeu materialiter ex ſingularibus &c. 24.a.& b

Ars nulla vt rationalis vniuerſalia per ſe intelligibilia, ac rationabilia dignoſcit vbique, & ſemper quin etiã ſuum exerceat opus circa materiam externam ſingularium per ſe ſenſibilium, vt potentia rationabilium in loco, ac in tempore hic, & nunc exiſtentem. 22.a

Artes principaliter certæ per rationem ſunt ex certis vniuerſalibus rationabilibus. 22.a

Artes quibus ſcientijs ſpeculatiuis certiores cernuntur per ſenſum, ceu per fundamentum certum. 22.a

Arti-

Artifex vltra ſubſtantiam ſenſilem nullam aliam cauſam priorem ſua mente ſactiua dignoſcit, ſed per accidens, ceu inſtrumento diſponente, animam ſactiuam ad cognoſcendū in gratiam operationis ſaciendę, vtitur Mente ſpeculatiua ad aliam cauſam priorem cognoſcendam 25.a
Apud artificem ſubſtantia elementorum guſtabilis principium effectiuum eſt ſenſilitatis.25.b
Artes mente operatiua tanto extenduntur ſuis operationibus & ſuis cognitionibus; quanto a ſenſu apprehendunt.25.b
Artes certæ ſunt ſuo principio ſenſibilitatis in mente operatiua, conſiderantes ſingularia ſenſibilia, vt rationabilia ſub ratione ſpecifica vniuerſali.25.c
Artium certæ veritatis vniuerſalia artificioſa, in tertia parte vſuali perfecta, & compoſita ex doctrinali, & experimentali parti reperiuntur.ibid
Ars medica certa eſt ex vniuerſalibus factibilibus, & vſualibus compoſitis ex vniuerſalibus doctrinalibus, & experimentalibus.25.d.& 26.a
Ars Medica quomodo certa acquirenda ſit a medico perito.26.& 27.a
Ars medica inculpatus, & certus habitus eſt, quando ea acquiritur ſub optima Praceptoris eruditione, & multiſida veritate, cum exercitationis conſtantia: & cognitio a rei natura aſſumenda eſt, mox ad veritatem tum particularium, tum vniuerſalium perduci debet ex Hippocrate.26.d
Ars medica certior eſt, quam philoſophia naturalis. 27.b
Artem medicam certam eſſe ex philoſophia ſenſata ex qualitatibus guſtabilibus certis deſumpta, dilucidare proponitur 27.c
Artes per omnes ſenſus earum opus exercent.28.a
Ars medica peculiariter per ſenſum guſtus propriè ſuū opus exercet.28.& 29.& 30
Ars medica ſola ſecundum naturam ſe habet.28 c
Ars medica potiſſimum in qualitatibus guſtabilibus certis fundatur.28.29.& 30
Artis medicæ ſubiectum corpus humanum eſt ſalubre, inſalubre ex ſalubribus, & inſalubribus ſaporibus.28 d.& 30.d
Artis medicæ paſſiones, & cauſæ vt inſalubres ſapores regunt corpus noſtrum ægrum ibid.
Artis medicæ inſtrumenta.I.medicamenta ex ſaporibus tanquam ex facultatibus guſtabilibus ſalubribus fiunt 28.d.& 30.c.d
Ars medica certa cernitur ex quatuor ſenſibilibus, attamen potiſſimum ex facultate guſtabili 29.a
Artis medicæ qualitates maximam, & certam habentes vim, non ſunt primæ qualitates, ſed ſecundæ, ac tertiæ, nec non ſubſtantiæ guſtabiles 31. 32. 33. 34. & 35.a
Ars medica certa in tenore ſanitatis ſenſibilis ſua ſenſata, ac certa cognitione.41.d
Artis medicæ primum agens naturaliter natura eſt, quę per ſe, & primò ſanat Ars medica vero natura miniſtra, æmula, & imitatrix: Ideo Ars medica cercior eſt tanto alijs Artibus, quanto natura ſuis actionibus certior eſt.42.43.a.b
Ars medica primum agens artificiale in arte ipſa: Natura vero primum agens naturale eſt, cum Ars ipſa ſecundum naturam ſit.42.c
Artis medicæ forma differentia ab alijs formis aliarum artium.43.a
Artis medicæ pars ſpeculabilis ſcientifica, & certa eſt, ex ſyndrome ſcientifico conuertibile affirmatiuo, ab Autore conſtituto: à folio 81. vſque ad folio 87
Artis medicæ ſallacia frequentius eſt in cognitione falſa.82.a
Artis medicæ cognitio certa demonſtratiua circa morbum, locum affectum, & cauſam immediatam verſatur.82.b.c
Artis medicæ pars ſpeculabilis coniecturalis 88. ex ſyndrome non conuertibile eſt ibid.& 89
Artis medicæ pars ſpeculabilis coniecturalis, in pleriſq. certa fieri poteſt tribus, nempe peritia, diligentia, & prudentia inſtrumentis.88.& 89.a.& b
Ars medica difficilis, & cur.88
Artis duæ generales differentia.89.b
Artem medicam partim ſcientiam eſſe, partim coniecturam voluit Eraſiſtratus.89.b
Artis medicæ pars ſpeculabilis coniecturalis, vt prudentiæ medici ope, in pleriſque certa fiat, hæc prudentiæ inſtrumenta flagitantur, nempe ſolertia, ſagacitas, ſeu calliditas perſpicacia, bona conſultatio, electio, deliberatio, & ſententia.89.d.& 90.a.& quibus rebus Artis medica iſthæc coarctari debeat vt hæc frequentius certa ſit.90.a.& b
Artis medicæ pars ſpeculabilis tantum ſecundario ſpeculabilis eſt, vt contradiſtincta a parte ſenſibili, & vt ab Animæ potentia ſpeculatiua cognoſcenda exiſtit, tanquam ab inſtrumento diſponente Animæ potentiam factiuam, ſeu operatiuam ad exactam, & rectam curationem morborum ſpeculabilium a Mente ea ſpeculatiua iam cognitorum. Nam primario hæc pars ſpeculabilis ſactiua ſeu operatiua eſt, quia habetur pars habitus iam acquiſiti recta ratione ſactiui.f.2.3.et 81.88
Artis medicæ principia certa ſunt 93.94.95.& 96
Artis medicæ dignitates duæ ſunt viciſſim contrarias: ambeq́ue certæ.94.c.d.& 95.a
Artis medicæ dignitas prima eſt ſimilia, vt naturalia conſeruanda, conſeruari.94.e
Artis medicæ dignitas alia eſt, contraria vt præter naturalia auferenda, contrarijs curari ibid.
Artis medicæ ſimilia, vt naturalia conſeruanda, & diſſimilia vt præter naturalia auferenda à medico ſemper primario perpendenda ſunt, ibid.
Artis medicæ duos conſtituit methodos Galenus, nimirū methodum tuendę ſanitatis, & methodum curatiuam medendi, per duas eius dignitates, ad duos fines, in vnum conuenientes finem genericum, relatas.94.c.& d.& 95.a
Artis medicę ſuppoſitiones quales ſint, vt certę. 95.b
Artis medicę definitiones certę ſunt.95.c.d
Artis medicæ regula ſeu pręceptiones certæ ſunt.96
Artis medicę finis, quatuor vitijs moralibus, nempe auaritia, a gloria vana, ab honore indirecto, et ab ira pręoccupari poteſt.97.a
Artis medicę finis rectus quomodo auaritia impulſu pręoccupari poteſt.97.b.& 98.in morbis longis 98.a. in morbis acutis. 98.b
Artis medicæ pars diuina metaphiſica certa attingi po-

teſt diuina felicitate.110.111.& 112
Ars Medica erga D.O.M.reuerenter ſe gerit.110.a.& 111.a
Ars Medica quotquot vincit, hęc D.O.M.vi, & ope vincit:quia Medicinæ via ſecundum ſapientiam D.O.M. munus eſt, & remediorum efficatia ab eo pendet ait Hippocrates: ſed hæc intelligenda eſt ex parte tantum Medicinæ diuinę metaphiſica;cum alij hæc non credāt ex parte Medicinæ ſenſibilis, nec ex parte medicinæ ſpeculabilis tum ſcientifica,tum coniecturalis, nec ex parte morali,attamen omnibus in ijs partibus D.O.M. locum dant 110.a.& 113.a
Artis Medica ſapientia,& vſus a Natura Medici prudentis ſagacis, & perſpicacis emanat vt a Duce, & primo principio:& ab Arte ipſa tanquam a perficiente, & ab vſu veluti a frutifera, & longa exercitatione, omnino Artem Medicam in habitum firmum, & inculpabilem certum conſtituente: A natura vero dum ea effluit,& remiſcetur cum ſapientia &c.vt ait Hippocrates.118.d
Ars Medica cateris cunctis artibus longè certior eſt, quoniam D. Opt. Max. ſex modis ea munus cernitur: Nam quatenus humanæ naturæ corporea cuſtodia exiſtit, a Deo ipſo ſuam habuit originem; vt verò acquiſita ab Appoline inuenta, ab Aeſculapio aucta, ab Hippocrate perfecta, a Galeno autem a Sophiſtarum erroribus depurata,& ampliata.Denique ab alijs poſtea traductione è Graco in latinum nobis italis patefacta,& a ſuperſticioſis Arabum cauillis emendata à fol.120.vſque ad 122
Ars habitus eſt mentis practicę recta ratione factiuus: per quam attingimus factiuam felicitatem 2.d
Arabes Medicina Autores.122.b
Arabes ſicuti Medicinam praxi ampliarunt, ita in doctrina lacerarunt.122.b
Arteria, vena, & nerui tria principia continentia.folio 55.c
Auaritia Medici infidi Medicina finem peruertere poteſt.97.a.& quomodo ibid.b.& 98
Auaritia vitium eſt Medicina finem propriū deturpans; ſicuti prodigalitas vitium Medicum eneruans cernitur, ideo Medicus vt ſtudioſus ſit, liberalis eſſe debet. 100.d.& 101.a
Auaritia vitium cernitur in defectu liberalitatis. fol. 100.d
Auaritia,ſeu illiberalitas in dandis deficit, in accipiendis excedit.100.d
Auicennas Rex cordua fuit, inter Arabes primus Medicinę Princeps,122.b
Autores Graci doctiſſimi fuerunt in Artem Medicam rectè, & religiosè vt certam,& inculpabilem conſtituendā 121.& 122.Autores vero Arabes in doctrina praſtantes minime fuerunt,ſed in praxi conſtituenda bene ſe habuerunt.122.b.c

B

Bilis flaua amara a calore combuſtiuo orta, folio 40.c
Bilis celerius mouetur in febre tertiana,quam melancholia,& atra bilis 41.a
Bonum ſummum vide felicitatem.

C

Caimus vt Philoſophus, & Medicus aſſumit calidū innatum & non a calido eo primario exiſtente formaliter eius nomen accipit, ſed ab eius ſubſtantia ſecundario exiſtente ab eo vt a philoſopho conſiderata in vita conſeruanda: Ideo non ab eo quod primario agit, nomen aſſumit ſed ab eo quod cauſa eſt perficiēs conſeruans,& reſtaurans agens id:& ratio huius rei eſt,quoniam caimus non vt Philoſophus vniuerſa philoſophia,immo vt Medicus id agens perpendere tenetur, & hoc modo primario id agens deſumere cogitur ratione eius perfectionis, conſeruationis, & reſtaurationis a ſua ſubſtantia ſpirituoſa facta,& faciendę:ſecundario vero ad vitam tuendam, & ad eius actiones praſtandas id agens relatum conſiderare deuincitur. 47.a
Caimi Philoſophi, & Medici opinio de nomine, & eſſentia calidi innati.45.c.d
Caimum, & Cremoninum vtrumque de calidi innati nomine,& eſſentia optime dixiſſe,probatur.46.a.b
Caimi,& cremonini opinio de calidi innati nomine, & eſſentia conciliatur.46.d.& 47.a
Calliditas,vel ſolertia,vel ſagacitas hominis inſtrumentum eſt prudentiæ.89.d
Calliditas quibus rebus medicinalibus limitari debeat, vt medicinæ pars ſpeculabilis coniecturalis frequentius certa ſit.90.b
Calliditas Medici,quid prudentia inſerat, pro medicina ſpeculabilis coniecturalis certitudine conſequenda. 90.c.d
Calliditas vis eſt quadam,& aptitudo a natura rationali animę inſita:& calliditas eſt inuentrix facultas prudentia ad finem rectum,& honeſtum cui virtuti verſutia vt vitium opponitur.90.c.d
Calidum innatum quomodo ſit primum agens relatum, et quomodo Anima primum ſit agens abſolutum in homine,dilucidatur.43.d.& 44.a
Calidum innatum vt primum agens corporeum ſenſibile, & ſalubre in Arte Medica a Medico aſſumitur;non autem Anima, quæ eſt primum agens abſolutum & ſpeculabile.43.d.& 44.a
Calidi innati munera 4.ſunt 43.d
Calido inſito omnia corporea opera tribuit Hippo.43.d
Calor naturalis ſenſibilis eſt.43.d.& calor influens ibidem.
Calor influens à fol.51.c.vſque ad fol.53.d
Calor naturalis primus motor eſt corporeus,& ſenſibilis vt primus a Medicis conſideratus, quatenus primus motor in arte medica ſalubris per ſe, inſalubris verò per accidens 44.a
Calor innatus ad artem medicā coarctatus primus eſt ab anima rationalis facultate Medici factiua cognitus et indicatus ita primus: per quem omnes Medici,reguntur,ad operationes rectè adminiſtrandas ut caloris huius Miniſtri,æmuli & imitatores.ibid.
Calor naturalis in Arte medica conſiderādus primus eſt manutenēdus,vt primus autor,Rex,ac Imperator ſuppremus omnia regēs in ea arte:Ideo a virtū calidi innati prima indicatio deſumitur:quæ ceterarū omnium indicationū eſt regina:nō aūt ab anima deſumitur.ibi.
Calor naturalis vt primus motor corporeus medicinalis primò conſeruādus,vt Rex,& Imperator primario,et natu-

naturaliter per ſe ſanans, ille eſt qui permittit præſidy adhibendi menſuram adminiſtrandam: non autem Anima ægri vegetabilis permittit, cum ea Anima vt ſpeculabilis, non ſit primum agens in Arte Medica à Medicis perpendendum. 44.a

Calor naturalis ille eſt, qui vt primus motor, & Rex, & Imperator in Arte Medica vt medicinalis, & ſalubris per ſe, inſalubris vero per accidens alteratur: non autem anima vegetatiua: vnde anima ipſa non ſeneſcit, ſed calor innatus ſeneſcit 44. a. & b

Calor innatus alterabilis, & ſalubris etiam in corpore non dum organizato ante animæ ingreſſum 44.b

Calor innatus media natura eſt, inter animam, & corpus, quia hæc duo ſimul iungit 44. b

Calor naturalis à Medico ſaltiuo non conſideratur vt natura media inter animã, & corpus, nec prout hæc duo ſimul iungat, cum id à Philoſopho perpendatur. Sed à Medico caloris deſumitur vt primus motor corporis humani ſalubris, inſalubris, & neutri 44. b

Calor innatus primum agens eſt naturale in nobis, qui nos naturaliter, vt ſalubris ſanos conſeruat, & nos ægrotantes ſanare nititur 44. b

Calor innatus à Medico non conſideratur vt animæ primarium inſtrumentum, ſed à Philoſopho. ibidem.

Calidum innatum quid ſit ex Cremonino Philoſopho. 44. c.d.& 45.a

Calidum innatum quid ſit ex Caimo Philoſopho, & Medico 45. c.d

Calidum innatum à ſuo fine denominari debet à Philoſophis, ſed finis calidi innati, ſeu vſus eſt ad vitam tuendam, quæ tuitio in temperamento conſiſtit, ergo calidũ innatum temperamentum cernitur calidum, & humidum, ad ſuas proprias obeundas actiones limitatum. 46. b

Calidum innatum à Medicis non conſideratur ad ſuas proprias obeundas actiones coarctatum niſi ſecundario: quoniam primario à Medicis calidum id denominari debet per id, quod calidum innatum perficit, conſeruat, & reſtaurat, cum itaque ſpiritus vt ſubſtantia ſubiectiua in ſecundo modo dicendi per ſe, calidum innatum perficiat, conſeruet, ac reſtauret ergo à Medicis calidum innatum non à temperamento, ſed à ſubſtantia ea denominari debet. 46.b. & 49. b

de Calidi innati nomine, & eſſentia Cremonini Philoſophi, & Caimi Medici opinio conciliatur 46.d. & 47.a

Calidum innatum triplex eſt, nam vel ingenitum, vel primogenitum, vel partibus cunctis inſitus habetur 46. d. 47.c. & 48.a

Calidum innatum primario à Medicis conſideratur ratione eius perfectionis, conſeruationis, & reſtaurationis à ſubſtantia eius facta, atque facienda: ſecundario autem à Medicis conſideratur ratione finis, vel vſus eius calidi: ſed quoniam eius vſus ad vitam cuſtodiendam, & ad ſuas proprias actiones præſtandas relatus non conſideratur abſolutè, nec ſimpliciter vt à Philoſophis accipitur, ſed vt dixi relatus ad calidi innati perfectionem, conſeruationem, ac reſtaurationem, à ſua ſubſtantia tum factam, tum faciendam 46.d. & 49.b.

Calidum innatum à Galeno vt ſapientiſſimo Medicinæ profeſſore optimè de eius eſſentia, vt à ſubſtantia ſua perfecta, conſeruanda, inſtauranda, & reintegranda, ab ipſa eius ſubſtantia eſſentialiter denominatum eſt. 47.c. & 46.b. & 49.b

Calidum cunctis partibus inſitum, naturalibus inſeruiens actionibus, ab eius ſubſtantia eſſentialiter iure merito, à Medicis denominatur 48. & 49.

Calidum cunctis membris inſitum etiam membrale appellatum omnia eius munera efficit ratione ſuæ ſubſtantiæ tantum actu calidæ, & viuida conſeruandæ, reſtaurandæ, & quotidie reintegrandæ in Arte Medica ergo calidum illud membrale neceſſario à Medicis ex parte eius ſubſtantiæ appellari debet, non autem à qualitate 48. b

Calidum membrale in Arte Medica ſuas actiones efficere valet duntaxat vt corporeũ, ſenſibile, & ſalubre per ſe conſeruandum, reſtaurandum, & quotidie reintegrandum vt ſubſtantiale, ergo calidum id non à qualitate, ſed à ſubſtantia eius denominari debet. 48.c

Calidum innatum ſicuti à Philoſophis accipitur vt mixtum ex quatuor elementorum primis conſurgens, qualitatibus ita à Medicis aſſumitur vt mixtum ex quatuor elementorum ſubſtantiys 48.c

Calidum innatum ne dum potentiale eſt ſed etiam actuale ratione eius ſubſtantiæ ergo iure merito calidum innatum ratione eius ſubſtantiæ, non autem ratione ſuæ qualitatis à Medicis denominari debet. 48 c

Calidum innatum vt ſubſtantiale duplicem continet formam, nempe ſimilarem, & diſſimilarem: ſimilaris etenim forma eſt temperamentum calidum, & humidum; vt mixti ſimilaris forma à Philoſophis deſumpta; Diſſimilaris vero forma vt mixti diſſimilaris à Medicis accepta, eſt ſapor ſuauis mitèque dulcis, & pinguis, ſeu oleoſus, lenis, leuis, & exhalabilis, ita ratione ſubſtantiæ eius perfectus à Medicis conſeruandus, reſtaurandus, & reintegrandus. 48.d

Calidi innati dulce ſuaue pingue, & oleoſum à ſubſtantia terrea, ſuaui, dulci, oleoſa, pingui, leui, leni, & exhalabili exoritur. 48.d

Calidum innatum omnibus modis acceptum ſua ſpirituoſa ſubſtantia ſuaui, miteque dulci, pingui, & oleoſa perficitur, conſeruatur, inſtauratur, ſingulisque diebus integratur, & vndique regitur ad ſuas actiones agendas: ſicuti etiam deficiente ea ſubſtantia deperditur; vnde neceſſariò eam regignere denuo cogimur ſubſtãtiam, vt calidum illud deperditum, iterum integretur, reſtouretur, & roboretur 48.d. ergo à ſubſtantia denominatur. ibid.

Calidum innatum ex tribus ſibi proportionatis conſurgit ſubſtantiys, proportione reſpondentibus tribus virium ſubſtantiys, nimirum ſpiritui, carnoſæ ſpeciei, & partibus ſolidis: Ideo ex ſpiritu ſeminis ſecundo, & ex ſeminis portione tenuiori, & ex ſanguine menſtruo pariter tenuiori calidum oritur innatum 48.d. ergo à ſubſtantia dignè denominatur. ibid.

Calidi innati ſpiritus ſubſtantialiter cuſtoditur, & reficitur, ergo calidum innatum à Medicis ex parte ſubſtantiæ denominari debet. 49.a

Calidi innati virium roboris ſubſtantia triplex nempe ſpiritus, corpora ſolida, & ſpecies carnoſa: & ſicuti iſta virium ſubſtantia triplex eſt, ita vt hæc cuſtodiatur tria requirũtur, proportionata alimẽta ergo à ſubſtantia calidum innatum denominari debet 49.b

Calidum innatum ſubſtantia eſt, ratione eius humidi radicalis pinguis, dulcis, ſuauis, & oleoſi, ergo à ſua ſubſtantia

Digitized by Google

ſtantia calidum illud denominari debet.49.b

Calidi innati humidum radicale ſubſtantiale a ſubſtātia alimentali reſtauratur, & integratur ergo a ſua ſubſtantia calidum innatum denominari debet a medicis 49.b

Calidum innatum per conſeruationem ſuæ ſubſtantiæ cuſtoditur, reficitur, & integratur, ergo a ſua ſubſtantia calidum illud denominandum eſt.49.b

Calidum cordi inſitum, & primogenitum nuncupatū, per ſe mobile, primario vitalibus, ſecundario animalibus inſeruiens actionibus a ſua ſubſtantia eſſentialiter appellari debet.49.d.50.& 51.a

Calidum primogenitum cordi complantatum, quod iiſdē ſpiritus eſt ſua ſponte ſemper mobilis intro, & foras, vt primum agens corporeum ſenſibile, & ſalubre cuſtodiendum, reſtaurandum & integrandum a ſua ſubſtantia denominandum eſt a medico.49.d.& 50.a

Calidi cordi inſiti motus reflexiuus, compoſitus ex duobus motibus rectis proportione reſpondet motui perenni circulari ſtellarum.50.a

Calidum cordi implantatum ſuo motu reflexiuo peremni proportione reſpondet elemento mobili ſtellarum circulari, ratione eius ſubſtantiæ mobilis ſemper per ſe, ergo calidum illud digne in Arte medica a ſua ſubſtantia denominandum eſt.50.a

Calidum cordis mobile, eſt primus motor corporeus in corde exiſtens, qui vice motus circularis cæli reflexiuum, & rectum compoſitum, & perennem poſſidet motum, toto vitæ hominis curriculo.fol.50.a.& 115.c.& d. & 116

Calidum innatum Hippocratis, & Galeni ſententia non niſi ſpiritus eſt.50.a

Calidum cordis mobile per ſe ſuam eſſentiam ſubſtantialem tantum in eſſe ſucceſſiuo, & perdurante illius motus cernitur.50.a

Calidum cordi inſitum primogenitum a Gal. appellatur 50.b.& ſubſtantia mobilis ibid.

Calidi cordi inſiti mobilitas motorem habet duplicem a philoſophis conſideratum, nempe naturam, & Animā motricem.50.b

Calidum innatum ſpirituoſum Natura & autor noſtræ creationis 50.b.& ipſa natura vigot ad ſemen fæcundum diſpoſitiue reddendum ibid.

Calidum cordi implantatum ſua natura, & ſubſtantialiter mobile eſt, ergo calidum id ab eius ſubſtantia denominandum eſt.50.e

Calidum innatum cordis, quod ſpiritus cernitur ſua vi calorifica ſubſtantiali mobilis eſt, ergo ratione ſuæ ſubſtantiæ denominari debet.50.c

Calidum cordi inſitum duo facit in ſuo motu peremi ratione ſubſtātia ergo reſpectu eius ſubſtantiæ etiam cuſtodienda, reſtauranda, & integrandę denominari debet.50.d

Calidum innatum cordis per arteriarum tunicas eius uim pulſificam tranſmittit, & vitalem quæ influentes ſunt facultates: ſed calidum illud vt halituoſum aeri commixtum ſpiritum vitalem influentem parit, ergo calidū id ſubſtantia eſt halituoſa.50.d

Calidum cordi implantatum duos motus habet per dyaſtolem, & ſyſtolem vt ſubſtantia per ſe mobilis, ergo calidum id eſt ſubſtantia; quæ conſeruanda, reſtauranda, & integranda.51.a

Calidum innatum cordis ratione ſubſtantiæ innat facultates cerebri animales, ergo a ſua ſubſtantia iure denominandum eſt.51.a

Calidum cordi inſitum tanquam caloris fons cōmuni cunctis cæteris partibus, influentem giguens calorem à ſua ſubſtantia ſuum nomen eſſentiale deſumere debet 51.c.d.& 52.& 53

Calidum cordi complantatum caloris innati principium eſt, & fons, & foculare commune, & accommodatum alijs reliquis cunctis fouendis partibus; vt ſubſtantia mobilis, halituoſa, & fluxilis, ergo calidum illud iure merito eſt ſubſtantia, quæ etiam ita in ſuo robore cuſtodienda, reſtaurantia & integranda.51.c

Calor influens a corde promanat 51.c.& is ſubſtantialiter, ergo a ſua ſubſtantia is denominandus eſt ibidem.

Calidi influentis cauſa finalis, vel vſus non niſi a ſua ſubſtantia adimpletur, ergo ex parte ſuæ ſubſtantiæ calidum id denominandum eſt.51.c

Calor naturalis nullus in hepate gignitur.52.a. ſed totus in corde oritur qui influens dicitur ibid.

Calidi innati virium cordis communis omnibus alijs partibus ſubſtantia triplex eſt, ratione huius ſubſtantiæ cuſtoditur, regitur, reſtauratur, & integratur ergo calidum illud a ſubſtantia eius denominandum eſt 52.b

Calor innatus cordique inſitus ex Ariſtotelis mente etiam fons eſt cæteris partibus accommodatus, ob eius ſubſtantiam, ergo à ſua ſubſtantia, & à ſpiritu ex Ariſtotelis ſententia denominari debet.52.c.& d

Calidi innati, & cordi inſiti elemento ſtellarum mobili proportionati ſuo motu reflexiuo perenni triplex circuitus eſt ex Hippocratis ſententia, ſed hic triplex circuitus eſt ſubſtantiæ ſpirituoſæ, ergo calidum illud eſt ſubſtantia ſpirituoſa.52.d

Calidum innatum cordis ſuo influēte calore membra omnia, vt organa Animæ perficiendo, & omnia animaſtica opera diſponendo, cunctas etiam Animæ facultates iuuat, vt primus motor corporeus, vt ſubſtantia ſpirituoſa, ergo ab ea ſubſtantia calidum illud denominandum eſt, non autem à qualitate.53.a

Calidi cordis primogeniti poſtremum officium eſt ſeminis calido, prolificoque diſpoſitiuè conducere calido, ſed officium id à calidi huius ſubſtantia adminiſtratur, ergo calidum illud à ſua ſubſtantia denominari debet. 54.b.c.d.& 55.a

Calidum innatum, & vt primum mouens, & vt cauſa materialis, & vt effectus producens ab eo mouente primo corporeo, & ex ea materiali cauſa, ſemper cunctis modis calidum innatum ſingularium ſucceſſiuè prolificationi conducit vt ſubſtantia, ergo eſt ſubſtantia, fol. 55.a

Calidum innatum ingenitum ſingularium prolificationi inſeruiens vt ſubſtantia deſeruit, ergo calidum illud eſt ſubſtantia.55.b.c.d.& 56

Calidum ingenitum ſubſtantia ſpirituoſa eſt 55.b

Calidum, ſeu ſpiritus ingenitus vt purus elementarius, aereus, & aqueus, in ſe naturam continet perpetuam in ſucceſſiuo eſſe ſingularium proportione reſpondente elemento mobili ſtellarum ex Hippoc.& Ariſt.55.d. & 52.d

Calor ſeminis innatus ingenitus vocatus non ſolum principium ſubſtantiale eſt organizationis, ſed etiam dum

genitus

genitus ſit Aaima ingreſſa, vinculum eſt, quo Anima corpori iungitur, ratione eius ſubſtantiæ, ergo eſt ſubſtantia. 55.d

Calor, ſeu ſpiritus ſeminis ſæcundus ſicuti familiaris ſemini eſt ita familiaris eſt, & congeneus partibus ſpermaticis ſolidis vocatis non autem ſanguineis, ſeu ſpeciei carnoſa; dum genitus eſt, 55.d. & is vt ſubſtantia efficit, ergo eſt ſubſtantia.

Calidum innatũ ſua efficit munera vt ſubſtantia ergo eſt ſubſtantia. Præterquam quòd etiam ad ſua munera calidum ianatum à medicis conſiderari debet relatũ vt ſubſtantia temperamenti calidi & humidi ſemper à Medicis cuſtodienda in quantitate, & qualitate, & reſtauranda, & integraada, vnde calidum innatum eſt ſubſtantia apud medicos. 56.a

Calidi cordi inſiti primus motus eſt foras, ope ſua ſubſtantiæ ergo calidum illud à ſua ſubſtantia denominari debet. 56.a. & b

Calidum innatum quid ſit. 56.b. & 58.d. & 59.a

Calidum innatum ad prædicamenta reductum, quomodo in prædicamento ſubſtantiæ ſit, & quomodo in prædicamento quanti, & quomodo in prædicamento qualitatis, vel relationis, vel vbi. 56.e

Calidum innatum ſi ad artem medicam coarctetur, tunc ſanè tantum in ſubſtantiæ prædicamento reponitur. 56.c

Calorem ſemini viri inſitum, nominis impoſitionem, non à qualitate ſed ab eius ſubſtantia aſſumere deuincitur 56.d. & 57. & 58

Calor naturalis ſeminis ſæcundus corporeus ſenſibilis eſt, & ſalubris vt ſubſtantia ſpirituoſa, ergo eſt ſubſtãtia ſpirituoſa. 56.d

Calor ſeminis vim organizandi continet, vt ſubſtantia ſpirituoſa calida ergo à ſubſtãtia ipſa denominari debet. 57.b

Calor naturalis, vt ſubſtantia calida, & ſpirituoſa ſeminis prolifica cauſa eſt perpetuitatis ſpeciei hominis, ergo calor is ab ipſa ſubſtantia denominari debet. folio 57.d

Calidum innatum ſeminis parentis prolificum quomodo maneat implãtatum cordi filij ratione cauſæ materialis, & quomodo euaneſcat idem ratione cauſæ efficientis. 58.a

Calor naturalis ſeminis fæcundus etiam ex Ariſtotelis ſententia ſpiritus eſt, ergo à ſpiritu denominandus eſt 58.b. & 77.d

Calidi innati à medicis accepti definitio. 48.d. & 56.b

Calidum nobis inſitum nil aliud eſt, niſi ſubſtantia aerea pauca aquea ſubſtantiæ iuncta, mollis, ſuauis, oleoſa, lenis, & exhalabilis; ſua natura ſubiectiua, perfectiua, conſeruatiua, reſtauratiua, & integratiua calidi temperamenti & humidi eius ſubſtantialis; membris cunctis præſertim ſolidis inhæreſcens; ex ſeminis ſpiritu, atque tenuiori parti, & ex ſanguinis menſtrui ſubtiliori portione eborta; vt ipſa primus naturalis motor ſit corporeus ſenſibilis ſalubris per ſe, inſalubris vero per accidens; his cunctis modis antea narratis cuiuslibet operis corporei ſalubris tutor, & propugnaculum &c. 58.d. & 59.a

Calidum innatum eſt ſubſtantia. 59. in Arte medica.

Calidi innati duæ ſunt partes, nempe temperamentum, & ſubſtantia. 59.b

Calidi innati temperamentum ſimpliciter pars principalis eſt: attamen à Medico ſecondario conſideratum vt ſalubre. 59.b

Calidi innati ſubſtantia in arte medica primario vt ſalubris conſideratur, primo ante cætera omnia ſalubria, cuſtodienda, reſtauranda, & integranda, vt conſequenter etiam & ſecundario temperamentum eius ad ſuas actiones agendas cuſtodiendum, reſtaurandum, & integrandum ibid.

Calidi innati in arte medica pars principalior vt ſalubrior eſt ſubſtantia, non temperamentum, & cur. 59.b

Calidum innatum cur ſubſtantia ſit aerea, pauca ſubſtantia aquea iuncta, halituoſa, lenisque, declaratur. 60.b. & c

Calidi innati ſubſtantia cur mollis, ſuauis, oleoſaque ſit explanatur. 60.d. & 61.a

Calor innatus in ſanguine, & pituita naturalis eſt, vt in humoribus ſuauiter dulcibus. 60.d

Calor naturalis deffluxilis eſt, vt lenis, vt vero aſper retinibilis 60.c

Calor in pueris valde halituoſus 60.b

Calor in florenti ætate minus halituoſus ibid.

Calidum innatum eſt ſubſtantia aerea, & aquea, & cur 60.a.b

Calidum innatum aereum eſt, non autem igneum. folio 60.b

Calor innatus lenis eſt, & deffluxilis, & halituoſus, hinc etiam aereus, & ſpirituoſus exiſtit. 60.c

Calidi innati ſubſtantia mitè, ac ſuauiter dulcis tenor eſt ſanitatis ſenſibilis: ea vero calidi ſubſtantia ignea reddita tenor eſt ægrotationis ſenſibilis. 61.a

Calor igneus etſi cum febre ſemper non ſit: attamen is ſub genere caloris febrilis reponendus eſt ibid.

Calidi innati ſubſtantia cur oleoſa 61.a

Calidi innati ſubſtantia mollis eſt, ſed non propriè. 61.b

Calor naturalis cur calidus, & humidus ſuo temperamento ſit. 61.d. & 62.a

Calidi innati corporea opera contradiſtincta ſunt ab operibus animaſticis. 61.d

Calidi innati corporea opera animæ organa corporaliter perficiunt, & animæ facultates ita diſponunt. fol. 61 d

Calidum innatum multis modis exſiccatur, ideo humido naturale eget, etſi non integrum reſtauretur. fol. 62.a

Calidum innatum cum in partibus ſpermaticis, ſolidis appellatis potiſſimum inſit, & quomodo in carnoſa ſpecie 62.d. & 63.a

Calidum innatum ex ſemine, ſpiritu, & ex ſanguine menſtruo gignitur. 63.c.d. & 64

Calidum innatum in nobis primum naturalem corporeũ ſalubrem eſſe motorem, ad omnia corporea obeunda opera, oſtenditur. 65

Calidum innatum Animæ eſſentiam eſſe Stoici putarunt. 65.c

Calidum innatum primum Animæ inſtrumentum eſt. 65.c

Calidum innatum cordis eſſentia eſt potentiæ vitalis ex Galeno. 65.c

Calidum innatum totum corpus gubernat in operibus corporeis exercendis. 65.c

Calidum inſitum & Naturæ, & Animæ, proximum eſſe inſtrumentum, & Dei inſtrumentum eſſe in rebus naturalibus.66.& 67

Calidum innatum elementare igneum eſſe, Paparelæ, Carpentarij, & Rudij rationes ſtatuuntur.67.68

Calor quomodo naturalis, quomodo elementarius, & quomodo æthereus ſit, dilucidatur.72 .b

Calor naturalis vt elementarius non eſt igneus, immo aereus ſua ſubſtantia, ſua forma elementaria ſubſtantiali, et ſua vi eſſentiali elementaria contra Paparelam, Carpentarium, & Rudium 69. vſque ad ſol.74

Calor naturalis quot modis à cœlo emanat.72.b. vſque ad 74.c

Calor naturalis vt elementarius ſua forma ſubſtantiali, & vi ſua aereus eſt, alio doctiori ſtudioque id probatue 74.d.& 75.& 76

Calor innatus non modo prima mixtione quatuor qualitatum elementorum: Sed etiam alia mixtione quatuor ſubſtantiarum elementorum prorſus ſua forma aereus eſt, nihil verò igneus.76.b

Calor innatus ſua ſubſtantia leuis, rarus, lenis, ſuauis, facilè terminabilis, fluxilis, vbique, & ſemper mobilis: hinc aereus eſt.76.b

Calorem naturalem eſſe igneum argumenta, & rationes probantes, Paparelæ, Carpentarij, & Rudij ſoluuntur. 76.c. vſque ad ſ.78

Caloris naturalis à philoſoſo accepti forma eſt temperamentum aereum.77.d

Calidum innatum immortale æthera vocatum eſt. 115.c

Calor naturalis, & calor cæleſtis conueniunt metaphoricè ab vno.73.b.c

Calor naturalis à cœlo regitur ſuo motu, lumine, & figura circulari, vt naturaliter merè agat. 72.d.& 115.c. & d.& 116. vnde tantum metaphorice diuinus dicitur ibidem.

Calidum cordi inſitum ſpiritum eſſe aereum vndique, nihil igneum.70.c

Calor æthereus aereſcit, non autem igneſcit, & cur.73.d. 74.a

Caloris naturalis ſex differentiæ, & acceptiones 66.c. vſque ad 67.a. & in omnibus ijs acceptionibus vnus eſt, qui variatur poſtea quo ad varios vſus, & varias ætates hominis, attamen ſemper eſt inſtrumentum Naturæ &c.67.a

Calidum innatum metaphoricè diuinum eſt, & quomodo 115.c.d.& 116.a

Calidum innatum perpetuum eſt in relatione ad perennẽ ſucceſſiuam ſingularium perdurationem perpetuam, elemento ſtellarum mobili proportionatam.115.c

Calidum innatum cauſa inſtrumentalis perdurationis naturæ ſpecificæ humanæ eſt, 115. c. motu reflexiuo proportione reſpondens elemento mobili ſtellarum: vnde immortale, & diuinum diuinitate metaphorica hoc modo cœlo proportionata ibidẽ: quia id vi, & vſu, æquè eſt tam in ſemine, quam in homine ibid.d

Calidum innatum læditur, & morboſum euadit, ac tunc calidum innatum vt quoddam immortale, & diuinum metaphoricè in morbis magnis ineſt. folio 115.d

Calidum innatum æquè tum in ſemine, tum in homine proportionatum eſt elemento mobili lunæ, & ſyderum ex Hippocrate.115.d

Calidum innatum proportionatum elemento mobili ſtellarum ex Ariſtotele: tripliciter eſt proportionatum, vt ait Hippocrates, Nam vel elemento mobili lunæ, ob lunæ facultatem, proportionatum eſt, ratione motus humorum ad cauitates tendentis, vel elemento mobili ſyderum, ob ſyderum facultatem, reſpectu motus humorum ad exteriorem ſuperficiem, & ad ambientem conſiſtentiam tendentis: vel elemento mobili tum lunæ, tum ſyderum, ob eorum facultates, ratione motus compoſiti reflexiui intro, & foras tendentis.115.d.& 116.a

Calidum innatum, & cordi complantatum ſua ſponte mobile perenniter à lunæ, & ſyderum facultate regitur vt ait Hippocrates, & ideo diuinum metaphoricè cernitur: ita etiam calidum illud in motu reflexiuo perenni à ſemine parentis ad cor filij, & à corde, ad ſemen eiuſdem filij iam facti. Patris alterius filij ad cor eiuſdem filij alterius, vt proportionatum elemento mobili ſtellarum diuinum eſt metaphoricè.115.a

Carnoſa ſpecies ſuauis, mitèque dulcis ſe habet. fol. 37

Caro ſuilla primo à Galeno laudatur ſecundo caprila, tertio vitulina.39.c

Caro ſuilla euchyma cernitur, & ſimiligmea noſtræ naturæ corporeæ, & probatiſſimus cibus nobis validis viribus ſimpliciter eſt; cum tamen denſa ſit, & conſtricta difficilis digeſtionis eſt, hinc etiam maximi excrementi.39.c

Caro ſuilla cerebri, pedum, & paruorum liquefacta à Galeno proponitur in tertiana exquiſita, cum caro non ſit denſa, nec conſtricta: ideo probi ſucci, & facilis digeſtionis eſt.39.c

Carnoſa ſpecies partium ex ſanguine menſtruo fit. fol. 49.a

Cauſæ, & partes affectæ occultæ, & morbi latentes, & ſymptomata deliteſcentia quot modis accidere valent, per accidens, exploratur. 113.b.c.& d.& 114

Cælum quibus modis agit in inferiora à ſol.72.b. vſque ad ſol.74.c

Cælum quibus, & quot modis in ſublunaria agit.72.b.c.d & 73.a.b

Cælum ſuo motu quomodo hæc inferiora regit; & quomodo lumine, & quomodo ſua figura circulari.73.a. b.72.d

Cerebrum, cor, & iecur tria principia ſunt principaliſſima noſtri corporis.55.c

Certitudinis cauſa triplex eſt in Anima: nempe intellectus, ſenſus, & appetitus: verum neque ſenſus, neque appetitus cauſa eſſe poteſt, ſeu principium noſtrarum actionum ergo tantum intellectus cauſa prima, & principium effectiuum certitudinis cognitionis artis medicæ ſenſibilis.22.b

Cibus, & potus ſuauis, mitèque dulcis, & pinguis debet eſſe, vt ſalubris ſit.38.b.c

Cibus ſolidus per decuplum plus nutrit, quam cibus liquidus & in morbis acutis magis lædit.39.b

Cibus, & potus euchymus eſſe debet nempe probi ſucci, facilis digeſtionis, & minimi excrementi, 39.b

Cibo, & potu facultas medicamentalis ineſt.39.c

Digitized by Google

Cibus,& potus ſalubris ſanitatem conſeruans debent genere,& ſymetria corporis mixti ſimplicis diſſimilaris necnon tenorem,conuenire debet cum partibus corporis humani ſani: ſed tantum cibus,& potus ſuauis,atque mitè dulcis,& pinguis talis eſt,ergo tantum cibus & potus ſuauis,mitèque dulcis,& pinguis & ſalubris 35.c

Cichorei, & endiuię facultates plures & contrarias habent,ex varijs,& contrarijs elementorum ſubſtantijs, emergentes 29.d

Cognitio affectuum non eſt coniecturalis & cur.18.c.& d

Cognitio affectuum internorum fit induſtria rationali,& experimentali artificioſa,methodo demonſtratiua,ex ſyndromme omnium generum ſignorum conuertibili deſumpta 18.d.ideo cognitio certa eſt ibidem.

cognitio certa in Arte Medica acquiritur à Medico ſub optima Pręceptoris eruditione,& multifida veritate, cum exercitationis conſtantia,quę cognitio à rei natura prius deſumenda,mox ad veritatem confirmationis tum particularium, tum vniuerſalium perducenda eſt 26.d

cognitio perfecta Medici in Arte Medica quomodo acquirenda.25.d.& 26 & 27.a

coriandrum ex contrarijs oritur facultatibus 29.d

cognitio ſaporum certa eſt. 30.b

cognitio falſa frequentius cauſa eſt fallacię, Artis Medicę.82.a

cognitio certa demonſtratiua circa morbum,locum affectum,& cauſam immediatam ſe habet 82.b.c

cognitio ſcientifica morbi, loci affecti,& cauſę immediatę ex ſyndrome conuertibile cognitionis ſedis lęſę ex quinque ſignorum diagnoſticorum generibus formato,habetur.82.d

cognitio certa morborum ſpeculabilium tantum habetur morborum in ſoluta vnitate,& in mala compoſitione; non autem in intemperie particulari,& nuda 83.c.d

conſuetudo eſt habitus difficulter mobilis,ex pluribus,& reiteratis & frequentatis actibus noſtrarum familiarium actionum emergens.108.c

cognitione morbi,loci affecti,& cauſę à Medico negleta, incidit omne genus infortunij cum vehementi pernitie 111.b

conſultatio non de finibus,ſed de ijs quę ad finem tendunt, nempe de ambiguis 91.d

conſultatio quid ſit.ibidem.

cor, hepar, & cerebrum tria principia noſtri corporis principalia.55.c

corporis denſitas inhibere poteſt,ne Medicus morbum internum dignoſcere valeat.3.b

corpus humanum & phyſicę ſcientię, & facultatis moralis,& Medicinę ſubiectum eſt,cũ ratione finis harũ facultatum,ad earum finem limitetur: vnde Medicina comparata cum alijs duabus facultatibus, quo ad corporis humani certiorem cognitionem, ea Medicina certior eſt alijs duabus facultatibus 16.d. & 17. 18.19.& 20.

corporis denſitas impedire poteſt, quominus morbi à Medico perito dignoſci poſſint.18.c

corporis humani qualibet pars,nempe ſpiritus,partes ſolidę,ſpecies carnoſa,& ſanguinea maſſa ſua radice naturali ſalubri ſuaui, mitèque dulci, & pingui conſtat.37.b.c.d

corporis humani confluxio vna, conſpiratio vna, conſentientia omnia,vt ait Hippocrates: quia totum corpus vt ait Galenus ſibi conſpirabile, atque confluxile &c.113.c

corporis magnum principium ad extremam quamcunque partem peruenit,& viciſim.& c.113.d

Cremonini Philoſophi opinio de nomine,& eſſentia calidi innati 44.c.d.& 45.a

Cremoninum,& Caimum vtrunque de calidi innati nomine,& eſſentia optimè dixiſſe probatur.46.a.b

Cremonini,& Caimi opinio de calidi innati nomine, eſſentia conciliatur.46.d.& 47.a

Cremoninus de calido innato potiſſimum duo poſuit,vnum etenim expreſſit,nempe temperamentum:alterum vero ſuppoſuit,nimirum ſubſtantiam ſpirituoſam temperies ſubiectam, alioquin vir iſte non benè aſſeruiſſet. 47.a

Cremoninus,& Caimus de eſſentia calidi innati vniformes ſunt,de nominis vero impoſitione diſcrepãt.47.a

Cremonini ſcripta de calido innato Medicis vtilia ſunt vt Philoſophis naturalibus.56.c

D

DEfinitiones Medicinę certè omnino ſunt 95.c.d

Definitio quid ſit. 94.b

Deliberatio prudentia quid ſit.91.d.& 92.a

Demonſtratio ſcientifica ſimplex, potiſſima à Themiſtio appellata 7.d.& 8.a

Demonſtratio ſcientifica regreſſiua cauſalis vocata, vel propter quid 7.b.& 8.a

in Demonſtratione ſcientifica ſemper quęſitum quod eſt, notius eſſe debet principiorum. 8.a

in Demonſtratione cognitio medij pręexiſtens quod eſt, vario modo nobis notior eſt,quatenus vario modo medium cernitur ibidem.

Demonſtratio potiſſima medium internum habet, quod ęquè vtrunq; parit extremum; nempe tum paſſionem, tum ſubiectum 8.b

Demonſtratia potiſſima vtramque neceſſariam continet propoſitionem,immediatam 8.b

Demonſtratio propter quid medium extrinſecum habet, quod ſolum maius extremum.i paſſionẽ producit:ideo, quia medium in ſubiecto ſenſibile nõ eſt,nec ideo à ſenſu dignoſcitur,immo tantum ratione à ſenſu facta, per demonſtrationem quia, ſeu quod vocata à poſteriori fabricata.8.c

Demonſtratio propter quid ſolum maiorem propoſitionẽ habet,quę continet prędicatum per ſe, immediatum, & neceſſarium:minorem vero obtinet propoſitionem accidentalem 8.c.& d.

Demonſtratio potiſſima reuera tantum gradu,non autem ſpecie differt à demonſtratione propter quid contra Petrelam.8.d

Demonſtratio propter quid non eſt potiſſima contra Zabarelam.8.d

Demonſtrationes artificiales duę ſunt:Nam prima rationalis ſcientifica eſt vt artificialis rerum medicinaliũ vt artificialium ſecundum naturam à Mente Medici operatiua fabricata, quę vim habet demonſtrationis potiſſimę: alia vero eſt experimentalis particularium: & ambę in arte medica ſunt.9.a.b.c.& d.

De-

Demonſtratio communiter ſcientifica artificialis propriè vt medicinalis propriè potiſſimę demonſtrationi ſimilis primum gradum certitudinis cognitionis pariens neceſſaria eſt omnino diſtincta à potiſſima propriè ſcientifica demonſtratione, non autem ſuperflua 10. d. & 11. a b. & c

Demonſtratio propria medicinalis primum certitudinis gradum dignoſcendi potiſſimę demonſtrationi ſimilis pariens à mente operatiua Medici fabricatur, & vniuerſalium operabilium eſt. 11. d

Demonſtratio potiſſima artificialis, & medicinalis propriè artificialis, communiter vero ſcientifica. 16. b

Demonſtrationem potiſſimę ſimilem in primo gradu certitudinis quomodo per accidens quartus modus dicendi per ſe ingrediatur. 20. a

Demonſtratio ſimplex, vel potiſſima vt quartum modum dicendi per ſe contineat, plures habere debet conditiones, quę dilucidantur. 20. a. & b.

Demonſtratio potiſſima in Arte Medica per omne cauſarum genus quandoque inuenitur. 20. b

Demonſtrationes naturales quo ad res ſubiectas inuariabiles natura perfectiores, certiores, & efficaciores ſunt ſecundum naturam.

Demonſtrationes vero mathematicales cerciores, & efficatiores naturalibus demonſtrationibus quo ad modum procedendi, ac ſciendi in noſtra cognitione. 21. d

Denſitas corporis prohibere poteſt, quo minus Medicus internum agnoſcere poſſit morbum. 3. b

Denſitas corporis impedire ualet, ne à Medico perito morbi dignoſci poſſint. 18. c

Dei auxilio negleto, nihil homo feliciter tractare poteſt. 3. c

Deus, ex Platone, & Ariſtotele, vniuerſum regit mundũ per intermedias cauſas; vt virtus infinita, quæ in ſingulas influit res; quatenus Deus ſolus per ſe eſt, cætera vero cuncta ab eo tanquam à cauſa prima emergunt. 3. c

Deus ſolum his prælucet, qui de eo ſine errore loquuntur vt ait Mercurius Triſmegiſtus, Plato, & alij. fol. 3. c. 112. a

Dei operationum cultor Medicus eſt. 3. c. aliquando per accidens, & 112. c

Dei impulſu Medicus dignoſcit morbos per accidens occultos. 3. c. & 112. c. & d

Deus naturam creauit tanquam eius miniſtram. 3. c. d. & 113. a

Deus Artem Medicam condidit ibid.

Deus naturæ, & artis Medicæ principium vniuocum non eſt peculiare, ſed tantum æquiuocum, & vniuerſale omnium rerum. 3. d

Deus in Medicina tum ſenſibili, tum ſpeculabili, & morali concurrit, vt prima cauſa vniuerſalis, & vt autor omnium rerum ſublunarium vniuerſalis: In alia parte vero diuina metaphiſica concurrit, vt prima cauſa peculiaris, & principalis ideo Dei impulſu ea pars Medicinæ ex accidenti fallax, certa fieri poteſt. 111. b. & 113. a

Dei recognitio à Medico habenda, cum duplex ſit, vel vniuerſalis in parte Medicinæ ſenſibili, ſpeculabili, & morali, vel peculiaris, & principalis in parte Medicinæ diuina & metaphiſica: Ideo Medicus optimus nunquam ægrotantium exactam ingredi poterit curationem, quin prius aſſiduam D.O.M. habuerit recognitionem ijs Medicinæ partibus proportionatã 111. a. b. & 112. b. & 113. a

Dei prouidentia erga nos homines, ex Platone, & Galeno. 111. b & ex Ariſtotele ibid. c

Deus vniuerſum regit mundum ait Plato, & Ariſt. per intermedias cauſas. 111. d. vt virtus infinita, quæ in ſingulas finitas, & creatas influit res. 112. a

Deus in cunctis rebus eſt. 111. b. c

Deus ſolus per ſe eſt, cætera verò omnia à Deo emanant. 112. a

Deo aſcribit irato Medicus inſcitia, & imperitia plenus, ſi quid ſiniſtri euenerit; cum prius iactabundus aſſeruerit de felici morbo tanquam res forent eius manibus, quoniam potius Deo opt. maximo attribuere deberet, ſi quid feliciter eueniret: Vnde circa bonum euentum ſibi tribuit, circa verò infortunium Deo irato aſcribit, Ideo is Medicus iniurius eſt in Deum, cũ Deo aſcribat, quæ ſua infortunij ſunt ait Hippoc. 112. a

Deo, à Medico curante ægros, negleto, facilius interficiuntur ægrotantes, quam cognitione morborum, & cauſarum negleta, & cur, rationes redduntur. 112. a. & b

Deus cuncta gubernans, in medicina ocioſus eſſe nequit. 112. d

Dei potentia in Medicina maximè eſt, ſuo impulſu diuino, Medicum pium illuminando, in occultis æquè tum dignoſcendis, tum curandis morbis; Vnde ſcitu dignũ eſt Deum agere, non in morbos efficiendos diuinos, cõtra Heurnium, cum in morbis quid diuinum ab Hipp. non concedatur, ſed in morbos occultos per accidens, ab impedimento, dignoſcendos, & curandos rectè à Medico optimo, & pio ſol. 112. d

Dei opera in Medicina ſunt, nã quot quot Medicina vincit, Dei vi, & ope vincit, in morbis latentib. à Medico diuino impulſu cognitis, & rectè curatis: Immo medicina eſt via ſecundum ſapientiam, Dei munus eſt: cum Deus in ſingulis naturæ operibus exempla manifeſtet, in ægrotantium actionibus à natura factis, in dimicatione contra morbos depellendos, & in reſiſtentia, & in victoria: ex Hippocrate. 112. d. & 113. a

Dei ira iuſta neceſſaria eſt, ſine vlla Dei alteratione, ſicuti ira iuſta hominis neceſſaria ad vindictam, non quia homo læſus eſt, ſed vt diſciplina ſeruetur, mores corrigantur, licentia comprimatur; ita Dei ira iuſta eſt, ne humana vita turbetur: neque ad grauem accedet confuſionem ſtatus rerum, neque ſpretis, ſuperatiſq. diuinis legibus, ſola regnet hominum audatia, temeritas, & crudelitas; Ideo Dei iuſta ira neceſſaria eſt, ſicuti charitas, & miſericordia eius neceſſaria eſt: Nam Deus ad peccata coercenda ira vtitur iuſta, ad malos puniendos homines, ſicuti charitate vtitur ad bonos iuuandos viros, et miſericordiam exercet, ad afflictos ſubleuandos homines. 116. b. c

Dei ira iuſta neceſſaria ad ægrotantium impiorum peccata cohibenda. 116. d

Dei primum munus in medicina. 120. a

Deus omnia, quæ ſunt in medicina ſecundum naturam creauit; ſicuti quoque ipſam creauit Naturam vt eius Miniſtram. 120. b

Deus ſtatuit, quæ recta eodem modo ſemper ſunt; homines vero ſtatuerunt, ea quæ non eodem modo ſemper ſunt,

ſine

ſiue recta, ſiue non recta ſint. 120.b
Deus Medicinam conſtituit. 121.a. prima ratio, ſecunda ratio; tanquam hominibus magis vtilem magisq; neceſſariam cęteris rebus. ibidem.
Dei ſecundum, & tertium munus in medicina 121.b. quartum munus 121.c. quintum ibidem. d
Dei ſextum munus in medicina. 122.b
Deus ſua Diuina prouidentia Nicolaum Leonicenum, ac Theodorum Gazam excitauit artis medicę profeſſores vtranque calentes tum Latinam, tum Græcam linguam, vt Græcorum nempe Hippocratis, & Galeni libros è Græco calamo, in Latinum iſti viri reducerent calamum, ne amplius medicina à Græcis Autoribus iis recta, & certa, vt inculpabilis conſtituta, deinde ab Arabibus, nobis italis, multis erroribus, & cauillis deturpata, ægrotantium iacturis, maneret, immo vndique vt ea emendaretur. 122.b.c
Dignitatis artis medicæ duæ ſunt viciſſim contraria, ambęque certæ 94.c.d.& 95.a
Dignitas artis medicæ prima eſt ſimilia vt naturalia tuenda, conſeruari 94.c
Dignitas artis medicæ ſecunda eſt, contraria, vt præternaturalia auſerenda, contrariis curari. ibidem.
Dignitates illæ duæ artis medicæ ad duos eius fines, in vnum genericum deſinentes finem, relatæ, duas conſtituunt Methodos vt ait Galenus, nempe methodum tuendæ ſanitatis, & methodum curatiuam medendi. 94.c.& d.& 95.a
Dignitates artis medicæ duæ tantum illæ ſunt. ſub quibus cętera enuntiationes, ſeu propoſitiones comprehenduntur. 95.a. & quæ nam ſint ibidem.
Dignitas quid ſit. 94.b
Diuinum quoddam an in morbis occultis inſit, vel nō 115 116.& 117. an id ex parte ægri contingat impii, vel non ibidem.
Diuinum quoddam ſi in morbis occultis eſſet, in morbo ſacro adeſſet, ſed id in morbo nō eſt ſacro, ergo diuinum quoddam non eſt in morbis occultis. 115.b
Diuinum quoddam metaphoricè dictum, quod propriè naturale eſt, quomodo in morbis inſit; exploratur. 115. c.& d.& 116.
Diſcimus vel per demonſtrationem, vel per inductionem 24.b.& 26.d
Dulce ſuaue forma ſpecifica obiectiua, nutrimentalis, & ſimilaginea noſtræ naturę corporeæ eſt regens corpus noſtrum vt ſalubre 38.d.& cur ibidem & 39.a
Dulce alimentum eſt ſalubre, vt ſuaue, mitèque dulce, pingue, ſeu oleoſum, leue, & exhalabile 39. ideo amarum cum non ſit pingue, nec ſuaue, leuè, dulce, nec exhalabile, non nutrit, pariter nec ſalſum, nec nitroſum & 39.a
Dulce quod nutrimentum eſt habet ſibi iunctam quandā adſtrictoriam ſubſtantiam, & facultatem, & cur 39.b.
Dulce vt euchymum & epiceraſticum & acre, ſeu mordax vt cacochymum contraria ſunt ſub genere medicamenti. 39.d
Dulce alimentum eſt, non modo animalium, ſed etiam plantarum, & herbarum vt Ariſtoteles ſtatuit 39.a
Dulce vt forma ſpecifica obiectiua nutrimentalis eſt vt habitus partitiue. 39.d. ſed impropriè.
Dulce & amarum cōtraria ſunt ſub genere alimēti. 39.d
Dulce quomodo ab acido contra diſtinguitur: & quomodo hæc contraria ſint 40.a.b.
Dulcia vt craſſa tenuitatem eripiunt, vt vero pinguia, vnctuoſa, vel oleoſa punctionem, acrimoniam, & mordacitatem obtundunt. 40.a
Dulcia in linguam vnctuoſitatem ſuauitatem gratiſſimam induerunt. 40.a
Dulce alimentale mitè, & ſuauiter eſſe debet non autem exactè dulce, & cur. 61.a
Dulce omne leue eſt, & oleoſum immo oleoſitas de eſſentia dulcedinis eſt 61.b
Dyſenteria cognitio ſcientifica eſt, ex Galeno 81.a

E

ELectio recta quid ſit. 91.d.& 92.a
Elementorum formæ ſubſtantiales primæ qualitates ſunt. 77.a.b
Empiricorum obſeruationes quando Medicis dogmatib. vtiles ſunt vt ait Hipp. 26.d
Empirici à Medicis dogmatibus audiendi ſunt: & operationibus ſuis reſiſtere debent.
Empirici Medici in morbis longis, adimendi, & audiendi ſunt. 117.c
Empirici audiendi ſunt circa ſua remedia obſeruata: non circa conſilium de medendi ratione. 117.c
Epiceraſticum remedium ne dum mordacitatem obtundit, ſed etiam educit. 39.d
Epicurus non agnouit felicitatem 2.a.b
Epilepſia non eſt morbus diuinus, vt falsò Magi expiatores, circulatores, & arrogantes oſtentatores cenſuerunt, vt ait Hippocrates. 115.c
Eraſiſtratus voluit Medicinam partim ſcientificam, partim coniecturalem. 89.b
Excandeſcentia quid ſit. 104.c.d

F

FAcultas omnis à ſubſtantia emanat. 29.d
Fęmina etiam in generatione actiuè concurrit. 157.a & quomodo. ibidem.
Fæminæ generatio eſt, cum eius calor innatus debilior, & humidior calore naturali maris. 78.b
Febris quotidianæ periodicatio ſingulis diebus cur ſit 41.a
Febris tertianæ periodicatio cur alternis diebus contingat. 41.a.b
Febris quartanæ periodicatio quaternis diebus cur ſit. 41.b.c
Febris ſynochæ putridæ, & quotidianę differentia, quo ad periodicationem quartanæ 41.b.c
Felicitas hominis præſtantior, iucundior, delectabilior, & flagitabilior eſt, cęteris cunctis rebus. 1.a
Felicitas hominis in tribus conſiſtit, nempe in vita intellectuali, in voluptatibus honeſtis, & in amicitia. ibid.
Felicitas premium, & finis eſt ſcientię, artis, & facultatis moralis. 1.a
Felicitas obtineri poteſt, à ſcientificis, artificibus, & à Philoſophis moralibus in habitu firmo exiſtentibus. ibidem.
Felicitas mentis animę rationalis ratio eſt; vt habitus iam acquiſitus. 2.a

Feli-

Felicitas ab Epicuro cognita non eſt, eum is in voluptatibus corporeis, & obſænis, ſine ratione diſtnrſiua felicitatem poſuerit quod eſt falſum 2.a

Felicitas eſt operatio Animæ rationalis per ſe iucunda, delectabilis, & flagitabilis ab Anima huius facultate emanans. 2.b

Felicitas non eſt habitus, nec operatum: immo operatio tantum. 2.b

Felicitas vt operatio Animæ rationis & vt qualitas ſuſcipit magis, & minus: Unde magis, & minus homo felix cernitur, quatenus magis, & minus ſtudio, tempore, experimento, ſolertia, & ſagacitate ſua is prumptus eſt ad eam ſtudioſiorem, & perfectionem obtinendam operationem, vel ſpeculando, vel agendo, vel faciendo. 2.b

Felicitas, cum non ſit in vita ſenſitiva, immo tantum in vita intellectuali, ideo nec in brutis eſt, nec in pueris ratiocinatione carentibus. 2.b

Felicitas ab hominibus doctis non modo præſens dignoſcitur, ſed etiam ventura. 2.b

Felicitatem hominis genericam Ariſtotelis diuiſit in tres felicites ſpecificas, per tres Animæ rationalis potentias ſuis virtutibus proprijs habitu firmo iam acquiſitis, decoratas: nempe per potentiam operatiuam, ſpeculatiuam, & actiuam. 2.d

Felicitas hominis alia, quæ quarta ſe habet, ac diuina appellatur: & irrationalis & quomodo ea in Medico eſſe poſſit declaratur. 3.c. & 111

Felicitas hominis diuina ab Ariſtotele cognita. 3.d. & 111.d

Felicitas diuina ab Hippocrate inuenta fuit. 110.a. & 111.a

Forma principium actiuum eſt, ſingularitatis, & ſenſibilitatis. 24.d

Formæ elementorum primæ qualitates ſunt. 77.a.b

G

Galenus, poſt Hippocratis obitum elapſo anno 583. Dei impulſu excitatus, & monitus, primò ſomnijs eius Patris, mox eiuſdem Galeni, diuina prouidentia Medicinæ operam dare cæpit, non modo, vt illam philoſophiæ iungeret, verum etiam eam à ſophiſticis erroribus depuraret, contra Eraſiſtratum, Themiſonem, Teſſalium, & alios. Qui ætatis ſuæ annorum 17. Medicinæ incumbere. 121.d. & 122.a. & b

Genitura quomodo fiat. 55.c

In genitura primo cor conſtituitur ibid.

Genituræ membra à ſpiritu calido coarticulantur prima concretione, in fœmina duobus & quadraginta diebus in maſculo verò triginta diebus. 77.d

Gloria vana ſeu honor indirectus Medicinæ finem præoccupare poteſt. 97.a. & quomodo 99.a. & b.c

Gloria vana, ſeu honor indirectus Medici ſuæ exiſtimationis ſummitatem exoptantis Artis Medicæ finem rectum peruertere valet, dum ſpernit Medicinæ finem primum, qui eſt ſanitas naturæ humanæ corporeæ tuenda, vel deperdita iterum recuperanda, ſecundum vero amplectens finem, qui eſt ſuæ exiſtimationis cupiditas. 99.a

Gloria honeſta, recta, & virtuoſa Medici probi, & fidi tantum in doctrinæ veritate conſtat, non autem in dolo, nec verſutia, ſeu vafritie ex Hippocratis decreto. 99.b

Gloria vana Medici infidi, vitioſæ cauſa eſt, quòd is Medicus ſolas aſſertiones nugaceas, garulitateque plenas proferat fallaces, & periculi plenas, & ad errores procliues. 99.c

Glorioſè ſeu ambitioſè Medicus optimus eum vulgo loqui non debet. 99.d

Gloria vana, ſeu honor indirectus ſeu ambicioſitas à Medico, quomodo cohibenda ſit, ſtatuitur, vt gloria ſit honeſta, ad Artis Medicæ finem rectum, coarctata. 102.b.c. & d

Gloria Medici honeſta ſecundus eius finis, ad finem Medicinæ rectum relatus ibid.

H

Hæcceitas Scoti nedum principium indiuiduationis per ſe ſenſibilis eſt, verum etiam ſenſibilitatis. 24.d

Hæcceitas Scoti ex materia, & forma ſit, tanquam ex principio paſſiuo, & actiuo ſingularitatis, & ſenſibilitatis. 24.d

Hepar tantum vi nutrimentali calorem cæteris membris complantatum iuuat, & fouet: non autem calorem tranſmittit, cum nullum calorem ſpiritalem in ſe gignet. 52.b

Hepar, cor, et cerebrum tria noſtri corporis principia principaliſſima. 55.c

Hepatis nullus ſpiritus naturalis nec vllus calor naturalis eſt, qui in eo gignatur. 52.a

Hippocrates vt diues aurum ſpreuit. 98.c

Hippocratis æuo Reges Medicis ſtipendia præbebant, ideo aurum ſpreuit Hippocrates. 98.d

Hippocrati Athenienſes mille aureorum ſumam donodederunt, & alia plurima emolumenta fecerunt ibid.

Hippocrates Medicinam perfecit. 121.c

Hippocrates in ſuis operibus veraciſſimus ibid.

Hippoc. ingenio maximè philoſopho præditus fuit ibid.

Hippocrates omnium primus Autor fuit, ne dum philoſophorum, ſed etiam Medicorum; & Medicorum ſuppremus Princeps rationalium dogmaticorum. 121.c

Hippocrates à Galeno diuinus vocatur. 121.c

Hippocrates operationum naturæ prius explorator fuit, ac inuentor; & naturæ elementa inuenit; Vnde Ariſtoteles potius Hippocratis commentator, & interpres fuit quam Autor, de natura rerum. 121.d

Hippocrates primarum qualitatum & ſecundarum indagator fuit, ac etiam mixti generationem inuenit; & omnium bonarum rerũ Artis Medicæ Autor, et Dns primus, & ſuppremus fuit ibid.

Hippocrates vox Dei fuit ibid.

Poſt Hippocratis obitum ſophiſtæ Medicinam deturparunt, & fallacem reddiderunt. Vnde poſt Hippocratem elapſo anno 583. Galenus Dei impulſu, ſomnijſque monitus, iterum contra ſophiſtas Medicinam ab erroribus emendauit. 122.a

Homo non viuit vita ſenſitiua, ſed vita intellectuali, quatenus intellectus aliquid habet diuinũ circa operationem ſtudioſiorem, & felicitatem eius. 2.b

Homo ob animã viuit intellectualem: ob animæ vero intellectualis virtutes benè, & feliciter viuit, rectè operando, vel ſpeculatione, vel factione, aut actione. 2.b

Homo

Homo doctus, ac prudens non modo præſentem, verum quoque venturam agnoſcit felicitatem.2.b
Homo nihil feliciter agere poteſt ſine diuino auxilio.3.c. & 111.e
Homo nihil ſine diuina inſpiratione feliciter intelligere valet.111.e
Homo gignitur ex rebus dulcibus, & ſuauibus.37
Homines animoſi, iracundi.101.e
Humores reguntur à facultatibus guſtabilibus.40.e
Humidum naturale calidi innati ſubſtantiale à ſubſtantia alimentali reſtauratur, regitur, & integratur, ergo calidum innatum & medicis ex parte ſuæ ſubſtantię denominandum eſt.49.b
Hypoſtaſis vrinæ concocta alba fit à partibus albis ſpermaticis coquentibus ſolidis appellatis.63.a

I

IDeæ quomodo in multis concedendæ.72.e.in margine.
Idiotæ adſtantes interdum ob ſymptomatum vehementiam terrentur, turbantur, ac tumultuantur: Ideo medicus idiotis adſtantibus ſpeculabiles, & latentes patefacere debet morbos, per multa exempla pluribus ſimilitudinibus, & metaphoris declarata 116.d.cum idiotę rationes non intelligant ibid.
Idiotę ſine ægrotantium ſymptomatum vehementia, in morbis tædium inſerentibus, ſua natura medicus notiſſimus, turbati, irati, ac tumultuantes ſunt, non aſcribentes morbum naturæ ſuæ tędioſæ, immo medicorum inſcitię, & imperitię: & quid à medicis optimis tunc agendum ſit.117.b.c.& d
Ignis ſubſtantia qualis ſit.76.a
Ignis formaliter refractus, & mortuus manet in calore naturali vt forma elemēti mortui, nō vt forma calidi innati, nec vt virtus calidi innati elementaris. 78.b
Indiuiduationis principium adæquatum hæceitas Scoti eſt.24.d
Indicatio prima, quæ cæterarum indicationum omnium digne regina cernitur, non ab Anima deſumitur à medico, quia Anima à medico vt primus motor corporeus non cognoſcitur; ſed à virtute, & à robore calidi innati manutenendi vt primi agentis corporei medicinalis.44.a
Indicatio à viribus vitalibus deſumpta cæterarum omnium indicationum regina eſt.59.c
Inductio ſenſata vniuerſale facit in rei natura fundamentaliter.25.d.& 26.c
Inductio ex pluribus, & infinitis ſingularibus facta, in vnum finitum ſpecificum deſinens vniuerſalis immediatum eſt fundamentum.25.d.& 26.e
Inductio ſenſata, etſi formæ ratione quidam ſyllogiſmus ſit, attamen reſpectu materiæ non eſt ſyllogiſmus.93.a
Intellectus eſt cognitio principiorum.2.d
Intellectus ſcientię principium eſt.93.a
Intellectus eſt principiorum ſcientiæ habitus, & notitia, vt primum principium ibid.
Intellectus, vide Animam rationalem.
Interitus in maximo ſicco, & minimo humido iacet 62.b
Inſtrumentorum ſalubrium adhibendorum quot, & quæ perpendenda ſint.92.a
Inuidia, medicinæ finē præoccupare poteſt.97.a. & quomodo.99.d
Inuidia poteſt infidum, & vitioſum reddere medicum, medicinę finem violando.99.d.& 100.a
Inuidia quid ſit.99.d
Inuidia circa homines ſimiles ſe habet, quia figulus figulo, & faber fabro inuidet.99.d
Inuidia longè pernicioſior eſt gloria vana.100.a
Inuidia medici, ne is alio inuideat medico, quomodo profligari debeat ne ab ipſa Ars medica fallax reddatur.103
Inuidia quid ſit, & cauſa eius.103.a
Inuidia contrarium, & medium.103.a.& b
Ira, ſeu iracundia, & excandeſcentia medicinę finē peruertere poteſt.97.a.& quomodo ibid.b.& 100.b.c
Ira in medico optimo, & fido, vt iuſta eſſe poteſt.100.b
Ira, cum dolor ſit, ideo facilè non vtitur ratione. 100.b
Ira eſt appetitus apparentis vltionis cum dolore, propter apparentem iniuſtitiam.100.b
Iracundia, ira, & excandeſcentia, quid ſit.104.c.& d
Ira, à naturali cauſa emergēs, quid ſit, in qua parte inſit, & ad quem finem.105.a.b.& c
Irę, iracundię, & excandeſcentię differentię conſtituuntur.104.c.& d
Ira naturalis eſt, vel moralis eſt.105.a
Ira moralis propriè dicta vitium eſt, ibid.
Ira moralis non propriè vocata virtus eſt, & manſuetudo appellatur 105.a.& b
Ira naturalis eſt celer, & vehemens animi motio partis inferioris nimirum facultatis iraſcibilis cordis, quę ſuccedit iudicio animę indicantis, vt motus animoſæ cordis facultatis recuſans rationis imperium, & rationes huius imperij rationis prudētię præpediēs.105.b
Ira à corde pendet naturaliter, tum ſubiectiuè, tum effectiuè, & animi perturbatio eſt ibid.
Iracundus apertus eſt, non autem inſidioſus.104.d
Ira in animalibus inſectis naturaliter eſt.105.b
Ira naturaliter deſūpta in exceſſu ab Ariſt. & a Galeno calorifica vocatur 105.b.& a Platone exardentia nuncupatur ibid.
Ira ope actionis corporeę ſubſtantię calidi cordi complantati, fit, vt paſſio facultatis iraſcibilis cordis, animoſę, ac intrepidę, ſeu inuictę virtutis vocatę ad omnia terribilia agenda, & euitanda.105.b
Ira excedens ad pericula obeūda præcipitatrix eſt.105.c
Ira excedens quę vitium morale eſt, quid ſit ibid.d
Ira ex Platone quid ſit 105.d.vt vitium morale: ex Ariſtotele.106.a.ex Seneca, ex Carpentario ibid.
Ira neceſſaria cunctis animalibus, naturaliter, ad vitam ſeruandam in periculis.106.a
Ira impropriè appellata, quę manſuetudo eſt, & ira iuſta ſe habet, à prudentię imperio rationis vndique regulata homini prudenti neceſſaria.106.a
Ira moralis vitioſa duplex eſt, vel enim in exceſſu, vel in defectu ibid.
Irę, manſuetudinis appellatę, ſex ſunt conditiones, vt ab imperio rationis prudentię regulata ſit.106.b
Ira in medico prudenti in quibus rebus locum habere debet.106.b.& cum quibus rebus, & quomodo, & quo tempore, & quouſq. perdurare debeat ibid.b.& c
Ira regulata manſuetudo vocata à corde pendet tantum ſubiectiuè, nam effectiuè, & formaliter vt regulata à rationis imperio prudentię emergit.107.a.& b
Ira impropriè dicta, & manſuetudo vocata, quę homini prudenti neceſſaria eſt, quid ſit definitur.107.b

Ira compeſcenda, & regulanda cordis à rationis imperio cerebri, ſicuti equus ab equite, & canis à venatore compeſcitur, & regulatur.108.d

Ira exercitatione, magnanimitate & cordis temperata fortitudine temporis decurſu regulatur.100.a

Ira dum regulatur à rationis cerebri imperio, interdum adeo ſanguis circa cor exardeſcit, attenuatur, & in acrem ſeu mordacem transmigratur naturam, & igneam, à corde à cerebro cohibito igneo facto, vt nō modo homo animoſiſſimus fie, verū etiam tunc febris ephemera, & ardens, ac tertiana oboriatur: ideo in aſſueſacione cohibitionis iræ paulatim, & diu exercendus homo iracundus eſt.109.a

Iratus valde, non amplius homo eſt: quia memoria, & mente, & ratione deficit.109.b

L

LEnientia aluum omnia proritando ſuum opus faciūt, vel vt acria, ſeu mordacia, aut ſalſa, vel nitroſa. 30.a

Leones cur animoſiores.105.c.& iracundi ibid.

Liberalitas virtus bonorum morum in medio conſiſtens inter duo vitia nempe inter defectum liberalitatis auaritiam vocatū, et inter exceſſum liberalitatis prodigalitatem appellatum.100.d

Liberalitas æquè ſe habet tam in dando quam in accipiendo.100.d

Liberalitas Medicorum ad duo limitari debet, nempe ad Medici ſpeculationem, & operationem, & ad ægrorū opulētiam, & facultates vt ait Hip.101.a.b.c.d.102

Lingua quomodo à ſaporibus alteratur.29.a

Lingua diſſimularium corporum ſapores quomodo cognoſcere valet.29.d

Locus affectus ex quinq. ſignorum diagnoſticorum generibus agnoſcitur.82.d

M

MAnſuetudo difficilior eſt ſua acquiſitione in habitu firmo reſidente, quam cæteræ virtutes morales.108.e

Manſuetudo vide iram regulatam impropriè iram appellatam.ibid.

Marſilius Ficinus ex Platone ait nihil abſq. diuino auxilio poſſe feliciter agi; nihilque abſq. diuina inſpiratione intelligi poſſe, ſecundum Aegyptios.111.e

Materia principium eſt paſſiuum ſingularitatis, & ſenſibilitatis.24.d

Medicinæ tres ſunt partes, videlicet artificialis, quæ ſenſibilis, ac ſenſata cernitur, & ſpeculabilis, & moralis 2.e

Medicina tres poſſidet felicitates, ſicuti medicinæ tres ſunt præcipuæ partes ſecundū Animæ rationalis tres potentias diſtincta, vt pote felicitas operatiua, ſpeculatina, & actiua ibid. ultra felicitatem diuinam 3

Medicina pars artificialis, & ſenſibilis circa morbos patentes, & externos ſe habens, ab Animæ rationalis potentia operatiua regitur.2.e

Medicina pars ſpeculabilis morborum latentium, ac internorum ab Animæ rationalis potentia ſpeculatiua regitur.2.c

Medicina pars Moralis in bonis moribus reſidens, & in rei tantum veritate iacens ab Animæ rationalis potentia regitur actiua.2.c

Medicina difficilior eſt cæteris Artibus.3.b

Medicinæ certitudo ex parte principali artificiali, & ſenſibili in primo libro habetur.3.b

Medicinæ quarta pars, quæ non eſt principalis, metaphiſica eſt: quæ diuinam attingere poteſt felicitatem. 3.b. per accidens ibid.

Medicinæ impedimenta per accidens, ne Medicus dignoſcere poſſit morborum eſſentiam, locum affectum, & cauſas.3.b

Medicinæ quarta felicitas, quæ in rationalis a Deo emanans eſt, ac diuina vocatur.3.c

Medicina per notitiam ſenſatam manifeſta eſt, in ſua parte ſenſata.3.d

Medicinæ æquiuocæ acceptiones.4.a

Medicinæ ſecta vel empirica, vel Methodica, vel rationalis, & dogmatica, quæ tantum recta ſe habet.4.a. de qua hoc in opere agitur ibid.

Medicina rationalis in quatuor partes ſecatur, nempe in Artificialem, ſenſatam, & ſpeculabilem, moralem, et metaphiſicam de quibus in hoc opere agitur.2. & 3

Medicina ſecūndum aliquos eſt ſcientia.4.c.d

Medicina non eſt ſcientia, ſed Ars communiter ſcientifica: Unde medicina genus eſt Ars, non autem ſciētia; cum ſcientia communiter accepta demonſtratiua rerum medicinalium quo ad modum demonſtratiuum ſciendi, & cognoſcendi certum medicinæ differentia ſit, non tamen conſtitutiua, ſed vt diſtinctiua medicinæ demonſtrabilis à mechanicis non demōſtrabilibus. 5.& 7.& 8.& 9

medicinæ definitiones tres ab Hipp. conſtitutæ: medicinamque Artem eſſe communiter ſcientificam oſtenditur ex Hippocrate.5.b

medicina cur ſex phyſicę à Macrobio vocata eſt.6.a

medicinę partes duę non ſunt nempe theorica, & practica vt falsò Auicennas putabat, ſed tres ſunt.5. doctrinalis, & experimentalis, & vſualis, ſed ob vſualem aliæ duę ſunt, ad finem, & ad opus ſalubre.6.b.c.& d

medicinę finis, & vſus genericus ad opus communis eſt cęteris Artibus.6.b

medicinę genus Artem eſſe oſtenditur.7

medicina mentis humanę operatiuę facultas eſt ſingularium ſenſibilium vt vniuerſalū rationabilium.7.& 8

medicina eſt Ars cōmuniter ſcientifica artificioſa ut demonſtrabilis quo ad modum demonſtratiuum cognoſcendi communiter etiam ſcientijs accōmodatum ſcientificum artificioſum rectum, inculpabilem, & certum 7.& 8.& 9.& 10.& 11.

medicina eſt Ars communiter ſcientifica per demonſtrationem potiſſimę demonſtrationi ſimilem, quo ad modum ſcientificum, & certum ſcientijs etiam communem.9.e

Medicina eſt Ars ratione finis eius.9.e. reſpectu formę genericę; & ob efficientem eius cauſam ibid.d.10.11

medicinę primum principium effectiuum eſt mens rationalis operatiua: vel ſit medicinæ pars ſenſibilis, vel ſpeculabilis, vel moralis, vel metaphiſica.9.d

medicina Ars communiter ſcientifica vt communiter cum ſcientijs demonſtrabilibus.10.a

Medicinæ paſſiones ſicuti demonſtrabiles ſunt per demonſtrationem communiter ſciētificam, ita Ars medica

dica demonſtratiua eſt,ex parte mētis rationalis operatiua medici.10.b
Medicina differentia diuiſiua,& conſtitutiua eſt,quòd ea natura humana corporea facultas reparatrix,cuſtos, correctrix,miniſtra,& emula eſt.12.a b.c.& d
medicina quomodo Ars ſit ſimpliciter,vt natura humana corporea reparatrix,cuſtos, correctrix, miniſtra, & emula.12.b.c
medicina eſt habitus recta ratione operatiuus , ſeu factiuus.12.e
medicina eſt additio eorum, quæ deficiunt, & ſubtractio eorum,quæ exuperant:quæ definitio generaliſſima tum in methodo tuendæ ſanitatis tum in methodo medendi curatiua ab Hippocrate ſtatuta.5.b
medicina eſt,quæ ab eo quod moleſtum eſt,liberat,& id ex quo quis ægrotat auferendo ſanitatem reddit.ſicuti etiam idem natura per ſe facit;quæ definitio in methodo tantum curatiua eſt,reſpiciens indicationem curatiuam morbi : & pręſeruatiuam cauſæ ab Hippocrate poſita.5.b
medicina eſt,quæ morborum vehementiam obtundit,& in totum à morbo etiam paruo ægros vindicat vt ait Hippocrates.5.b
medicinam ſcientiam propriè eſſe rationes falsò ex Galeno,Heroſilo,conciliatore,& Montano deducta,conuelluntur.13.a
medicina ſenſata eſt Ars communiter ſcientifica, & certa certitudine demonſtratiua in primo gradu certitudinis,ſicuti etiam mathematicæ ſciētia certę ſunt certitudini primo gradu.13.b
medicina certa primo gradu certitudinis per demonſtrationem ſimplicem propriè medicinalem,ſenſatam ex terminis internis ſenſibilibus,ac ſenſatis ſimul iūctis, attamen vt ex intelligibilibus conſtituta & communiter ſcientifica.13.c
medicinæ pars ſpeculabilis certa ſecundo certitudinis gradu eſt,per demonſtrationem propter quid.13.d
medicinę ſubiectum corpus humanum eſt ad finem medicę Artis coarctatum 16.d.& 17.18.& 19.& 20
medicina ratione ſubiecti eius, certior cernitur phyſica ſcientia,& philoſophia morali,cum vtraq.corpus humanum pro ſubiecto habeat.16.d.17.18.19.& 20
medicinæ finis duplex,genericus,& ſpecificus.16.d
medicinę conuenientia,& differentia cum phyſica ſcientia,reſpectu corporis humani earum ſubiecti.16.d
medicinę,& moralis philoſophiæ conuenientia,& differentię.17.b.c.d
medicina certior morali facultate.17.d
medicina certa,& inculpabilis eſt per demonſtrationem potiſſimam propriè medicinalem,& communiter ſciētificam,quo ad modum ſcientificum dignoſcendi,etiā mathematicis ſcientijs communem, quatenus per inſtrumentum commune omnibus doctrinis,tum communiter,tum propriè ſcientificis.20.d
medicina demonſtrabilis,ſeu demonſtrata eſt, eodē modo,eademque vi,qua ſcientię mathematicę demōſtrabiles,vel demonſtratæ ſunt.21.b.c
medicina ad Grammaticam comparatur,quo ad eius certitudinem.23 c
medicina certa eſt, & inculpatus, vel inculpabilis habitus ex vniuerſalibus medicinalibus vſualibus compoſitis,ex vniuerſalibus doctrinalibus,& experimentalibus.25.d.& 26.a
medicina quomodo certa acquirenda ſit à Medico medicinæ ſponſo,collega,& ſocio.26.& 27.a
medicina certa,& inculpabilis acquiritur ſub optima Præceptoris eruditione,& multifida veritate cū exercitationis conſtantia:& cognitio à rei natura ſumenda eſt,poſtea ad veritatem tum particularium,tū uniuerſalium perduci debet.26.d
medicina cercior eſt , quam Philoſophia naturalis.27.b
medicinam certam eſſe,ex philoſophia ſenſata, ex qualitatibus guſtabilibus certis deſumpta,& ab Hippocrate inuenta,dilucidare proponitur.27.c
medicina ſola Ars eſt ſecundum naturam.28.c
medicina peculiariter in qualitatibus fundatur guſtabilibus.28.29.& 30
medicinę ſubiectum eſt corpus humanum ſalubre, & inſalubre, & ex ſalubribus, & inſalubribus conſurgens ſaporibus.28.d.& 30.d
medicina paſſiones nimirum morbi & morborum cauſę ex ſaporibus ſalubribus,& inſalubribus fiunt.28.d
medicinę morbi,& cauſę vt inſalubres regunt corpus noſtrum ęgrum.28.d
medicinę inſtrumenta medicamenta, & deletoria ex ſaporibus tāquam ex facultatibus guſtabilibus,ſalubribus,& inſalubribus conſiſtunt ibid. & 30.d
medicina certa cernitur ex quatuor ſenſibilib.ſenſuū,nihilominus peculiariter ex facultate guſtabili.29.a
medicinę qualitates maximam,& certam habētes vim, non ſunt primę qualitates:Sed ſecundę,ac tertię qualitates,& ſubſtantia guſtabiles 31.32.33.34.& 35.a
medicina certa eſt in tenore ſanitatis, & ęgrotationum ſenſibile,ſua ſenſata,& certa cognitione.41.d
medicinę primū agēs naturaliter Natura ęgrorū eſt,quę per ſe,& primo ſanat;medicina vero naturę miniſtra ęmula,& imitatrix eſt:Proinde medicina cercior tanto alijs artibus cernitur,quanto natura ſuis actionibus cercior exiſtit.42.43.a.b
medicina,ſeu mēs medici primū agēs eſt artificiale p ſe curans, natura primū agēs naturale eſt p ſe ſanās.42.e
medic. formę differētia ab alijs formis aliarū artiū 43.a
medicinę pars ſpeculabilis ſcientifica,& certa eſt,ex ſyndrome ſcientifico conuertibile affirmatiuo,ab Autore conſtituto:à fol.81.vſque ad fol.87
medicinę fallacia frequētius eſt in cognitione falſa.82.a
medicinę cognitio certa demonſtratiua circa morbum, locum affectum,& cauſam verſatur.82.b.c
medicinę pars ſpeculabilis coniecturalis.88
medicina pars ſpeculabilis coniecturalis ex ſyndrome non conuertibile eſt.88
medicinę pars ſpeculabilis coniecturalis vt plurimū certa fieri valet tribus, nimirum peritia, diligentia , & prudentię inſtrumentis.88.& 89.a.& b
medicina difficilis,& cur.88
medicinam partim ſcientiam,partim coniecturam eſſe voluit Eraſiſtratus.89.b
medicinę pars ſpeculabilis coniecturalis,ut prudētię medici ope,in pleriſq.certa fiat, quot prudētię medici inſtrumenta flagitantur:& hac requiruntur ſagacitas, ſeu calliditas,perſpicacia,ſolertia,bona cōſultatio,electio,deliberatio,& ſententia.89.d.& quibus reb.medicinalibus iſthęc limitari debeant, vt medicina ex hac parte frequentius certa habeatur.90.a.& b

Medicinæ pars ſpeculabilis tantum ſecundario ſpeculabilis eſt, vt contradiſtincta à ſenſibili ab Anima potentia ſpeculatiua cognoſcenda, tanquam ab inſtrumento diſponente Anima potentiam factiuam ſeu operatiuã ad exactam, & rectam curationem adminiſtrandam morborum, locorum affectorum, et cauſarum ſpeculabilium, cognitarum à Mente ſpeculatiua; Nã primario hæc pars ſpeculabilis factiua, ſeu operatiua habetur: & eſt pars habitus iam acquiſiti recta ratione factiui. fol. 2. & 3. & 81. & 88

Medicina ex Ariſtotele Ars eſt communiter ſcientifica 91. c

Medicinæ principia omnino certa. 93. 94. 95. & 96

Medicinæ dignitates duæ ſunt viciſſim contrariæ, ambæque certæ. 94. c. d. & 95. a

Medicinæ dignitas prima eſt contraria vt præter naturalia auferenda contrarijs curari. 94. c

Medicinæ dignitas alia eſt ſimilis, vt naturalia manutenenda conſeruari ibid.

Medicinæ ſimilia naturalia conſeruanda, & diſſimilia præternaturalia potiſſimum à Medico ſemper perpendenda ſunt ibid.

Medicinæ duæ Methodi à Galeno conſtitutæ ſunt, nempe methodus tuendæ ſanitatis, et methodus curatiua medendi, per duas dignitates eius, ad duos fines, in vnum conuenientes finem genericum relatas. 94. c. d

Medicinæ ſuppoſitiones quales ſint, vt certæ. 95. b

Medicinæ definitiones certæ ſunt. 95. c. d

Medicinæ regulę, ſeu pręceptiones certę ſunt. 96

Medicinę finis, quomodo auaritia impulſu peruerti poſſit. 97. & 98. in morbis longis. 98. a. in acutis. 98. b

Medicinæ finis, quibus vitijs moralibus à Medico infido præoccupari poſſit; nam ab auaritia, à gloria vana, & ab honore indirecto, & ab ira iuſta à Medico fido iracundo is finis fruſtrari poteſt. 97. a

Medicinæ pars diuina metaphiſica certa attingi poteſt, diuina felicitate, impulſu diuino acquiſita. 100. 111. 112

Medicina erga Deo Opt. Max. reuerenter ſe gerit. 110. a. 111. a

Medicina quotquot vincit, hæc D.O.M. vi, & ope vincit: Quoniam Medicinæ via ſecũdum ſapientiam D.O.M. munus eſt, & remediorum efficacia ab eo pendet, ait Hipp. 111. a. hæc tamen aliqui non credunt ibid.

Medicina reuocatur ad ſapientiam Dei metaphiſicam, & ſapientia ipſa ad Medicinam. 113. Hinc Medicus ſapiens ſimilis Deo eſt, & Hippocrate. 113. a

Medicinæ ſapientia, & vſus eius à Natura Medici prudẽte, ſagace, & perſpicace emanat vt à primo Duce, & primo principio. & ab Arte ipſa tanquam à perficiente, & ab vſu, vel exercitatione longa proficiſcitur veluti à fructifero vſu, omnino Artem medicam in habitum firmum, ac certum conſtituente: A natura vero dum ea effluit & remiſcetur cum ſapientia &c. vt ait Hippocrates. 118. d

Medicinę primum munus à Deo dono data. 120. a

Medicina ſua origine Diuina eſt, vt à Deo data, & ſecundum naturam eſt. 120. a

Medicina magis vtilis, magisq́. neceſſaria hominibus, cæteris cunctis rebus. 121. a. & b

Medicina certa eſt Dei O.M. munere, & à natura ibid.

Medicinę inuentio ab Apollo, auctio ab Aeſculapio. 121. b. perfectio ab Hippocrate ibid. c

Medicinæ deprauatio à ſophiſtis facta, & tẽpore annorũ 583. (donec poſt obitum Hippo. Gal. ætatis annorum. 17. cæperit eam à deprauationibus emendare) perdurauit. 122. a

Medicinæ deprauatæ emendatio à Galeno facta ibi. & b

Medicinæ deprauatio ab Arabibus iterum facta, emendatio à Nicolao Leoniceno, & à Theodoro Gaza conſtituta. 122. b. & c

Medicina deprauata fuit, quia Autorum Græcorum pręſertim Hipp. & Gal. libri è græco in Arabum perperã Auicenna duo permutati fuerunt; Hinc Arabum ſuperſticioſis delictis, aliquo temporis decurſu Medicina fallax erat poſt Galeni mortem. 122. b. c

Medicamenta ſimplicia & ſimilaria, et diſſimilaria ſũt: nam ſimilaria ſunt per primas qualitates tanqũ per differentias diuiſiuas, & conſtitutiuas: diſſimilaria vero per qualitates guſtabiles ſeu per facultates ſaporum. 29. e

Medicamenta omnia vt diſſimilaria, ex varijs elementorum ſubſtantijs oboriuntur. 29. d

Medicus tribus Animæ rationalis potentijs decoratus, ideo ijs tribus ſemper vti debet potentijs, nempe potẽtia operatiua, ſpeculatiua, & actiua: ſicuti Medicinæ tres partes præcipuę inueniuntur eſſe, hoc eſt Artificialis, quæ ſenſibilis reperitur, & ſpeculabilis, nec non Moralis. 2. e. Proinde Medicus tres aſſequi debet felicitatęs ab Anima rationali perfectas, nimirum operatiuam, ſpeculatiuam, & moralem, ſeu actiuam. 3. a

Medicus rationalis dogmaticus eſſe tenetur logicus, & Philoſophus tum naturalis, tum moralis, & metaphiſicus, & optimus Artifex medicinæ ſotius in ægrorũ calamitatibus, & collega in rectè artem ſuam adminiſtrandam. 3. a. b. c. & d. & 5

Medico perito cur tres ineſſe debent felicitates. 3. a. & b

medicus quibus virtutibus præditus eſſe debeat, exploratur. 3. a. & b

medico cur vtilis ſit hæc tractatio de medicinæ certitudine. 3. b

medici quarta felicitas, quæ inrationalis à Deo promanas eſt, & ideo diuina appellatur. 3. b. & quomodo ea in medico per accidens eſſe poſſit declaratur ibid.

medicus peritus nihil feliciter agere valet, ſine Dei auxilio. 3. c

medicus interdum per accidens Dei operationum cultor eſt. ibid.

medicus quandoque per accidens morbos agnoſcit occultos Dei impulſu ibid.

medici rationales, & dogmatici omnes Deo O.M. locum dant, & aſſiduam prębent recognitionem, quatenus ei, a quo omnia promanant bona; & à quo diuina, & metaphiſica felicitas ſuo diuino impulſu tum cognitionis tum curationis morborum per accidens occultorum emergit. 3. d

medici quomodo totam acquirunt peritiam. 26. a. & b. & c. & d

medici periti fiunt ſub optima Præceptoris eruditione, & multi fida veritate: & cognitio eorum à rei natura deſumatur: mox ad veritatem tum particularium, tum vniuerſalium perducatur. 26. d

Medicus non ſolo verbo rationali, verũ, & opere: ſed magis opere ſuam exiſtimationem tueri demonſtratur. 26. d

Medi-

Medici, qui ſint Medicinæ collegæ, & ſponſi. 26.a.b.c.d

Medicus cur certam habeat cognitionem, & operationem. 30.d.& 31.a

Medici mens operatiua primum agens eſt artificiale per ſe curans: natura vero primum agens naturale per ſe ſanans in arte medica, quæ eſt ſecundum naturam corpoream humanam. 42.c

medicus opifex inſtrumentorum naturæ, & Artis Miniſter eſt. 42.d

Medicus magis miniſter eſt naturæ corporeæ humanæ, quam Artis Medicæ. 42.d.& quomodo ibid.

Medicus quomodo magis miniſter Artis Medicæ ſe habet, quam natura humanæ corporeæ ſalubris. 43.a

Medici, & philoſophi conueniunt quo ad eſſentiam formalē calidi innati: quo ad nominis vero impoſitionis modum diſcrepant, quia philoſophi à calido temperamento ſimpliciter, & abſolute nomen deſumunt tanquam à principale agente: Medici vero à re id agens perficiente, tanquam à conſeruante, reſtaurante & reintegrante calidum innatum: cum Medicorum ſit calidum conſeruare, reſtaurare, & reintegrare. 47.c.49.b

à Medicis calidum cunctis membris inſitum, naturalibus inſeruiens actionibus, ab eius ſubſtantia iure merito denominatur; tanquam ab ea parte calidi innati à medicis primario conſiderata, ope Medicorum, calidum innatum perfectum ſicuti illud eſt, conſeruante, reſtaurante, & quotidie reintegrante. 48.& 49

Medici, & Philoſophi conueniunt quo ad eſſentiam calidi innati coquentis; nam ambo, vt philoſophi (quia & Medici vt per accidens philoſophi ſunt) dicunt partē potiorem calidi innati adeſſe temperamentum: quod vitam cuſtodit ſuis actionibus: differunt attamē quia Medicus non conſiderat eam partem abſolutè, vel ſimpliciter potiorem, ſed eam partem ad artem medicam coarctatam ſalubriorem potiorem aſſumit, ab eo Medico primario cuſtodiendam, reparandam, reſtaurandā, & quotidie integrandam: Vnde nota apud Medicum ambas calidi innati partes vt ſalubres potiores eſſe, ſed differenter; quoniam Medicus temperamentū calidi innati tantum philoſophica acceptione accipere poteſt formaliter, ſubſtantiam vero ſubiectiuè aſſumere valet: ideo in medicina temperamentum calidi innati potior pars eſt formalis, eius verò ſubſtantia potior pars calidi innati eſt ſubiectiuè: Sed quia per conſeruationem, reparationem, reſtaurationem, & integrationem temperamenti, nō conſeruatur, nec reparatur, nec reſtauratur, nec integratur ſubſtantia: immo in oppoſitum per conſeruationem ſubſtantiæ non ſolum calidi innati temperamentum, ſed & cætera, quæ ſunt in humano corpore ſecundum naturam cuſtodiuntur, reparantur, reſtaurantur, & integrantur: & ipſa ratio eſt, quòd Medicus, vt conſeruans, reparans, reſtaurans, & integrans corpus humanū ſecūndū ſuum eſſe naturale ſalubre, nō debet conſiderare partē calidi innati principalem formalem primario, immo ſecundario tantū, hinc primario conſiderare deuincitur partem calidi innati ſubiectiuam vt potiorem ſalubriorem primario cuſtodiendā, reparandam, reſtaurandā, & integrandā; ideo ex parte illius ſubſtantiæ ſubiectiuæ calidi innato debebat Medicus nomē imponere. 47.c.49.b.59

Medicus cum philoſopho conuenit, quo ad conſtituē dam partem eſſentialem & formalē; nec non aliam partem ſubiectiuam calidi innati: Differt vero à philoſopho, quoniam philoſophus ſimpliciter, & abſolutè calidum conſiderando innatum, vult partem primario exiſtentem eſſentialem primario ab eo etiam eſſe conſideratam; & ideo à qualitate calidum innatum denominat: Medicus verò vt ſalubre omnium primò ab eo cuſtodiendum, reparandum, reſtaurandum, & integrandū: innatum conſiderat calidum; cum itaq. id cuſtodiatur, reparetur, reſtauretur, & integretur ope partis ſubiectiuæ, ideo non vult partem primario exiſtentē primario ab eo conſiderari, immo ſecundario; quia vult partem primario exiſtentem ſecundario ab eo conſideratam eſſe, & eam partem ſecundario exiſtentē vult primò conſiderantem eſſe; Proinde à parte ſubiectiua primario ab eo cogitata, calidum innatū denominat: Vnde licet hi conueniant ſimul de partibus calidi innati primario & ſecundario exiſtenti; attamen differunt de partibus his calidi innati primario, & ſecundario conſiderandi: vide eoſdem locos, nempe. 47.c.et 49.b.& 59

Medici Mens factiua Menti phiſici ſpeculatiuæ fidē præſtare debet; res ſpeculabiles à Mente ſpeculatiua demonſtratas, & definitas accipiendo. 61.d

Medicus primario conſiderare debet omnia vt ſalubria cuſtodienda, reparanda, reſtauranda, & integranda: ſecundario vero iſthæc conſiderat poſtea ad vitā ſalubrem conſeruandam vel recuperandam, & ad ſua munera ſalubriter adminiſtrauda, relata: Ideo cōſiderat calidum innatum primario ex parte ſubiectiua primò cuſtodienda, reparanda, reſtauranda, & integranda; qua conſeruata, reparata, & reſtaurata, nec non integrata, neceſſario ēs eius temperamētum cuſtoditur reparatur, reſtauratur, & integratur, atq. paratum redditur ad vitam ſalubrem conſeruandam, vel recuperandam, & ad ſuas corporeas actiones ſalubres obeundas, ideo hanc partem calidi innati ſecundario conſiderat. 47.c.49.b.& 59

Medici quos tenentur curare gratis, & quos queſtu. 98.b.c.& d

Medicus infidus auaritia, gloria vana, honore indirecto, fines Medicinæ præoccupare valet. 97.a.& 98

Medicus iracundus fidus ira iuſta medicinæ finem peruertere poteſt ibid.

Medicus auarus adulator, humilis, ſeruilis, & aliorum modo viuit; & is vituperabilis eſt, vt vitioſus maximo refertus vitio. 98.b

Medicus magnanimus aliorum modo, niſi amicorū viuere nequit, qui vt virtuoſus honorabilis, vt liberalis ib.

Medicus peritus, & fidus quādo ab ægris dignam ītāq. accipere poteſt mercedem, vt Medicina ſit liberalis, ex Hippocratis mente. 98.c

Medicus bonus, quia morbi celeritas multā ad reuerſionē occaſionē exhibet, nequaquā impellit, vt ſuā vtilitatē quærat: Verum vt potiorē ſuę exiſtimationis rationem habere debet. 98.b.in hoſpite, & egeno ægro ibid.c

Medicorum ſatius eſt à morbo homines reſeruatos exprobare, quam perniciosè emungere, & id in hoſpite, & egeno intelligi debet ægro. 98.c

Medicus fidus, & infidus ab Hipp. ſtatutus. 98.d

Medicus chriſtianus nunquam infidus eſt ibid.

Medici hac noſtra tempeſtatę, quoniā diues haudquaquā ſunt, vt diues eras Hipp. nec etiā quia Reges ſtipendia

cunctis medicis dono præbent, ad eorũ neceſſitates reparandat,vt Hip.æuo Reges exhibebant,ideo pro eorum neceſſitatibus ſuffragandis,ab ægris honeſtã, & iuſtam accipere coguntur retributionem.98.d

Medicus vanitate ſuæ exiſtimationis gloriæ, ſeu honoris indirecti artis Medicæ finem primum, qui eſt ſanitas naturæ humanæ corporeæ tuenda, vel deperdita iterũ recuperanda, præoccupare poteſt, ſecundum tantum amplectens finem qui eſt ſuæ exiſtimationis cupiditas 99.a

Medici probi, & fidi gloria honeſta, recta, & virtuoſa tantum in doctrinæ veritate conſtat, non aũt in dolo, nec verſutia, ſeu vafricie, ex Hipp.mente.99.b

Medici finis duplex.99.a

medicus vanus ſuæ exiſtimationis cupiditatem primario amplectẽs,doctrinæ veritatem ſuæ exiſtimationi poſponens, ſolas aſſertiones nugaceas profert fallaces, periculi plenas. & ad errores propenſas, & garulus ille medicus cernitur.99.c

medicus infidus inuidia plenus Artis medicæ finem violare poteſt.99.d.& 100.a

medicus optimus glorioſè,ſeu ambitioſè cum vulgo loqui non debet.99.d

medicus loquens cum obſtentatione poetica, eſt defectum habere in arte ibid.& 100.a

medicus inuidiæ affectus dignè omnino cauendus ab omnibus.etſi ſorcaſem quæſtum non quærat: nam ſi eam quæreret,duplici ratione is euitandus eſſet.100.a

medicus ira impulſus medicinæ proprium omittere poteſt finem ægrorum iactura.100.b

medici infelices conditiones,quæ nam ſunt.ibid.

medici optimi operationes,quæ nam eſſe debent,vt is Deo ſimilis ſit.ibid.

medicus optimus iracundus eſſe non debet,immo manſuetus.ibid.

medicus iratus non inſidioſè,vt auarus medicus, & vanè glorioſus,& inuidioſus facit,ſe gerit.ibid.

medicus ſicuti,vt auarus medicinæ finem proprium prænertit,ſic vt prodigus,periret,ſiue ęias neceſſitatũ ſuffragijs,ideo is liberalis,vt ſtudioſus ſit.100.d.101.a.b

medicus prodigus in curationem dando, & retributionẽ non accipiendo ſtolidus eſt.100.d.cũ inſeruatus ſit.ibi.

medicus liberalis circa remunerationem exigẽdam, duo reſpicere tenetur,nimirum & ſuam ſpeculationem, & operationem,nec non ægrotantium opulentiam,& facultates,101.b

medici liberalitas non circa quæſtum forenſem,ſeu inditiarium,ſed circa præmium honeſtum iuſtũ,& æquale tum eius defaticationibus,tum ægri affluentijs, eſſe debet.101.d.& 102

medici gloria vana quomodo cohiberi debeat, ne medicinæ finis violetur.102.b.c.& d

medici gloria honeſta finis eius ſecundus eſt, ad finem medicinæ relatus.102.b.c.& d

medici inuidia calũniatoria quomodo profligari debeat, ne ab ipſa Ars medica fallax reddatur.103

medicus rationalis nunquam alium rationalem inuidioſè calumniari, neque carpere debet medicum, vt ait Hippocrates.103.d

medicus prudens in quibus rebus iraſci debeat, & cum quibus;& quomodo,& quo tẽpore,& quo vſq.106.b.c

medicus prudens,qui dolorem non percipit de erratis dãno ægrorum,& rationabiliter non iraſcitur adulator, infidus, aut ſtolidus eſt.106.d

medico cuicunque prudenti ira rationalis,regulata,duabus rationibus neceſſaria.108.a.& b

medicus medicinæ partem diuinam metaphiſicam,certã cõſequi põt,diuina felicitate,impulſu diuino acquiſita D.O M.aſſidua veneratione &c. 110.111.& 112

medicus D.O.M.primũ dare debet locum.110.a.& 111.& 113.a

medicus dogmaticus duas D.O. M.habere cogitur recognitiones,vnam quidem in parte medicina per ſe certæ ſenſibilis,& ſpeculabilis aliam vero recognitionẽ, q̃ potiſſima eſt in alia parte diuina metaphiſica.111.b

medicus nunquam ægrotantium exactam ingredi valet curationem,quin prius aſſiduã D.O.M. habuerit recognitionem:Sed quoniam duplex eſt medici ergo D.O. M.recognitio,nam vel vniuerſalis, in parte medicina ſenſibili,ſpeculabili,& morali,vel peculiaris, et principalis in parte diuina,& metaphiſica:Proinde medicus optimus,& fidus vtranq. recognitionem ſemper continere debet.111.a.b.& 112.a.& 113.a

medicus peſtilentia iuuenilis temeritatis correptus ægrũ trahit in omnigenam calamitatem.112.a.ex Hippoc.

medicus inſcitia,& imperitia plenus, iactabũdus aſſerit de felici morbo,tanquã res forent in eius manib.quoniam potius D.O.M. attribuere teneretur, ſi quid feliciter eueniret:At vero ſi in oppoſitũ quid ſiniſtri contigerit Deo irato attribuit:Vnde hic medicus iniurius eſt in D.O.M.quia aſcribit Deo,quæ infortunij vehemẽti pernitiæ ſuæ ſunt,vt ſtatuit Hippocrates.112.a

medicus negligens aſſiduam recognitionem morborum, cauſarum,& ſymptomatum, ægros interficit. 112.a

medicus negligens aſſiduam Dei recognitionem facilius ægros interficit,quam ſi morborum, & cauſarum cognitionem negligeret,& cur.112.a.& b

medicus aſſiduam Dei recognitionem negligens, vt impius,ac perfidus,ab ægro non eſt ducendus,etſi ductus fuerit,reijciendus eſt.112.b.& c

medicus philoſophia ſapiens ſimilis Deo eſt:quia medicina ad Dei ſapientiam metaphiſicam transfertur, & viciſſim Dei ſapientia ad medicinã refertur 113.a.& 100.b.circa bonitatem etiam medicus quo ad ſiã poſſe,Deo benigno Opt.Max.ſimilis eſſe tenetur, erga ægros vitijs moralibus plenos rectè, & regligioſè curandos,abſq. vlla horum ægrotantium gratificatione; vt non rarò canctis medicis contingere ſolet ibid.

medicus cum ad ægros acceſſerit,Dei, & Angeli adiutorium vocare debet,ait Vilano.113.a

medicus optimus, & fidus, diſpoſitus eſſe deuincitur vt fidus,tribus diſpoſitionibus,ad occultos æquè tũ agnoſcendos,tum rectè,& religioſè curandos morbos. Nã ei requiritur diſpoſitio ex parte cultus diuini,ex parte cognitionis quot,et quibus modis morbi latentes cõtingere poſſunt,et ex parte perfectionis ſuæ peritię.113 b

medicus peritus, & pius quot, & quibus modis occultos agnoſcere poſſit morbos, cum ſuis cauſis,partibusque affectis latentibus,exploratur.113.b.c.d.& 114

Medicus optimus, & peſſimus ab ægrotantium peccatis impeditur, ne morborum occultorum exactam is ingredi poſſit cognitionem; cum Dei ira iuſta neceſſaria ſit, ſine vlla Dei commotione, ſeu alteratione, ad peccata coercenda; ad malos puniendos, bonos iu-

nandos,

uandos, afflictos ſubleuandos homines: alioquin humana vita adeo turbaretur, & ad grauem accederet confuſionem ſtatus rerum, vt ſpretis, ſuperatiſque legibus ſola regnaret audacia, & crudelitas. 116.b. & c

Medicus idiotis adſtantibus manifeſtare debet morbos ijs occultos ſpeculabiles, eoſque per metaphoras plurimas, ac ſimilitudines pateſacere deuincitur, cum idiotæ rationes non intelligant, immo ſæpè ob ſymptomatum vehementiam terreantur, turbentur, atque tumultuentur, 116.d. contra Medicorum dignitatem ibid.

Medici prima res debet eſſe, quòd ægrotantium cultus ſit diuinus.117.a

Medicus quid agere debet, dum temerè calumnioſè ab idiotis imperitus exiſtimetur, in morbis longis, ac tædioſis.117.b.c.d

Medici inſcientes, & imperiti ſunt morborum cauſas non agnoſcentes, à principio; quibus deinde neceſſitas, ac temporis diuturnitas morborum cauſas declarat; ac tunc etſi eas agnoſcant cauſas, enunciare pudent, turpeque ſibi eſſe ob imperitiam, & inſcitiam reputant; vt ait Hippocrates.117.b

Medici decipiuntur, dum morbi cauſam exactè non inueſtigant.117.b

Medici optimi confeſtim morbi cauſam exquiſitè peruestigare debent ibid.

Medicorum conſilium in morborum rebus anguſtis fieri debet, & qui Medici vocandi ſunt.117.b

Medici Empirici in morbis longis admittendi, & audiendi ſunt, vt ait Hippocrates.117.e

Cum medicis Empiricis de medendi ratione conſilium iungere debemus nos rationales, & dogmatici, vt ait Hippocrates ibidem.

Medicus optimus, & pius quibus egeat rebus, vt diſpoſitus ſit, quoad ſcientiam, & peritiam, ad diuinum acquirendum impulſum, pro occultis explorandis morbis.118.& 119

Medici natura ſagax, & perſpicax, & prudens ad peritiam Medicinæ acquirendam.118.b

Medicus ad peritiam exquiſitè acquirendam tria habet, nempe Naturam, Artem Medicam, & vſum, vltra elegantiam morum, & præſtantiam diuinam: Artis enim ſophia nimirum ſapientia reddit vſum eius elegentem: cum vſus doceri nequeat per ſe, niſi per naturam in Arte ipſa: vſus vero fruciferam efficit ſapientiam artis: Natura vero prudens ſagax, & perſpicax percipit, vt id agendum, & quomodo illhac coniungenda ſint. Doceri namque nequit ob particularium infinitum numerum, ex parte conditionum indiuidualium, ab alijs diuerſarum; Vnde quod doctrina nequit, natura facit Medici prudentis, ſagacis, ſeu callidi, & perſpicacis circa aliquas peculiares indiuiduales conditiones, ab alijs indiuiduorum conditionibus diſcrepantes: Quin etiam natura effluit, & renaſcetur cum ſapientia ad cognoſcenda ea, quæ ab ipſa natura fabricata ſunt: Quoniam ex euentu doceri poteſt à natura ſagaciori quatenus vſu ſapientiæ, et artis, in natura exẽpla eodem modo ab alio differente modo ſe habentia Medicus ſagax, & perſpicax obſeruat, quæ naturæ obſeruatio principium Artis euadit ex Hippoc. 118. c. d. & 119. vide explicationem ex Ariſtotelis doctrina ibidem.

Medicus quis nã Deo ſimilis eſſe exiſtimetur, quo ad virtutes morales.121.d

Melancholia, et atrabilis in quartana cur quartanariam habet periodicationem.41.b

membra ſpermatica alba vim ſpiritalem continent coquendi, maturandi, expellendi, ac retinendi, non autem partes ſanguineæ rubeæ.55.d

membra in genitura à ſpiritu coarticulantur prima concretione in ſemina duobus, & quadraginta diebus: in maſculo verò triginta diebus.76.d

membrum læſum ex quinque ſignorum diagnoſticorum generibus agnoſcitur.82.d

mens vel pro Anima accipitur à philoſopho naturali, vel vt ſit Animæ rationalis habitus iam rectè acquiſitus, & vt inſtrumentum in Anima reſidens, vt manus in corpore & vt viſus in corpore; vt à philoſopho morali accipitur.2.a

mens a morali recipitur pro Animæ rationalis operatione propria, nempe pro ratiociuatione ſcientifici, vel actione moralis, vel operatione Artificis iam in habitu firmo acquiſita, cen inſtrumento, quo Anima ipſa facilimè, citò, & iucundè ſemper ſuam aſſequi poteſt felicitatem.2.a

mens à morali facultate accepta habitus eſt habitum, & inſtrumentum inſtrumentorum Animæ rationalis.2.a. ſed impropriè.

mens operatiua rationalis primus motor eſt per ſe in qualibet re Artis medicæ, vt primum principium eius effectiuum, vel Ars medica ſit ſenſibilis, vel ſpeculabilis, vel moralis, vel metaphiſica.9.d

mens per ſe vniuerſalia dignoſcit, vt intelligibilia, ſicuti ſenſus per ſe particularia aprehendi.22.b

mens medici factiua quomodo format vniuerſalia medicinalia.26.b

mens ſpeculatiua tantum cognoſcitiua eſt, nihil factiua, ſed per accidens vt inſtrumentum mentis operatiuæ, in parte artis medicæ ſpeculabili, inſeruit.27.a

mens factiua medici primum agens eſt artificiale per ſe curans, Natura vero primum agens eſt naturale per ſe ſanans in Arte medica, quæ eſt ſecundum naturam. 42.c

mentis eſt rectè conſulere & eligere, ſicuti prudentiæ eſt rectè deliberare: & ſagaciæ rectè inquirere, ſeu inuenire; & perſpicaciæ eſt rectè iudicare id quod deliberatum eſt, & præceptum, ſeu mandatum eſt à prudentia.91.c

methodus curatiua, & præſeruatiua duo ſunt veluti ſimulachra vniuerſalia, plura ſingularium exempla ſimul induatione ſenſata collecta repreſentantia, in medicina.111.a

methodus ſcientifica ex ſyndrome diagnoſtico conuertibile affirmatiuo ſcientifico ſpeculatiuo formatur, qua medicinæ pars ſpeculabilis ſciẽtifica cernitur, & certa; in morborum internorum cognitionem adipiſcendam à fol.81. vſque ad folium 87

methodus tuendæ ſanitatis, & methodus curatiua medendi, per duas Artis medicæ dignitates, ad duos fines, in vnum genericum definentes finem, relatas, conſtitutæ à Galeno fuere.94.c.d

Mixtum ſenſibile per ſe eſt mixtum ex elementorum ſubſtantijs per ſe ſenſibilibus, quibus ſubſtantijs pecu-

culiariter guſtabiles per ſe ſenſibiles guſtabiles per ſe ſenſibiles inſunt facultates.25 a

Mixtum duplex, vel ex quatuor primis elementorũquali tatibus, & id mixtum ſpeculabile eſt, ex iis primis ſpeculabilibus emergens qualitatibus, vel ex quatuor elementorum ſubſtantiis per ſe ſenſibilibus, & id mixtum ſenſibile eſt ab Hippocrate inuentum, & ab Ariſtotele non cognatum 25.& 29.a.& 30

Mixtum ex ſubſtantiis elementorum conſurgens principium eſt ſenſibilitatis ſecundarum qualitatum cõmunione eſt ſenſibilibus, tum propriis tum communibus. 25.a.& b

Mixtum vel ſimilare, vel diſſimilare cernitur nam ſimilare per primam qualitatem elementorum, quarum mixtum eſt vnde primæ qualitates differentiæ ſunt huius mixti: vel diſſimilare per ſapores, tanquam per differentias, & hoc mixtum ex ſubſtantiis elementorum guſtabilibus fit.29.c.d

Mixti corporis vt ſimilaris forma eſt qualitas prima. 31.d

Mixti forma temperamentum eſt.77.d.& 74.d

Mollis eſt calidi innati ſubſtantia, ſed impropriè dicitur. 61.b

Montanus de inſcitia adnotauit Auicennam. 122.e

Moralis facultatis, & Medicinæ conuenientia, & differentia.17.b.c

Morbi, & eorum cauſæ, locique affecti cur, & quibus impedimentis à Medico perito interdum per accidẽs dignoſci non poſſint.3.b

Morborum tria ſunt genera.13.d

Morbi patentes, & latentes ibid.& 18.b

de Morbis manifeſtis in primo libro agitur: eosq. certos eſſe demonſtratur primo gradu certitudinis 13.d

Morbi, partes læſæ, & cauſæ à nobis non pendent, ideo nõ ſunt ambigua, nec à medico generabilia.18.a

Morbi latentes non ſunt cognitionis impoſſibilis, nec ambigui apud optimos Medicos, ſed ſunt poſſibilis cognitionis certæ.18.b.e

Morbi cognitio ſi quandoque lateat, non Medici culpæ id tribuatur, ſed & ægrotantis naturæ, vel morbi per accidens impedimento occulti. 18.c

Morbi quando impediunt per accidens ne ii à Medico perito dignoſci valeant.18.c

Morbi cognitio coniecturalis non eſt, ea cognitione iam facta.18.c.& d

Morborum cognitio internorum fit induſtria rationali, & experimentali artificioſa, methodo demonſtratiua, ex ſyndromme omnium generum ſignorum conuertibili deſumpta.18.d ideo cognitio non eſt coniecturalis immo ſcientifica & certa ibid.

Morbi tum in vniuerſales, tum particulares certi ſunt cognitione.18.d

Morborum internorum ſpeculabilium quorum cognitio ſcientifica habetur à fol.81. vſque ad fol 87

Morbi, cauſæ immediatæ, & loci læſi, cognitio ſcientifica maximè ex ſyndrome conuertibile cognitionis ſedis affectæ, ex quinque ſignorum generibus diagnoſticorum formato, emanat.82.d

Morborum genera tria cernuntur, nempe in ſoluta vnitate, in mala compoſitione, & in intemperie.83.c.d

Morbi in ſoluta vnitate, & in mala compoſitione tantum ſcientificam habent cognitionem ex ſyndrome conuertibile acquiſitam.83.c.d

Morbi particulares in intemperie ſcientificam non habent cognitionem.83.c.d

Morbi interni ſpeculabiles in ſoluta vnitate, & mala cõpoſitione, terminos conuertibiles habentes certi, et ſciẽtifici ſunt: quia morbi terminis reciprocabilibus carentes coniecturales ſunt non autem ſcientifici.83.d

Morbi ſpeculabiles omnes, qui cognoſcũtur methodo ſciẽtifica, quæ ex ſyndrome conuertibile, & ſcientifico, & ex demonſtratione propter quid vocata terminis reciprocabilibus decorata, acquiritur, non ſunt coniecturales, immo ſunt ſcientifici, & certi noſtra cognitione 87.c

Morborum cognitione à Medico negleta incidit omne genus infortunii cum vehementi pernitie, vt ait Hippoc. 111.b

Morbi, cauſæ, partes affectæ, & ſymptomata quot modis occulta, impedimenti ratione fieri poſſint, exploratur, 113.b.c.d.& 114

Morbi deliteſcunt ob corporum denſitatem ex Hippocrate.113.c.& d

Morbi grauiſſimi à valentiſſima parte affecta fiunt. fol. 113.d

Morbi occulti, & grauiſſimi fiunt, in aliqua parte principali, vbi denſitas ſit, retinens vehementer in anguſtiis meatuum flatum vaporoſum, ſimul cum denſante viſcoſo, & craſſo humore: Vnde repente interdum ea denſitas rareſit, qua rarefacta, tunc facilè flatus ille, ſimul cum humore eo craſſo, & viſcoſo repentè ad partem aliquam principalem vehementer ingruendo, ita ægrotantem afficere poteſt, ſine vlla Medici periti, & fidi prædictione, ſeu præcognitione, vt ſæpe eum interficiat ægrum; Hinc ea denſitate cognita, & ſimul eo flatu vnà cum eo humore craſſo præcognito: atque denique conſenſu illius partis denſæ cognito, quem ea pars habet cum aliqua parte principali, ad quam eum tranſmittere poteſt flatum; his inquam cognitis, facilius morbum repentinum futurum Medicus præcognoſcere, & prædicere poterit.113.c d.& 114

Morbi occulti, ex fernelio, cæcis ex cauſis oboriuntur, qui totam oppugnant ſubſtantiam: quorum aliqui venenati, alii contagioſi, cæteri verò peſtilentes exiſtunt & quomodo eos dignoſcere poſſimus morbos, diſquiritur.114.a

Morbi alii occulti quot, & quibus modis oriri poſſunt: & quot, & quibus modis eos agnoſcere poſſimus morbos, docetur.114.b.c.& d

Morbi latentes an propter quid diuinum in eis exiſtens, fiant, vel non diſputatio.115.116.& 117

Morbi occulti, ſi propter diuinum quoddam fierent, Morbus ſacer ita oriretur, ſed in Morbo ſacro ex Hippocrate nullum inuenitur diuinitate refertum, ergo Morbi occulti propter quoddam diuinum non emergunt.115.b

Morbum ſacrum primi falsò dicentes eſſe diuinum, fuerunt Magi expiatores, circulatores, & arrogantes oſtentatores, vt aſſerit Hippocrates.115.e

Morbis quomodo quoddam diuinum metaphoricè dictum inſit, quod propriè naturale eſt, & naturalibus præſidiis conſeruatur in ſua ſalubritate, & dum inſalubre fit, & naturalibus curatur remediis.115.c.d.& 116

Mor-

in Morbis occultis dignoſcendis diuinum quid eſſe poteſt, ex parte ægrotantis diuinum negligentis cultum, quod impedimentum eſt Medico optimo, ac piiſſimo, ad diuinum acquirendum impulſum, ſimulque fęlicitatem diuinam, in iis morbis rectè, & religioſe agnoſcendis, & curandis: cum Dei ira adeſſe poſſit iuſta, ſiue Dei commotione; ſeu alteratione, ad malos puniendos, bonosque iuuandos homines, & afflictos ſubleuandos. 116.b c

Morbi idiotis occulti, noti verò Medicis, his idiotis adſtãtibus ſunt pateſaciendi à Medicis per exempla pluribus ſimilitudinibus, & metaphoris declarata, cum idiotæ rationes non intelligant; alioquin idiotæ ob ſymptomatum vehementiam terrentur, turbantur, atque tumultuantur contra Medici dignitatem, ac præſtantiam. 116.d

Morbi muliebres, & viriles curatione multum diſcrepãt, ait Hippocrates. 117.b

Morbi immedicabiles, euadunt, cum Medicus non intelligat, quanam cauſa homo ægrotet 117.b

N

NAtura ægri eſt, quæ per ſe, & primo primitate naturali ſanat 42. a. Ars vero medica eſt quæ primo curat. ibidem.

Naturę ægrorum morbis medentur ibidem.

Natura dicitur ineruditа, & indocta, quia per ſe agendi perita eſt ibidem.

Natura ſola crudos concoquit humores, vitioſos, & morbificos naturaliter: Ars vero Medica oppoſitis alterantibus eos præparat. 41.b

Naturæ actiones in morbos tollendos 42.

Natura eſt primum agens, naturale per ſe ſanans, Medici vero Mens primum agens artificiale eſt per ſe curans 42.c

Natura, quæ primo naturaliter in arte medica certa actione ſanat innatum eſt calidum 43.d. 44.a

Natura, quæ per ſe naturaliter ſanat vel animaſtica, vel corporea eſt: animaſtica vero anima vegetatiua eſt, à Philoſopho conſiderata: corporea vero calidum innatum eſt, vt primum agens ſenſibile, & ſalubre à Medico perpenditur 43.c.d.

Natura à cęlo regitur vt merè naturaliter agat, ſuo motu, lumine, & figura circulari 72.d

Natura primario hominem in ſpecie conſeruare intendit ratione eius ſpecificæ tuitionis conſequenter, & ſecũdario ſingulares homines conſeruare intendit. 115.c

Natura Medici ſagax, perſpicax, & prudens eſt Dux ad peritiam Medicinæ acquirendam 118.b non verſutia.

Natura medici prudentis longè ſapientia, & vſu ſuperior aliquando eſt, & quando, & quomodo 119.a

Natura moderatè Melancholicorum ea optima eſt, ad ſapientiam, & vſum Medicinæ ſuperandum, in aliquibus morbis, ab aliis differentibus dignoſcendis, & curandis. 119.a

Natura primario ſpecie conſeruare intenta eſt; ſecundario verò ſingularia, ratione ſubſtãtiæ calidi innati 57.c

Natura ſecunda reſidens in ſpiritu ſeminis in eſſe ſucceſſiuo perpetuo exiſtens, proportione reſpondet ſuo motu reflexiuo elemento ſtellarum mobili, mobilitate perenni, &c. 58.b

Nerui, arteriæ, & venæ tria principia noſtri corporis continentia. 55.c

Nutrimentum euchymum eſſe debet, .i. probi ſucci, & facilis digeſtionis. 39.b

Nutrimento facultas medicamentoſa ineſt. 39.c

O

OCculti morbi, cauſæque & partes læſæ latentes, & ſymptomata deliteſcentia quot modis, ratione impedimenti contingere poſſunt, exploratur 113. b.c. & d. & 114.

Oleoſum de eſſentia dulcis ſaporis eſt. 61.b

Opii virtutes multiplex 33.d. & 34

Opiata quomodo torporem, .i. ſtuporem efficiant, atque homines occidant. 34.c.d

Ortus in maximo humido, & minimo ſicco iacet. 62.b

P

PArs affecta ex quinque ſignorum diagnoſticorum generibus dignoſcitur 82.d

Partes ſpermaticæ ſolidæ vocatæ ſuaues ſunt, miteſque dulces. 37

Partes ſeminales ſeu ſpermaticæ; quæ ſolidæ appellantur ex ſemine fiunt. 49.a

Partium carnoſa ſpecies ex menſtruo fit ſanguine 49.a

Partium alia ſpermatica ſolidæ vocata, & alia ſanguineę quæ ſpecies carnoſa vocatur 62.c.d

Partes læſæ, & cauſę latentes, & morbi occulti, ſymptomata deliteſcentia quot, & quibus modis fieri poſſint, explorantur 113.b.c.d. & 114.

Periodicationes febrium putridarum a facultatibus guſtabilibus pendent vt à cauſis primis, & cur. 40.c

Periodicationes febrium putridarum à qualitatibus guſtabilibus emanant, vt à virtutibus terminatis 40.d. & 41.a.b.c. & cur. ibidem.

Peripneumoniæ cognitio certa vt communiter ſcientifica, ex demonſtratione regreſſiua propter quod appellata ex terminis reciprocabilibus formata, cernitur. 84.c.d. & 85.a

Peritia artis medicæ quomodo acquirenda ſit 25. d. & 26. & 27. a

Perſpicacia hominis prudentiæ inſtrumentum cernitur. 89. d

Perſpicacia medici quibus rebus medicinalibus coarctari debeat 90.b

Perſpicacia quid Medici prudentia conducat, ad medicinæ ſpeculabilis coniecturalis certitudinem aſſequendam. 91.a.b.c.

Perſpicacia eſt facultas indicatiua illius, quod inuentum eſt à ſolertia, ſiue ſagacia, ſeu calliditate; & quod à prudentia mandatum eſt, ſeu præceptum fuit. 91.a.b

Perſpicacia indicatrix facultas eſt tantum: nempe illud & inuentum eſt à ſagacitate, vel calliditate, ſeu ſolertia, & mandatum fuit à prudentia indicat, percipit, ac intendit 91.b

Perſpicacia omnis habitus eſt, qui quod conſultatum, & mandatum prudentiæ eſt, rectè percipit, & indicat, an bene conſultatum, electum deliberatum, & ſententia: tum à prudentia fuerit; vnde perſpicacia nullo modo circa prauum, indirectum & inhoneſtum intendit, ſed

tunc

tunc eſt verſutia & vafricies quæ vitium eſt morale 91. b

Perſpicacia mala eſt perſpicacia contraria, quæ hebetudo ab Ariſtotele vocatur. 91. b

Perſpicacia potiſſimum ad ambigua certa facienda requiritur. 91. c

Perſpicacia pro Medicinæ parte ſpeculatiua coniecturali requiritur. 91. c

Perſpicatia parti medicinæ ſpeculatiuæ coniecturali conducit, quatenus iudicat id, quod à ſolertia, ſeu ſagacia inuentum eſt, & à mente conſultatum, & electum, & a prudentia deliberatum, vt eius mandatum executioni mandandum optimum eſt, vel non optimum &c. 91. c

Perſpicaciæ eſt rectè iudicare ſicuti ſagaciæ, eſt recte inquirere, ſeu inuenire; & mentis rectè conſulere, & eligere; & prudentiæ rectè deliberare 91. c

Perſpicacia iudicatrix facultas eſt habitu iam acquiſita. 91. d

Perſpicacia eſt operationis, & finis prudentiæ animaduerſia atque intellectio, qua & id quod factum eſt, eſſe laudabile, & modum quo acta res eſt, bonum fuiſſe, & accommodatum ad finem propoſitum præcipit. 92. b

Perſpicacia, & ſententia veluti ſpectantes ſunt ad iudicandum rectè quæ à prudentia fiunt, & à ſagacitate inuenta fuerunt. 92. c

Phyſicæ ſcientiæ, & Medicinæ conuenientia, & differentia 16. d

Philoſophia omnino ſenſibilis propriè medicinalis ex qualitatibus guſtabilibus certis, magnam vim in arte medica habet, quæ artem medicam certam eſſe demonſtrans, ab Hippocrate inuenta, declaranda proponitur. 27. c

Philoſophi, & Medici quo ad eſſentiam calidi innati conueniunt; quo ad nominis vero impoſitionis modum differunt: quia Philoſophi à calido temperamento nomẽ deſumunt tanquam à principale agente: Medici vero à reperficiente, conſeruante, ac reintegrante calidum 47. e

Philoſophi, & Medici cur differant inter ſe circa impoſitionem nominis calidi innati, ratio redditur. 49 b

Pituita, & aqua dulcis eſt. 38. d

Pituita poſt ſanguinem ſecundum tenet locum 40. b

Pituita ad calorem naturalem producendum ſecundum ſuauitatem, ac dulcedinem aquæ concurrit 40. b

Pituita dum coquitur, in ſanguinem conuertitur 40. b

ex Pituita multa animalia, ſine cibo trium menſium ſpacio ſingulo anno viuunt, 40 c

Pituita cum ſanguine multum habet affinitatem 40. c

Pituita ſanguis non dum coctus eſt 40. b

Putredo fit per exhalationem ſaporum naturalium. 41. a

Pituita in quotidiana febre celerius mouetur, quam bilis atra 41. a

Pleuritidis cognitio ſcientifica, & certa eſt, ex Galeno. 81. a

Pleuritis ſicuti per ſyndrome conuertibile, & ſcientificũ ſignorum indicantium notificatur; ita peripneumonia eodem modo patefit. 81. a

Primæ qualitates tangibiles principia prima ſunt corporis ſenſilis. 25. a

Primæ qualitates ſpeculabiles ſunt. ibidem.

Primæ qualites in mixti generatione ita conſtringuntur, vt in arte medica vim ſenſibilem non habeant. 25. a

Primæ qualitates elementorum ſunt ſubſtantia imperfecta, cum mediæ ſint inter veram ſubſtantiam, & accidentia 77. b

Primæ qualitates elementorum mediam naturam habent participantem de ſubſtantiis, & de accidentibus 77. c

Principia artis medicæ certa ſunt. 93. 94. 95. & 96.

Principia artis medicæ nobis notiora 93. a

Principia artis medicæ indemonſtrabilia in arte ſunt. ibidem.

Principia medicinæ quatuor generibus ſunt, nempe dignitates, ſuppoſitiones definitiones, & regulæ 93. a

Principia Medicinæ priora ſunt ibidem.

Principia rudi, & ſenſata nobis nota inductione dignoſcuntur. ibidem.

Principia medicinæ, & ſcientiarum quot, & quibus modis agnoſci poſſint. 93. a

Principia medicinæ à Medico vt factiuo demonſtrari nõ poſſunt: ſed à Philoſopho tantum demonſtrantur, & definiuntur vt à ſuperiori, & à ſubalternante 93. a

Principia artis medicæ ſpeculabilia ſunt 93. a

Prodigalitas nullum in Medico optimo habere debet locum 100. d

Prodigalitas non eſt mali, & ignobilis, ſed ſtolidi hominis. 100. d

Prodigalitas eſt dando excedens, deficiens vero in accipiendo 100. d

Prodigalitas vitium in exceſſu eſt, oppoſitum auaritiæ, quæ vitium eſt in defectu: in medio vero vtriuſque adeſt liberalitas vt virtus bonorum morum 100. d

Prodigalitas Medic. Medicinam deſtrueret, ſicuti auaritia Medici ægros offenderet; vnde Medicus optimus, fidus, & inculpabilis vt ſtudioſè viuat, liberalitatem poſſidere cogitur 100. d. & 101. a

Prudentia ex Cicerone ars eſt benè, & feliciter viuendi. 2. c

Prudentia propria eſt Animæ rationalis: & communis tribus animæ rationalis potentijs, nempe potentiæ factiuæ, ſpeculatiuæ, & actiuæ. 2. c

Prudentia ijs tribus animæ rationalis communis eſt habitus rectæ rationis intellectiuus, quo homo omnia rectè regens operando, ſpeculando, & agendo, omnem etiam conſequitur felicitatem; nimirum factiuam, ſpeculatiuam, & actiuam. 2. c

Prudentia ex Damippo Pitagorico eſt, quæ res definit, & infinita diſponit, & cęterarum virtutum animę acquirendarum dux, & mater 2. c

Prudentię, ex Ariſtotele, primum ſibi eſt ſimpliciter noſce, & bona, & mala agitare, & diſcernere: & quę in hominis vita bona ſunt, vt appetibilia, exſequi, eligere, ac deliberare: mala verò vt fugibilia cuitare. 2. c

Prudentia tribus animæ rationalis potentijs communis cauſa efficiens inſtrumentalis eſt omnium felicitatum: cauſa vero efficiens principalis eſt anima ipſa rationalis omnium felicitatum 2. c

Prudentię inſtrumenta, quibus hominis anima rationalis omnem aſſequitur felicitatem, hęc ſunt, ſagacitas, calliditas recti iuditij, ac bonę ſententiæ, elegantiæ, decoris, diligentiæ, ſolertiæ, perſpicatia ingenij, & virtutũ moralium, non autem vitiorum moralium. 2. c

Prudentia propria tantum potentiæ actiuæ animæ rationalis competens habitus eſt intellectus practici actiui

recta ratione actiuus, ob quem nos actiuam, ſeu moralem conſequimur felicitatem. 2.d
Prudentia particularis intellectus actiui eſt bene deliberare circa actiones. 2.d
Prudentiæ inſtrumenta ſunt ſagacitas ſeu calliditas, perſpicatia, & ſolertia, & bona conſultatio, electio, deliberatio, & ſententia recti iudicij. 89.d
Prudentiæ Medici quid ſagacitas, ſeu calliditas vel ſolertia inſerat, pro Medicina coniecturalis certitudine in plerisque aſſequenda. 90.c.d
Prudentia eſt, quæ prouidet, quę ad rectum, & honeſtum finem tendunt. 90.c
Prudentię Medici quid inſerat perſpicacia, bonaque conſultatio, electio, deliberatio, & ſententia recta 90.b. 91. & 92.
Prudentię eſt primum auxilio ſagaciæ, vel calliditatis, ſeu ſolerciæ inquirere, & inuenire quod honeſtum, rectum, & vtile eſt: Deinde per ſe mandatum pręcipere in bona conſultatione, electione, & deliberatione, in rectaq; ſententia: Tertio prudentiæ perſpicaciæ eſt iudicare circa id prudentia mandatum conſultatum, electum; deliberatum, & ſententiatum de modo, quo executioni mandandum ad finem rectum, honeſtum, & vtilem. 91.a.& b
Prudentię propriè eſt rectè deliberare: ſicuti mentis eſt rectè conſulere, & eligere: & perſpicaciæ rectè iudicare, & ſolertię, ſeu ſagaciæ vel calliditatis rectè inuenire ſeu inquirere 91. c
Prudentium eſt ſua mente benè, & rectè conſulere. 91.d
Pueri plurimo innato referti calido, plurimo quoque egēt alimento, cum creſcant 60.b
Pus album fit à partibus albis ſpermaticis coquentibus ſolidis vocatis. 63.a
Putredo, ſeu corruptio humorū quomodo per exhalationē ſaporis ſuauis, mitèque dulcis, pinguis, lenis, leuis, & euaporabilis fit. 40.d
Putredo à qualitatibus guſtabilibus quomodo producitur ibidem.
Putredo ſeu corruptio eſt, cum tantum ſuperatę fuerint virtutes actiuę à paſſiuis virtutibus ſua fortitudine, pręter naturam ſubſtantię corruptibilis. 40.d
Putredinis cauſa primaria efficiens eſt, eſt dum calor extrinſecus exhalare facit calorem intrinſecum naturalem ſua forti vi 40.d
Putredo etiam fit dum ſpargitur calor intrinſecus, & naturalis à frigiditate propria 40.d
Putredo paſſio eſt communis frigiditati proprię, & caliditati alienę. 40.d

Q

QValitates guſtabiles, quę tales potentia ſunt, quales actu percipiuntur, ex ſubſtantijs elementorum exoriuntur. 25.a
Qualitates guſtabiles, ſeu ſapores propriè arti medicę competunt 25.b.& 29.& 30.
Qualitates guſtabiles cur proprię artis medicę ſint ex Hippocrate 28.b.c.d.& 29.& 30.
Qualitates guſtabiles ſalubres, & inſalubres in cibo, & potu inuenerunt artis medicæ partem diæteticam firmam apud Aeſclepiadeos. 28.d
Qualitatum guſtabilium, ſeu ſaporum nomina varia 29.a
Qualitatum guſtabilium cognitio certa eſt. 30.b.c.d
Qualitates primę elementorum licet in mixti generatione conſtituendi maximam vim contineant, attamen ad artem medicam relatę in mixtò genito minimam vim artificioſam medicinalem habent cum tantum ſpeculabiles, non autem ſenſibiles ſint; ſecundę vero ac tertię qualitates, & ſubſtantię guſtabiles certam, maximaque vim obtinent in arte medica 31. 32. 33. & 34.& 35.a
Qualitatum primarum pręſtantia ad totam naturā. 31.d
Qualitates primę formę ſunt mixtorum corporum 31.d
Qualitates primę elementorum differentię ſunt vt ait Ariſtoteles. 31.d
Qualitates primę cur nullam habeāt vim in arte medica ſenſibili vt intellectuali. 31.d
Qualitates guſtabiles facultates ſunt, ſanatiuę, & ęgrotatiuę 32.d. cum hę magnam vim ſalubrem, & inſalubrem habeant. ibidem.
Qualitates primę corporis mixti ſenſibiles, & actuales per ſe medicinales non ſunt: & cur quatuor rationes aſſignantur 33.a.b.& c.
Qualitates guſtabiles ſunt facultates ſalubres, & inſalubres regentes victus rationem ſalubrem, non autem primę qualitates comixtę cum guſtabilibus qualitatibus. 33.d
Qualitates guſtabiles inſalubres ſunt, quę homines ſenſibiliter interficiunt, non autem primę qualitates 33.d. & 34.a
Qualitas frigida in quarto gradu, vt in opio, mandragora, & hyoſcyamum ſenſibiliter homines nam interficiunt, ſed qualitates guſtabiles, quæ maximam vim ſenſibilem habent, & quę vigent, frigida vero qualitas veluti mortua à qualitate calida actualiter ſecundum ſenſum manſit in mixti generatione: Idem de qualitate calida in tertio, & quarto gradu: & de qualitate ſicca & de alia humida extremè eſt aſſeuerandum: atque de extrinſecis medicamentis ſalubribus, quę prius ſenſibiliter per qualitates guſtabiles agunt ibidem. & 35.a 4.
primę Qualitates ita ſeorſum in mixti generatione confranguntur ſenſibiles, & actuales, vt mortuę maneant ſenſibiliter, & artificialiter in medica arte conſideratę à mente factiua, vnde manent in guſtabilibus qualitatibus tanquam in effectu producto, in quibus maxima facultas adeſt ſalubris vel inſalubris: quę facultas eſt ęquè tam ſenſibilis, & actualis quam potentialis: Ideo hę primę qualitates actuales, & ſenſibiles mortuę, in his guſtabilibus qualitatibus reſidentes, iterum reuiueſcunt per has guſtabiles qualitates 33.d.& 34. & 35.a
Qualitates ſuauis, mitèque dulcis, & pinguis vt guſtabilis tenor certum eſt ſenſibilis ſanitatis: ſicuti cęterę qualitates guſtabiles inſuaues, vt inſalubres tenor ſunt certus laſſitudinum, & ægrotationum. 35.c.d.36. 37. & 38.& c.
Qualitates primæ artificioſæ, & medicinales, & ſenſibiles ſiunt per accidens, quia tales ſiunt guſtabilium facultatum ope. 39.c.
Qualitates guſtabiles facultates ſunt regentes noſtros humores etiam vt corruptibiles 40.c
Qualitates guſtabiles cauſæ periodicationum febrium putridarum, & cur 40.c.41.a.b.c

Qua-

Digitized by Google

Qualitates guſtabiles virtutes ſunt terminatæ regentes periodicationes febrium putridarum 40.d. & 41 a.b.c

Qualitates primæ tangibiles principia ſunt primæ corporis ſenſibilis.25.a

Qualitates primæ ſpeculatiuæ ſunt. ibidem.

Qualitates primæ in mixti generatione ita confranguntur, vt in arte mediam vim ſenſibilem non habent. 25. a

Qualitates ſecundæ, ac tertiæ cum per ſe ſenſibiles ſint, magnam vim ſenſibilem continent.25.a

Qualitates ſecundæ per ſe ſenſibiles à ſubſtantia ſenſibili elementorum emanant.25.a

Quantum eſt prima conditio materiæ 24.d

R

RAtio communis hominibus, & Deo Opt. Max.111.d

Regulæ ſeu præceptiones medicinæ certæ ſunt.96

Recognitio D.O.M. à Medico ſemper habenda duplex eſt vel vniuerſalis in parte medicinæ ſenſibili, ſpeculabili, & morali: vel peculiaris, & principalis in parte diuina, metaphyſica Medicinæ. Ideo Medicus optimus nunquam ægrotantium exactam ingredi poterit curationem quin prius aſſiduam. D.O.M. habuerit recognitionem, vel vniuerſalem, vel peculiarem, vel vtranque ſimul iunctim ijs medicinæ partibus proportionatam. 111.a.& b

Roſa mixta ex varijs elementorum ſubſtantijs conſtat. 30.a

S

SAgacitas, vel ſolertia, ſeu calliditas hominis. inſtrumentum eſt prudentiæ.89.d

Sagacitas quibus rebus medicinalibus limitari debeat, vt medicinæ pars ſpeculabilis coniecturalis frequentius certa fiat.90.b

Sagacitas Medici, quid prudentiæ inſerat, pro medicinæ ſpeculabilis coniecturalis certitudine aſſequenda. 90.c.d

Sagacitas inuentrix facultas eſt prudentiæ. 90.c. circa rectum, & honeſtum finem.

Sagaciæ ſeu calliditatis, vel ſolertiæ eſt propriè rectè inquirere ſeu inuenire; ſicuti Mentis eſt rectè conſulere, & eligere, & prudentiæ eſt rectè deliberare, & præcipere; & perſpicaciæ eſt rectè iudicare id quod deliberatum eſt, & præceptum; ſeu mandatum eſt à prudentia.91.c

Sanguis, ſeu maſſa ſanguinea ſuauis, mitèque dulcis eſt.37

Sanguis inter humores primum tenet locum, ſecundum vero pituita 40.b

ex Sanguine menſtruo carnoſa ſpecies partium fit.49.a

Sanguis cæterorum humorum calidiſſimus eſt, caliditate actuali.51.d

Sanguinis ſputi è pulmone egredientis cognitio certa ex ſyndrome ſcientifico conuertibile, & ex demonſtratione reciprocabili, habetur.85.c.d.& 86.a

Sanitatis ſenſibilis tenor certus in facultate guſtabili ſuaui, mitèque dulci, & pingui conſtat: ægrotationum autem tenor ſenſibilis, ac certus in cæteris inſuauibus, ac inſalubrib. reſidet facultatib.35.c.d.& 36.37.38.

Sanitas & virium robur quomodo in ſpiritibus, & quomodo in partibus ſolidis, & quomodo in ſpecie carnoſa inſit 35.d.& 36.a

Sapientia eſt intelligentia principiorum ſimulque concluſionis.2.d

Sapor ſuauis, mitèque dulcis & pinguis tenor eſt ſanitatis ſenſibilis certus: ſicuti cæteri omnes ſapores inſuaues vt inſalubres tenor ſunt ægrotationum, & laſſitudinum; 35.c.d.36.37.& 38.& c.

Saporum nomina varia.29.a

a Saporibus quomodo lingua alteratur.ibidem.

Saporum cognitio certa eſt.30.b

Sapores ab igne emergentes.30.b.c

Sapores ab aere promanantes.30.c

Sapores ab aqua geniti.30.c

Sapores à terra nati.30.c

Sapores omnes à terra oriuntur non tamen à terrea ſubſtantia, nec à terreo ſapore, ſed a varijs elementis; ergo hi ſapores à terra non ſimplici aboriuntur immo à terra mixta cum alijs elementis.30. c.d

Sapores proprij ſunt artis medicæ ſecundum naturam accepti 25.b.& 29.& 30

ex Saporibus ſalubribus, & inſalubribus medicinæ ſubiectum.i. corpus humanum ſalubre, & inſalubre conſtruitur.28.d

ex Saporibus ſalubribus, & inſalubribus componuntur æquè tum pharmaca, tum venena. ibidem

ex Saporibus ſalubribus, & inſalubribus conſiſtunt tam medicinæ paſſiones nempe morbi, quam cauſæ. ibidem.

Sapores in cibo, & potu, ſalubres & inſalubres inuenerũt medicinæ partem diæteticam firmam apud Aeſclapiadeos. 28. d

Senſibilis virtus magna in mixto genito non à primis continetur qualitatibus ſpeculatiuis, ſed à ſecundis, ac tertijs qualitatibus per ſe ſenſibilibus.25.a

Senſibile per ſe eſt, quod ſua forma mouet, & format ſenſum, vt corporeum, ſeu materiatum, & compoſitum ex materia, & forma.25.b

Senſibilia talia ſunt per eorum ſubſtantiam ſenſibilẽ ſubiectiuam in ſecundo modo dicendi per ſe, quæ talia actu ſunt æquè, qualia etiam poteſtate virtuali obiectiua ſunt ibidem.

Senſibile duplex, vel commune, vel proprium. ibidem.

Senſus eſt vniuerſalium fundamentum 26. b

Senſu deficiente neceſſario etiam ſcientia aliqua deficit. 26. b

Senſus vniuerſale facit inductione ſenſata 26. c

Senſus guſtus forma, & cognitio certa ſaporum, in ſecundis, ac tertijs qualitatibus materiatis, & in ſubſtantia ſenſibili inexiſtens.29.a

Senſus, & ſenſibile eiuſdem contemplationis eſt. 24.c.

Senſibilitatis facultas obiecti per ſe ſenſibilis à compoſitione pendet ex materia, & forma conflata & à mixtione primarum qualitatum tangibilium. 24.c

Senſibilis corporis, & ſenſibilitatis principia ſunt primæ qualitates.24.d

Senſibilitatis principium hæcceitas Scoti eſt, & quomodo.24.d

Senſus per ſe agnoſcit particularia, præſentibus obiectis & ſenſus verum dicit circa ſingularia, falſum verò in vniuerſalibus. 22. b

Senſus ad ſingularium cognitionem conditi fuerint 24.d.

S

Senſus comprehendit ſenſibilia à materia abſtracta compoſita ex materia, & forma. 24 d

Senſus cogni io vt forma vera & certa ſenſibilium eſt. 22. b

Sēſus etſi ſcientia minime ſit, nec attingat vniuerſale, attamen fundamentaliter eſt ipſius vniuerſalis. 22. b

Senſus in Anima ſentiente eſt per receptionem ſimulacbri ſenſibilis ſine materia, ſed cum materiæ conditionibus 24. d

Senſibile in materia eſt. 24. d

Senſibile per ſe quantum eſt. ibidem.

Sedes læſa ex quinque ſignorum diagnoſticorum generibus cognoſci valet. 82. d

Semen eſt, ex quo omnes partes ſpermaticæ, ſolidæ vocatæ oriuntur. 49. a

Semen à quacunque corporis parte emanat. 54. d

Semen à teſtibus perficitur. ibidem.

Seminis ſubſtantia ſpiritu vitali plena eſt. 54. c

Semen ſpiritu vitali plenum. 54. c

Seminis fœcunditas à pluribus pendet, multis modis. ibidem. d

Semen à ſolis teſtibus non fit. 54. d

Semini materia, & efficiens generationis ineſt. 57. a

Semen à quacunque corporis parte vim organizandi omnes corporis partes gignendæ aſſumit, vnde à qualibet parte emanat. 57. b

Sententia quænam ſit. 92. b

Sententia differt à perſpicacia. ibidem.

Sententia eſt æqui, & boni viri iudicium rectum, ſecundum æquitatem, & bonitatem recti iudicij. 92. c

Sententia, & perſpicacia ferè ſpectantes ſunt, ad iudicandum rectè quæ à prudentia ſunt & à ſagacitate inuenta fuerunt, attamen differenter 92. c

Scientia quid ſit. 7. b

Scientiæ, & artis conuenientia, & differentia. 7

Scientiæ quæ conducunt. 7. c

Scientia phyſica quomodo minus certa ſit, quam Medicina 19.

Scientiæ mathematicæ certiores eſſe alijs ſcientijs ob demonſtrationes potiſſimas. 21. a

Scientiæ mathematicæ certę ſunt primo gradu certitudinis, aliæ vero ſcientiæ certæ ſunt ſecundo gradu certitudinis. 13. c

Scimus vel per demonſtrationem in intellectu, vel per inductionem in ſenſu 24. b. & 26. b

Scientia vniuerſalium intentionalium formaliter, eſt etiam vniuerſalium realium fundamentaliter: immo reuera ſcientia tantum realium vniuerſalium fundamentaliter. 26. c

Scientia eſt notitia concluſionis. 2. d

Scientia certa eſt. 93. a

Siccitas mortis noſtræ inſtrumentum vt lima eſt. 62. a & b.

Siccum minimum in genitura gignenda non eſt terreum, nec ſolidum, immo igneum, in aerea plurima humiditate mortuum 78. a

Singularium ſimulacbra ab Anima iudicante, nempe à ſenſu communi recipiuntur in ſenſationibus præſentib. ſenſibilibus obiectis; abſentibus vero obiectis ſimulacbra in memoria manent, ac in imaginatione. 22. b

Singularia fundamentaliter non modo via ſunt ad ſcientiam acquirendam ſed etiam eandem vim ſcientię realis habent, veluti realia nobis ſenſu notiora, & facilio ra ante inſtructionem factam, tum inductionis ſenſatę, tum abſtractionis intellectualis. 27. a

Singularia Medicinalia per ſe ſenſibilia certiora ſunt ſingularibus ſpeculabilibus demonſtrabilibus phyſicæ ſcientiæ 27. b

Soluentia ventrem omnia proritando ſuum opus faciunt, vel vt acria, vel vt mordacia, ſeu ſalſa, vel nitroſa. 30. a

Solertia, quæ prudentiæ eſt inſtrumentum eſt veluti ſagacitas, ſeu calliditas ideo vide ſagacitatem, & calliditatem; & vide 91. a

Spiritus ſuaues ſunt, & mite dulces. 37

Spiritus ex ſanguine, & pituita fit. 40. b

Spiritus cordi inſitus ſua vi calorifica ſubſtantiali, vt ſubſtantiali mobilis conſpicitur. 50. c

Spiritus naturalis nullus in hepate gignitur. 52. a

Spiritus ſeminis à corde tanquam à caloris fonte emanat. 54. d

Subſtantia elementorum guſtabilis principium eſt effectiuum ſenſilitatis. 25. b

Subſtantiæ variæ in vnico mixto eſſe poſſunt. 29. c. d. & 30.

Subſtantia guſtabilis elementorum, principium eſt effectiuum per ſe guſtabile guſtabilitatis: hinc etiam principium cernitur certum artificioſum medicinale alterabilitatis, & nutrimētabilitatis, augmētabilitatis, conſeruabilitatis, & recreatibilitatis, corporis humani vt ſalubris, inſalubris, & neutri, 32. a. & b. & c.

Summum bonum vide felicitatem.

Suppoſitio quid ſit. 94. b

Suppoſitio, & poſitio idem eſt: ſed ratione præceptoris in gratiam diſcipuli poſitio dicitur: Suppoſitio vero abſolutè dicitur. 94. a

Suppoſitiones Artis Medicæ quales ſint, vt certæ. 95. b

Symptomata occulta, morbi deliteſcentes, & cauſæ, nec non partes afflictæ latentes quot, & quibus fieri poſſunt modis 113. b. c. d. & 114.

T

TActilitas cauſa prima ſenſilitatis eſt: cum qualibet ſenſatio per contactum fiat 25. a. & ſenſus tactus communis ſit omnibus cæteris ſenſibus ibidem.

Terræ ſubſtantia qualis ſit. 76. b

Timida animalia à quo ſint. 105. c

Tumorum cognitio certa habetur primo gradu certitudinis. 15. a. b

Tumorum quatuor ſpecies cernuntur 15. b

V

VEnæ, arteriæ, & nerui tria principia noſtri corporis continentia 55. c

Ventriculi tumoris certa cognitio ex ſyndrome reciprocabili, & ſcientifico, & ex demonſtratione ex terminis reciprocabilibus formata propter quid appellata, deſumitur 86 c. d. & 87. a

Verſutia eſt vitium morale circa indirectum, & non honeſtum finem tendens, quia eſt inuentrix facultas prudentiæ circa indirectum, & inhoneſtum finem. 90. d

Victus ratio ſolida per decuplum plus nutrit, quā liquida

& in

& iu morbis acutis per decuplum magis lædit. 39.b
Virtus omnis a ſubſtantia oritur.29.d
Virtutes plures. variæ,& contrariæ in vnico mixto diſſimilari adeſſe poſſunt,vt in braſſica, lenticula, oſtreatijs marinis,in gallis veteribus,in roſa &c.30.a
Virtus,quę inter inuidiam, & aliud vitium indignatio vocatur.108.b
Virtutes morales ab agendi conſuetudine & à conſuetis emanant actionibus.108.c
Virium robur in triplici ſubſtantia reſidet, nempe in ſpiritibus,in partibus ſolidis,& in ſpecie carnoſa:verum principaliter in partibus ſolidis ſubiectiuè,principaliter vero effectiuè in ſpiritibus vt iu ſubſtantiali calido innato primo agente, in ſpecie vero carnoſa tanquam in indumento corporum ſolidorum 35.d.& 36.a. ſed hæc triplex ſubſtantia in corpore,ſeu in qualitate guſtabili conſiſtit ſuauis mitèque dulcis & pinguis 35.c.d.36.37.& 38.39.40.41.&c.
Virtus moralis quoddam medium eſt inter duo vitia, nempe in exceſſum,& defectum 100.d
Virtutes aliquę intellectiuę, alię vero morales: intellectiuæ ſunt ſapientia,perſpicacia,& prudentia,morales verò liberalitas,ac etmperantia.101.a
Virtutis præmium,& finis optimum, quoddam, ac diuinum,beatumque eſſe videtur.111.c
Vitæ breuitatis cauſa.62.b.c
Vitia moralia Medicorum, quæ Medicinæ finem rectum peruertere poſſunt ſunt, auaritia, gloria vano ſeu honor indirectus inuidia & ira: quæ euitanda ſunt.97.a
Vitium inuidiæ contrarium innominatum 103.a
Vitia moralia ab agendi conſuetudine & à conſuetis emanant actionibus. 108.c
Vlceris cauſa efficiens proxima patens eſt, & ſenſata, 13.d
Vlceris magnitudo,& malignitas.13.d.& 14.a
Vlcus demonſtratur demonſtratione ſimplici medicinali. 14.a.& b
Vulnus demonſtratur demonſtratione potiſſima medicinali 14.c.d
Vniuerſale aut nibil eſt,aut poſterius eſt ſuis particularibus. 22.b
Vniuerſale ex parte rei fundamentaliter dari, colligere. 22.d.& 23.ex inductione ſenſata.
Vniuerſalia vel ſunt ſpeculabilia,vel operabilia. 25.26. operabilia quę certiora ſunt in cognitione. ibidem.
Vniuerſalia vel intentionalia ſunt formaliter à mente fabricata: vel realia ſunt ex parte rei in inductione ſenſata fundamentaliter accepta.25.& 26.
Vniuerſalia ſpeculabilia,& operabilia ſeu factibilia ſeorſum diſtincta ſunt,& quo ad fundamentum ſeu ſingularia,& quo ad principium eorum effectiuum. 25. c. & quo ad finem.ibidem.
Vniuerſalia operabilia, ſeu operoſa bifariam ſunt; nam vel diſciplinaria, purèque rationabilia & doctrinabilia;& experimentalia: ex quibus vniuerſalibus doctrinalibus,& experimentalibus componuntur vniuerſalia factibilia vſualia medicinalia,certa, & inculpata. 25.d.& 26.a
Vniuerſalia medicinalia vſualia certa, & inculpabilia, motu reflexiuo fiunt.26.a. & quomodo ibidem.
Vniuerſalium fundamentum ſenſus eſt.26.b
Vniuerſale ex parte rei quomodo inductione ſenſata datur fundamentaliter.25.d.& 26.b
Vniuerſale non eſt ſcitum,ſed cum eo ſciuntur res in ſingularibus, tanquam in vniuerſalibus realibus in natura repertis,& c. ex Auerrhoe.26.b
Vniuerſalia realia fundamentaliter ſunt, & demonſtrata,& talia ſunt iu potentia,& extra animam: vniuerſalia verò intentionalia & formaliter,& actu tantum in anima ſunt,& non ſunt demonſtrata, nec ſcita, ſed cum ijs res ſciuntur.26.b
Vniuerſalium fundamentum immediatum inductio eſt; ex particularibus pluribus in ſenſu facta 26.b
Vniuerſale fit à ſenſu inductione. ibidem.c
Vniuerſalis eſt vt hominis,non calliæ hominis 26.c
Vniuerſale artificioſum operatiuum medicinale diſciplinarium intentionale adæquatum eſſe debet alio ſuo fundamentali vniuerſali rationali experimentali 26.c
Vniuerſalium intentionalium ſcientia, etiam vniuerſalium realium fundamentaliter.26.c
Vniuerſalia ſpeculatiua quomodo,à quo,& in quibus formantur.26.d.& 27.a
Vniuerſale aut nihil,aut poſterius eſt ſuis ipſis particularibus tanquam à cauſis reipſa exiſtentibus.27.a
Vniuerſalia artificialia Medicinalia longè certiora exiſtunt, quam vniuerſalia phyſicę ſcientię ſunt.27.b

Finis Indicis.

Errata quarti Tomi de Medicina certitudine inſcripti ſic emendanda ſunt:

eodematis	dicatur	œdematis 15.b	ætheream	æthereorum. 73.e
ſyndromme		ſyndrome.18.d.& 83.& 85.b.89	ſcit	ſit. 78.a
Veritatis		veritatis 85.c	procatartices	procatarcticas 83.e
niuerſale		vniuerſale 87.a	demoſtratione	demonſtratione 84.c
demicarunt		dimicarunt 34.b	nitetur	nitatur 103.e
decuret		deurat. ibidem.d	prontius	promptius ibidem.d
aſſimilat		aſſimilet. 36.d	eſcandeſcentia	exſcandeſcentia 105.a
gubernatur		gubernantor 37.d	Imbecilli	Imbecilla ibidem.b.
Jaſitudo		laſſitudo ibidem.a	hępatis	hepatis 106.a
vnı quoque		vnoquoque 38.a	vittuoſtæ	virtuoſæ. ibidem.e
permiſtione		permixtione. 40.a	manſuete	manſuetæ ibidem.d
valent		valeat.52.a	liberus	liber ibidem.d.
henito		genito ibidem.e	Plationis	Platonis 112.e
vicefim		viciſſim 64.b.	ſecar	ſacer 115.b
moteat		motore.72.d	manitum	monitus 122.a

F I N I S.

Laus, Honor, & Gloria infinita ſempiternè Deo Opt. Max. eiusque Matri Sacratiſſimæ, Beatæ Mariæ ſemper Virgini.

D E
MEDICINÆ CERTITVDINE
LIBER PRIMVS.
In quo

Dogmata, quibus Medicinæ pars ſenſibilis principalis certa habetur, conſtituuntur.

Ideo an Medicina ſcientia ſit, nec ne, exactè diſquiritur.

Inſuper quibus Artibus, & quibus ſcientijs Medicina certior, aut non certior exiſtat, abundè explanatur.

Omnia Hippocratis, Ariſtotelis, & Galeni doctrina, rationibus, & experimentis digeſta, & abſoluta. Potiſſimum vero Hippocratis Philoſophia ſenſibili, artificiali, ac propriè medicinali, certa, contra Gorgiam Leontinum deducta, ex guſtabilibus emergente qualitatibus, confirmata.

AD QVÆ ACCEDIT TRACTATVS DE CALIDO INNATO.

In quo

Non ſolum Hippocratis, & Galeni decreta adamuſſim deffenduntur: Verum etiam Cremonini, & Caimi controuerſia de huius calidi eſſentia vndique conciliatur: Nam licet hi viri quo ad modum impoſitionis nomenclaturæ calidi innati diſcrepent, attamen vterque bene aſſerit, vnus vt Philoſophus, alter vero vt Medicus.

Praterea nunquid calor naturalis igneus, vel aereus ſit, diſputatio colligitur.

CAPVT PRIMVM.

Præfatio ad Lectorem.

Hominis felicitas præſtantior, iucundior, delectabilior & flagitabilior eſt, cæteris cunctis rebus.

A — NVlla res quidem, inter hęc omnia, quę in hoc vniuerſo terrarum orbe exiſtunt, præſtantior, iucundior, delectabilior, expetibilior, ac homini vtilior eſt; (vt arbitror) ipſamet hominis felicitate, ſummo bono etiam appellata; quis nam enim homini proprius natura inſitus eſt finis, niſi hoc ſummum bŏnum, perpetuo flagitandum, ac pro noſtro poſſe perquirendum? vt non modo Hippocrates, verum etiam Plato, Ariſtoteles, Galenus, & alij Autores decreuerũt. Cum autem felicitas hæc in his tribus vigeat, nẽpe in vita intellectuali, in voluptatibus dignis, & in amicitia; potiſſimum vero quia in vita intellectuali effloreſcit; Proinde quoq; in intellectus optimis, atq; certis reſidet ſpeculationibus, actionibus, ſeu operationibus. Hinc sũmũ bonũ cuiuslibet ſciẽtiæ ſpeculatiuæ, facultatiſq; moralis, & artiũ omniũ præmiũ, & finis exiſtit; eo, quòd id ſolũ in rerũ ſpeculatione, actione, & operatione reperitur: Quã certè ob rẽ Ariſt. ſtatuit, dũtaxat vitũ vitam intellectualem circa ſpeculationem, actionem, & operationem habentem, in habitu firmo, & certo iam acquiſitam, ac facillimam redditam, eam conſequi poſſe felicitatem; cum vit ille facillimè,

Ariſt. 10. ethic. c. 1. vſq. ad c. 6. & 2. ethic. c. 9. & 6. eth c. 6. Iiſdem in locis.

Felicitas hominis in trib. conſiſtit, nimirũ in vita intellectuali, in voluptatibus honeſtis, & in amicitia.

Felicitas præmiũ, & finis eſt ſcientiæ, Artis, & moralis facultatis.

2. Eth. c. 9. & 10 eth. c. 6.

Felicitas obtineri põt à ſcientificis, Artificibus, & à philoſophis moralibus in habitu firmo exiſtentibus.

2. Ethic. 6. & c. 9.

mè, citò, & iucundè paratus ſit Mentis facultate ſpeculatiua, ſeu actiua, vel operatiua vti; Eãq; ſanè ob cauſam Ariſtoteles ait felicitatẽ Mentis Animæ rationalis rationẽ eſſe; non pro vt Mens ſit anima rationalis vt à Philoſopho naturali accipitur; ſed in eo quòd Mens ſit Animæ rationalis habitus iam rectè acquiſitus, vel inſtrumentum, quod in Anima ſit, vt manus in corpore, & vt viſus in corpore; ſicuti Moralis philoſophus aſſerit. Tunc.n. Mens nõ pro Anima deſumitur, imò pro vt Animæ rationalis operatio propria ſit, ſiue ratiocinatio, ſeu actio, aut operatio, & nõ ſimpliciter accepta, quippe tantum quatenus ratiocinatio ſeu actio, vel factio recta, & certa adeo facilis eſt, aptaq; in habitu firmo iam acquiſito, vt perpetuo ratiocinatione ſpeculãdo in ſcientijs, vel agendo in morali facultate, aut operando in arte aliqua, ea mente ita relata, ceu habitu, & inſtrumento ipſam aſſequi valeat felicitatem, vt D. Th. Alb. Mag. & Euſtratius explanãt. Ac ita morali doctrina Mens habitus reperitur habituum, ac inſtrumentum inſtrumentorum Animæ rationalis; vt manus, & viſus in corpore ſe habet: Vnde ſicuti manus, & viſus bona ſunt pro corporali beneficio, ita Mens in Anima noſtra vt bona reſidet pro noſtra obtinenda felicitate. Ideo Epicurus deceptus eſt, exiſtimans felicitatem in vita ſenſitiua, ac in voluptatibus corporeis, & obſcænis, ſine ratione diſcurſiua eſſe, vt Cicero inquit: & Ariſtoteles, qui hunc in modum exarat. *Non enim quatenus homo eſt, ita vita ſenſitiua viuit, ſed quatenus diuinum quid* intellectuale *in ipſo ineſt. Si igitur intellectus diuinum quid eſt, ſi ad hominem reſpicimus, ſic vita, quæ ex intellectu traducitur, ſi humanæ vitæ comparetur, diuina etiam ipſa eſt: & melioris ſemper partis, & hominis operationẽ eſſe ſtudioſiorem affirmamus, melioris autem operatio præſtãtior, felicitatiq; accommudatior iam eſt,* ibi enim Philoſophus oſtendit felicitatem in communi operationem Animæ rationalis eſſe, per ſe iucundam, delectabilem, ac expetibilem ab Animę rationalis propria facultate proficiſcentẽ; Semper cum ſtudioſa operatio ab Anima noſtra fieri poteſt: Vnde felicitas habitus nõ eſt: nec operatum: Ex hucuſq; autem iactis fundamentis perpende, ob animam nos viuere; ob Animæ vero virtutes nos benè, ac feliciter viuere, rectè operãdo vel ſpeculatione, vel actione, aut factione. Cæterum cum Anima noſtra quo ad diſcurſiuas acquiſitas operationes magis, & minus augeſcat pro vt magis, & minus ſtudio, tempore, experimento, & ſolertia perfectiorem, ac ſtudioſiorem acquirit operationem, ideo magis, & minus feliciter viuimus, quatenus magis, & minus parati ſumus ad eam obtinendã ſtudioſiorẽ operationẽ. Proinde non modo bruta animalia verũ & rationalia puerilia tali aptitudine carentia, felicitatẽ conſequi nequeunt eũ ſtatuit ſine ratiocinatione, & ſine doctrinis inueniantur. Hinc Cicero, Epicurũ, cũ doctrinis minime inſtructus fuiſſet, Ideo finẽ hominis, hoc eſt felicitatẽ ignoraſſe. At vero homines docti ſummũ bonũ agnoſcũt ne dũ præſens, verum & venturũ. Verum quoniã Medicus tribus aĩę rationalis facultatibus rectè ratiocinando ſemper vti cogitur, ſcilicet operatiua, ſpeculatiua, & actiua quoq; ſicuti tres Medicinę partes præcipuę ſunt, nẽpe artificialis, ſpeculatiua, & moralis, Ideo quoq; Medicus tres cõſequi debet felicitates, ab Anima rationali proficiſcentes, nimirũ operatiuam, ſpeculatiuam, & actiuam. Quandoquidẽ Pars Medicinæ artificialis, & ſenſibilis affectuũ externorum corporis noſtri ab animę rationalis operatiua virtute regitur; quẽadmodũ alia ſpeculatiua affectuũ internorum ab alia animæ rationalis potentia ſpeculatiua gubernatur; ſicuti & altera moralis Medicinæ pars in bonis moribus, & in veritate rei fundata, ab alia animę rationalis facultate actiua cuſtoditur: Omnes aũt hę animę rationalis tres potentię prudentiã communem continent, omnĩ, & ſoli animę noſtrę propriam, inſeparabilẽ, & acquiſitam; qua homo optimè omnia regens, omnem attingit felicitatẽ: cum ipſa prudentia viuendi Ars ſit. Vnde Damippus Pitagoricus ſcriptũ memoriæ propagauit. *Prudentia eſt, quæ res definit, & infinita diſponit, ideo cæterarũ quoq; virtutũ Animæ acquiſitarum dux, & Mater eſt.* Ipſi nanq; prudentię primũ ſibi eſt ſimpliciter noſce, & bona, & mala agitare, & diſcernere, quę in hominis vita bona vt appetibilia ſequi, eligere, ac delibetare, mala vero vt fugibilia euitare. Immo prudentia ipſa communis quaſi efficiens omniũ felicitatũ cauſa inſpicitur. Inſtrumenta vero ipſius prudentiæ quibus homo oẽs attingit felicitates, ſunt ſagacitas, calliditas recti iudicij, ac bonę ſententię, elegãtię, decoris, diligentię, ſolertię, perſpicatię ingenij, & virtutum moralium. Idcirco nullam mentis humanæ fieri virtutẽ, ſine prudentia Socrates, & Ariſt. rati ſunt. Quòd aũt Philoſophus ipſe felicitatem hominis genericam in tres diuiſerit felicitates, per tres intellectus potentias ſuis virtutibus proprijs habitu acquiſitis decoratas, patenter notũ eſt. Intellectus.n. potentia ſpeculatiua cognoſcens, atq; ſcientifica tres virtutes acquiſitas, ſibi proprias poſſidet, nempe intellectum, qui cognitio eſt principiorũ, ſcientiam quę concluſionis notitia reperitur, & ſapientiã, quę & principiorũ, & concluſionis intelligentia eſt. Per quas tres virtutes habitu iam acquiſitas intellectus ſpeculatiuus ſuã ſpeculatiuam conſequitur felicitatem. Intellectus vero practicus factiuus, ſeu operatiuus artẽ obtinet ceu ſibi propriam virtutem, quę habitus eſt mentis practicæ recta ratione factiuus, ſeu operatiuus per q̃ anima noſtra factiuam, ſeu operatiuam aſſequitur felicitatem. Intellectus vero practicus actiuus prudentiam propriam, ceu virtutem eius propriam continet, quę habitus eſt intellectus practici actiui, recta ratione actiuus iam acquiſitus: ob q̃ nos actiuam attingimus felicitatẽ. Propriã etenim prudentiã inq̃ intellectus actiui, cui propriũ eſt in morali facultate ſolũ bene deliberare, nã bene cõſulẽdo de optimo agibili ꝑ ſe appetibili optimè eligit, ac deliberat; de agibili tñ, nõ aũt

de

Felicitas Mẽtis Animæ rõnalis ratio eſt, vt felicitas Mentis rõnalis habitus iã acquiſiti eſt, & vt Mens in Anima ſit, vt manus in corpore.

Mens & pro aĩa accipitur à philoſopho naturali, & pro animæ rationalis operatione propria à Morali.

Mens in morali facultate habitus eſt habituũ, & inſtrumentũ inſtrumentorũ Animæ rõnalis.

2. De finib. p. 96 A. & 79. B. & 72. A. & lib. tuſcul. diſpu. 241. A. & 2. de finib. 79. B.

Felicitas ab Epicuro cognita nõ fuit

Homo qua vita viuere debeat. Vt felicitatem obtineat.

Felicitas quid ſit in communi ex Ariſtotele.

Homo viuit ob animam ſed ob animæ virtutes benè, & feliciter viuit.

Anima noſtra circa diſcurſiuas operationes magis, & minus augeſcit

Ideo & magis, & minus feliciter viuimus.

Felicitas à brutis animalibus, & à pueris haberi nequit.

Sicuti nec Epicurus eã agnouit.

Homines docti felicitatẽ æquè tum præſentem tum venturam dignoſcunt.

Medicus optimus tres poſſidere debet felicitates.

Medicinę partes tres ſunt Artificialis, ſpeculabilis, & moralis.

Animæ rõnalis tres potentiæ ſ. factiua Artificis ſpeculatiua ſcientifici, & actiua Moralis, & hæ cõmuniter prudentiam habẽt vbi propriam.

Prudẽtia Ars viuẽdi eſt ex Cic.

Prudentia quid ſit ex Damippo Pitagorico, & ex Ariſtotele.

Felicitatũ quaſi cauſa efficiens eſt prudentia.

Prudẽtię inſtrumenta ſine prudentia nulla fit felicitas.

Felicitas triplex eſt ex Ariſt. ſpeculatiua, factiua, & actiua ſicut tres animæ rationalis potẽtiæ ſunt.

A

2 De gen. anim. c. 3.
7. Politicorum c. 15.
Sect. 3. proble. 4.
1. Eth. c. 6.

Com. 1. eth. c. 6. & 10. ethic. c. 4. & 6. ethi c. 1. vide Euſt. f. 210. et 24 D et 46. E. & 189. A.
Lib. de finibus p. 61. l. B.
Et lib. de finib. p. 78. l. A.
10. Ethic. c. 7.

B

10. Ethic. c. 7.
10 Eth. c. 6.
1. Ethic. c. 8.

Hipp. 1. de dieta Marinelli interp. par. 8.

10. Ethic. c. 6. & 1. ethi. c. 9. & 6. ethic. c. 6.
2. De finib. pag. 64 B.

C

Hipp. li. de vict. rat. Plato de natura hom. f. 17.
Ariſt. 5. topic. c. 3. & Gal. 7. de dec. Hip. c. 1
Cicero 5. de finibus p. 149. A.
In panæcologia capite prudentiæ.
2. Mag. moral. c. 2.
6 Ethic c. 5. & c. 8 & c. 13.
6. Ethi. c. 13.

D

6 Ethi. c. 3. & c. 4 & 5 & 6.
Et 7. magnorũ moral. c. 31. & 2 ethic. c. 2.

6. Ethic. c. 6.
6. Ethic. c. 7.

Digitized by Google

A de ſpeculabili,nec de operabili,vt alia communis felicitas eligit,ac deliberat.Medico autẽ optimo,ac peritiſſimo hæ tres competunt felicitates, eius Animæ rationalis potentijs, ſimulq; eius Logicæ,Philoſophiç tũ ſpeculatiuæ naturali,tũ morali,& Arti Medicæ proportione reſpondẽtes vt his habitibus rectè omnino acquiſitis, talis Medicus facilè,ac feliciter,toto eius vitæ decurſu, Dei.Optimi.Maximi gloria, Artiſq; dignitate,& eius honore;id,quod in arte Medica rectiſſimũ operandũ ſit,efficiat.Pro Logica enim,& pro Philoſophia naturali,circa partẽ Medicinæ ſpeculatiuam,felicitas ſpeculatiua requiritur:ex parte vero Artis Medicæ artificiali non ſpeculatiua, immo ſenſibili,alia debet eſſe operatiua felicitas.Cum autem Medicus Artis Medicę ſponſus,& collega prudentiſſimus,vtraq; tum communi, tum propria prudentia conſpicuus eſſe teneatur; manſuetudine vero,ac temperantia decoratus,& ab ira,& auaritia,& à gloria vana immunis;& alijs virtutibus moralibus præditus,in Arte eſſe cogatur,veritatiſq.& finis Artis Medicæ amator eſſe deuincatur:ne is finis peruertatur;Ideo quoq.Medicus actiuam conſequi debet felicitatem. At vero Medicus cum Artifex ſit ratione potentiæ operatiuæ Animæ noſtræ,proinde hæc potentia operatiua eſt principalis cauſa efficiens omnium operationũ medicinaliũ.Alia vero potẽtia æquè tum ſpeculatiua , tum actiua Animæ rationalis veluti inſtrumenta ſunt, quibus potentia ea principalis operatiua Medicinalis ſuam poteſt aſſequi felicitatem Medicinalem,ſalubrem,tã

Medicus vt eas tres felicites cõtineat,quot habitus poſſidere debeat.

Medicus Artis ſponſus ea duplicem habere tenetur prudentiam Medicus vna prudentia particulari actu manſuetus, liberalis,& ingenuus eſſe detinetur & veritatis tantũ amator.

Animæ potẽtia factiua eſt principalis cauſa efficiens operationum Medici.

B ſpeculatiuam,quam actiuam.Cæterũ,quæſo,quomodo is Medicus circa hos habitus iam rectè acquiſitos vnanquaq; attingere poteſt felicitatem;niſi prius agnouerit, quomodo hi habitus certi;& inculpabiles fuerint?& quomodo incerti,& culpabiles eſſe valeant?ne ægrorum infeliciter,& calamitosè obitus culpabilis vnquam Medicus ſit. Cum nulla inter doctrinas difficilior ſit,ipſa Arte Medica:obiectionibus,ac dubijs referta: Ea propter,iure merito ad ægrotorum vtilitatem ſimulq; ad Medici vtranq; aſſequendam felicitatem,de ipſa medicinæ certitudine ſcientifica agere æquum,& vtiliſſimum erit: Eamq; ſanè ob cauſam prius de Medicinæ certitudine ex parte principali artificiali abſolutè verba faciam:Mox de Medicinæ certitudine ex parte non principali artificiali ſecundum quid,tum ſpeculatiua,tum morali verba ſcriptis mandabo; cum hæ tres Medicinæ ſint partes. Inſuper ibidem de Medicinæ certitudine, ex alia parte Metaphiſica quoq; tractabo:quoniam etiam quarta hæc Medicinæ pars,Hip.decreto,inuenitur,quę ſuam quoq; ſibi propriam metaphiſicam,ac diuinam conſequi valet felicitatem, per accidens tamẽ, dum morbi interni,ratione alicuius impedimenti dignoſci nequeunt,niſi ambiguè, vel ob corporis denſitatem, vel ob flatum incluſum,qui deinde repentè ad aliquã accedat partem,aut ob virulentum excrementum recluſum , quod mox ad cor,ſeu cerebrum fluat, ſeu ob morborũ internorum complicationem,& implicationem:tunc enim Diuina ſeu metaphiſica felicitas à nobis perpetuo quęri debet,etſi irrationalis ſit.Qua aliæ tres rationales perficiuntur felicitates,facilè,ac feliciter,aſſidua Dei recognitione,ac noſtris erga Deum deprecationibus:cũ ſine diuino

1.Aph.1 & 9 de dec.Hipp.c.9.

Animæ potẽtia ſpeculatiua, & actiua inſtrumẽta ſunt facultatis factiuæ in Medico.

Cauſa finalis cur de Medicinæ certitudine ſit agendum.

Ordo ſeruandus in hoc opere agendo.

Alia quarta Medicinæ pars,quę Metaphiſica eſt etiam diluciadanda proponitur.

Lib. præcept. Heur. inter. p. 233.
Lib. de elegãtia Heurnio interprete p.106.107 & 108.ſeu de decoro Interp. Foeſ.10.pag.34.ex cornario f.24. ex Mannello f. 8.particula 4.

C auxilio nihil feliciter tractare valeamus : Deus nanq; vt Plato, & Ariſtoteles rati ſunt,vniuerſũ regit mundum per ſecundas intermedias cauſas , vt Carpentarius adnotauit , ceu virtus infinita, quæ in ſingulas finitas influit res;quatenus Deus ſolus per ſe eſt, cætera vero omnia à Deo, tanquam à prima cauſa emanant.Deus tamen tantum his prælucet,qui de Deo ſine errore loquuntur,vt adnotauit Carpentarius ex Mercurij Triſmegiſti,Platonis,& Plotini ſententia . Hinc iure merito Hip.cenſuit aliquãdo,etſi raro;Medicum peritum in ambiguis allatis morbis, & cauſis, nec non locis affectis internis cognitionem certã,hinc etiam curationem certam attingere poſſe, Diuini numinis impulſu,ac illuminatione. Præterea aliquando Dei operationũ Medicus cultor eſt,cũ Dei opera videant Medici in hac Arte,in morbis quos vltrò abſq.ipſorum opera extingui vident:quia natura ægrorum ea eſt,quę primò,& per ſe naturaliter ſanat,& agit;Sed Deus naturã vt eius miniſtram creauit,ac ipſammet Artem Medicam condidit . Quocirca Medici tum in morbis curabilibus,tũ in incurabilibus,Dei opera introſpiciunt, dum facilè curantur ægri præter ſpem,aut ante tempus exiſtimatum. Tametſi aliqui Medici huic rei fidem minimè adhibeãt

Plato & Ariſtoxenus Dial.7. de Repul.32.in argum. Marſ Ficini 354.2.m. Alcioni Introduct.p.161.
De diu.ſap.ſec. Aegypt.li.10.c. 3 carp.p.81.
Lib.de elegantia Heurnio interp.p.107.
1. De vict.rat. 307.

Lib.3. de diu. ſap.c.4.Carpen. interprete p.25.
Lib.10.de diui. ſap.c.19.part.1.

D vt ſunt dogmatici,& rationales cum Medicina per notititiam pateat ſenſatam,& cum Deus naturæ,& artis medicæ principium,peculiare haud quaquam ſit,verum tantum vniuerſale omniũ rerum ideo Medici illi Dei opera in morbis non intueri exiſtimant;Nihilominus Deo locum,& aſſiduam præbent recognitionem, quatenus ei, à quo vniuerſaliter omnia emanant bona , & à quo diuina ea felicitas ſuo diuino impulſu tum cognitionis,tum curationis promanat . Quam diuinam cognouit felicitatem Ariſtoteles,& alibi concedit nobis quandoq; ex fortuna per accidens extra ſemper , & extra frequenter irrationabiliter Dei impulſu hanc accidere nobis poſſe. felicitatem ex Antiquorum ſententia:Quam certè ob rem Ariſtoteles teſtificatur interdum nos perfectiores felicitates conſequi poſſe , Dei impulſu:dum ab eo tanquam à principio rationis diuino,ſapientia,& ſcientia præſtantiore aliquã rem appetere,deſiderare, & quærere perfectiorem ducimur,vel ſpeculabilem,aut operabilem,ſeu agibilem,quam per noſmetipſos nunquam imaginaremur ſpeculandam,operandam,aut agendam. Ideoq; de Medicinæ certitudine etiam ex parte metaphiſica agam. Verum prius de ea ex parte principali abſolutè artificiali dicam.

1.Eth.c.9.

7.Mor. eadem c.18.

A

CAPVT II.

De Medicinæ æquiuoco nomine; & de qua Medicina agi debeat.

CVm autem quodlibet æquiuocum prius diſtingui, quam definiri debeat, Ideo nunc perpende ſub Medicinæ nomine, plura comprehendi ęquiuoca. Quandoquidem omne pharmacum ſolutiuum, aut leniens ore aſſumendũ, Medicina appellatur; Inſuper Medicina pro habitu, ac virtute Mentis factiuæ ægros ſanandi, ſeu curandi, ſanoſq́. conſeruandi capitur; Eaq́; vel empirica, ab empiria, hoc eſt experientia vocatur; quæ tantum in ſola experimentorum notitia à Medicis empiricis conſtituta eſt, vel Methodica eſt, quę ſolos conſiderat morbos; & ex euidentibus tantum morbis indicatio, in ea, deſumi poteſt: Ideo omnem morbum in ipſa Medicina vel adſtrictũ, aut fluentem, vel ex vtroq; mixtum haber Medici Methodici: Vnde viri illi omnes morbos ad aſtrictionem, & ad profluuium redegerunt: quoties nanq́; corporum naturales retenę ſint excretiones, adſtrictum nuncupant morbum: ſi vero hę plus iuſto fluant, fluentem vocant morbum: dũ autem illę partim ſuppreſſę, partimq́; imminutę ferantur, tunc mistum ex vtroq; morbũ appellant: Vel rationalis, & dogmatica eſt, tam ex rationibus, quam ex experimentis rationibus ſcientificis comprobatis reſultans; quę tum à ſenſibilibus, tum à ſpeculabilibus morbis, cauſis, & locis affectis, & à viribus indicationem aſſumit. Verum quoniam ſola hęc poſtrema recta, & inculpabilis ſe habet, proinde huius Medicinę quiditatem indagabo: & numquid ea ſcientia ſit, an Ars diſquiram.

Margin: 1.Cy.l.t.107. — Lib. de ſectis c. 1. — Eodem lib. c.6. De opt. ſecta. c. 8. — B — Gal. lib. de ſect. c. 1. De opt. ſectis ad Thraſibul. c. 8.

CAPVT III.

Medicinam eſſe ſcientiam Herophili, Galeni, Auicennæ, Conciliatoris, & Montani ſententia oſtenditur.

OMnem definiti eſſentialem definitionẽ ex proprio conſtare genere, ac ex propria differentia, vnicuiq; ſcientifico patenter notum eſſe reor, Cum itaq; variã generis proprij Medicinę opinionem, non modo Antiqui, verum etiã Neoterici Autores habuerint: Proinde generis Medicinę veram ingredi teneor ſententiã. Auicenna etenim inquit. *Dico, quod Medicina eſt ſcientia, qua humani corporis diſpoſitiones noſcuntur, ex parte qua ſanatur, vel ab ea remouetur; vt habita ſanitas cõſeruetur, & amiſſa recuperetur.* Quam Medicinę definitionem tueri, & ſimul explanare tentauit Ioannes Montanus, ſic exarans. *At hic obijciet Aliquis, quod Medicina non ſit ſcientia, ſed ars, autoritate, Ariſtotelis, qui definit Artem eſſe habitum recta ratione factiuum. Quod ẽt Auerroes affirmauit, dico ad hoc* (ait Montanus) *quod Medicina eſt ſcientia, & propriũ Medicinæ genus eſt ſcientia, & probatur hoc modo. Quia quicunque habitus paratur demonſtratione eſt habitus ſcientificus: Medicina talis eſt: ergo &c. Maior patet per Ariſtotelẽ quia demonſtratio eſt ſyllogiſmus faciens ſcire: Minor ẽt patet: Praterea ſcientia eſt æternorũ, ars verò caducorum, vt ait Ariſtoteles: Alexander aũt dicit, quod nulla ars conſiderat æterna. Et ita habetis tum autoritate magnorũ virorũ, quod Medicina eſt ſcientia, non Ars. Demum aũt hoc habetur ex autoritate non tantum Auicennæ, Galeni, Herophili, ſed etiam Ariſtotelis, qui Medicinã multis in locis appellauit ſcientiã. Hic dicet aliquis, ſolue mihi autoritatẽ Ariſt. qui dicit, ſciẽtiam diſtingui ab arte primum fine, ſecundò ratione ſubiecti, quia finis ſcientiæ eſt ſcire, finis artis eſt operari. Deinde ſcientia eſt in intellectu ſpeculatiuo tanquam in ſubiecto, ars verò in intellectu practico. Aduertatis igitur, quod ars conſideratur dupliciter: vel vt verſatur circa materiam, & ſubiectũ extrinſecum, circa quod operatur, vel vt verſatur circa vniuerſalia, & rationem faciendi. Primo modo artem conſiderando ars vere eſt, & dicitur, quando verſatur circa ſubiectum operationis. Secundo aũt modo eſt ſcientia; ſicuti Medicina. Si enim verſatur Medicus circa Platonem, eſt ars verè, non ſcientia: conſiderando verò Medicinam prout eſt in mente artificis, & non extra, & ſuam rationem formalẽ, & ſcientia: Itaque Medicus eſt ſciens, & artifex dicitur. Quando enim dirigitur ad opus extrinſecum, & curat Platonem, vel Socratem, eſt Artifex: Quando autem ſpeculatur vniuerſalia, & principia artis eſt ſciẽs, dicit hoc Ariſtoteles, & Auerroes, quod prout conſideratur ars extra animam, & intellectum eſt ars: prout autem conſideratur in intellectu, vt eſt ratio & principium, & forma, eſt ſcientia. Iſta ſufficiãt ad declarandum, quod Medicina ſit ſcientia, vt verum genus Medicinæ ſit ſcientia.* Quam ſententiam ſecutus eſt Conciliator, inquiens. *Medicina eſt ſcientia humani corporis vt ſanabilis procuratiua.* Verũ enim verò omnes iſti ex Herophili, & Galeni mente talem fortaſſis opinionem habuerũt. Nam Galenus duobus in locis ex Herophili ſententia ſic enarrauit. *Medicina eſt ſcientia ſalubrium, & inſalubrium, & neutrorum, morborum, cauſarum, corporum, & ſignorum.*

Margin: C — Lib. 1. f. 1. doct. 1. c. 1. — Auicennæ definitio medicinę. — Montani tuitio ipſius Auic. definitionis contra obiectionem. — In com. II. Auic. — p. 27. 6. Eth. c. 4. — 1. Argumentũ. — 2. Montani argumentum. Tertia ratio. — 3 Rhet. cap. 21. meth. c. 6. — Obiectio. — D — Obiectionis ſolutio Montani. 1. Diſtinctio. — 2. Diſtinctio, q Ariſt. autoritate à Montano roborari tentatur. — 7 Metaph. t. 23. — Conciliator. — In prolog. c. 2. — Herophilus & Galenus. — Li. de arte me. c. 2. & li. de ſub. figur. empi. c. 4.

CAPVT

A

C A P V T IV.

Medicinæ genus ſcientiam quidem minimè eſſe, verum ſcientiam communiter, ac impropriè, quo ad modum cognoſcendi certum, demonſtratiuum, rectum, & ſcientificum in Medicina differentiam eſſe, non tamen conſtitutiuam.

Medic⁹ artifex & opifex lib. de arte p. 7. & 12. & 19.
Lib. de lege li. de arte p. 4. & 7. ali eſſe artem et li. de praſc. m. p. 13. 19.

Hip. opinio, medicinam artem eſſe ſcientificã.

Hip. li. præcept. p. 40. 41. ait medicum eſſe rationalem, & demonſtratiuũ artificem.

IN oppoſitum verò Hippocratem inuenio aſſeuerantem, Medicinam eſſe artem communiter ſcientificam, artificioſam, & Medicũ artificẽ, & opificem cõmuniter ſcientificum, vt operatiuum reperiri. Nam ait. *Omnium profectò artium Medicina nobiliſſima*, eam tñ eſſe quoq; ſcientiam aſſerit vt demonſtrabilẽ ſeu demonſtratã, nempè vt communiter ſcientificam, vt propriè artificioſam, quia paſſiones ejus demonſtrantur pro cauſas, vt res præter naturales in vniuerſali per demonſtrationem impropriè ſcientificam propter quid, vim demonſtrationis potiſſimæ communiter habentem; non per demonſtrationem particularium tantum ad vniuerſale reductotũ, vt p artificialem demonſtrationẽ experimentalẽ tantùm, vt cęterę artes inueneæ demonſtratur. Hinc
B quia medicina demonſtratione impropriè, ſeu communiter ſcientifica demonſtratur; Ideo iure merito Medicina ars propriè eſt, attamen cõmuniter ſcientifica; ad differentiam aliarũ artiũ, quę nullatenus ſcientificæ ſunt. Vnde ait artẽ medicam totam firmam eſſe, tum ex parte artis operatiuæ, tum ex parte ſcientię communiter acceptę cognoſcentis aliam partẽ operatiuã, in gratiã cuius eſt Medicina. Quocirca ſic definit Medicinã. *Ars medica ab eo, quod moleſtũ eſt, liberat, et id, ex quo quis ægrotat, auferendo ſanitatẽ reddit. Idẽ & natura per ſe facere videtur.* Alio in loco ait. *Medicinam eſſe, quæ ſanè in totum à morbo ægros vindicet, morborumq; vehementiã obtundat*, & ibidem ſuperiùs inter artes eã poſuit. Quarũ ẽt artium ſit meminit exarando ita. *Ex quarũ artium numero eſt, quã Græci Medicinã appellant. Medicus. n. non niſi quæ periculo ſunt proxima intuetur, & quæ ſunt ingrata contractat, ac ex aliorũ calamitatibus ſibi dolorẽ conciliat, Ægrotantes verò artis opera maximis malis: morbis, laboribus dolore, & morte vindicantur. His. n. omnibus Medicina manifeſtã medelã adhibere cõprahenditur. Medicina. n. additio eſt, & ſubtractio, & eorũ quidẽ, quæ exuperant ſubtractio, eorũ verò, quæ deficiunt, additio.* Quã poſtremam Medicinæ Hipp. definitionẽ recenſet Gal. dũ ait. *Medicina appoſitio eſt, & detractio: deficientiũ quidẽ appoſitio, redundantium detractio. Porrò deficiũt redundantq; quędã in quantitate, quædã in qualitate: in quantitate cũ ſanguis immodicè eſt auctus* ſu p-ueniente morbi magnitudine ſanguinea, *aut rurſus minor redditus: in qualitate cum vel calidus, vel*
C *frigidus, vel craſſus, vel tenuis plus iuſto, minusùe eſt effectiuus.* Quocirca ijs in locis Hipp. Artẽ medicam per ſe ſenſibilẽ, quatenus rationabilẽ, rectã, ac demonſtrabilẽ Mentis rationalis operatricę rerum ſecundum naturam, aut præter naturalem frequenter eodẽ modo productarũ eſſe communiter ſcientificam, vt artificioſam, quoad certam cognitionẽ demonſtratiuã decreuit, niſi ab aliquo impediente cognitio præoccupetur. Vnde ſcientia artificioſa ab eo ponitur, vt differentia, p quam medica ars differt à męchanicis, & hominũ induſtria inuentis artibus, quę ſine doctrina rationali demõſtratiua vniuerſalium, ſed ferè ſolo experimẽto paucis rationibus nondemõſtratiuis acquiruntur: Ideo artifices męchanici logica vacant. Neq; mihi obijcias, dicẽs Hipp. ijs in locis medicinã non conſtituiſſe vt demonſtrabilẽ neq; communiter ſcientificã; nam re vera Hip. eam talẽ conſtituit, vt infra videbis. Hinc Gal. declarauit. *Nomen verò ſcientiæ communiter, & non propriè accipere oportet.* Ea propter Auer. hanc Herophili medicinę definitionẽ improbauit, cum Medicina operatiua ſit facultas, quę ſua principia à phyſica ſcientia recipit. Ariſt. quoq. artes impropriè ſcientias ſenſibilium, quatenus rationabiliũ nũcupauit. Nã ſenſibiliũ nulla datur, vt ſenſibilium ſcientia ſenſibilia nanq; rationabilia ſiunt ope intellectus, inductione priùs facta ex ſenſu omnium ſingularium, & exinde abſtractio fit ab ijs ſingularibus ad vniuerſale: Hinc ait Ariſt.
D ſcientiam vel per demonſtrationem, vel per inductionem fieri. Per ſenſum. n. ſcimus hoc modo: Vnde inquit, *vt ſi aliquis ſenſus defecerit, neceſſe eſt aliquã ſcientiã deficere.* Verùm cum Medicinæ differentia re vera ſcientia, minimè ſit, imò tãtum quoad modum cognoſcendi ſcientificũ, vt demonſtratiuum artificioſum ad opus impropriè, ſeu cõmuniter ſcientia artificioſa eſt; differentia verò conſtitutiua eius alia eſt, vt loco proprio videbo. Cęterum partẽ ẽt Medicinę ſpeculatiuam ſtatuit Hipp. quę etſi menti ſpeculatiuæ principaliter inſit, tamẽ medicinæ cognitio, iam facta à mẽte ſpeculatiua, tranſitũ facit ad mentẽ operatiuam; quatenus ad primũ principium effectiuũ artis, & in eo, vt intellectus ſciẽtifici ſpeculatiuus intellectui practico Artificis operatiuo inſeruire valeat, per accidens. Quod quidem bifariam accidere põt. Nã vno quidẽ modo Phyſica ſcientia eſt ſuperior arti Medicę; ſua. n. principia artis non ſenſibilia iã ſpeculata, demonſtrata, ac definita prębet, non vt ſpeculabilia, nec demonſtrabilia, neq; definibilia à Mẽte operatiua Artificis, cum talia ſint à Mente ſpeculatiua tantum: cuius rei meminit non modo Auerroes, & Gal. verũ ẽt Hipp. vbi ait artes eſſe demonſtratas, & Ariſt. inquit. *Nã & Medici quicunq; diſerti, ac diligentiores de natura dicunt, & principia inde ſumere dignantur: inter eos, qui de natura tractant elegãtiſſimi ferè vſq; ad medicinalia principia deſinũt.* Vnde vbi Phyſicus in ſuo infimo deſinit, ibidẽ Medi-

Lib. de locis in homine 411.
Lib. de arte p. 4. & lib. 2. de vict. rat. p. 308.
Li. 1. de vic. rat. p. 305.
Lib. de arte p. 4.
Lib. de flatu p. 273.

Prima Hip medicinæ definitio.
2. Definitio.
Tertia Hip definitio ex quarũ artium numero ſit medicina ex Hippocrate.
Nota medicum medicinæ ſcitũ eſſe.

12. Meth. c. 12.

Definitio⁹ tertia.

Scientiã non eſſe medicinę genus ſed differentiam non conſtitutiuam.

Gal. dixit Medicinam ſcientiã impropriè.
Auer. contra Herophili definitionem.
Ariſt. impropriè artes appellauit ſcientias ſenſibilium vt rationabilium demonſtrabilium eſſe poſſint.

Lib. de arte me. c. 2.
Lib. de .. diſpu. c. 1. p. 330.

2. De anima t. 60.
2. Poſt. c. 24. text.
1. Poſt. cap. 14. & 24.
1. Poſt. c. 14. & 6. eth. cap. 3. & 1. Rhet. c. 2.
1. Poſt. c. 24.
Lib. de decor. & lib. pręcep. p. 40. & 41. & lib. de ſterilibus 767.
Lib. de dicta 1. diſp. c. 1 p. 330.
Li. de præcogn. ad poſt h. c. 1. li. de arte p. 4. & l. de ſteril. 767.
In exord l. de ſa ni. & morbo to. 3. in fine p. 989. & 21. mag. mor. c. 10.

Eſſe demonſtrabilẽ, ſeu demonſtratã, ac ſcientificam medicinã non eſt differentia generis nec diuiſiua, nec cõſtitutiua, verũ tantum quoad modum certum dignoſcendi.
Pars artis medicæ ſpeculatiua, & ſciẽtifica propriè ẽt vt differentia accidẽtalis tamen ſicuti alia eſſentialis eſt mentis operatiuæ.
Vel vt ſuperior artis medicę ipſi arti prębẽs principia medicinalia definita.

cina in ſuo ſublimi incipit; ex quo rationabiliter Macrobius dixit, Medicinā Phyſicę ſęcem eſſe: A
cum habeat principia definita, ac demonſtrata à mente ſpeculatiua Phyſici ſcientifici: Nec non
eo quià circa res corporeas ſenſibiles, & operabiles naturales, quatenus rationabiles verſetur, de
quibus etiam Phyſica tractat. Alio autem modo Mens ſpeculatiua ſcientifici phyſici menti operatiuæ Artificis, ceu artis primo principio effectiuo inſeruire pōt, in paſſionū, cauſarum, & partiū affectarum ſenſui latentium cognitione, & etiam coadiuuatione in curatione, vt inſtrumentum diſpoſitiuum Mentis eſt operatiuę, in ea parte, vbi deficit, vt loco proprio dilucidare conabor.

Macrobius cur Medicina ſex Phyſicæ. 1. Ratio. 2. Ratio. 3 Modus, quo ſciētia ſpeculatiua arti medicæ inſeruit.

C A P V T V.

Medicinæ partes tres ſunt, non autem duæ, vt voluit Auic. doctrinalis nempè, experimentalis, & vſualis. Verum ob vſualem aliæ duæ tantum ſunt, ob finem, ad opus. Hinc Medicinæ genus eſt Ars, non autem ſcientia.

CVm medicina quidem non niſi ad eius vſum, vt prouidentia conſtituta fuerit: B
ſicuti nec præſidia niſi ad eorum vſum talia ſunt. Neque Medici ex libris fiant ex doctrinali, & diſciplinali parte, nec ſolo experimento, verùm tātum ex vſu, ac exercitatione recta, inductionalique certificata ex rationali doctrina, & ex ſenſato experimento à conſultu priùs, denique ex ſimilitudinibus pluribus facto, idcirco Medicinæ principium, ſeu habitus Mentis rationalis operatiuę inculpatus, rectus, demonſtrabilis, & certus, vt primus actus, ſeu forma aptitudinem habens ad ſecundum operandi actum certum, tantùm acquiſitum eſt, dum Medicus exactè alias duas partes, nempè diſciplinalem, ſeu rationalem vniuerſalium, ac experimentalem acquiſierit. Quamobrem Medicina perfecta ex ijs tribus partibus conſtat. Nam vſualis, ſeu exercitalis certa vt recta, ac demonſtrabilis, fida, & inculpabilis, vt principalior pars ex alijs duabus reſultat partibus, atque alias duas partes ad ſe trahit, ob ſuum finem proprium attingendum, in quibus Medicus ſe ipſum exercendo prius in medicina progreſſum fecerit. *Quo ea, quæ talia ſunt, addat, & ſecure offerat* (ait Hippocratis) vt optimus, ac peritus fiat. Vſus autem Medicinæ, ſicuti etiam aliarum omnium rerum vſus, & forma quoq; cuiuslibet rei, à finis tantum cognitione conſtituitū: ac eius exordium aſſumit, niſi ob finem proprium: Vnde omnia, quæ in medicina reperiuntur propter finem Medicinæ, ob quem etiam ipſa inſtituta fuit, genita fuere: Finis autem Medicinæ genericus ab Hippocrate, Ariſtotele, & Galeno ſtatuitur, qui opus ipſum eſt, non autem facere opus: Vnde per hunc finem Medicinam genere cum cæteris omnibus artibus conuenire compertum eſt. Hinc Medicinam iure merito artem eſſe apertiſſimis verbis Hippocrates decreuit, vt capite præcedenti, vbi ſcientiam artificioſam Medicinæ differentiam eſſe demonſtraui, non tamen conſtitutiuam, non autem genus: dictum enim eſt ex Hippocratis ſententia, medicinam inuentam eſſe propter vſum, & ob neceſſitatem, & vt prouidentia corporis humani; non autem à fortuna, vt etiam Galenus dixit. Plato etiam hanc veritatem affirmauit, cum ſcriptum reliquerit. C
Medicinam verò eſſe artem, propterea quod medicina facultas illius, quod curat naturam, & cauſas eorum, quæ agit, expendit, ac horum cuiuſque reddere rationem poteſt. Democritus idem aſſeuerauit ſtatuens. *Medicinam eſſe artem ſapientiamq; quæ, animi perturbationes expellit, nempe ethicam artis medicæ ſororem, ac familiarem.* Quod etiam Ariſt. confirmando, poſteritati ſcriptis prodidit. *Medicinam conſultare non de ſanitate, ſed de inſtrumentis, vt artem.* Vlterius de inſtrumentis artis medicæ ait. *Ita nimirum ex recta ratione agere dicendum, vt ſi quis dixerit ſanitatem fieri optimam ſalubria exhibendo.* Inſuper ait Medicinam, vt artem, ſua principia à Phyſica ſcientia aſſumere: ac idem pluribus in locis affirmauit, nempe Medicinam eſſe artem: Galenus quoque huic ſententiæ aſcripſit, cum in quocunque loco, vbi de medicina verba ſcriptis dedit, Medicinam artem quidem eſſe, depromit: Vnde à finis notione artem medicam conſtituit. Quocirca ea iam ab eo conſtituta, ſubinde per capita diſtinctè de prænoſcendi, ac diuinandi arte agit. Ac de arte præcauendi morbos, & valetudinis tuendæ; de arte pariter, quæ reficit conualeſcentes ex morbis. Tandem Medicinam in genere artium effectiuarum ſtatuit, tamen vt *ſcientia ſalubrium inſalubrium, & neutrorum, cauſarum, corporum & ſignorum*, eſt enim communiter ars ſcientifica, artificioſa, quoad modum ſciendi ſcientificum, ac demonſtratiuum. Idem etiam affirmauit Auerroes eò, quia Medicinam artem operatiuam eſſe ratus eſt. D

Medicina tantum ad vſum eſt. Vſualis pars medicinæ principalites. Vide in hoc lib. c. 12. Medicinæ forma genetica vt vſualis eſt. Pars theorica, & practica non ſufficiunt poſite ab Auic. lib. 1. f. 1. doct. 1. c. 3. neque ſunt proprè. Medicina ex vſuali principaliter conſtat, & ob vſualem ex doctrinali, ſeu rationali & ex experimentali reſultat ad ſuum finem ad opus. Vſus medicinæ genericus, ob finem genericum i deſt ad opus. Finis medicinæ genericus. Medicinam ob hunc finem eſſe artem ex Hipp. decreto. Plato hanc confirmat. In Hip. in epiſt. ad Democ. 1173. in Foeſio. Ariſt quoq. corroborauit hanc ſententiam. Secunda autoritas. Tertia. Quarta. Quinta. Sexta. Et ſeptima. Galenus idem approbauit. Auerroes.

Hipp. 1. de prin. p. 14. Hip. de arte p. 6. Gal. 3. de loc. c. 2. & ad Thraſ. c. 19. Ariſt 20. ethic. Ariſt. 7. meth. c. 23. lib. de dec. Hab. Hipp. ferè in fine. 2. Eth. c. 2. 2 De loc. aff. c. 8. & 2. de dig. pul. c. 2. Hip. lib. de decent. hab. & lib. præcep. Li. de dec. om. ferè in fine. Hip. lib. de arte p. 6. ex Foeſ. Gal. ad Thraſ. c. 24. & 29. & lib. de arte med. c. 2 2. meth. me. c. 7. Lib. de arte p6. in Foeſ. Ariſt. 3. eth. c. 7. & 2. eth. c. 3. Gal. ad Traſib. c. 26. & 27. Li. de leg. li de arte p. 4. & 6. li. de priſc. med p. 32. 13 14. 25. & 19. & lib. præc. p. 39. De priſc. med. 34. & de art. 6. 31. De vſu part. c. 7. Plat. lib de Gorgia 24. f. 210. 2. m. 2 Mag. morb. 30. in lib. de ſa. & morbo. & 1. mag. morb. c. 32. Lib. de inuent. & ren c. 2. 7. Probl ſect. 30. 3 & luc. c. 3 & 2. magn. mor. c. 10. Ad Thra. c. 26. 27. 28 & 29. & 3. meth. med. c. 7. 2. Lib. de dig. pul. c. 2. & de arte med. c. 2. c. 38 39. 40. & 21. & alibi. Gal. operibus. Ad Thraſ. c. 30. 3. Collig c. 2. & 9. met. 1. 10.

CAPVT

CAPVT VI.

Per ſcientiæ, & artis differentias, medicinam artem eſſe oſtenditur, cum mentis humanæ operatiuæ facultas ſingularium ſenſibilium, vt rationabilium Medicina ſit. Eamque artem eſſe communiter ſcientificam artificioſam, vt demonſtrabilem, probatur, quoad modum demonſtratiuum cognoſcendi communiter ſcientificum artificioſum, ac certum, vt rectum, & inculpabilem.

B

CÆterum penitiori ſtudio quæſo hanc rei veritatem introſpiciamus, per ſcientiæ, & artis differentias, duobus generibus diſtinctas, nimirum quatenus ſcientia, & ars mentis humanæ rationalis facultates ſunt, in habitu iam acquiſitæ, & quatenus demonſtrabiles ſunt, ac certæ ſua cognitione. Scientiam verò, & artem ſimul conuenire manifeſtum eſt; cum ambæ noſtrarum tractationum principia, & animæ rationalis partes, ſeu habitus, virtutes, aut facultates ſint, quibus affirmando, aut negando, verum anima noſtra dicit, ait Ariſt. diſcrepant nihilominus ſuo principio primo effectiuo. Nam ſcientia ſpeculatiuæ animæ rationalis habitus ratione ſpeculatiuus eſt. Ars verò operatiuæ animæ habitus ratione recta operatiuus: Scientiam autem ex obiecto ponit Ariſtoteles, nanque tria aſſerit, nempe ſcientiam circa æterna, circa neceſſaria verſari, quæ quidē aliter minimè ſe poſſunt habere quam eo modo, quo ſe habent, & circa id quod non generatur, neque corrumpitur, vt ſunt vniuerſalia. Ex cauſa verò inquit ſcientiam ex præcedenti cognitione fieri ſenſitiua, & ex ſyllogiſmo à poſteriori. Vnde ſcientia rerum eſt non ſenſibilium per ſe, quæ non cognoſcuntur notitia ſenſata. Et ait ſcientiam habitum eſſe perfectum, qui per demonſtrationem ex veris, primis, immediatis natura, & notioribus nobis, prioribus natura, cauſiſque conclusionis fit.

Differentiæ ſciētiæ & artis in duplici genere.

Conuenientia inter ſcientiam & artem.

6. Eth. c. 1. 6. Eth. c. 4. 6 Eth. t. 3. 2. de anima t. 65. & 7. metaph. t. 23. Locis citatis.

Differētia inter ſcientiam & artem.

Sciētia quid ſit.

Ars quid ſit.

Scientia ex obiecto tres conditiones cōtinet.

Sciētia ex cauſa ſine qua non.

C

Artes autem ex obiecto ait circa caduca, quæ hominum induſtria fiunt, & circa contingentia, quæ aliter ſe poſſunt habere, & verſari; id verificatur non modo de materia cū qua tractāt Artifices, verum etiam de materia circa quam efficiunt, cum eſſe, & non eſſe poſſint: hinc circa generabilia, & corruptibilia artes quoque verſari deprompſit: Vnde ars eſt principium operandi, ad conſequendum finem extrinſecum, nimirum opus manens, ad hominis beneficium, ac vtilitatem; Ars vero ex cauſa fit ex præcedenti cognitione ſenſata rerum per ſe ſenſibilium ſingularium, vt rationabilium, ac tamen vniuerſalium potentia, cum operatio minimè extēdatur animæ rationalis factiuæ, niſi artificis manibus, ceu inſtrumento inſtrumētorum prout viderit, aut tetigerit: Hinc Hipp. ait, *Opifices longè inter ſe, tum manu, tum mente præſtant, ſic etiam in arte medica*. Vnde artifex tum vniuerſale, tum particulare cognoſcit, & ſi particularia ſub ratione vniuerſalis ſpecifici tantum agnoſcat: vt verò ſcientia fiat, quæ tantum cognitio eſt concluſionis, ſola ſpeculatio, ſeu cognitio ſpeculatiua requiritur; cum in ſcientia tria ſemper adſint. Ea propter Mens ſpeculatiua ſemper quando vult, ad libitum ſpeculari valet, cum in ſe ſpeculabilia, & phātaſmata potentia intelligibilia ſemper ſint. At verò, vt ars fiat, perpetuo tria concurrere certum eſt, hoc eſt conſultationem, inuentionem rei faciendæ, & generationem eiuſdem rei faciendæ.

Artes ex obiecto tres conditiones differentes ab ijs ſcientiis.

Ars quid ſit.

Artes ex cauſa fundamentali à ſenſu pendent.

Lib. de arte p. 22. ex Foeſ. & l. de offi. artis medicæ in principio.

Ad ſcientiā, quę requiruntur.

D

Ad artem quæ requiruntur.

2. De anima t. 60.

Quocirca artis vſus non ad libitum fieri poteſt, cum à materia externa pendeat, tum circa quā, tum cum qua operetur, & circa accidētia materialia in ſubiecto, & circa ſingularia, & corporea, quæ in loco, ac in tempore ſunt. Ideo non niſi præſente materia circa quam, & cum qua verſatur, opifex operari valet, non autem ad libitum. Differentiæ verò ſcientiæ, & artis per demōſtrationem, vt per inſtrumentum pariens cognitionem certam rei ſpeculandæ, & operandæ eſt, eò, quia demonſtratio à priori vniuerſalium rerum ſpeculabilium ſcientiā pariens eſt, quæ duplex reperitur, nēpe & ſimplex, quæ potiſſima appellatur ex intrinſeco medio ſubſtātiali, vt ex cauſa intrinſeca ſubiecti, quæ cauſa efficiens paſſionis eſt. Vnde medium nobis notum eſt ſenſata notitia, abſque vllo ſyllogiſmo à poſteriori, ſineque inductione ſenſata facta, quam primus, & ſecundus, & fortaſſis etiam quartus modus dicendi per ſe ingrediuntur; per accidens tamen ex terminis cōuertibilibus intrinſecis, & ex ambabus propoſitionibus neceſſarijs. Alia verò propter quid ex cauſa extrinſeca reciprocabili cum ſuo effectu, ac medium id ratione cognoſcitur, à poſteriori: Vnde cauſa quoque accidens eſſe valet, cum efficiens ſit cauſa. Hinc quartus modus dicendi per ſe hanc demonſtrationem ingreditur, vt Ariſto. Auerr. ac Themiſtius, in qua minor non eſt neceſ-

Demonſtratio ſcientifica ſimplex.

Vide c. 10. ad rationem.

Alia demōſtratio ſcientifica propter quid.

neceſſaria,cum prædicatum accidentale ſit. De prima enim demonſtratione Ariſt. ibi,*ex neceſſarijs itaque ſyllogiſmis eſt demonſtratio*;& alibi. *Si igitur ex demonſtratiua ſcientia, & ex neceſſarijs principijs*,ac ex propoſitionibus ambabus neceſſarijs,ac immediaris. Alibi verò inquit. *Hi enim Mathematici habent cauſarum demonſtrationes,frequenter neſciunt ipſum quia*. Ibi enim differentiam poſuit Ariſt. inter demonſtrationem quia,ſeu quod appellatam ſenſitiuam,& aliam ſpeculatiuam propter quid,quoad conſiderationem diuerſarum diſciplinarum,& vna ſit alterius ſpeculatiuæ ſubalterna,& ſenſitiua vt in commentario Zabarellę habetur. *Hic enim ipſum quidē quod ſenſitiuorum eſt ſcire à* poſterioti *ipſum autem propter quid Mathematicorum eſt, Hi nanque habent cauſarum demonſtrationes,& ſæpe ignorant ipſum quod*: per quod enim demonſtratio quia, ſeu quod ab effectu,ad cauſam,intelligenda quidem eſt. Cæterum quia principia propter quæ demonſtramus ſcibile, vt ait Ariſt. nobis vtique notiora eſſe debent, vt à notiori, ad ignotum fiat progreſſus,& ait. *Dico autem ad nos priora,& notiora propinquiora ſenſui*. Si ergo Mathematici frequenter demonſtrationem quod principiorum ignorent, & etiam ſi demonſtrarent propter quod effectus ſit,ſequitur quòd Mathematici tunc principia ſupponant eſſe præcognita,quod ſint,ſine vlla demonſtratione à poſteriori facta,immo tantum ſenſata notitia,vt principia ſenſata;ac tunc ipſa demonſtratio propter quid ſimplex,ſeu potiſſima erit. De ſecunda verò inquit. *Sicut enim propter quid quærimus habentes quia eſt:ſed neque prius propter quid poſſibile eſt cognoſcere,quā quia: Manifeſtum eſt,quod ſimiliter,& quod quid erat* principij præcognitum *eſſe,non ſine* demonſtratione *quia eſt*,vt in cauſali,ac regreſſiua,non tamen circulari,demonſtratione propter quid meritò appellata. In potiſſima verò,vt vidiſti medium quod eſt præcognitum,nobis notius eſt ſenſata notitia vel viſu,vel tactu,vel vtroque ſenſu patefacta,ſine ſyllogiſmo à poſterioti,quia vocato facto:Commentator Auerr. autem vtriuſque meminit, vt Petrela quoque adnotauit. Quandoquidem principia ſcientificæ demōſtrationis nobis penitus ſemper notiora, ſeu præcognita in quęſitu eſſe debent,& quid ſignificent, & quod ſint:Ideò ipſa præexiſtens cognitio ſenſibilis, quòd eſt,de medio termino nobis notiori,ac præcognito,in natura verò,primo,immediato, & priori, ceu de concluſionis cauſa nota quidem eſſe debet, vt ſcientia ſcibilis certa, ac perfectiſſima ex vtraque demonſtratione allata habeatur. Cæterum quoniam medium id vario modo producit paſſionem,ſic igitur etiam vario modo nobis,vt notius quod ſit notificatur:Interdum nanque hoc medium internum eſt,nec non cauſa immediata æquè vtrinſque extremi conſpicitur, vt eſt rationalitas,quæ vtique æquabiliter tum maius extremum,videlicet hominem immediatè producit,ac tunc ſine vlla demonſtratione à poſteriori facta quia, vel quòd, à Zabarella nuncupata,immo ſenſata ſolum notitia ſenſati medij ſubiecto intrinſeci,mediū id nobis notius eſt,quod ſit,& quid ſignificet, ac præſtantiſſimam demonſtratiooem ſcientificam parit, à Themiſtio potiſſimam nominatam. Proinde ipſa demonſtratio medium terminum ſubſtantialem habet, qui tum paſſionem,tum ſubiectum æquè parit. Hinc in hac demōſtratione ambæ propoſitiones neceſſariæ,& immediatæ ſunt,ambæque prædicatum eſſentiale poſſident: vt Auerr. ait,& Zabarella:Vnde vt ait Petrela. *Illud medium,quod eſt notum natura quatenus cauſa,& nobis quatenus ſenſatum facit,vt cognoſcatur vtraque quæſtio, videlicet illud eſſe & propter quid vt effectus ſit*. Vt etiam Ariſt. affirmauit. Quandoquidem tunc medius terminus hercle externus eſt;& cauſa tantum eſt maioris extremi,ſeu paſſionis,non autem minoris extremi, quod ſubiectum eſt, in minori propoſitione. Ideò tunc cum medium ſenſatum non ſit in ſubiecto ſenſato;immo extra id ſubiectū, ſenſata notitia id quidem præcognoſcere quod ſit nequimus: Vnde cogimur tunc per demōſtrationem à maiori extremo,cuius cauſa eſt,ad id medium proceſſu factam quia,vel quod appellatam,id quod ſit,vt notius nobis præcognoſcere: Ac medium hoc modo cauſalem demonſtrationem propter quid vocatam producit,vt terrę interpoſitio inter Solem, & Lunam ſe habet, cuius meminit Ariſt. quę Lunæ extrinſeca eſt,producitque luminis Lunæ defectum,non autem Lunā producit. Hinc nobis ſenſata notitia nota quod ſit,non eſt,cum ſenſata non ſit; immo rationalis, ac per ſenſum defectus luminis Lunæ à ſyllogiſmo à poſteriori quia, ſeu quod appellato, nobis notior cæteris facta eſt. Quare demonſtratio ipſa re vera maiorem tantum propoſitionem immediatam,prędicatum eſſentiale poſſidentem obtinet: minorem vero mediatam prędicatum accidentale habentem tenet,cum terræ interpoſitio de Lunæ quidem eſſentia non ſit, neq́ue de Luna prędicetur,niſi mediante luminis Lunę defectu, vt ait Zabarella; Nihilominus ipſe ait,eā quoq; potiſſimam eſſe,cum ſatis ſit in maiori propoſitione maius extremum, quod ſemper medium reſpicit,vt primum extremum, & medium ipſum reciprocabilia, ac neceſſaria, & immediata ſint,& in minori propoſitione ſubiectum ſit vniuerſale, ac proprium maioris illius extremi ceu paſſionis demonſtrandę: Ideoq́ue Zabarella depromit quòd demonſtratione propter quid nulla demonſtratio potior detur: Ideò omnem demonſtrationem propter quid etiam potiſſimam eſſe ſtatuit. Eamq́ue ſanè ob cauſam Petrela deceptus eſt ſubſtinens demonſtrationem potiſſimam ab alia propter quid ſpecie differre:cum re vera non niſi gradu differant hę duę demonſtrationes ſcientificę. Ambę nanque propter quid ſunt,non tamen geminę potiſſimę inueniuntur: Ideò Zabarella non minus decipitur aſſeuerans vtranq; potiſſimā eſſe, cum ea cauſalis potiſſima non ſit. Cumq́ue etiam potiſſima longè certiorem, quoad noſtram cognitionem ſcientiā produ-

Aristo. primam poſuit.

Ariſt. 2. conſtituit.

Auer. de vtroq. dixit.

Lib. 6. log. diſp. c. 2.

Quęſitū quod ę principiorū demonſtrationis ſcientificæ ſemper nobis notius eſſe debet.

Præxiſtēs cognitio medij quod eſt vario modo notior nobis ſit pro vt vario modo medium ſe habet.

Potiſſima demōſtratio medium internū habens, quod æquè vtrū que extremum parit, hinc rōne ſubiectū ſenſibilis in ſe habētis medium per ſe ſenſibile: ideò medium ibi notius ſenſu a notitia eſt.

Demōſtratione potiſſima ſcientifica ambæ propoſitiones inſūt neceſſariæ, immediatæ, prædicatum eſſentiale quod per ſe dicis habentes.

Demōſtratio ꝑp quid mediū extrinſecum obtinet, quod ſolū maius extremū cauſat ideòq quia mediū in ſubiecto ſenſibili non eſt, nec ideò à ſenſu cognoſcitur, imò ratione à ſenſu facta per demōſtrationem quia ſeu qd à poſteriori cōſtitutū.

Minor propoſitio in demōſtratione cauſali mediata eſt prædicatū accidentale habens tamē perfectam ſcientiam parit vt ſyllogiſmus epiſtognomonicus. Ratio autē eſt, cū medium ſcientificæ demonſtrationis ſatis eſt, vt maius extremum immediatè, & conuertibilitez producat. & in minori propoſitione minus extremū ſit, quod ſubiectū ſit propriū paſſionis demōſtrandæ.

Potiſſima & ꝑp quid gradu tantum non autem ſpecie vt Petrela ait, differūt. Propter quid re vera Potiſſima non eſt.

A

1. Poſt. t. & com. 84 ac 33. & 2. poſt. 2 66.
1. Poſt. t. 28.
T. 44.
T. 9. & t. 13.
T. 101. li. 2. poſt.
T. 100.
T. 101.

1. Poſt. t. 9.

B

2. Poſt. t. 39.

1. Poſt. 8. & 95. & 97. & 1 epitome log. in tract. de demonſtr. circa fin. & 2. cæli 31. & phyſ. 2. & t. 8. phyſ. 65.
1. Poſt. t. 1. & Zab. de trib. princ. c. 5.

C

2. Poſt. c. 2.

1. Poſt. cont. 31. & 56. & 179.
Li. de medio c. 27 lib. 6. log. diſput. c. 2.
2. Poſt. t. 39.

D

1. Poſt. t. 49.

Zab. li. de meth. c. 3. & c. 10.
Lib. de ſpecieb. demōſtrationis c. 21. & c. 23.

A prodncat, quam alia ſcientifica propter quid'. Pariter autem duas inuenio eſſe artificiales demonſtrationes rerum artificialium per ſe ſenſibilium rerum materialium nihil ſpeculabilium per ſe; quarum prior communiter ſcientifica eſt, quia illa eſt ſciendi gradus potiſſimus, & certus vt ſcientificus communis etiam ſcientijs ſpeculatiuis: & cum rerum ſit ſecùndum naturam non caducarum, neque hominum induſtria inuentarum, aut factarum, ac ipſa vniuerſalium eſt, & etiam potiſſima eſt, vt ſuo loco dicam, ſeu vt ſatius dicam eandem certitudinis vim poſſidet, quã etiam demonſtratio potiſſima poſſidet, vel continet in medio rationali ſubiecto iuncto, ac in prima parte medicinę proprie artificialis antea allatę. Vnde morbi, vt paſſiones proprię artis medicę, per cauſas proprias artis, de locis ſubiecti proprij demonſtrantur hac demonſtratione communiter ſcientifica patiente certam cognitionem artificialem harum rerum prętenaturalium, ſemper eodem modo in ſpecie productarum, ſecùndum naturam tamẽ contingenter. Et de hac quidem ipſa demonſtratione minimè verba facere prætermiſit Hippocrates, cum ſcientiæ medicinę meminerit vniuerſalium per demonſtrationẽ rationalem vniuerſalium artificialem, quam exinde ſenſatis demonſtrationibus pluribus particularium experimentalibus comprobare tenemur, quæ demonſtratio verè propriè non eſt ſcientifica, tum quia à mente ſpeculatiua non fit, tum eo, quod rerum ſpeculabilium non eſt. Verum tamen quoad certã cognitionem communiret ſcien-

Demonſtrationes artificiales duæ quoq. ſunt. Prior rationalis ſcientifica eſt, et ſi rerum artificialium ſecundum naturã eſt. Hãc poſuit Hip.

Interp. Heurn. li. de eleg. p. 104 & lib. præcepto ex Heur. 120. & 321.

B tificam artificialem, quam elicit ex demonſtratione mens rationalis operatiua, eſt communiter ſcientifica rerum in natura humana exiſtentium. Alia verò demonſtratio particularium ſenſibilium eſt, quatenus rationabilium, ac vniuerſalium potentia: cum ars ſingularia dignoſcere nequeat, niſi vt per præcepta, per regulas, cauſas proprias illius artis vniuerſalia ad ſuum finem limitet. Vnde ſingularia materialia dignoſcit Artifex, vt dependentia ab vniuerſali ſpecifico. Hinc Auerr. omnem artem depromit, neceſſe eſt certas, ac determinatas cauſas, ac definitiones, & non nullas regulas ſibi proprias habere; cum artes finem proprium, & ea, quæ ad finem vtilia ſunt poſſidere debeãt, vt Ariſtoteles ait; quibus ſanè rebus prius ad erudiendos iuuenes vtimur, demonſtratione artificiali ſcientifica iamdudum poſita vniuerſalium. Ac deinde ad eos aſſueſaciendos in arti opera danda, hac certa ipſa particulariũ demonſtratione experimentali vtimur, vt non modo Hippocrates decreuit; Verum etiam Ariſtoteles confirmauit. Vt verò præcepta artificialia ſint perpetuæ certitudinis, debent ſubiecto ineſſe vniuerſali, & proprio, non autem particularibus, quæ in infinitum progrediuntur. Ideòque ipſa ſecunda demonſtratio parti medicinæ experimentali inſeruit; tamen ſemper priorem vniuerſalium rationalem artificialem demonſtrationem allatam iſta experimentalis ſubſequitur. Ambæ verò ſemper iunctæ vſuali ſimul, & exercitali medicinæ ſunt: Nulli verò aliarum Artium ambæ ſimul deſeruiunt; quia ſola ſecunda

Alia demonſtratio artificialis experimentalis particulariũ ſenſibilium vt rõnabilium ac vt vniuerſaliũ potentia.

1 De par. animalium c. 1.

7. Polit. c. 13.

Hip. li. de eleg. ex Heurn. 104. & lib. præcept. 320. 321. 8. Pol. c. 1. Ariſt. 1. Rhet. c. 2. & 6. & hic c. 4.

C ijs inſeruit. Hanc verò demonſtrationem, regreſſum demonſtratiuũ artificialem appellauit Ariſtoteles, vt etiam adnotauit Balduinus, cum ab effectu ſenſibili, cauſa dignoſcatur, atque etiam effectus cũ ſua cauſa proxima, & immediata reciprocabilis ſit, in ſubiecto vniuerſali, & proprio, ac ita certiſſima eſt: cum ratiocinationem certam artificialem pariat, vt Ariſtoteles, Auerroes, ac Themiſtius affirmarunt: Quibus in locis dicunt, vt in medicina, ex parte rerum naturalium, ex quibus conſtat ex cauſa efficienti, & ex cauſa materiali habeatur regreſſus naturalis, & artificialis demonſtratiuus, ac certus, quòd ſemper hæ cauſæ ad ſubiecta propria vniuerſalia referri debent; alioquin non eſſet demonſtratiuus, nec certus experimentalis. Per tale enim ſubiectum cauſę naturales efficientes, & materiales determinatę, ac certę ſunt. His autem hunc in modum conſtitutis, facilè erit, medicinæ genus colligere. Quandoquidem finis genericus medicinæ non in cognitione conſiſtit, verum in vſu, & ad opus externum: Vnde cognitio rerum artis medicę quę ante operationem faciendam neceſſaria eſt, quæ per eas binas allatas demonſtrationes artificiales etiam habetur, in gratiam operis externi illius faciendi à nobis inueſtigatur. Hinc Galenus lib. de conſt. artis medicæ c. 20. ait. *Nam inſtitueramus omnes partes medicinæ non quidem exacte diſquirere ſed monſtrare à finis notione &c.* Præterea Medicina facultas eſt recta operatiua ratione, & eſt principium formale operandi, ad conſequendum finem proprium, nimirum ad conſer-

1. Poſt. c. 30. Tract. 1. de regreſſu demonſtratiuo.

Ambæ demonſtrationes à mẽte rationali operatiua pendent ad opus externum.

Ex ijs differentijs ſcientiæ & artis medicinã artem ſcientificam, & etiam eſſe colligitur.

Cur ſit ars 1. ratio à fine.

Secũda a forma generica.

D uandam ſanitatem. Vlterius Medicina eſt mentis rationalis operatiuæ, & quicquid in medicina molimur, primum mouens, ſeu primum agens ſemper intellectus practicus rationalis factiuus, ſeu operatiuus eſt, in parte verò ſpeculatiua etiam primus motor eſt, at in ea vtitur intellectu ſpeculatiuo, ceu inſtrumento curationem diſponente, vt à ſuperiori principia aſſumit, iam definita, ac demõſtrata: ſicuti in parte morali, intellectu actiuo quatenus inſtrumento vtitur mens operatiua. In parte verò diuina, ſeu Metaphyſica, nobiliori, & ſublimiori anima diuina, ac immortali, vt inſtrumento diſpoſitiuo per accidens vtitur. Ex obiecto autem Medicina verſatur circa morbos, & circa cauſas morboſas, quæ poſſunt eſſe, & non eſſe, & ideo contingentes ſunt, hac de re. Inſuper Medicina fundata eſt in ſenſu rerum per ſe tantum ſenſibilium, vt fundatarum rerum rationabilium, artificialium, medicinalium. Porrò de inſtrumentis eligendis ad finem conſultat medicus, & inuentionem eorum habet, nec non generationem facit eorundem. Rurſus Medicina ambabus ijs demonſtrationibus artificialibus vtitur, non modo ad rerum medicinalium certam, ſeu rectam cognitionem expiſcãdam, at etiam in gratiam operis certi, ac vtilioris ad finem ſuum proprium executioni mandandi. Tandem Mens rationalis operatiua ad libitum non po-

Tertia ab efficiẽte.

Mens rõnalis operatiua primus motor eſt per ſe inquacũque re artis medicæ vt primũ principiũ effectiuum artis medicæ aut ſit ſpeculatiua, aut moralis aut metaphyſica, aut artificialis.

4 Ratio ex obiecto.

Quinta.

Sexta ſeptima, & octaua.

Nona.

Decima ratio.

teſt

Digitized by Google

Medicina ẽ ſciẽtifica vt demonſtrabilis ars. Medicinã eſſe artem communiter ſcientificã ac certã per conuenientiam cũ ſcientiis ac p diſferentiam ab alijs doctrinalibus, & rationalibus artibus.

teſt operari,cum externa egeat materia tum circa quam, tum cum qua operatur; quæ in loco, A
ac in tempore per ſe ſenſibilis, ac operabilis ſit. Scientifica autem communiter eſt Medicina,
tũ eo,quia de ſcientiæ conditionibus in ſua differentia participat,vt infra patebit, tum eo,quod
ab alijs artibus doctrinalibus mechanicis diſtat. Nam ex obiecto ſcientifica communiter inue-
nitur,cum proprias paſſiones, & cauſas,nec non proprium ſubiectum poſſideat ſecùndum eſſe,
naturæ humanæ corporeæ,quæ ſcientię ſunt conditiones. Morbi enim,cauſæque morbificæ,& 1.Poſt.t.57.
loci corporis humani affecti non quidem hominum conſultatione, inuentione,& generatione,
fiunt;immo naturæ humanæ corporeę accidunt, quæ etſi extra ſemper, & extra freqnenter ipſæ
contingant,nihilominus vbique,& ſemper eodem modo producuntur,quatenus ſemper natu-
ra ſe ipſam tueri eodem modo intendit ſe opponendo contra pręter naturalia, ad ſe ipſam con-
ſeruandam. Et hac ratione ipſorum eſt ſcientia certior, quam obiecti aliarum artium mechani-
carum, cum de paſſionibus,de cauſis, & de ſubiecto facile tractabili, facilique emendabili, ceu Hip. lib.de arte Foeſ.p.10.
de ambiguis,quę artificis opera ſunt,conſultet,inueniat,ac generat Artifex aliarum artium. Me-
dicus autem de ijs nullam conſultationem, nullamque inuentionem, neq; vllam generationem
habet: Nanque ſolum eorum,quæ per nos fiunt hęc requiruntur ait Ariſt. medicus verò cogni- 3. Eth.c.3.& morb. eundem c.10. & 6 ethic. c.3.& 4.
tionem eorum communiter ſcientificam,ac certam demonſtratiuam rationalem,artificialem,
& experimentalem poſſidet in eorum curationis gratiam. Quocirca etiam ob eam geminam,
demonſtrationem ipſarum rerum in natura conſtitutarum certiorem, quam rerum arte factarũ B
Medicina ars communiter ſcientifica artificioſa,& certa,recta,& inculpabilis eſt,magiſque cer-
ta,quam aliæ artes doctrinales,& rationales omnino arte factę,vt ex Hippocratis decreto explo Lib. 1. de victus ratione p. 107. in Foeſ.
ratum habeo:vbi etiam habet. *Naturam verò Dij omnes cæco ordine conſtituerunt,quæ igitur homi
nes ſtatuerunt ea nunquam eodem modo ſe habent,ſiue recta ſint,ſiue non recta. Quæ verò Dij ſtatuerunt
ea ſemper rectè ſe habent*. Hinc ea,quæ ſecùndum naturam ſunt,ſemper eodem modo fiunt: Ex
parte itaque prçſidiorum conſultabilium, eligibilium,& operabilium optimi operandi, ad res Alb. magnus 3. eth.c. 18.& D. Th.3.eth.c.7.ex Ariſt.3.eth.c.3. & 2.mor.
præter naturales à diſtantia receſſus ſtatus naturalis occupati menſuratas tollendas, nec non in
ſuo eſſe naturali in anu tenendas,medico conuenit conſultatio,inuentio,& operatio. Tametſi in Gal.4.& 6.de ſim.m.fac. D.Th.3.eth.c.6 aut 7.
omnibus inſtrumentis medicinalibus generatio minimè cadat, cum aliqua inſtrumenta iam à
natura genita ſint,qualia ſimplicia medicamenta ſua eſſentia,& facultate ſunt. Quæ à medico
non pendent niſi conſultatione,inuentione,& applicatione,quid,quale,quantum,quando,vbi, Alb. Magn. 3. eth.c.18.& 19.
& quomodo. Alia verò conſultanda,inuenienda, & generanda,ſeu componenda, quoad medi-
camenta componenda ex ſimplicibus naturalibus medicamentis. Alia verò abſolutè conſultan
da,inuenienda,& generanda,vt ſanguinis emiſſio,carnis combuſtio,& alia ijs ſimilia. Neque

Nota quod ſicuti paſſiones medicinæ demonſtrabiles ſunt ita ars demonſtratiua ex parte medici ſuæ Animæ facultate operatiua demõſtratiua eſt.

Obiectio.

obijciat quiſpiam ſi dixerit,ſi ſcientia differentia medicinæ ſit, ergo genus in differentiam diui- C
ſum ſcientificam erit ſcientia,aut Medicina erit Ars mentis humanę practicę communiter ſcien-
tificę: Quandoquidem generis medicinę aut propria differentia diuiſiua generis in ſuas ſpecies,

Solutio.

nec non conſtitutiua ſpeciei conſpicitur,prout Virtus mentis humanę iam in habitu acquiſita,
recta,& certa ſit,aut differentia generis non diuiſiua,neque conſtitutiua eſt; Verùm tantum dif-
ferentia in modo,quo ars medica,vt virtus mentis humanæ factiuę iam in habitu firmo acquiſi-
ta nobis medicis patefacta fuit,ex parte medicinę diſciplinalis,ſeu doctrinalis,alia quoque par-
te experimentali certificata ita,vt iam vſualis,ſeu exercitalis firma euaſerit,ad differentiam mo
di ſciendi aliarum artium,nullatenus ſcientificarum. Cum autem modus ſciendi, artificioſus ta-
men, in arte medica ſit per demoſtrationem quaſi potiſſimam artificalem ex terminis internis,
& conuertibilibus conflatam antea vberrimè declaratam, atque ſanè arti medicæ maximè pro-
priam rerum quæ ſemper in ſpecie eodem modo ope naturæ humanæ corporeę vltrò producun-
tur,atque à Natura ipſa tolluntur per ſe,& primo vt à ſauante:Ideo ſicuti ea demonſtratio com
muniter ſcientifica artificialis, & medicinalis ſe habet pariens ſcientiam æternorum artificioſã
in ſpecie,ſic etiam æquum eſt,artem medicam virtute iſtius inſtrumenti logici artificioſi nos ap
pellare poſſe communiter ſcientificam,artificioſam,& medicinalem, tũ vt dilucidetur,quomo-
do medicina ſit communiter ſcientia,non propriè,vt,ait Galenus,tum etiam vt hanc differentiã D
amplectamur, ad omnimodam patefactionem; tum denique ad oſtendendum genus à Monta- Lib.de arte parua c.2.
no poſitum,non eſſe genus,immo differentiam,quam etiam non eſſe diuiſiuam,neque conſtitu-
tiuam certum eſt. Hinc etiam nihil ſequitur,eam differentiam eſſe genus diuidens, neque etiam
Medicinam habitum mentis practicæ operatiuę,vt ſcientificę,quippe quòd ſolum vt operatiua
ea mens demonſtratione ea communiter ſcientifica, vt artificiali tamen,& vt medicinali vtitur,

Dubium.

Prima ratio.

in operis gratiam tantum. At verò dubitatu digniſſimum eſſe inuenio,ſi quis aſſeret eam demon
ſtrationem ſimplicem medicinalem propriè,communiter verò ſcientificam ſuperfluam eſſe eò,

Secunda ratio.

Tertia ratio.

quia videtur talis demonſtratio non concedi,prçter quam quòd Ars medica per regreſſum de-
monſtratiuum ſuas paſſiones proprias demonſtrare poteſt: Aut per demonſtrationem ſimplicẽ
potiſſimam nuncupatam,paſſiones dignoſcere valet,dum à mente ſpeculatiua obtinet mẽs pra
ctica Medici,vt hæ paſſiones curabiles per ſe ſenſibiles,à mente ſpeculatiua demonſtrarentur ea
potiſſima demonſtratione propriè ſcientifica ſpeculatiua,ceu à mente,ac inſtrumento diſponẽ-
te operationem,& curationem ſalubrem à Medico moliendam. Ac inde paſſiones illæ ita de-

monſtra-

A monſtratæ a mente ſpeculatiua,ita quoque à mente operatiua hoc modo definitæ accipiũtur;
cum videatur mentem hanc factiuam eam demonſtrationem potiſſimam Medicinalem fabrica- 5 Ratio.
re non poſſe,tum reſpectu vniuerſalium terminorum demonſtrationis à mente formandorum,
tum ratione cognitionis diſcurſiuæ,quæ in ea demonſtratione, potiſſima efficienda requiritur,
quæ à mente operatiua non attingitur. Verùm enim verò demonſtratio hæc ſimplex propriè me Ad dubium.
dicinalis,necnon impropriè ſcientifica, ſuperuacanea quidem non habetur,quia in medica arte
hæc neceſſaria eſt,ſicuti Medico optimo logica verum à falſo diſcernens neceſſaria introſpicitur, Ad 1.Rationem
cum regreſſu demonſtratiuo etiam anima Artificis mechanici ignata ſine vlla logici ſcientifici Solutio.
cognitione artificialiter tantum demonſtrare valeat. Ideò regreſſus ille demonſtratiuus tantum
parti artis medicæ experimentali rationabiliter factæ inſeruit, non autem parti artis medicæ di- Ad 2.Ratione.
ſcurſiuæ doctrinali vt rationali,ſeu dogmaticæ,cui illa potiſsima demonſtratio medicinalis pro-
priè artificialis deſeruit, quæ nedum artificialis,verùm etiam ſcientifica impropriè eſſe conſpici
tur,cum medica ars vt ſecùndum naturam ſe habens,etiam communiter ſcientifica ſit; Rerum
B nanque naturalium,vt medicinalium ſcientia præſtatur: ſimulq; etiam rerum præter naturaliũ,
cum oppoſitorum eadem tum diſciplina,tum doctrina inſpiciatur: Ergo ſi res medicæ artis arti-
ficiales ſimulque ſcientificæ ſint,ac ſcientificæ propriè eſſe nequeant: Ideò tantum communiter
ſcientificæ erunt. Vnde regreſſu demonſtratiuo demonſtrari nequeunt: immò demonſtratione
ſimplici non regreſſiua à medio termino vniuerſali medico notiori,ſenſata notitia, molita, ſine
vlla demonſtratione,quia à poſteriori peracta. Neque aſſerendum eſt,mentem operatiuã egere Ad 3.Rationem
mente ſpeculatiua diſponente operationem certam à mente factiua aſſequendam,in morborum
curatione,in artis medicæ ſpeculatiua: vt libro ſequenti,ſi Deo placuerit,dicam. Tum quia fru-
3.phyſicorum. ſtra fiunt per plura ea,quæ optimè per pauciora fieri poſſunt. Præterea ridiculum eſt affirmare,
quòd id quod propria ope fieri valet,alieno auxilio adimplere debeamus. Cum itaque talis de-
monſtratio per mentem operatiuam ſolam,& proprio munere conſequi poſſit. Igitur fruſtra, &
ridiculum eſſet,id per duas mentes principaliter,& aliena virtute acquirere. Quoniam eam de- Ad 4.Rationem
monſtrationem potiſsimam medicinalem mens medici optimi quidem formare didicit etiam à
ſuis præceptoribus,quando iuuenis nondum peritus medicus erat, eodem tempore, quo aliam
C potiſſimam demonſtrationem ſpeculatiuam omninò ſcientificam conſtruere incepit. Quando-
quidem ſicuti mens ſpeculatiua illam potiſsimam ſpeculatiuam propriè ſcientificam format de
monſtrationem: ſic etiam mens factiua docta,logicalibuſque inſtructionibus decorata,aliam fa
bricare artificialem poteſt demonſtrationem; nec dicendum eſt,quòd dum mens ſpeculatiua lo
gicalia præcepta rerum ſpeculabilium acquiſiuit, otioſa alia mens operatiua eiuſdem ſtudentis
manſerit,in iiſdem præceptis logicalibus rerum artificialium,& medicinalium ſecùndum eſſe na
turale exiſtentium adipiſcendis. Vnde mens operatiua medici non minus vniuerſalia rerum me-
dicinalium ſenſibilium format; quam etiam alia mens ſpeculatiua medici vniuerſalia ſpeculati-
ua fabricet. Ea propter mens factiua paſſiones,cauſas,ac ſubiectum in vniuerſale conſiderat; nã-
que ſi medicus oculi ophtalmiam Socratis introſpexerit, id tanquam hominis in ſpecie ophtal-
miam intelligat,videt, vt infra videbis. Immò mens ipſa medici præceptis logicalibus cunctis Ad 5.Rationem
omninò docta,rationabiliter per ſe diſcurrendo,cognitionem diſcurſiuam prius acquirere debet
paſſionis ſubiecto inhæreſcentis per cauſam ſyllogiſticã,in gratiam operationis, curationis illius
paſſionis poſtea auferendæ; quod quidem attingit,dum à cauſa ea ſyllogiſtica vniuerſali, ei no-
tiori ſine vlla demonſtratione,quia à poſteriori facta,ad eius paſsionem ignotam progreſſum fa
D cit. Quocirca veriſsimum eſt eam demonſtrationem potiſsimam medicinalem à mente, periti
medici docta fabricari; etſi nullum inueni Autorem ipſius demonſtrationis, ſed ego diuino ope
fauente ex Hipp. & Gal. decretis medicinalibus,eam exploratam habui. Cęterùm hanc demon- Hanc demõſtrationem potiſſimam à mente operatiua fabricatam arti medicæ propriam eſſe.
ſtrationem arti medicæ propriam eſſe patet,cum ſoli arti medicæ,& omni parti principaliter ar
tificiali ſenſatę,& ſemper comperat: ſicuti ſola ars medica ſecùndum naturam ſe habet,quia hu-
manam,corpoream,ſalubrem,inſalubrem,& neutram naturam medicina reſpicit. Hinc medici-
na propriè eſt ars ſecùndum naturam,quo ad verò ſciendi gradum potiſsimum ſcientijs ſpecula Cur ars ſit medicina communiter ſcientifica.
tiuis communem,ars ſecùndum naturam eſt communiter ſcientifica. Vnde quo ad hunc potiſſi-
mum ſciendi gradum hæc demonſtratio potiſſima medicinalis nec ſpecie, nec gradu ab alia po- Hæc demonſtratio potiſſima medicinalis cum alia demonſtratione potiſſima ſpeculatiua conuenit,ac diſcrepet.
tiſſima ſpeculatiua propriè ſcientifica diſtat: vt verò iſta medicinalis,& artificialis,illa verò ſcien
tifica propriè,genere ſpeculatiuo,& ſcientifico diſſonant. Alia verò pars medicinæ ſpeculatiua
ars ſecùndum naturam eſt,& communiter ſcientifica per demonſtrationem ſcientificam ſciẽtijs
communem propter quid quo ad modum,ſeu gradum certitudinis ſecundũ primum: Neq; rur-
ſus obijcias inquiens,etiam artes mechanicæ per regreſſum demonſtratiuum ex ſingularibus for
matum,ſcientificæ conſpiciuntur. Nam regreſſus demonſtratiuus non parit ſcientiam, at ſolum Alia obiectio.
cognitionem rectam particularium infinitorum, quæ deinde ad vnum vniuerſale finitum redi-
guntur,à mente operatiua cognitum. Ergo duntaxat medicina ars communiter ſcientifica eſt,
cum tantum ea modum,ſeu gradum ſciendi obtineat,ſcientijs ſpeculatiuis communem.

CAPVT

A

CAPVT VII.

Generis Medicinæ differentia diuiſiua, & conſtitutiua ponitur. Medicinæ vt operatiuæ ab alijs partibus doctrinalibus operatiuis differentia ſtatuitur. Medicinamq́ue naturæ humanæ corporeæ facultatem reparatricem eſſe.

MEdicinam artem communiter ſcientificam, artificialem, demonſtratiuam, ac alijs artibus demonſtratiuis longè certiorem ex fine communi, & ex obiecto generico rerum in natura humana corporea ſemper, & vbique in loco proprio affecto productatum hactenus in medium attuli: Modo itaque ex eodem obiecto formam genericam Artis medicæ ab alijs artium formis differentem patefacere teneor. Vt ſubinde ex proprio fine medicinæ obiectum proprium a Phyſicæ ſcientiæ, & moralis facultatis fine, ex obiecto diſcrepans, elicere valeam: hinc etiā artis medicæ formam ſpecificam haurire poſſim. Eamq́ue valde ijs facultatibus partim certiorem eſſe, depromere queam. Nam medicina hominum induſtria inuenta non fuit: Immo in hominis natura ſalubri, inſalubri, & natura fundata, in ſuo q́ue naturali eſſe, virium robore tuenda, reparanda, vt prouidentia, prius quidem à D.O.M. inſtituta: deinde impulſu diuino ab hominibus inuenta eſt. Ex quo artis medicæ formam ait Galenus facultatem effectricem, vt reparatricem prouidentiam, aut correctricem vitioſorum eſſe præter naturalium corpus humanum lædentiū; Quam in præcautricem, inſtauratricem, & conſeruatricem ſecuit. Quatenus naturæ humanę corporeæ tantum miniſtra rem naturalem cuſtodiens, reparatrix, ac inſtauratrix eſt. Idem alibi etiā ait Galenus. *Igitur in confeſſo eſt eam inter effectiuas, aut acquiſitiuas eſſe collocandam, poſtquam neque inter contemplatiuas, neque inter actiuas inuenta eſt. ſed neque inter acquiſitiuas numeratur*: vt Artes hominum tantum induſtria inuentæ ſunt, & Mæchanicæ appellatæ; & alibi ait. *Igitur Medicina eſt è numero artium factiuarum, non tamen vt ædificatoria, vel fabrilis, vel textoria, ſed vt ea potius, quæ labefactatas ædes inſtaurat, vel dilaceratas veſtes conſuit*. Cæterùm hic dubitatu dignum eſſe inuenio, hunc locum Braſauolam in indice notaſſe, hoc modo *Medicina eſt vna effectiuarum artium non ſimpliciter, ſed vt reparatrix*: ergo Medicina habitus ratione recta factiuus non eſt ſimpliciter: Pro cuius dubij ſolutione; Primo perpendo. Artem ſimpliciter habitum recta ratione factiuum mentis factiuæ bifariam deſumi poſſe. Nam vel vt acquiſitiuus omnino ſit, ad finem artificialem effectibilem habitus firmus ſit ſubiecti conſultabilis, eligibilis, & factibilis, facileq; tractabilis, ac emendabilis, ac nouiter inuentibilis, ac generabilis. Aut habitus penitus acquiſitus, ad finem artificialem, ſimulq́ue naturalem cuſtodiendum, hinc ſubiecti naturalis ad artem coarctati, non conſultabilis, neque eligibilis, nec nuper factibilis, nec inuentibilis; immo tale ſubiectum quale à Deo, & à Natura factum eſt, conſeruabile, vt conſeruandum ſe habet. Secundo autem conſidero Artem primo modo factiuam eſſe, vt recenter factiuam reduplicatiuè, & ſimpliciter: ſecundo autem modo Artem factiuam non quidem vt nuper factiuam eſſe, verū factiuam vt reparatricem rei iam à natura factæ, ſeu prouidentiam, ſiue cuſtodiam artificialem. Ratio autem cur hoc ſecundo modo Medicina ſimpliciter habitus ſit recta ratione operatiuus, ſeu factiuus eſt eò, quia Medicina primo genericè eſt factiua, ſicuti ceterę quoque artes ſunt, quia reparatiua facultas eſt corporis humani ſalubris, inſalubris, & neutri vt factiua eſt; & ſi factiua nuper non ſit: reparare enim quidem non niſi facere, ſeu operari, eſt: ſecùndo vero poſtea ſpecificè eſt reparatiua facultas, vt factiua. Vnde vt reparatiua corporis, humani ſalubris, ceu per differentiam diuiſiuam, ſimulq́ue conſtitutiuam, ab alijs artibus ſecatur, vt liberalis etiam, & vt difficilior cæteris artibus eſt. Quandoquidem ſicuti Mæchanicæ omnino hominum induſtria inuētæ magis factiuæ ſunt in eo, quod recenter factiuæ ſunt, vt ædificatoria, vel fabrilis, & textoria; ſic Ars Medica longè difficilior factiua eſt, cum verſetur circa nobiliſſimum ſubiectum difficilè tractabile, difficileque corrigibile, quale eſt corpus humanum vt ſalubre, inſalubre, & neutrum: Vnde Medicina ars eſt ſimpliciter factiua, etſi circa ſubiectū, circa paſſiones, & cauſas nulla cōſultatio, nullaque electio, nec generatio cadat à Medico facta. Ideò ſua origine, ipſa eſt ars ſecùndum naturam. Hinc ab Hippocrate præcuſtodia quoq. appellata fuit eò, quia neque paſſionum, neque cauſarum propriarum, neque ſubiecti eius proprij Ars medica conſultationem, nec inuentionem, neque generationem habet. At verò ſolam cognitionem per ſigna diagnoſtica, vt ea iam habita, opifex ſubinde ea, quæ præternaturalia ſunt tollere, & ea, quæ ſecùndum naturam ſunt, manutenere poſſit, prout Ars medica, naturæ miniſtra, & Æmula perpetuo eſt.

Medicina ars reparatrix à rebus præternaturalibus, quæ præter naturalia ex naturam corporis in ſuo eſſe naturali, & à viribus cognoſcuntur Hip. li. de art. & l. de flatib. 707 & li. de priſ. m. 23. ita alimenta & medicamēta.

B

Hip. lib. de arte ex Foeſ.

Gal. l. de con. ar. med. c. 11. & 10 Ad Thraſ. c. 26. & 27.

11. De vſu part. c. 7. de diff. feb. lib. 1. c. 4.

Lib. de conſtit. art. c. 19.

Ad Thraſ. c. 30. De conſtit. artis c. 14.

Dubium an Medicina ſit ars ſimpliciter factiua. Et quod ſit probatur.

Fundamentum primum ſolutionis.

Nota Braſauolæ errorem.

C

Secundum fundamentum ſolutionis.

Solutio.

D

Medicina naturæ humanæ corporeæ miniſtra, emula.

Medicina naturæ humanæ corporeę emula miniſtra.

2. Aph. 17 & Gal. 1. de diſ. feb. c. 4

Hip. l. de flat. & Gal. ad Thraſ. c. 11 & in 6. de mor. vul. com. 5. 22. & ad Thraſ. c. 30.

CAPVT

A

CAPVT VIII.

Rationes Medicinam eſſe propriè ſcientiam aſſerentes conuelluntur.

HIs antem hunc in modum ſtatutis, iam tempus eſt, quòd ad argumenta probantia Medicinam eſſe ſcientiam ſoluenda reuertamur: Nam ad Auicennæ ſtatutũ, dico Medicinam ſcientiam eſſe commuoiter quo ad modũ ſciendi doctrinæ Medicinalis, per cauſas proximas ſcientificum, & demonſtratiuum; non autem formaliter, nec ꝓpriè, tum qnia ad opus, & ad ſanitatem ſe habet, tum etiam ex alijs infinitis antea iactis fundamentis, & rationibus: & quatenus ſcientia per modum hunc ſciendi demonſtratiuum acquiſita communitet accepta potius differentia eſt, cõtra diſtincta ab Artibus hominnm induſtria inuentis. Ideò Galenus ſtatuit Medicinam tantum impropriè, & communiter eſſe ſcientiam. Et hoc eodem modo. Ad conciliatoris, Herophili, & Montani argumenta reſpondendum eſſe reor.

Ad Auicennæ ſtatutum.

Ad cõciliatoris Herophili, & Montani argumenta reſpõſio.

B

CAPVT IX.

Artis Medicæ partem principalem ſenſibilem certam eſſe, ſicuti ſcientiæ Mathematicæ certæ ſunt.

QVoniam Medicinę quiditatem conſtituens, eam qnoque certam eſſe oſtendi, certitudine demonſtratiua communiter ſcientifica, in primo certitudinis gradu relata. Proinde nunc partem Medicinæ ſenſatam ita certam eſſe in primo certitudinis gradn demonſtrare nitar, vt etiam ſcientiæ mathematicæ certæ ſunt ſua cognitione, in primo certitudinis gradn: vt ſnbinde pateat, qnod ſicuti Mathematicæ ſcientiæ certiores cognitione longè cæteris ſcientijs ſunt, ita etiam Ars Medica longè certior ſua cognitione cæteris artibus habetur. Quandoquidem primus certitudinis cognitionis gradus per demõſtrationem ſimplicem potiſſimam etiam vocatam acquiritur; ſecundus verò certitudinis cognitionis gradus per demonſtrationem regreſſiuam propter quid

C appellatam conſpicitur. Cum autem Mathematicæ ſcientiæ per demonſtrationem potiſſimam dignoſcantur, cæteræ verò ſcientiæ per demonſtratiooem propter quid agnoſcantur; ergo Mathematicæ cognitione ita certæ ſunt, vt certiores ſint alijs omnibus ſcientijs. Ita verò pariter de Medicinæ parte ſenſibili aſſerere valeo, quia ipſa ſenſu manifeſta morbos, morborumq́; cauſas, & locos affectos patentes poſſidet, vt morborum eorum cognitionem certam per ſenſatam eam demonſtrationem propriè medicinalem potiſſimam nuncupatam ſemper habere poſſimus: Cũ hęc demonſtratio ex terminis internis ſimul iunctis penitus ſenſibilibus, ac reciprocabilibus cõſtitura communiter ſcientifica, recta, ac certa elnceſcat, vt primus certitudinis cognitionis gradus, artificialiter ad finem Medicinæ coarctatus: Nam alia pars Medicinæ ſpeculatiua certa eſt, in ſecundo gradu certitudinis cognitionis per demonſtrationem propter quid habito: Quocirca pars ſenſibilis Medicinæ certa eſt abſolutè; alia verò pars ſpeculatiua certa eſt ex ſyndrome conuertibili, & per demooſtrationem propter quid communiter ſcientificam, vt à coniecturali contra diſtincta. Modo itaque Medicinæ partem artificialem principalem, ac ſenſibilem certam eſſe modo propoſito explanabo Morbi nanque à quibus per ſe indicatio exhauritur, in triplici conſtant genere, vel enim ſnnt in intemperie, vel in ſoluta vnitate, aut in mala compoſitione, ſeu conſtitutione, aut cõformatione appellata: Verum morbi in intemperie ſunt ſpeculabiles, quo-

D rum alio in opere meminero. Aliorum vero Morborum, qui in ſoluta vnitate, in malaque compoſitione habentur, ſunt vlcera, vulnera, oſſiumq́ue fractutæ, & luxationes, Præterea humorum collectiones, tumores omnes tam inflammatorij, qnam non inflammatorij: Ac eorum omnium aliqui vnà cum cauſis eorum immediatis, & in locis inſunt affectis patẽtibus, ac iſti manifeſti, ac ſenſui noti exiſtunt. Alij vero latentes ſunt interni, ac ſpeculabiles: De his itaque patentibus nũc dicam; de alijs autem lateotibus mox agam: ſenſibilium enim iſtorum morborum vt paſſionum demonſtrabilium cauſæ ſeu coniunctæ, ſeu continentes vocatæ, notitia quidem ſenſata abſque vlla demonſtratione quia à Poſteriori facta omnino præcognitæ erunt, ſimulq́ue nobis notiores, atque natura priores, & immediatæ, conclnſioniſq́ue cauſæ perpetuo habebuntur vt demonſtrationi ſimplici reqniritur. Cauſa nanq́ue vlcus efficiens, & gignens quæſo quænam eſt? niſi humiditas continens vlceri coniuncta, corrodens carnem nobis notior vlcere ipſo? vnde vlceris figura rotunda, oblonga, excaua, ſeu profunda ſolum eſt, prout illa humiditas aſpera, acris, & mordax, ac deniq; erodens extenditur ſua corroſione. Vlterius vlceris magnitudo, & malignitas non niſi copia, & malignitate illius humiditatis carnem corrodentis attingitur; nã Galenus ait:

Medicina ſẽſata eſt Ars cõmuniter ſcientifica, & certa certitudine demõſtratiua in primo gradu certitudinis.

Sicuti & Mathematicæ ſcientiæ ſe habent.

Certitudinis primus, & ſecũdus gradus.

Mathematicæ ſciẽtiæ certæ p[illegible] certitudinis: Aliæ vero ſciẽtiæ certę ſecundo gradu certitudinis.

Medicina certa primo gradu certitudinis, per demonſtrationem ſimpli[illegible] propriã medicinalẽ ſenſatã ex terminis internis ſimul annexis ſenſibilib. tamẽ et intelligibilibus & conuertibilibus conſtituta, & communiter ſcientifica.

Medicinæ pars ſpeculabilis certa ſecundo certitudinis gradu & per demonſtrationem propter quid Morborũ tria ſunt genera.

Morbi patẽtes.
Morbi latẽtes.

De morbis patẽtibus in hoc primo libro dicitur.

Vlceris cauſa efficiens proxima patens eſt.

Vlceris magnitudo, & malignitas.

liquet autem quod exaſperantium cauſarum ſingulæ cum inualnerint vlcerationem quidem aliquam, A
aut corroſionem in partibus carnulentis afferunt, in oſſibus verò caries inducunt, ideo vlcus ſolutio De cauſis morb. c.7.
continuationis in carne appellatur,& eſt 1.de diff.morborum c.11.& 3.meth.c.1.& 4.meth.c.
1.*carnis enim diſiunctionem vlcus appellamus* ait,& Rudius inquit *cum itaque efficiens vlceris cauſa* De vlceribus li. 1.c.1.
perpetua,& immediata ſit cauſa errodens, ideo videndum quotuplex huiuſmodi cauſa ſit nam etſi vl-
cus ab alijs rebus gigni poſſit;ab ea humiditate allata, attamen in pleriſque prodit immediatè,
& proximè,*ſi autem cacochymia,& prauorum ſuccorum in corpore redundantia,cuius iam dicti ero-* Ibidem.
dentes humores ſoboles ſunt conſideretur,prout non in affecta parte continetur, & ad affectam partem
aut actu fluit,vel fluere poteſt,ab iiſdem artis medicæ ſcriptoribus antecedens cauſa quæ contentiuam
cauſam fouere poteſt nuncupatarum vlcerumque cauſa mediata,atque remota ſtatuenda eſt, vt idem
Rudius ſcribit,nam vt exarat Galenus;ſicuti in vlceris ratione formali comprehēditur caro hu-
meri, vel alterius partis,ita in vlceris medio termino immediato conſtituendo requiritur, vt ea
humiditas erodens eammet carnem humeri,vel cuiuslibet partis vlceratæ, ſimulque vlcerandæ
ſeu vlcerabilis patenter ſenſibilis ſit, vt reor, ac etiam Rudij ſententia pro comperto habetur: Ex Eodem loco ſupra cit.
Vulcus demonſtratur demonſtratione potiſſima medicinali.
quo medio termino ſanè demonſtratio potiſſima conſurgit, ſicuti ex alia cauſa remota demon-
ſtratio quia habetur, quam vlceris cauſam tum immediatam,& proximam, tum remotam ſta- B
tuens Galenus,ita recenſuit,*in cicatrice* vlceratæ carnis *ducenda non modo quod affluit verum etiam* 3.Meth.c.5.
humor,qui in ipſa carne continetur eſt conſumendus nam *qui ex liene, aut alia quauis notabili parte,* 4.Meth.c.2.
ſeu à toto corpore cacochymiæ fluxionem, ad vlcus mittente *laborant, ipſa prius parte percurata,*
ſeu toto percurato *mox ad vlceris curationem accedemus*; hine vlcera omnia ſiccanda ſunt,præter
contuſa,verum peculiariter de hoc humore acri mordaci aſpero carnem abradente,qui cauſa eſt 4.Meth.c.5 & 6.& 1.met.c.11
vlceris proxima loquendo;cum excrementum duplex ſit,craſſum ſordidum,atq. tenue,& saniē,
nempe ichorem appellando,depromit *quin etiam ulceribus tenuibus excrementū ſanies græcè icho-* 3.Meth.c.3.
rum appellatur, quod craſſum eſt ſordes, ac ex tenui quidem excremento vlcus humidum redditur, ex
craſſo ſordidum: atque duplicibus medicamentis eget vtiq; humidum eſt,ſiccantibus, vt ſordidum,quæ
ipſum expurgent abſtergendo: *ergo cum nullo vnquam tempore natura ceſſet, certè nec tempus vllum*
erit in quo ambo hæc acria mordacia,aſpera,& erodentia cauumque efficientia *in cauo vlcere colli*
Obiectio.
gentur: eo quod vtrumque excrementum in carne vlcerata, ſimul cum vlcere ipſo ſemper inhæ-
reſcunt: Vnde ſemper cum eo connectuntur. Cæterum video aliquem obijcientem,illi humores
Solutio.
acres,& vlcus æquè ſenſui tactus,& viſus noti ſunt,ergo verum non eſt,eos humores ſenſata noti
tia notiores eſſe,ipſo vlcere. Cui reſpondeo quòd tametſi hæc omnia æquè ſenſui pateant quoad
ſenſoria,& ad ſenſum communem iudicantem etiam idiotis;nihilominus quatenus ad Mentem C
chirurgici periti operatiuam diſcurſiuam,ſimulque demonſtratiuam referuntur in eo, vt vlcus,
vt paſſionem carnis demonſtrare velit, per eam cauſam ex præcognitione ſenſata notitia ſenſiti-
ua,aſſumatur,tunc certè cauſa ea notior eſt ſenſu quam paſſio;quo circa vlceris cognitio recta,
& certa habetur demonſtratione ſimplici,qua etiam Mathematicæ ſcientię certę ſunt; ſic etiam
Omne vulnus à re incidente fit, vt à cauſa immediata.
vulneris,oſſium fracturę,luxationum,contuſionum,omniumque tumorum tenſionumq; cogni-
tio eodem modo certa eſt. Quandoquidem omne carnis vulnus à re incidente, ceu à cauſa pri-
ma, & immediata fit,dum carni ferrum incidens,aut res incidens tantò iungitur, quanto etiam
amplum vulnus magis,aut minus fit, & omnis res carnem incidens efficit vulnus, & omne vul-
nus à re incidente fit,& res incidens ſenſui patens notior nobis eſt vulnere ipſo, cum ſenſus viſus
adſtantium prius rei incidentis carnem ingreſſum intueatur,quam vulnus: Pariter de nerui, ſeu
tendonis,vel membranæ punctura à re pungente oborta aſſerendum eſt;Similiter de contuſione
à re percutiente genita,ac de luxatione à re luxante,ſeu percutiente,ſeu diſtorſionem efficiente,
Obiectio 1.
vel per caſum ab alto exorta,ac de oſſium fractura à re frangente orta,vel res frangens percutiēs
ſit,vel incidens,aut per caſum ab alto gignens, vt laconicè ab hac re me expediam. At verò quo- D
niam quiſpiam obijcere poſſet aſſerens; cauſam proximam ſuo effectui in ſubiecto ſenſibili iun-
ctam non manere, vt res incidens vulneri,res pungens puncturæ res contundens contuſioni, res
2.Obiectio.
frangens fractioni,& res luxans luxationi,ſemper iuncta non manet. Pręterea hæ cauſæ ſenſata
3.Obiectio.
notitia luis effectibus non ſemper notiores ſunt, vt quando in tenebris nullus homo rei inciden-
tis ingreſſum in carnem introſpicere poteſt,tertio res luxans quæ cum luxatione conuertitur ni-
mis vniuerſalis eſt, vnde quia caſus ab alto percuſſio, ac diſtorſio membri ſunt cauſæ luxatio-
nis,ergo vna iſtorum cum luxatione,ceu ſuo effectu nō reciprocatur,ideoq; his tribus de cauſis
Ad 1.reſponſio.
ex ijs terminis demonſtratio ſimplex potiſſima vocata non emergit. Sed has tres obiectiones fal
ſas eſſe dico,eo quia reſpondeo ad primā ſatis eſſe,cauſam ſuo effectui vbiq; & ſemper eo tēpore
Ad 2.reſponſio.
tantum,quo effectus ille producitur ab ea cauſa iunctā eſſe. Ad ſecundā,dico,in tenebris ſatis eſ
ſe vt præcognitio, ſenſata notitia tactus adhibita, patienti homini nota,& à patiente homine
vulnerato,ſeu puncto,aut contuſo,ſeu fracto,vel luxato à Medico chirurgo apprehendatur,ab-
ſque vlla demonſtratione à poſteriori molita. Ad tertiam vero depromo, rem luxantem,
Ad 3.reſponſio.
eſſe cauſam primam, hinc etiam immediatam, & proximam luxationis, proindeque non ex-
cedere luxationem,nec nimis vniuerſalem eſſe; Caſus autem ab alto,percuſſio,& diſtorſio cauſę
quidem remotæ ſunt luxationis; & modi quibus luxatio à re luxante fit: Quo circa patet
horum

A horum morborum certam cognitionem nos attingere poſſe, ad certam quoque operationem
ſalubrem relatam demonſtratione potiſſima tum acquiſitam, tum intellectam, quod etiam de
tumoribus ſeu tenſionibus ex humorum collectione genitis aſſeuerare poteris, cum his tum tu- *Tumorũ cognitio certa primo gradu certitudinis eſt.*
moribus, tum tenſionibus partium ſenſibilium ſuæ cauſæ immediatæ, & proximæ inhæreſcant,
ſimulque hæ cauſę nobis earum effectibus notiores perpetuo ſint, eo quod tumor genericè non
Gal.4. de vict. rat. in m.acu.c. 37 & l.de tum. præter naturam c.2. niſi collectio materiæ copia peccantis introſpicitur in aliqua parte fluxæ, ac reſidentis, ſeu colle-
ctæ eamdem partem tumefactam ſecùndum ſpatium in longitudinem, latitudinem, & profun-
ditatẽ, extendentis prout ea materia copioſa ſit, hinc vt ait Galen. *Græci ſpatium in longitudinem* *Ibidem.*
latitudinem, & profunditatem nominarunt, latini vero tumorem appellant, interdum etiam quod eſt ſu-
pra id quod eſt ſecùndum naturam incrementum dicunt tumorem latino ſermone, ea propter tumoris
Hip.lib.de flatibus circa initiũ. cauſa immediata materia quidem ſua copia peccans eſt, carnoſam partem ſecùndum augmen-
tum, & ſpatium longitudinis, latitudinis, & profunditatis extendens: ſicuti etiam tumor non niſi
carnoſæ partis extenſio eſt ſecùndum augmentum eius carnis, & ſpatium trium dimenſionum.
Eamque ſanè ob cauſam ambo ſimul iuncta ſunt, & vnum ſine altero eſſe nequit, & conuertun-
tur ſimul, priuſque nota cauſa eſt replens, ac extendens, quam caro intus repleta, ac extenſa tu-
moris: Nam ſenſata notitia Medicus peritus, in anatome pluries ſenſu tactus, ac viſus acquiſita
eam partem nunc tumefactam naturaliter ſpatioſam, raram, inanem, mollem, ac planam prius
B fuiſſe ſcit, vnde ſi augmentum, & ſpatium tumoris per latitudinem, altitudinem, ac profundi-
tatem dignoſcere voluerit tactu, ac intuitione ſenſata notitia, prius hercle cauſam replentem,
ac extendentem præcognoſcere tenetur, non ſolum in genere, at vero etiam in ſpecie; duę ete-
nim generis generaliſſimi ſpecies tranſcendunt, nempe tumor flatuoſus, ac tumor humoralis,
quæ ſpecies dignoſci nequeunt, niſi prius an cauſa illa ex qua immediatè fiant; an flatus vel po-
tiùs humor ſit diſtinguatur; nec ſimiliter humoralis tumoris quatuor ſpecies legitimæ ſeorſum
contradiſtinctæ in eo vt quatuor maſſę humoralis, ſucci ſanguinis nimirum, bilis, pituitæ, & me- *Tumorum quatuor ſpecies ſũt.*
lancholię etiam viciſſim contradiſtincti ſint; hoc eſt phlegmone legitimus, eryſipelas legitimũ,
eodema legitimum, ac ſcirrhus legitimus dignoſci nequeunt, quin prius cauſam proximam, ſeu
ſyllogiſticam phlegmonis, eryſipelatis, eodematis, ac ſcirrhi ſenſata præcognitione dignoſca-
mus; idipſum de ſpurio phlegmone, tum eryſipelatode, tum ædematode, tum ſcirrhoſo de aſſe-
uerandum ſit: Vlterius etiam idem de ſpurio eryſipelate, alias phlegmonoſo, alias ædemato-
ſo, alias ſcirrhoſo, ſimulque de oedemate ſpurio interim phlegmonoſo, interim eryſipilaceo,
interim ſcirrhoſo aſſerere poteris; ſicuti etiam de ſcirrho ſpurio aliquando phlegmonoſo, inter-
dum eryſipelaceo, quandoque vero oedematoſo promulgare audeo; cum neutrum iſtorum
ſenſata præcognitione apprehendere vllatenus valeamus, quin prius eius cauſam ſyllogiſticam
C præcognouerimus; ſine vlla demonſtratione quia à maiori extremo, ad medium præcognoſcen
dum, & à poſteriori multa; Quam ob rem nihil, ſeu minimi facerem, ſi quis obijceret, dicens: *Obiectio.*
multas iſtorum tumorum cauſas immediatas præcognitas eſſe pura notitia ſenſata, ſed aliquo
etiam diſcurſu facto à poſteriori; ergo potius hi tumores certam dignotionem communiter ſciẽ
tificam obtinent per demonſtrationem regreſſiuam propter quid dictam, non autem per demon
ſtrationem ſimplicem, quam logici potiſſimam vocant: Quandoquidem concedo oedema, ac *Solutio.*
ſcirrhum dignoſci non poſſe, niſi digitorum compreſſione, hoc enim modo, à fouea permanen-
te paulo poſt digitorum compreſſionem oedema dignoſcitur, cum eius albedo ſatis non ſit;
quia ea etiam tumori flatuoſo communis habetur, à tactu vero minime doloroſo foueam non
efficiente, ſcirrhum notum fieri patet, vnde quodammodo diſcurſus in horum cognitione con-
currit, vt à ſigno tamen ſenſato oborto, non tamen à demonſtratione quia adhibitus, vt progreſ
ſus ſit à maiori extremo, ad medium terminum pręcognoſcendum, quippe tantum à quadam
operatione cauſę ſenſata à digitis peracta, cauſa ipſa pateſit, quemadmodum enim ad hominis
riſibilitatem ſimpliciter demonſtrandam rationalitas neceſſario præcognoſcenda ſenſata præ-
cognitione, quę cum apprehendi nequeat vllo ſenſu, requiritur, vt à ſigno & ab operatione prę-
cognoſcatur; non autem in eius præcognitione diſcurſus ſit, à riſibilitate, ad rationalitatem ipsã
D per demonſtrationem quia; quoniam tunc riſibilitas ſimpliciter non demonſtraretur; immo re-
greſſiua, & cõpoſita demonſtratione ex duabus demonſtrationibus conſurgente ſcilicet ex quia
& propter quid; ita quoque ad demonſtrandos eos tumores ſimpliciter nobis magis decet eo-
rum cauſas ſyllogiſticas partim ſenſui tactus partimque ſenſui viſus ſenſara notitia patentes, po-
ſtea ad materię, & humoris ſpeciem ab alia ſpecie diſtinguendam aliquẽ diſcurſum impropriè,
& ſenſatum ab operatione digitorum foueam imprimente, ſeu non, vel ſenſum doloroſum effi-
ciente, vel non, omnino prius ſpeciem cauſæ dignoſcere faciente, conſequenterque poſtea ſpe-
ciem tumoris, non antẽ à dignotione ſpeciei tumoris cauſæ ſpecies præcognoſcitur: ergo manet *Obiectio prima*
noſtrum inſtitutũ veriſſimum eſſe. Verũ forſan rurſus verearis, ſi dixeris; hanc artis medicę partẽ
principalẽ ſenſibilem certã eſſe, non per demonſtrationẽ ſimplicẽ ſcientificã, imò per regreſſum
demonſtratiuũ artificialem antea iam c.4. recenſitum, quo oẽs artes demonſtrabiles certæ ſunt,
tam cognitione diſcurſiua, q̃ operatione ſua. Prętcrea demonſtratio ſcientifica ſimplex ſcientijs *Obiectio ſecunda.*
tñ ſpeculatiuis competit, non aũt artibus factiuis, eo, quia ex vniuerſalibus à mente ſpeculatiua

fabricatis,ea demonſtratio conſurgit,quæ vniuerſalia à mente factiua practica non emanant;ſed A

Ad primā obiectionem reſpōdeo.

hæc dubia nihil ſunt:quoniam regreſſus demonſtratiuus proprius eſt artibus mæchanicis, quæ nullatenus artes communiter,ſcientificæ ſunt,tum quia hominum induſtria omnino fiunt, tum quia regreſſus demonſtratiuus etiam à męchanicis artificibus ſine vlla logicæ cognitione fit, à mente practica indocta. Ars verò medica,vt ſecùndum naturam eſt, Hippocratis decreto libro de flatibus in libri principio,non autem hominum induſtria tantum ineſt: ideo ars impropriè, ſeu communiter ſcientifica introſpicitur; proinde regreſſus demonſtratiuus in arte medica in parte experimentali tum cognitione,tum operatione executioni mandatur, poſtquam pars doctrinalis ſeu rationalis demonſtratione ſimplici communitet ſcientifica, ſeu logici inſtrumenti ope,iam acquiſita fuerit,à mente practica docta. Ex quo ars medica certa eſt per demonſtrationem ſimplicem, non ſimpliciter,nec propriè ſcientificam: quippe tantum per demonſtrationem ſimplicem impropriè, & communiter ſcientificam,propriè verò artificialem, & ſalubrem, ad finem artis medicæ coarctatam.

Ad 2. obiectionem ſolutio.

Ad ſecundam verò obiectionem dico: falſum eſſe demonſtrationem ſcientificam ſimplicem potiſſimam vocatam tantum ſpeculatiuam eſſe,ſcientijſque B ſolum ſpeculatiuis conferre,cum duplex ea quidem ſit, vel propriè ſcientifica,quæ ſolis ſcientijs ſpeculatiuis aſſignatur ex vniuerſalibus terminis ſpeculabilibus emergens, aut propriè artificialis,& medicinalis, impropriè vero ſeu communiter ſcientifica,vt omnino certa ex terminis vniuerſalibus operabilibus, & ſalubribus conſurgens, quæ à mente medici penitus logici, ac docti operatiua producitur, cum mens ipſa vniuerſalia inductionalia, & ſenſata fundamentaliter à ſenſu abſtrahat,ſubindeque ipſa vniuerſalia factibilia, & medicinalia, & ſalubria ſecùndum eſſe naturale fundamentaliter, formaliter in ipſa ſolum mente eſſe habentia fabricet; quibus fabricatis,exinde à cauſa vniuerſali,ſyllogiſtica ad ſubiecti paſſionem demonſtrandam,progreſſum faciet,diſcurrendo: hinc ea demonſtratio ſalubris,vt artificialis, & medicinalis propriè ſit, quæ communiter ſcientifica eſt,& quo ad modum ſcientificum mathematici communem ſciendi,vt rerum ſalubrium in eſſe naturali exiſtentium ſit: nam etſi rerum naturæ humanæ corporeæ ſit præternaturalium, tamen hæ præternaturales ſub naturalium doctrina cadunt, quia oppoſitorum eadem doctrina habetur. C

CAPVT X.

Humanum corpus Phyſicæ ſcientiæ,& facultatis moralis, atque medicinæ ſubiectum eſt; nihilominus finis ratione ſecatur; hinc medicinæ forma ſpecifica à ſuo fine hauritur; artemque medicam longè non modo facultate morali,verum etiam phyſica ſcientia, quodammodo certiorem eſſe,quodammodo verò non eſſe,oſtenditur.

ANtea autem ex fine omnibus artibus commune; hinc etiam ex generico ſubiecto ſenſibile per ſe,ſimulque ex generica forma(vt ita dicam) ſecùndum humanam naturam ſe habente artem medicam firmam eſſe, vndiq; vt pro D uidentiam,& reparatricem,& cuſtodem facultatem, ac multo cęteris artibus certiorem eſſe,demonſtraui.Modo itaque ad particularius accedendo, ex proprio fine artis,ſubiectum quoque proprium ſimul atque formam ſpecificam colligere deuincor;vt ſubinde ijs artis medicę ſtatutis proprijs fundamentis eam certam prorſus eſſe,depromere valeam; quippe ipſam longè alijs facultatib. quidem humanum corpus pro ſubiecto licet vario modo habentibus certiorem eſſe, aut non eſſe enucleare poſſim.

Medicinæ finis duplex genericus, & ſpecificus.

Conuenientia inter phiſ. & artem med.nec nō diſcrimen ratione ſubiecti.

Hipp.lib de art. pag 4.& de priſca med. 24 & de ſteril. 767. Ariſt loco citat. de arte poet. & 2.Reth.c.4.

Quandoquidem medicinæ immediatus finis duplex eſt,ſimiliterq; ſubiectum: nam aut commune,quatenus ad opus,& ſenſibile, vel ad ſanitatem propriam,& prout ægrotabile,& ſanabile.tametſi humanum corpus ſubiectum ſit commune,& phyſicæ ſcientiæ, & facultatis moralis quoque,& medicinæ:nam tum Phyſica,tum medicina hominē pro ſubiecto habent: ambæq. ſanitatem conſiderant,verum diſſimili ratione id efficiunt.Phyſica enim illud prout corpus naturale aſſumit,& quatenus ſpeculatiuum, ſanitatemq. ſimpliciter, per eius cauſas naturales ſpeculatiuas contemplatur, vt mentis humanæ ſpeculatiuæ virtus iam in habitu acquiſita.

Gal.ad Thraſ. 29. & 30.

Medicina vero, cum mentis humanæ operatiuæ virtus omnino in habitu acquiſita ſit, hominem ſumit,vt ſenſibilem genericè ad opus relatum prius, vt ad finem omnibus artibus communem, dehinc ſpecificè ad ſanitatem eius limitatum, ſecùndum eius naturam, & vires hominem accipit,quatenus ſalubrem, inſalubrem, ac neutrum: per participationem aut per negationem extremorum eorundem. In ſenſu etenim datur medium tale.

Lib. de arte c.2. & 1...64.

Quocirca Ariſtoteles promulgauit medicinam omnia vt ſalubria, & vt morboſa contemplari Galenus quoque habet.

Ad Thra.c.2.

Qua enus corpus noſtrum naturale eſt phyſicæ ſcientiæ ſubiectum eſſe dicatur; quatenus ſalubre medicinæ

ſubiectum

A *ſubiectum eſſe patet; quatenus euectiuum ideſt bono habitu præditum, aut boni habitus exercitatione.*
Hinc primo aduerto cum Galeno, artes noo quidem per præcepta, neque per ſubiectum, ſeu per materias diſtingui; at vero per finem proprium conſtitui: Ideóq; à ſanitate, ceu à fine ſuo ſpecifico Ars Medica in ſuo eſſe formali conſtituitur, vt facultas vitæ humanæ in ſua ſanitate naturali, & ſenſibili virtutibus ſuis iunda reparatrix ſit. Prætetea ſciro, ſubiectum artis, quod per finem ſpecificum conſtruitur, adæquatum eſſe teneri, tam fioi ipſi, quam formæ ipſius atris, ne excedatur à prædicato ſuo, neque excedat ſuum prædicatum, vt duæ conditiones adæquati ſubiecti, ab Ariſtotele conſtiturę, vnà cum tertia cooditione, quæ eſt vt ſubiectum, & prædicatum ſimul conuertantur.

Artes non à ſubiecto nec à præceptis diſtingui neque conſtitui verum tantum à fine proprio.

Subiecti adæquati artis tres conditiones eſſe.

1. Poſt.

Quandoquidem omne medicinale eſt ſalubre, inſalubre, & neutrum, & omoe tale quoque eſt medicinale. Cum itaque Hippocrates dixerit ægrotantibus, à vi morboru victis non eſſe imponendas manus, cum inſanabiles ſint; nec non eo quia ijs medicamentis fruſtratorijs vituperandis mors ante tempus celeraretur, tametſi victus ratione recta iſti relinquendi minime ſint, vt ſaltem cõſolati, aliquo modo, pereant. Cui ſententię, ac decreto Gal. adſcribẽs, ait. *In quo enim deſperata ſalus omnino eſt imprudentis conſilij fuerit apud vulgus infamare præſidia,* & etiam inquit deploratorum non eſſe ſuſcipiendam curationem, ſed cedere, abſtinereq; oporte re, cum dixerit. *Recordantibus nobis quod deploratos non oportet attingere, ſed relinquere, & morbi*

Lib. de arte p. 4.

11. Met. me. c. 9.

Com. 2. Aph. 29

B *finem tantummodo prænuntiare.* Proinde medicina, etſi corporis humani ægrotabilis ſit reparatrix facultas: hoc tamen ad finem eius ſpecificum in relatione ad ſanabile corpus tantum, ne ſubiectum excedat prædicatum, & ne prædicatum in pluribus plus ſe habeat, quam ſua vis re vera ſe gerat. Ideoq; corpus noſtrum artis medicæ ſubiectum eſt vt ſalubre, ſeu ſanabile ſimpliciter per ſe, & reduplicatiuè, ſeu quatenus ipſum, cum medicina rerum morboſarum correctrix ſit, atque rerum naturalium reparatrix, quæ præternaturales euadere poſſunt, ac iterum ad ſuum naturalem ſtatum redigi valent. Hinc Galenus ait, *Quatenus ſalubre medicinæ ſubiectum* ex quibus conſtat, quod non modo forma ſpecifica artis, & cuius ſubiectum per finem modificetur, verum etiam & paſſiones, & cauſæ, ac omnia cætera, quæ in ea inueniuntur.

Idem Com. Celſus lib. 5. c. 26.

Ad Thraſ. c. 28. & c. 5.

Conueniunt autem quoque Ethica, & medicina genericè ſimul non modo ſubiecto; ſed etiam fine, & efficiente: Ambæ nanque hominem pro ſubiecto habent. Ambæque pro fine ſuo vitæ humanæ conſultiuæ; Ambæque tandem ſuas definitiones rerum minimè ſenſibilium ſpeculabilium à Phyſica ſcientia recipiunt, vt Picolomineus adnotauit; Nihilominus diſcrepant; tum quia medicina doctrina, experimento, & vſu acquiritur: moralis vero *ex more ideſt aſſuetudine.* Præterea Medicina cum finem prorſus naturalem poſſideat ex rei natura: ipſa conſtituta eſt, & à Deo dono data fuit. Ideò quoque medicina tam ratione formæ, quam reſpectu ſubiecti, & aliarum quoque partium ſecũndum naturam humanam corpoream ſe habet; Moralis vero Philoſophia ſuum eſſe obtinet, non à natura, ſed hominum induſtria, recta ratione inuentum.

Moralis, & medicina cõueniũt in hominem vt ſubiectum conſiderando.

Differentia Iter eas hominem conſiderando.

6. Eth. à c. 3. vſq. ad c. 7.

Lib. de fin. c. 4. e Ariſt.

Lib. de ſanit. & morbo to. 3. in fine.

C Cum finis moralis facultatis ſit: hominem meliorem reddere, ac vt præcepris moralibus probus efficiatur, nec non vt prudentiæ opè viuendo, propriam rationem io dominio iracundiæ, cupiditatis, pecunię, gloriæ, honoris, & aliorum ijs ſimilium viriorum moralium contineat, ac vt vita honeſta procul à vitijs viuat, atque vt homo ſic cuſtodiatur ſecũndum animum. Quocirca hominem aſſumit moralis, vt prudentiæ, & imprudentiæ, & virtutum moralium, ac vitiorum receptiuum, ac ita quatenus prudentiæ, ac virtutum receptiuus eſt, homo accipitur a morali, vt cuſtodiatur, vt vero imprudentiæ, & vitiorum receptiuus; vt à prudentia, & virtutibus corrigatur: diſſident vlterius, cum medicina quidem hominem in ſuo eſſe naturali conſideret, ex ſenſata cognitione; quatenus ex virtutibus materiatis, ac ſenſibilibus, conſtruitur, & ex partibus ſenſibilibus, & ex cauſis ſuis, vt à morbis, & à cauſis morboſis cuſtodiatur: aut addendo naturalia, aut ſubtrahendo ſuperuacanea, ſeu præternaturalia. Moralis verò hominem aſſumit virtutibus moralibus decoratum, ac prudentia præditum, vt à vitijs, quæ aut ſecũndum exceſſum, vel ſecũndum defectum ſunt, immunem cuſtodiat, ad felicitatem poſſidendam.

Ariſt. 2. ethi. c. 1. Ariſt. 10 ethic. quæ ad c. 12. vt not. Euſtr. 2. ethic. f. 1. col. 1. l. D.

Hip. lib. de Prisca med. in Heu ta. p. 8.

Hip. lib. de flatibus.

Alia differẽtia.

Medicina verò vna tantum ars eſt, ad vnicum finem relata, attamen io ſeprem partes ſecatur à Galeno, quæ primo, & principaliter ſanitatem amplectitur, circa quam primo etiam verſatur, ſecundo vero circa actionem, & pulcritudinem.

Alia differẽtia

D Moralis vero ad animi ſanitatem valet, ſicuti medicina ad corpoream: hinc in morali actiones fiunt, quæ non permanent: In medicina verò operationes; ſeu factiones permanentes corporeæ efficiuntur. Certior autem admodum medica ars inuenitur, quam moralis philoſophia; cum medicina non niſi de inſtrumentis, ceu de ambiguis conſultet, non autem de paſſionibus morbuſis, nec de cauſis ſuis, nec de locis affectis; quia à nobis non pendent; immo naturæ contingunt, vbique, & ſemper eodem modo ſpecificè: Moralis verò de omnibus rebus moralibus conſultat, ceu de ambiguis, quæ à nobis fiunt per noſtram voluntatem, ac deliberationem, & quæ non ſemper, nec vbique eodem modo fiunt.

Gal. ad Thraſ. à c. 5. vſq. ad 9. Gal. ad Thraſ. c. 26.

Medicina certior morali facultate eſt. 1. Ratio.

Inſuper medicina vſualis progreditur doctrina certa, ſcientifica, & infallibili duabus demonſtrationibus ſemper ſimul iunctis ſcientificam, & certam artem parientibus, quarũ prior vniuerſalium eſt rationalis, poſterior vero ſingularium eſt ſenſata experimentalis. Moralis vero ex more tantum, abſque vlla demonſtratione ſe habet. Neque mihi obijcias, inquiens medicum de morbi eſſentia, loco affecto, & cauſa, tanquam de ambiguis conſultare. Pręterea ſaltem iſtorum cognitio ambigua habetur.

Obiectio prima.

Quandoquidem iſthæc nego. Vera nanque conſultatio, quæ omnino de ambiguis artificialibus fit, tantum de inueniendis, eligendis, ac genetandis ab Artifice inſtrumentis artis, ad artis finem attingendum, vt Ariſtoteles ſtatuit. Cum itaque morbus, pars læſa, & morbi cauſa, à nobis non pendeant, inſtrumentis artis medicæ, immo vt res vtique præter iſtius artis finem, atque vt præternaturales ex accidenti præter ſemper, ac præter frequenter naturę noſtræ corporeę contingunt: proinde à medio de his, ceu de ambiguis inueniendis eligendis, ac generandis ſua, induſtria ſanè nunquam conſultatur, immo hæ res vbique, & ſemper æquè, tum in genere, tum in ſpecie eodem modo nobis eueniunt, hinc certæ reperiuntur per ſe tam in ſuo eſſe, quam in noſtra cognitione. *Medici nanque ſana mente, ſanoque corpore curationem aggredientes, & præſentia peruestigant, & de præteritis ſimul, collatione eorum habita ad præſentia* iſthæc *ratiocinantur* cognitione; nam à medicis *qui recta inueniendi facultate valent, tum qui in bonis diſciplinis liberaliter ſunt educati, tum quia natura non infeliciter ſunt comparati* perpetuò cognitio certa penitus eorum habetur, ex parte artis medicæ noſtri corporis extrinſeca, ſenſibilique, cum pars ea ſanè manifeſta ab Hippocrate ſtatuatur, ac vndique demonſtratiua, ſimulq; communiter ſcientifica ſit eodem ſciendi modo certiſſimo, quo etiam Mathematicæ ſcientię tales ſunt, nempe demonſtratione potiſſima ex medio termino interno ſubiecto annexo adhibita; neque denuo dubitabis tametſi Hippocrates monumentis prodiderit, *at obſcuriſſimos, & maximè difficiles morbos opinio magis quam ars indicat, etſi in his plurimum imperitia peritia præſtat*, & alibi ait, *ſunt enim apud eos, qui artem iſtam probe callent morbi partim quidem non obſcuri, iique pauci, partim vero obſcuri iique multi, qui enim ad internas corporis partes vertunt obſcuri, qui vero ad corporis ſuperficiem erumpunt ſeu tumorem faciunt, manifeſti; ſui enim copiam faciunt, tum viſu, tum tactu, vt eorum durities, & mollitudo ſentiatur, & quoniam calidi, quoniam frigidi; & quorum in ſingulis præſentia, aut abſentia tales exiſtunt*, hinc etiam Galenus morborum, & cauſarum cognitionem coniecturalem eſſe ex parte ſpeculatiua, ac noſtri corporis interna aſſeuerat. Cum Hippocrates ipſe huic dubitationi reſpondeat, his, verbis, illico poſt ea verba, ab eo poſita *nec interim in non manifeſtis eam inopiam, ac dubium hærere conuenit, &c.* poſtea vero ait *vix itaque ex prædictis* internis membris *oculis intuenti conſpici poſſit, idcirco, & à me obſcuri morbi appellati ſunt, & ab arte etiam obſcuri indicantur, non quod obſcuri permaneant, & cognitionem noſtram, ſuperent, ſed quatenus poſſibile eſt cognoſcantur, & ſuperentur. Poſſibile autem eſt quantum, & ægrorum natura, ad inueſtigandum conferunt, & ingenia perſcrutantiũ ad perſcrutandum apta ſunt. At verò quæ oculorum conſpectum fugiunt, & profectò mẽtis oculis obtinentur, & ſuperantur*, & concludendo, ait *quæcunq; verò mala ægri patiuntur, ob id quod non illico agnoſcantur eorum culpa, non in medicos, qui curant, ſed in naturam tum ægri, tum ægritudinis referenda eſt*. Ideòque ſi quandoque nobis cognitio lateat, morbi; tunc *culpa ægri naturæ, vel ipſius morbi* euenit *imperitia enim ægri medicus nõ rectè morbum accipit; nam æger dolore confectus, morbum ſuum ſenſu non rectè ſcrutatur, nec ſi alius explicet eum intelligit*; vel ſi mente quoque æger non conſtet, aut ſi ex ſua natura paruo ingenio fuerit, nunquam æger medico ſuum morbum circunſcribere, aut narrare potuerit: Ratione verò naturæ morbi, vt dum aliquod impediens fuerit, vt morbi eſſentia non manifeſtetur per ſua ſigna propria, vt *ob corporum denſitatem in quæ non conſpicui morbi deliteſcunt*, vt idem Hippocrates ait, cuius rei meminit etiam Galenus. Ergo in arte iſtorum cognitio certa, vt demonſtrata, ac ſcientifica habetur, non autem ambigua, ſeu dubia per ſe, licet per accidens impedimenti ratione interdum fallax ſit, quoad Galeni autoritatem, reſpondet ipſe Galenus: quòd antequam iſtorum cognitio, ac indicatio facta fuerit, tunc eorum cognitio coniecturalis ſit; ſed coniectura artificioſa quidem, ac ſcientifica iam adhibita, ſimulque eodem tempore eorum cognitio, & indicatio rectè iam iam facta; nunc non amplius indicatio coniecturalis eſt, nec fallax; quippe vndique communiter ſcientifica reperitur, cum exararit, *quod enim artis coniecturale eſt id maximè in affectuum cognitione conſiſtit; quæ vbi inuenta affectiones curationem, non coniecturaliter, ſed ſcientificè indicant* hinc ductus fuit aſſeuerare *nihil conſonum dicere &c. quod ars quædam coniecturalis ſit medicina* vt *alij ex quot cauſis contingat medicos fine ſuo fruſtari*, malè dicentes putarunt. Quandoquidem ſi cognitio induſtria rationali, experimentalique ſimul artificioſa methodo demonſtratiua vtique deſumatur, non quidem ab vnico ſigno immo à concurſu, ſyndromme vocato, plurium ſignorum diagnoſticorum in vnum affirmans coincidentium, conuertibile cum re cognita, ab eo neceſſario indicata, tunc quidem cognitio non niſi ſcientifica erit, ac etiam planè ſcientifica, cum ex tali reciprocatione vbique, & ſemper ſcientia certa habeatur, vt Ariſtoteles ſtatuit: Ex hoc enim ſyndromme conuertibile omnes tum vniuerſales, tum particulares morbi cauſæ morboſæ, locique læſi cognoſcuntur ſcientificè. Febris tertianæ aſſiduæ nanque ſyndromme cum ipſa febre reciprocabile quidem eſt tertiana periodicatio, ſigna excrementi flaui bilioſi, ac aſſiduitas febris eſſentialis, abſque frigore, rigore, ſeu oripilatione, ſic pariter de tertiana interpolanea, ac de cæteris cunctis febribus aſſerendum venit, cum omnis febris ſuum ſyndromme diagnoſticum proprium reciprocabile obtineat ſcientificum: Ita pariter de quocumque morbo particulari res ſe habet. Pleuritis enim ita ſcientifice, à tuſſi, reſpirandi difficultate, dolore in coſtis pungitiuo, febre continua, & pulſu, niſi ſerino, ſaltem duro ſemper ſignificatur, ſic etiam de cæteris morbis particularibus pluribus intelli-

gas;

[Left margin: Ad primã obiectionẽ artis Medicæ paſſionũ ſubiecti & cauſarum conſultatio non cadit ergo ambigua non ſunt.]

[Left margin: Ad 2. obiectionem reſponſio.]

[Left margin: Alia obiectio ex Hipp. verbis.]

[Left margin: Solutio ab Hip. poſita.]

[Left margin: Ad Gal. autoritatem reſpõſio.]

[Right margin: A — Toto c. 3. lib. 3. ethic.]

[Right margin: Lib. Hip. de ane ex Heur. p. 37. Hip. l. de arte p. 8. & ex Foeſ. ex Cor. f. 8.]

[Right margin: B — Li. de flat. circa initium p. 271. Lib. de Arte p. 8]

[Right margin: a De comp. me. 3. loc. c. 10. f. 136. Lib. de arte p. 9.]

[Right margin: Ex Eunio p. 43]

[Right margin: C — Ibidem ex Foeſ. pag. 9. Ex Heunio p. 44.]

[Right margin: Hipp. li. de arte pag. 10. Gal. 2. de com. med. 5 loc. c. 10. f. 136. A. 2. De comp. me. 5. l. c. 10. f. 136. A.]

[Right margin: Galenus ibidẽ, & 1. cõm. aph. 3.]

[Right margin: D]

Digitized by Google

A gas; Verum nota Galenum 3. de loc. aff. cap. 3. aſſeueraſſe notas ſedem læſam, & morbum oſten-
dentes, quaſdam eſſe ſcientificas, aliquas vero artificij participes, ac rectas, ideſt certas vt lib. 3.
de crudiratibus rectè curandis cap. 1. dicam. Medicam verò artem phyſica quoque ſcientia cer- Artem medicā phyſica certiorem eſſe oſtenditur. Prima ratio.
tiorem eſſe tibi pareat, ex eo quòd ars medica ex qualitatibus ſecundis per ſe ſenſibilibus cōſtat,
ac præſertim guſtabilibus notitia, & cognitione omnino ſenſata certis, nō autem ex primis qua-
litatibus haud ſenſibilibus penitus ſpeculatiuis, hinc notitia incertis, vt ait Hippocrates, ex qui-
bus conſtruitur Phyſica ſcientia; vlterius medica ars, (de parte ſenſibili loquendo) ex prætogni- 2. Ratio.
tione certiori ſuas demonſtrationes rationales certiores, ſimulque ſenſatas doctrinales vniuer-
ſalium elicitquam Phyſica ſcientia, nam medicina in ſua propria parte artificiali, & ſenſibili,
circa qualitates guſtabiles verſatur, quę præcognitione ſenſata dignoſcuntur; vnde vltra ſenſum
ars non ratiocinatur, tum circa paſſiones, tum circa locos, & partes affectas eius ſubiecti, tum de-
nique circa cauſas morbificas. Phyſica verò ſcientia ex qualitatibus primis tantum ſpeculabili-
bus per ſe ſuas demonſtrationes ſpeculatiuas ſcientiam parientes ex præcognitione ſenſitiua,
non ſenſata notitia colligit, verum per ſpeculatiuum ſyllogiſmum à Poſteriori: ſenſus enim lon-
ge certior eſt ratione ſpeculatiua: ideò quærere rationem, & relinquere ſenſum, intellectus im-
becillitas eſt peripateticorum Principis ſententia. Poſt hæc ars medica perpetuò ſua perfecta 3. Ratio.
B exercitatione quidem deambulat duobus inſtrumentis ſcientificis, ſimul, & artificialibus certis,
tum ęquè ad cognitionem, tum ad operationem certam, ceu duobus pedibus, alioquin clauda
eſſet: quorum prior rationalis, ac dogmaticus eſt, atque vniuerſalium fundamentaliter per ſe
quoque ſenſibilium, etſi formaliter rationabilium quoque ſcientificus, & certus artificialis in
doctrina ex libris, ac præceptoribus ſe habet: poſterior a iit experimentalis, ſenſibilis ſicuti quoq.
rationalis, tum ex conſultu, tum ex pluribus ſimilitudinibus conflatus certam cognitionē prio-
ris allati inſtrumenti, operatione comprobans plutibus ſanè demonſtrationibus ſenſatis ſingu-
larium vt rationabilium artificialibus, ex quibus quidem ſemper induſtria noſtra per inductio-
nem ſenſatam harum plurium demonſtrationum iterum in ſenſu, ceu in fundamento demon-
ſtratio certa vniuerſalium potentia, actū realium fit, tum certæ cognitionis, tum certæ operatio-
nis. Vnde certa operatio finem omnino attingens, iterum ad certam cognitionem reflectendo
ipſi operationi adæquatam per experimentum plurium particularium in vniuerſale reductum,
certiſſimam fuiſſe cognitionem confirmat. Quod in Phyſica ſcientia ſanè non inuenitur, cum
tantum vnico inſtrumento ſcientifico logico demonſtratiuo progrediatur ſpeculatiuo prorſus,
ex præcognitione haud ita certa, ſicuti certa eſt in arte medica eo, quòd præcognitio in phyſica
ita certa non eſt, quia demonſtratur in Phyſica demonſtratione ferè ſemper ex medio extrinſeco
C quod non cognoſcitur notitia ſenſata ſine demonſtratione quia, ſin Medicina verò ſenſata habe- 4. Ratio.
tur, medium intrinſecum ſenſu notū exiſtit, vt in mathematicis ſine demonſtratione quia; quā-
obrem ſcientia Phyſica in cognitione ſolum conſiſtens, factiua operatione caret; ideoq; cogni-
tio in arte medica ex parte morborum externorum, & ſenſatorum certior eſt Phyſica ſpeculati-
ua, cum hæc medicina per demonſtrationem potiſſimam, ex medio interno demonſtret, phyſi-
cus verò per demonſtrationem propter quid; Ex quo, prærerquam quòd cognitio in ea non eſt
ita certa aſſeuerata, à certa operatione, caret etiam certitudine ſenſata, quæ omnium certitudi-
num certiſſima eſt. Ea propter Phyſica ſcientia nonniſi arti medicæ inſeruiendo coarctetur, vt
in morbis ſpeculabilibus haud ſenſibilibus, ac per accidens habet ſecundum inſtrumētum ope-
rationis comprobans primum inſtrumentum cognitionis certæ, neque alio modo ad ſenſatam
cognitionem redigi poteſt. Adde quòd vniuerſalium ſcientifica demonſtratio habetur per 5. Ratio.
quam ſanè certam, & infalabilem rerum cognitionem, ac ſcientiam eſſe nos intelligimus, quæ
potiſſima appellatur, cui medius terminus ſua natura intrinſecus eſt, qui in maiori propoſitione
cum maiori extremo, ceu cum ſua paſſione ſubiecti eius proprij vniuerſalis conuertitur, vt reci-
procabilis cum primo extremo, & eius cauſato, eamque ob cauſam medius terminus nobis prę-
cognitus ſenſata cognitione abſque vlla probatione à poſteriori facta eſt; qui cauſa eſt vera, pri-
D ma, immediata, per ſe, vbique, & ſemper, de omni, & quatenus ipſe per ſui naturam paſſionis de-
monſtrandę, quę etiam primum extremum eſt, & qui notior eſt nobis, & prior, & cauſa conclu-
ſionis eſt, vt nos docuit Ariſtoteles: Cum itaque in Phyſica ſcientia niſi paucarum rerum videa-
tur dari talis demonſtratio, quippe quòd videtur tantum riſibilitatis hominis propter rationa-
bilitatem, dari talis certa cognitio per potiſſimam demonſtrationem; In arte verò medica ratio-
nali ſiue dogmatica, ſimulq; ſenſata plutiū, ac pluriū rerū naturalium, ac præternaturalium per
ſe ſenſibiliū quatenus rationabilium ſub ratione mentis factiuæ cadentium, ac medicinalium, ta-
lis certa cognitio per hanc ſimplicem demonſtrationem ſcientificam, tamen vt artificialem poſ
ſidetur, in ſcientia vero Phyſica effectus plures à cauſis efficientibus à ſubiecto diſiunctis, & ex-
trinſecis habentur; proinde in philoſophia naturali non ita certa cognitio fit, vt in arte medica,
cum ferè omnium rerum naturalium ſpeculabilium cognitio, ſeu ſcientia ſit per demonſtratio-
nem propter quid. Verum dubitatur, quia in Phyſica res ſimpliciter, ac propriè conuertuntur Dubium.
eo, quia ſoli homini competit rationalitas, ac riſibilitas, vnde medius terminus de ſubiecto qui-
dem prædicatur, in primo modo dicendi per ſe; in demonſtratione autem rerum in arte medica
narra-

narratarum, ac aliarum medius terminus prædicatur de ſubiecto in quarto modo dicendi per ſe A
in modo cauſandi, vt morborum patentium cauſæ ſunt, vel materiales, vel efficiẽtes, ſed non ve-
Solutionis fundamentum. rendum eſt quoniam quartus modus dicendi per ſe potiſſimam demonſtrationem ingreditur, ve
Quãdo quartus modus dicẽ per ſe demonſtrationem potiſſimã impediatur. antea tetigi, dummodo iſte quartus modus eandem vim ſibi intrinſecam omnino certæ cogni-
tionis habuerit, quam etiam primus modus dicendi per ſe conuenienter poſſidet: pro quo obti-
nendo quatuor conditiones obtinere debet, quarum alia eſt, quòd loco, & ſubiecto vbique, &
1. Cõditio tres alias cõditiones poſſidet nempe ab ſub. idẽ ſint vbique & ſemper. ſemper idem ſimul ſint medius terminus vt cauſa, & maius extremum vt effectus; præterea quòd
cauſa eius effectus, ſeu paſſionis ſit vera, immediata, & prima ſua natura, per ſe, & quatenus ipſa
vlterius quòd ipſa cauſa, & eius effectus idem ſint omni, & ſoli ſubiecto eius proprio, & vbique,
& ſemper non in relatione ad aliud, ſeu ad aliquid conſtituta ſint, ſed quatenus per eorum diffe-
2. Cõditio alias quinq. cõditiones cõtinet hoc eſt vt ex vera prima & immediata cauſa per ſe & quatenus ipſa. rentias conſtituntinas talia ſint, & conuerſim dicantur ſimul. Inſuper quòd cauſa talis nobis ſuo
effectu notior, prior, & cauſa concluſionis ſit, quotieſcunque enim hæ cõditiones omnes fuerint
ſimul, tunc ſemper quartus modus dicendi per ſe, qui modus eſt cauſandi fiet modus definiendi
adeo, vt naturam, ac vim primi modi dicendi per ſe acquirat, veluti demonſtrationem potiſſi-
3. Cõditio alias quinq. conditiones requirit. mam ingrediatur, tametſi per accidens vt adnotauit Auerroe, tunc enim quartus modus prædi- B
candi per ſe vim neceſſariam habebit, tanquam etiam primus modus eandem vim poſſidet, cum
omne neceſſarium quod nullo alio modo ſe poſſit habere niſi eo modo quo ſe habet, ſit per ſe, Com. 35 lib. 1. poſt.
4. Cõditio alias tres cõditiones habere debet. & rationem reddit Ariſt. cum talia prædicata ſuis ſubiectis inſint ex neceſſitate non autem per
ſe quartus modus dicendi per ſe in hanc ſimplicem demonſtrationem introducitur, dum cauſa 1. Poſt. t. 35.
Ratio. efficiens ſeparata eſt à ſubiecto, & à ſuo effectu ipſo, vt arbitratus eſt Albumazar, & Alphorabius
quia cauſæ extrinſecæ nunquam rerum definitionem ingrediuntur, vt Ariſtoteles, & Auerro eo- Eod. t. &c. eiuſdem.
dem textu aſſeuerarunt, neque neceſſariæ ſunt modo dudum allato: ex quibus, nota febris defi-
nitionem Auicennę cauſalem, habere tamen vim eſſentialem, ac formalem; vbi ait febris calor
Nota def. febris Auicennæ. igneus eſt cordis &c. Cæterum perpendo in Arte medica ſimplicem talem demonſtrationem
Per omne cauſarum genus talis demõſtratio datur in arte medica. dari tum per cauſam efficientem non veram, nempe non extrinſecam, tum per cauſam materia-
lem. Nam tales cauſæ, vt ait Ariſtoteles determinatæ, ac certę ſunt per ſubiectum vniuerſale ſibi
proprium: præterea etiam per cauſam formalem ſubiecti, quę cauſa eſt paſſionis intrinſeca effi- 2. Phyſ. à tex. 59 vſq. ad 57.
Nota ſolutionis aliud fundamentum. ciens. Sed per cauſam formalem medicus demonſtrat ſolum res naturales, vt ſalubres cauſam
formalem habentes per finem ſalubrem, non autem res pręter naturales fine carentes demõſtrat
per formam, cum ea forma etiam careant. Sed mihi videtur, quod pateat quomodo oppoſitè
ars medica minus certa, & magis certa ſit; aliquem autem video ingenio pręditum aſſerere poſ- C
ſe, artem medicam minus certam eſſe; quam naturalis ſcientia ſit, nam quod certum eſt per alte
Obiectio. rius participationem, minus certum eſt, quam id quod primario, & eius ratione certum eſt: verũ
1. Argumentum probans artem medicã eſſe minus certã philoſophia naturali ars medica certa eſt ſecundariò, per primarij modi participationem, ergo ſequitur aſſumptum
maior patet, ac minor probatur: omnis enim habitus qui certus eſt per rem per cauſam cogno- 1. Poſt. 4. 7. 8. & 9.
ſcere, ac per demonſtrationem intelligere, talis eſt ſolum, quatenus ſciẽtiæ particeps eſt; at medi
ca ars certus habitus eſt, in eo quòd per ſcire allatum progreditur; ergo ars medica habitus cer-
tus habetur ſecundariò, ac per participationem ſcientiæ, hinc Ars certa ſolum ex vniuerſalibus, 6. Eth. c. 3, & 4.
quorum eſt ſcientia certa, non autem ex ſingularibus per ſenſatam notitiam ſine demonſtratio-
2. Ratio. ne quia habitam; neque dicendum eſt in Phyſica non eſſe plures propoſitiones conuertibiles, vt
primus motor, ac primum mobile, & primus cęli motus; inſuper mobile, & naturale, potentia, &
3. Argumentũ. actus, & alia ijs ſimilia, ferè infinita, ſunt termini in propoſitionibus conuertibiles. Vlterius cer-
titudo ſcientiæ ſubiecti inuariabilitatem ſequitur, tanquam cauſam efficientem principalẽ eius,
& quo magis ſubiectum certum erit, eo etiam erit certior ſcientia ab ipſo inuariabili ſubiecto
cauſata: Verum ſcientiæ naturalis ſubiectum cum pendeat totaliter à cauſa neceſſaria inuariabi-
lius eſt, quam ſubiectum artis medicæ, quod totaliter non eſt neceſſarium, immo partim neceſſa
rium, partim verò à cauſa contingente procedit: ergo ſcientia naturalis certior eſt arte medica. D
4. Argumentũ. Inſuper illa ſcientia eſt certior, cuius finis magis infallibilis eſt, ſed magis infallibilis eſt finis ſciẽ
tiæ naturalis, quam finis medicæ, ergo ſequitur inſtitutum: Maior patet; minor probatur; cũ ſciẽ-
tia naturalis ſuum finem omnino infallibilem perpetuò poſſideat, hoc eſt eius ſubiectum cogno
ſcere; at medicina ſuo fine fruſtetur, cum non ſemper infirmorum ſanitatem ipſa medicina con-
Ad primum argu. reſp. ſequatur. Reſpondeo autem artem medicam certam eſſe, vt ſcientificam communiter, non au
tem propriè, nec per participationem alterius ſcientiæ propriè dictæ. Quippe quòd ſolum per
demonſtrationem potiſſimam communiter ſcientificam, quo ad modum ſcientificum digno-
ſcendi, mathematicis etiam ſcientijs communem, quatenus per inſtrumentum commune om-
nibus doctrinis, tum communiter, tum propriè ſcientificis; nec tamen, de logica participat ſicu-
ti nec de Phyſica participat, vt certa ſit hoc modo ars medica; Cum ipſa eo minus certa ſit, quo
magis de phyſica participat, vt in morbis internis, qui ante cognitionem factam, & ad ſigna re-
lati, ambigui, & coniecturales ſunt: vnde ars medica ſimilis eſt mathematicis ſcientijs, prout ſciẽ
tifica ſit communiter, per demonſtrationem in pleriſque potiſſimam: ergo ars medica non eſt
certa ſecundario, immo primariò priuitate ſcientifica communi, & per ſe, vt communiter ſcien
1. Reſponſio. tifica. Præterea perpendo certitudinem noſtræ cognitionis, vel ſimpliciter, & abſolutam eſſe,

abſque

A abſque vlla relatione ad aliquid, vel cum relatione ad certam operationem certificantem, præcedentem cognitionem, omnino adæquatè certam, ac certificatam experimento ſenſato, vt rationali operationum circa infinita ſingularia, ad vnum vniuerſale ſpecificum reducta: ſi primo modo certitudinem ſumes, procul dubio phyſica certior eſt arte medica, quæ certa eſt hoc modo, pro vt ſcientiæ particeps ſit, cum ſit ſcientia communiter ex parte diſciplinabili: ſin altero modo certitudo capiatur, tunc totalis ars medica ex parte diſciplinali, ſeu doctrinali, ſimulque ex parte experimentali iuncta vſuali, ſeu exercitali certa, atque certificata reperitur, ac prout cer- (1. Metaph.t.6. & 7.eth.c.3.) tificata certis infinitis operationibus, in vnum finitum ſpecificum operatum iam iam certum terminatis: ars medica certior eſt naturali non certificata, nec relata ad operationes naturę; hinc certa medicina non eſt ex particularibus per ſenſatam notitiam habitis; verum certa eſt per ſciẽtificam, & ſimplicem demonſtrationem; certior vero eſt, quam ipſa Phyſica, vt certificata, & (Ad 2.reſponſio. Mathematicam certiorem eſſe alijs ſcientijs ob demõſtrationes potiſſimas.) pro maiori notitia huius reſponſionis, & pro ſoluenda ſecunda ratione perpẽde, quòd ſicuti Ma- (2.Met.t.6.) thematicæ mediæ res ſunt inter ſenſibilia, & ſpecies vt ait Ariſtoteles ex Platonis mente, quia mathematicæ ſcientiæ ex præexiſtenti cognitione ſenſata fiunt notitia ſenſata, abſque demon- (Ariſto. & Auer. 1.Poſt.t.101. 1.Poſt.t.101. 2.Poſt.Com.3.) ſtratione quia; cum dicat Ariſtoteles. *Hi enim habent cauſarum demonſtrationes frequenter neſciũt ipſum quia* hinc ait Auerroes demonſtrationum mathematicarum maximam partem ſimplicem eſſe, quas etiam potiſſimas vocamus, ideo Ariſtoteles inquit mathematicas demõſtrationes cer- B (1.Poſt.t.94.) tiores eſſe naturalibus demonſtrationibus, cum magis propoſitiones in mathematicis conuertantur, quam in naturali ſcientia, in qua progredimur ex præexiſtenti cognitione, vt plurimum per demonſtrationem quia, per effectum conuertibilem, cum ſua cauſa, quæ euadere poteſt hoc modo demonſtratio propter quid, cum cauſa non ſit nota notitia ſenſata, immo effectus notior (1.Poſt.t.101.) eſt: Vnde per demonſtrationem quia, quæ ſenſibilium eſt ſcire progredimur in naturali Philoſophia: Ideo propoſitiones omnes præter eam ferè à me allatam, quæ conuertibiles ſunt, conuertibiles quidem ſunt in demonſtratione regreſſiua, non autem in demonſtratione potiſſima, vt in mathematicis ſunt. Primus enim motor nonniſi ab effectu cognoſcitur, nec mobile naturale eſſe, nec omnem potentiam ad actum eſſe paratam, nec pariter actum eſſe à potentia deductum, (Ari.1.poſt.c.31. Auer.2.meth.1 Auer.2.met.10. p.19.) niſi à poſteriori. Quo circa mathematicæ ſunt ſcientiarum primæ, ac eius demonſtrationes in (Ad 3.argumentum reſponſio.) primo ordine certitudinis eſſe conſtat; hinc etiam mathematicas demonſtrationes efficatiores eſſe ait. Verum ars medica ſe habet inter ſpecies, ac ſenſibilia, ac ſimiles demonſtrationes mathematicis efficacia habet, ergo ars medica eſt certior etiam quoad noſtram cognitionem, quã (Artem medicã demonſtrabilẽ ſeu demonſtratam eſſe eodem modo & eodem vi qua math. ſe habet ergo ars medica phyſica certior eſt.) naturalis ſcientia; ſunt enim mathematicæ, & ars medica res mediæ inter ſpecies, ac ſenſibilia ſingularia, non vt formæ dentur quæ Ideæ ſunt, Platonis modo; ſed quatenus ſpecies certiores C ſunt, ex ijs ſingularibus ſenſibilibus, quoad noſtram cognitionem; cum demonſtratum in mathe- (Ariſt 1.met.t.6. & Auer.3.met. com.8.) maticis, & medicina ſimpliciter verum non ſit; ſed vt in ſpeciebus certis ſit. Quoad tertium argumentum reſpondeo ſubiectum artis medicæ eſſe omnino inuariabile, per cauſam quoque in- (Ad 4.argum.) uariabilem, quoad ſubiecti artis medicæ paſſiones inuariabiles per cauſas etiam harum paſſionum inuariabiles, quæ cum ſemper in ſpecie acceptæ eodẽ modo naturæ humanæ accidant corporeæ, ſine artificis conſultatione, inuentione, & generatione, ſub ordine rerum naturalium inuariabilium inueniuntur; quare vnuſquiſque morbus à ſuo humore, ceu à cauſa eius propria prodit, vt febris ſynocha putri à ſanguine; tertiana à bile flaua; pariter phlegmone à ſanguine, eryſipelas à flaua bile, oedema à pituita ſemper fiunt; ſicuti pleuritis in pleura, peripneumonia in pulmone, angina in gutture; & alij ſimiles morbi particulares vbique, & ſemper eodem modo (Auer. Ibidem.) ſpecificè inuariabiles gignuntur: Vlterius reſpondeo cum Auerroe, demonſtrationes naturales quoad res ſubiectas inuariabiles, ac natura perfectiores, certiores, & efficatiores eſſe ſecùndum naturam, demonſtrationes vero mathematicas certiores, & efficaciores naturalibus demonſtrationibus, quoad modum procedendi, & quantum ad modum ſciendi ſimplici demonſtratione, quoad noſtram certiorem cognitionem. Verum ars medica omnino ſe habet, ſicuti mathematicæ ſunt quoad modum procedendi, ac ſciendi, quoad noſtram cognitionem: Ergo in eo, vt Ars D Medica in parte ſenſibili, modum cognoſcendi mathematicis communem habet, certior eſt longè philoſophia naturali ipſa. Quoad quartum dico non eſſe verum, ſcientiam per finem certio- (Ad 5.argum.) rem eſſe, quia ſcientia caret fine extrinſeco, neque formam recipit per ſuum finem, vt ars medica facit, cum ſcientia nullum finem habeat, niſi ſcire; Ars verò medica ſanitatem reparare; & licet aliqua medicinalia contingentia ſint, attamen vt ſalubria ſemper, aut frequenter eodem modo ſe habent, conſiderantur que, vt neceſſaria ratione, & experimento certificata, vt plurimum, vt (Com. 6.aph.58.) ait Galenus. Si verò interdum ars medica finem ſuum in infirmis ſanandis attingere non poteſt, id per accidens eſt, reſpectu impedimenti: nam vel propter morbi vehementiam, aut ob errores externos, aut indiſpoſitionem ſubiecti, & ob naturam à vi morbi exuperatam non ſanantem; non autem ob artem rectè per ſe vbique, & ſemper curantem, ægri pereunt.

CAPVT

A

CAPVT XI.

Cum omnis Ars vniuerſalia dignoſcat, Ideò Ars Medica certa eſt ex certis vniuerſalibus, in ſenſu fundatis.

CVm vlla Ars rationalis ſeu dogmatica ſuum exercere nequeat opus, niſi circa externam materiam ſingularium per ſe ſenſibilium in loco, ac tempore, hic, & nunc exiſtentem: attamen quælibet Ars tantùm vniuerſalia per ſe intelligibilia, ac rationabilia dignoſcit: ſingularia vero non vt ſenſibilia hic, & nũc agnoſcit, ſed ſolum vt rationabilia, & vniuerſalia poteſtate vbique, & ſemper: Verum quoniam ſolum Ars rationalis eſt; quantum fundamentaliter ſenſata eſt; Ideo quæcumque Ars certa eſt cognitione, & operatione per ſenſum fundamentaliter, in quo fundantur vniuerſalia certa, quę talia vbique, & ſemper ſunt: Quocirca Artes principaliter certæ per rationem ex his certis vniuerſalibus habentur: Ea propter tanto Artes ſcientijs ſpeculatiuis (præter mathematicas) certiores ſunt, quanto Artes ipſæ fundamentaliter ſenſu, ceu fundamento certitudinis primo certiores ſunt his ſcientijs: cum itaque Ars Mentis factiuæ virtus ſit, in habitu iam perfectò acquiſita, ac eo quia Mens ipſa per ſe tantum vniuerſalia cognoſcit, abſentibus etiam obiectis; ſicuti ſenſus per ſe particularia dignoſcit præſentibus obiectis ſolum.

B

Ariſto. 2. de anima t. 60. & 63. 2. De anima & 2. poſt. t. 182. Auer. de anima 63. & 152. Ariſ. 2. de aĩa 16. & Au. 4. met. com. 122. 21. Ariſt. 4. met. t. 24.

Senſus quidẽ cognitio eſt. 2. de gen. animal. c. 1. & c. 10 & 1. met. 2. vero vt forma ſenſibiliũ 3. de anima t. 38.

Hinc ſemper ſenſus verum dicit, vndique certum in proprijs ſingularibus; falſum verò in vniuerſalibus. Intellectus verò tum ſpeculatiuus tum operatiuus, è contrariò, verum dicit in vniuerſalibus, falſum uerò in ſingularibus, cum ſenſus in Anima iudicante fit etiam abſente obiecto, maneant vero ſingularium ſimulacra in memoria, ac imaginatione: Intelligentia verò cauſę, per quam demonſtratur, ineſt. Quocirca, & ſi artes principaliter, & formaliter per rationem ex vniuerſalibus, & per intelligentiam ex cauſa certa, per quam rei demonſtrandę cognitio certa quoque habetur, certæ ſint. Attamen certæ quoque ſunt ex cauſa ſine qua non fundamentaliter, ſeu materialiter per ſenſum ex materia, tum circa quam verſantur, tum cum qua ſuum opus efficiunt, ceu ex ſingularibus per ſe ſenſibilibus, terminatis, loco, atque tempore, cuius ſenſus certa cognitio, ac forma ſingularium ipſorum eſt in anima ſentiente, ac iudicante: Vnde licet ſenſus ſcientia minime ſit, neque attingat vniuerſale, tamen fundamentaliter eſt ipſius vniuerſalis; cũ vniuerſale, aut nihil ſit, aut poſterius ſuis particularibus ſit. Ideoque non modo ſenſus eſt via ad ſcientiam; Verum etiam eandem ſcientiæ vim poſſidet.

Tria ſunt quę in aĩa certitudinis cauſa eſſe poſſit Ariſ. 6. ethi. c. 2. intellectus, ſenſus, & appetitus verum neq. ſenſus, neq. appetitus cauſa eſſe põt ſeu principium noſtrarũ actionum ergo tantum intellectus.

Ariſto. de prop. cauſ. 12. & li. de ſenſ. & ſen. c. 2. & 2 de aĩa t. 59. 2. De anima t. 20. ac. 3. de anima t. 50. 2. De criſ. c. 9. 2. Poſt. t. 1 83. & 2. de anima t. 63 2. Priorum c. 26. & 1. poſt. t. 24.

C

Auer. 1. poſt. com. 22. Ariſto. 2. poſt. t. 326. 1. Poſt t. 183. 2. De gen. t 19.

Ea propter vtroque modo iam iam enarrato, ſimul iuncto artes quidem certæ ſunt. Hinc ait Hippocrates lib. de officio medici in principio. 776. *Ex his, quæ maximi ſunt momenti, aut facillime cognoſcuntur, aut quauis via, & ratione comprehenduntur, quæ & viſione, & tactu, & auditione percipiuntur, quæque in viſionis, auditionis, tactus, narium, linguæ, & intelligentiæ ſenſum cadunt, ex quibus omnis noſtra cognitio conſtat.* Quam ob cauſam Ars medica vt certiſſima: prorſus ſe habet.

Artes formaliter ac principaliter certas eſſe ex vniuerſalib. per intelligentiã operatiuam in cauſa exiſtentem eſſe demonſtratur. Vnde non niſi vniuerſalia cognoſcũt artes.

Lib. de priſ. me. ex Foeſ. p. 11. Lib. de arte ex Corn f. 7 ex Ma ri. f. 1. 1. 24. Lib. præcept. ex Corn f. 37. De dec. hab. ex Corn. 24 ex Heur. 162. ex Foeſ. 33. Lib. de dec. ſeu eleg. ex Her. 104 205.

Cæterum hæc omnia penitiori ſtudio dilucidanda veniunt. Hipp. nanque vt eximius Philoſophus primus fuit cognoſcens artium formas, à Mẽte factiua humana artificum proficiſci, ceu à prima cauſa effectiua eius, ac magis, & minus Artifices, & Medicos præſtantes eſſe tum mente formaliter, tum manu inſtrumentaliter. Idem confirmauit vbi ait, *Medici nanque ſana mente, ſanoque corpore aggredientes, &c.* Inquit pariter. *Mens autem vbi ab ipſa acceperit, veluti dixi, poſtea ad veritatem perducit.* Similiter habet, *Omne demonſtratum proferentes, & ad veritatem ac demonſtrationem,* ibi enim decreuit. Mentem humanam operatiuam, demonſtratiua intelligentia, certitudinis, principium eſſe perceptiuum, ac receptiuum rerum artificialium. Quam ob cauſam ſtatuit artem tantùm ex vniuerſalibus iudicari, ac veram formaliter eſſe in mente humana Artificis, ceu in principio ſuo effectiuo rationali vbique, & ſemper per ſe.

Hipp. Tertiꝰ locus Hippoc. Artes mentales ſeu intellectuales operatiuę eſſe.

Quarta. Hip. 4. locus, qđ artes ſolum vniuerſalia dignoſcant.

D

De priſ. me. ex Foeſ. 12. ac 13. Ex Heur. 128. ex Corn. 28. 31. 14. & 15. Introductorio.

Idem quoq; alibi affirmauit. Quocirca Medicinam rationalem, ac dogmaticam appellarunt omnes Medicinę Autores, cuius Principem fuiſſe aſſeuerat Hippocratem Herodotus lib. Galeno aſcripto. Quæ ſanè Hippocratis decreta ab Ariſt. & Gal. confirmata fuere, cum iſti confirmarint Artem operatiuam rationalem, mentalem quidem, ſeu intellectualem virtutem eſſe iam iam in habitu firmo prorſus acquiſitam, à mente hominis factiua artificis cõſultiua, appetitiua, ac electiua: cuius cum meminerit Ariſto. ait *cum duplex igitur virtus ſit, intellectiua, ac mentalis &c.* Verum in vniuerſali id patefacit: Hinc ex vniuerſalibus Artes demonſtratiuæ, ac doctrinales firmę ſunt; non autem ex ſingularibus; cum vniuerſale hercle prima cauſa, immediata per ſe, & quatenus ipſa paſſionum demonſtratiuarum in omnibus ſingularibus, vbique, & ſemper, aut frequentius ſit.

2. Locus. Ariſt. confirmat Hipp. decretum Artes oẽnino eſſe intellectuales.

2 Eth. c. 2. 6. Eth. c. 4. & 4. magn. mor. c. 32

Artes certas eſſe vniuerſalib. ex Ariſt. 3. Ratio.

Inquit enim *Sed non tanquam ſcientes certè in videndo, ſed tanquam habentes vniuerſale videmus ex eo, quod videmus, & ſentire & intelligere ſimul eſt. Quoniam in omnibus ſic eſt ſingularibus vbique. & ſemper, ex quibus vniuerſale fit manifeſtum per inductionem.*

1 Poſt. c. 24.

2. Locus Ariſt.

Eodem loco.

Proinde pergens Ariſt. *Vniuerſale autem honorabile, quoniam oſtendit cauſam: Quare de huiuſmodi honorabilior eſt ſenſibus & cognitione quorumcumque altera cauſa.* Idem affirmauit. Præterea ſtatuit, *Semper enim eſt omnis definitio vniuerſalis, non enim in quodam oculo dicit ſanabile Medicus,*

3. & 4. Locus.

1. Poſt. t 7. & 2. poſt c. 31. 2. Poſt. c. 14.

ſed

2.Poſt.c.15. 6 Topic.c.1. 1.Rhet.c.2. 1.Ruh.in proemio.

Quintus. Sextus & ſeptimus locus. Omne artificioſum vniuerſale. Obiectio. Solutio.

A *ſed aut in omni, aut in ſpecie determinans.* Poſtea vero ait. *Facile autem eſt magis ſingulare definire, quam vniuerſale: Vnde oportet à ſingularibus in vniuerſalia aſcendere.* Quoniam ſenſibilia à principio notiora ſunt, inſtructionibus autem & abſtractione, & inductione iam facta, vniuerſalia notiora ſunt. Vlterius exarauit. *Ars nulla ſingularia conſiderat, vt Medicina quid Socrati, aut Calliæ ſalubre ſit, ſed quid talia, vel talibus, id enim artificioſum eſt, ſingularia autem infinita ſunt, & ſcientiam nequeunt contineri.* Quandoquidem Medicus ſi quidem Socratem, & Calliam ſub ſenſu cadentẽ curauerit; curabit equidem eos, tanquam artifex intelligens omnem hominem in vniuerſali ſpecificum ſanabilem, & ægrotabilem: Vnde hominem videt, & curat, tanquam eum intelligens; ſic Geometræ circa magnitudines, ac Arithmetico circa numerum & Rhetorico circa perſuadendi vim in vniuerſali verſari, competit: Cæterùm quiſpiam poſſet Auerrois autoritate obijcere; Cum dixerit Medicum hominem ſanare per accidens, per ſe verò Socratem, & Calliam curare; Cui reſpondeo, duplici modo hominem curari, vel enim intentione doctrinali, vel executione reali; Medicus nanque Socratem curat tanquam hominem, intentione doctrinali, ſimulque experimentali, tamen quia executio curationis realis non in homine adminiſtratur, ſed in Socrate, ideò curatur Socrates à Medico realiter in executione: Vnde ſingularia in intentione cognoſcit Artifex, vt tot particulas, ex quibus vniuerſale conſtat: & id etiam de ſubiecti paſſionibus, & de

2. Magn.mora. 20.&c.3.eth c.1. D Th.3 eth.lec. 8. & Euſtratius. c.6.eth c.4 & 1. poſt.capit.24 & poſt.c.11.12 13. 2.De digno pul ſu c.7. 1.Poſt.c.24. 2.Poſt.c.14. & 13. In 1. de morb. vulg.com.1.claſ 3.f.101. lit.G.

Octauus locus. Euſtratius com. 3.ethi c 3 par. 7 & 11.& 12. Non° Ari.locus. Decimus. Gal. hanc veritatem confirmat 1.Locus. 2.Galeni locus.

B cauſis intelligas: Pariterque de inſtrumentis. Cum quibus Artifex operatur, vt vbique, & ſemper talia ſint per ſe; alioquin progrederetur in infinitum per comprobationẽ vnius poſt aliud. Nona verò Ariſtotilis autoritas eſt 1.Rhet.c.4. aſſerentis. *Verum certius ſingularia enumerare, ac in ſpecies redigere ſecundum neceſſitatem &c.* Decima autoritas erit 1.Metaph.4.6. vt videre poteris: Galenus verò idem quoque confirmat. *Artes in particulari non diſci, neque pleuritis in homine aliquo, neque in Didone curatur, ſed tamen in commentationem ſpecierum, & generum.* Quamobrem Pleuritis in Didone curatur, vt in ſingulari rationabili ſub ordinato vniuerſali ſpecifico talis per ſe exiſtentis vbique, & ſemper in ſubiecto vniuerſali, ac proprio determinato, & eius intelligentia cauſæ vniuerſali immediatæ, & reciprocabili ineſt: non autem ſingularia ſimpliciter vt ſenſibilia iudicant artes, vt hic, & nunc: ſicuti etiam declarauit Ariſtotiles de ophtalmia in oculo, vt dictum eſt. Porro exarat Gal. Artem medicam ſemper in ſingularibus exercendam, ac ſingularia infinita eſſe: Sed opus eſt, vnum generale omnibus, ad quod omnia hæc infinita veluti ad finitũ, ac certum redigantur. Quibus de cauſis iam patet vbertimè, artes doctrinales, ac demonſtratiuas, profecto formaliter, ac principaliter ex vniuerſalibus tantum certas eſſe: hinc tantum per ſe vniuerſalia cognoſcere: Vniuerſalia verò quorum ſcientia eſt, realia quidem ſunt fundamentaliter, vt infra dicam. Vnde ſi artes ſingularia cognoſcunt per ſe ſenſibilia, non quidem vt talia: Ve-

1.Eth.c.1. 2.Mor.ad Eu.c. 10 & 1.Rhe.c.2. & 3 eth.c.3. 2.Mor.ad Eud. c.10. Ibidem.

Obiectio tollitur. Alia obiectio. Dubit. in deliberatione ad Grammaticam comparatæ De eius certitudine. Solutio.

C rùm tantùm vt rationabilia, & artificialia, & vt tot fundamenta realia, atque tot particulæ vniuerſalis ſpecifici ſint. Quam ob cauſam conſtitutum hoc duntaxat Artium demonſtratiuarum perpetuo quidem eſſe aſſeuerandum venit: minime autem in artibus aliquibus, in quibus iuxta ſenſum & per actionem ex ſingularibus in infinitum potentia progrediuntur Artifices, quæ nullatenus per demonſtrationes, neque per intelligentiam in cauſa vniuerſali immediata, & reciprocabili paſſionis vbique, & ſemper per ſe progrediuntur, vt in Grammatica, vt Ariſto. ſtatuit. Dubitauit tamen Ariſt. de Medicina comparata cum ipſa Grammatica: quomodo Medici in deliberationem electiuam ſecundum certam operationem vtilem, ac optimam ponant ea, quæ ſpeculatione complectuntur, tum quia in parte ſpeculatiua intelligẽtia plus ſe habet, quam operatio in ſenſu ſe habet: tum etiam eò, quòd in Grammatica ſicuti mens operatiua intelligit vniuerſalia, ita etiam æquè ſecùndum ſenſum iuxta actionem ex ſingularibus in infinitum fit: Omnis error enim in arte, aut ratiocinando, aut in ſenſu cadit, ait Ariſto. Verùm in Medicina ſpeculatiua: Sicuti certa cognitio rerum ſpeculabilium ſe gerit, ita certa operatio cadit, niſi ab aliquo impedimento impediatur; & ſicuti certa actio in Grammatica eſt per ſenſum, ceu per cauſã ſine qua non, ex ſingularibus haud redactis ad vnicum finitum certum vniuerſale: immo ex particularibus infinitis in infinitum potentia proceſſus eſt; ſic in medicina certa deliberatio, ac cer-

Li.5.c.2.metha. philoſoph° moralis f.83. 3.Rhet.c.8. Lib.1.c.1.

Adoard.Gual. Ariſt. ſententiã carpere nititur. Adoard.decipitur. Tertia.

D ta operatio cognitioni ſpeculatiuæ adæquata prorſus habetur iuxta sẽſum ſpeculationi internorum morborum inſeruientem, per experimentum, operationem comprobans ex ſingularibus infinitis rationabilibus, ac medicinalibus ad vnum finitum, ac certum, ſpecificum, vniuerſale relatis. Vnde Medicina tum in ratione, tum in ſenſu certa ſe habet etiam ex parte ſpeculatiua, vt intimiori ſtudio videbo loco proprio. Cæterùm Adoardus Gualandus negligentiæ Ariſtotilem, cum adnotaſſet inquit. *Nam vt in medicina non ſolum dicitur contraria contrarijs eſſe curanda, ſed etiam quæ quibuſque affectibus contraria ſunt, & quo pacto debeant adhiberi: ita in ciuili facultate, &c.* Et poſtea pergens, ait. *Ea verò particularia, quæ ad ipſam artem explicandam ſunt neceſſaria, miremur Ariſtotilem prætermiſiſſe, qui enim particularia negligit, prudentiam videtur excludere, quæ intellectus practici perfectio eſt.* Verùm enim verò omne re vera artificioſum vniuerſale eſſe tenetur, vt Ariſt. ait Medicinæ nanque principium genericum eſt, contraria contrarijs eſſe curanda: ſpecificum verò, quæ contraria ſint, quibus paſſionibuſque contraria ſunt, & quomodo, & quando, & vbi, & quanta dari, aut auferri oporteat. Quocirca primo decipitur, cum aſſumat Adoardus ſpecifica vniuerſalia pro ſingularibus. Præterea ait Ciuilem facultatem artem eſſe, quod

falſiſſi-

falſiſſimum eſt, vt antea oſtenſum eſt. Neque Prudentia, vt perfectio intellectus practici ſe habet, cum ſit accidens, ac virtus acquiſita ab intellectu ipſo, & intellectus practicus potentia animæ noſtræ eſt. Neque diminutus, neque negligens fuit Ariſtoteles. Nam de medicina nonniſi vniuerſaliter agere tenebatur; at vniuerſalia nonniſi ſuis particularibus poſteriora ſunt: Vnde cognitis vniuerſalibus etiam particularia, ex quibus fiunt vniuerſalia realia dignoſci neceſſe eſt. At verò Artes doctrinales, atque demonſtratiuæ, certæ, & rectæ iam enarratæ haud minùs certæ ſunt per ſenſum in anima ſentiente exiſtentem fundamentaliter, ſeu materialiter, ex ſingularibus tamen vt rationalibus ad finem artis coarctatis in loco hic, & in tempore nunc exiſtentibus vndique per ſe ſenſibilibus quatenus tamen vbique, & ſemper per ſe talia ſunt hæc particularia ſpecificè coarctata ad vnum finitum, ac certum ſpecificum, tum eò, quia Artes verſantur circa materiam externam in loco, ac tempore terminatã duplicem tam circa quam, quàm cum qua operantur artifices, vt antea allatum eſt: Quæ materia operabilis tantum eſt, prout ſenſibilis, ac rationabilis eſt per ſe: hinc etiam certa per rationem, & per ſenſum, ceu per cognitionem firmam, ac certam, vt iam dictum eſt; etſi impropriè Ariſto. vocarit artes ſenſibilium ſcientias, vt antea oſtenſum eſt. Præterea eo, quòd ratio ſola non ſatis eſt, præſertim in arte medica, neque etiam experimentum ſolum omnino rationem comprobans, quod fit per ſenſatas plures ſingularium demonſtrationes in vnicam vniuerſalis realis demonſtrationem certam definitas; vt exactiorem habeamus ſcientiam artis Medicæ, quam inuenire poſſimus: cum duntaxat ijs duobus modis ſcientia inueniatur, vt Ariſto. faſſus eſt, inquiens. *Si quidem diſcimus aut per inductionem, aut per demonſtrationem. Eſt autem demonſtratio ex vniuerſalibus: Inductio verò ex ijs, quæ ſunt particularia.* Quocirca demonſtratio ex vniuerſalibus medicinalibus facta vt Artificialis medicinalis certa tantum eſt per dictum de omni, & per dictum de vbique, & ſemper, non autem per dictum de hic, & nunc. Vltra quòd etiam vt demonſtratio Arti medicæ inſeruiens quoque eſt ſcientifica, vt iam dudum ante vidiſti: quo ad inſtrumentum ſcientiam pariens communiter acceptam.

Quinta.

2. Inſtitutiõ magis declaratur.

A

1. Rhet. c. 4. vt au ſem dixi.

Hip. lib. de arte & de priſ. med. Ariſt. 6. eth. c. 4. & alibi Gal. 2. de criſ. c. 9.

Cap. 2. Hip. lib. de dec.

B

Et ll. præc. Ariſt. 2. eth. c. 2. & Gal. 8. de com. med. ſec. loc. c. 1. & in com. prog. Hip. 10. 3. t. 10. 1. Poſt. c. 14.

C A P V T XII.

Senſibilitatis ſingularium principium cognitionem certam ſenſatam gignens obiectiuè traditur: ſimulq; vniuerſalia quorum in artibus certitudo principalis eſt explanantur tum realia, tum intentionalia: Quomodoque intentionalia, & rationalia ſimul mentis ope fabricentur: Diſcrimenque vniuerſalium Mentis operatiuæ, & ſpeculatiuæ: certioraque vniuerſalia Artium, quam ſcientiæ ſpeculatiuæ Phyſice eſse probatur.

C

CVm autem non ſatis ſit ad certam artium cognitionem adipiſcendam, ſcire artes certas eſſe ijs duobus modis iam dudum allatis eò, quia vſque ad prima elementa, ex quibus res conſtant ſua exacta cognitione deuenire tenemur Ariſtotilis præcepto, *tunc enim putamus cognoſcere vnumquodque cum cauſas primas cognouerimus, & principia prima, & vſque ad elementa.* Ideò omnia iam propoſita expendenda mihi ſunt, vt integrè Artium in communi certitudinis cognitionem ingredi valeam. Senſus itaque eò, quia ad ſingularium cognitionem certam conditi fuerunt: Hinc ſenſibilia corpora quidem eſſe patent ſingularia compoſita ex materia, & forma ſicuti ſpeculabilia à corpore quidem ſeiuncta ſunt. Ideòque omne ſenſibile in materia eſt. Proinde nonniſi quatenus ſenſibile per ſe eſt. Quantum enim materiæ conditio prima eſt. Icitco licet ſenſus in anima per receptionem ſimulachri ſenſibilis ſine materia fiat, ac ſenſus nonniſi in anima. Cum materiæ tamen conditionibus rei tantum ſenſibilis extra animam exiſtentis talis ſimulachri ſpiritaliter, ſeu intentionaliter receptio ab Anima fit: cum ſenſus comprehendat ſingularia determinata loco, ac tempore. Quam ob cauſam ait Auerr. ſenſus comprehendere ſenſibilia à materia abſtracta compoſita ex materia, & forma. Quocirca materia principium paſſiuum ſingularitatis, ac ſenſibilitatis eſſe patet. Forma verò principium actiuum, adeò vt compoſitio ex vtriſque ipſis conſurgat hæcceitas Scoti, quæ non modo principium ſingularitatis per ſe ſenſibilis eſt: Sed etiam principium ſenſibilitatis ſenſibilis. Verum iſta cauſa eſt vt ſubiectum ſubſtantiale, ac vt prima ſubſtantia ſubiectiuè ſenſibilitatis. Vnde alia requiritur cauſa prima

eſſe-

Senſus, & ſenſibile eiuſdẽ contemplationis eſt Ariſt. 1. de part. anim. c. 1.

Facultas ſenſibilitatis obiecti per ſe ſenſibilis à compoſitione corporis ex materia, & forma, & à mixtione primarũ qualitatũ tangibilium Primæ nanq; hæ virtutes tangibiles principia ſunt corporis ſenſibilis, & ſenſibilitatis, vt Ariſ. 2. de gen. & cor. t. 7 et 8. oſt. n. ſenſatio per contactum fit.

Principium indiuiduationis. Hæc certas Scoti ne dũ principiũ indiuiduationis per ſe ſenſibilis, ſed & ſenſibilitatis vt ſenſili per ſe.

1. Phyſ. t. 1. Ari. to. lib. 1. de anima, & toto l. de ſenſ. & ſenſ. Gal. 1. de ſimp. med. fac. c. 40.

D

1. Cœli. 2. De anima & de ſenſ & ſenſ. c. 4. c. de quanto li. prædicamentorum. Ari. 2. de anima t. 130. & 131. & 1. 59. 2. Poſt. t. 18. Diſp. diſp. 6. 12. 6

A effectiua ſenſilitatis, quæ tactilitas quidem eſt: cum omnis ſenſatio per contactum fiat, ac ſenſus tactus communis ſit omnibus ſenſibus. Hinc ait Ariſt. primas qualitates tangibiles principia prima eſſe corporis ſenſilis. At cum primę qualitates ſpeculatinæ ſint ideo in mixti generatione ita ſimul confranguntur, vt minimam vim ſenſilem habeant, vt Hipp. ait. Iccirco ſecundæ, ac tertiæ qualitates in mixto genito maximam vim ſenſilem habent, non aũt primę, quæ ſecundæ, vt ait Hipp. à ſubſtantia ſenſibili, vt tangibili prima elementorum à ſenſu perceptiua per ſe, & primo primitate cauſali ſubſtantiali ſenſibili emanant. Quocirca mixtũ ſenſibile per ſe eſt vt mixtum ex elementorum ſubſtantijs per ſe ſenſibilibus conflatum; quibus ſubſtantijs potiſſimũ guſtabiles facultates per ſe ſenſibiles inſunt: quæ tales potentia ſunt, quales actu tales ſentiuntur. Et licet primę qualitates in aliquibus mixtis actuales, & ſenſibiles maneant non omninò confractę, tamen id in pauciſſimis contingit, & cõmunes ſunt omnib. artibus. Neq; tñ Artifex vltra ſubſtãtiam ſenſilem aliam cauſam priorem dignoſcit: ſed tñ ſpeculatiuus naturalis: Ideò primę qualitates apud ſpeculatiuũ ſunt principium ſenſilitatis. Apud verò Artificem ea ſubſtantia elemen-

B torum guſtabilis enarrata principiũ effectiuũ eſt obiectiuè ſenſilitatis. Senſibile itaq; per ſe procul omni dubio eſt, quod ſua forma mouet ac format ſenſum, vt corporeum, ſeu materiatũ, & cõpoſitum ex materia, & forma. Quamobrem duntaxat in ſecundo modo dicendi per ſe ſenſibilia ſunt, quæ talia actu ſunt, qualia potentia virtuali obiectiua quoq; reperiuntur. Duplex aũt ſenſibile per ſe eſt. Nam vel proprium, quod per ſe, & primo primitate formali ſenſum mouet, cujus eſt proprium, vt ſapor guſtum, color viſum, & odor olfactum moueat. Aut cõe, quod per ſe mouet non tñ primò, at ſolùm ſub primaria ratione proprij ſenſibilis, & ſecũdariò, vt motus, quies, numerus, figura, magnitudo, partiumq; ſitus, ſeu poſitura, & diſtantia. Principium aũt allatum ſenſilitatis ſecundarum omnium qualitatum commune quidem eſt ijs omnib. ſenſilibus tũ proprijs, tum cõibus ab Ariſt. vberrimè declaratis. Quòd autem artes, ēt ſenſibile per ſe in propriũ, & in commune diuidere poſſint, patet. Quandoquidem ſapores proprij ſunt Artis medicę ſecũdum naturam accepti, cum ſoli arti medicæ vni, & ſemper competant. Reliqua vero ſenſibilia tum propria dudum allata, tũ communia omnib. certè artibus communiter accomodantur; Cũ itaq; artes mente operatiua tantum extendantur ſuis operationibus, & ſuis cognitionibus prout ſenſus apprehendunt; ac ſenſus ad certam ſingularium cognitionem à Deo, & à Natura ſtatuti

C fuerint. Hinc per ſenſum circa ſenſibilia certa ſuo principio ſenſibilitatis artes in mente operatiua certè ſunt conſiderantes ſingularia per ſe ſenſibilia, vt rationabilia tñ ſub rõne ſpecifica finita vniuerſali. Ideoq; vniuerſalia artificioſa, vt certæ veritatis artium ſint, non in prima artium doctrinali, & rationali tñ reperiuntur, ſed in tertia parte vſuali compoſita, & ſecunda parte ſimul iunctis, vt ſenſu certo, ſingularia ſenſibilia certa vt rationabilia cognoſcente ex ijs ſingularibus certis, vniuerſale quoq; certum emanet. Quod quidem de vniuerſalibus ſpeculatiuis non eſt afferendum. Sunt.n. diſtincta hæc vniuerſalia: ſicuti diſtinctæ operationes ſunt formantes vniuerſalia à ſpeculatiuo intellectu formata, & factiuo intellectu fabricata, ad finem variũ directa. Intellectus namq; practicus operatiuus habet opus, ceu finé ſuũ verùm non modo intellectus artificis, vt opificis operam dare eſt, verum etiam eſt cognoſcere vniuerſalia, eaq; conſtruere in gratiam eius finis enarrati conſequendi, quæ vtilia, ac neceſſaria ſunt in parte propriè artificiali. In parte verò ſpeculatiua eget intellectu ſpeculatiuo per accidens parti artificiali inſeruiente. Vni-

D uerſalia verò operoſa duplicia ſunt. Nam vel diſciplinaria, pureq; rationabilia à Præceptoribus à libris, ſeu ſcriptis, & quandoq; etiam ab Idiotis abſq; vlla noſtra praxi, docta ac reuelata. Quę ſanè minimè ſufficiunt: cum dixerit Hipp. *Cum ob ſcientiam ſermonum vniuerſalium ſibi ipſis perſuadeant ſeſe ipſum etiam artis opus ſingularia nouiſſe non aliter, ac aurum adulterinum ab igne examinatur, ita eorum ignorantia hac profeſſione arguitur.* Poſtea inquit. *Sin vero, non ex ſenſibus comperta obſeruatione, ſed ſolum ex probabili rationis figmento proficiſcatur frequenter grauem, ac triſtem diathesim affert, hoc eſt, damnis calamitatẽ ęgris infert. Hi.n. viam inuiam ingrediuntur. Tennè profectò malum videretur, ſi ſolam mercedem auferrent hi, qui ſiniſtre medicinam faciunt: Nũc vero ęgris, qui etiam extra culpam ſunt, quibus calamitoſa vis morbi non ſatis violenta eſſe videatur, niſi & Medici imperitia ſe illi conſociaret. Sed de his quidem hæc ſufficiant diſſeruiſſe, nimirum quod neq; his ſolum, quæ ſola ratione colliguntur fidere oportet, nec etiam his, quæ ſola operis oſtenſione. Periculi enim plena, & ad errorem præceps eſt aſſertio, quæ fit cum nugacitate, quare & vniuerſa ea, quæ explorata, & comperta eſſe debent, & circa eadem ſingillatim non tenuiter exerceri, ſi quis facilem, & inculpatum habitum, quem medicinam vocamus. Nec tamen cunċteris etiam ab Idiotis inquirere, ſi quid ad medendi occaſionem facere videatur. Ita enim puto totam artem conſtitutam fuiſſe eo, quod in vnoquoque ſingulari perfecta obſeruatio facta ad vniuerſalem reuocata fuerint rationem. Animum itaque ad obſeruationem vertere docet, quæ plerunque obuia eſt, & ei potius quæ cum commodo, & lenitate fit, quam cum pollicitatione, aut excuſatione ſiniſtri euentus.* Idem quoq; Ariſt. confirmare voluiſſe, patet aſſeuerantem non ex ſolis libris, ſeu ſcriptis Medicos peritos euadere, verùm tempore, ac experimento, & exercitatione; ſic pariter de alijs artibus dicendum eſt. Vt igitur ars habitus ſit certus inculpatus & facilis ex vniuerſalibus doctrinalibus certis, vndique comprobatis longo experimento, aſſiduis exercitationibus circa particularia infinita certa compro-

Tomus Quartus. C banti a

1. de gen. & corrupt. t. 7.

Lib. de priſ. medi. p. 20. a 5.

2. de anima t. 5. 8. & ad t. 65.

Hipp. lib. de priſ. med. & Gal. 3. de ſim. med. fac. c. 25.

5. Rhet. c. 2.

Hipp. lib. de el. ex ſtenc. 104. & lib. præcep. 120. a 121. Ariſt. 6 eth. c. 10. & eth. c. 9. Hipp. pag. 121. ſam citata. Hipp. lib. præcep. 120. & 121. Idem vide pag. 114. & 115.

10. eth. c. 9. 2. eth. c. 3.

Primæ qualitates tangibiles principia ſunt corporis ſẽſilis.

Secundæ qualitates ſubſtantiales, cum ſua natura ſenſibiles ſint ergo hę ſenſilitatis cauſa immediata ſunt non aũt primæ qualitates.

Præſertim tales ſunt guſtabiles qualitates vt ſubſtantiales & ſenſiles.

Primæ qualitates principium ſẽſilitatis opus ſpeculatiuum.

Apud artificem verò mixtũ ex elementorũ ſubſtantijs guſtabilibus.

Senſibile itaq. per ſe quale, & quid ſit.

Duplex propriũ Commune.

Senſibilia ad artes relata certitudinem gignẽtia.

Forma vniuerſalis operatiui ſeu artificioſi à forma vniuerſalis ſpeculatiui differt per variũ finẽ ac per diuerſam mentis operationẽ.

Ex Poeſ. p. 38. ex Cornar. f. 38. ex Marinello 8 t. a Vniuerſalia artificioſa diſciplinaria.

Sola ratione demonſtratiua vniuerſalium diſciplinariorum Ars minimè certa ſicuti neque certa ſolis obſeruationibus ſingulariũ ſenſibilium, vt rationabilium ſenſatio, ac demõſtratio ab vtroq. animæ iſtarũ ſeiuncta frequenter grauis, ac triſtis diatheſis habetur.

Medici etiã ab Idiotis inquirere & diſcere debent.

Artis certæ conſtitutio ab vniuerſalib. diſciplinarib. ad ſingularia ola exercitatione, ac experimẽto rationali ſimulq. ſenſato ea quibus ſingularib. certis iterum vniuerſalia ſiũt doctrinalia, & certa tam rõne eſt experimento.

Vniuerſalia artificioſa doctrinabilia certa, vſualia & exercitialia. Ex quib. vniuerſalibus iam in habitu iam acquiſito certa inculpata, & firma ſunt. Et vt ſalia vniuerſalia certa per motum reflexiuū ſeu per aggreſſum, & regreſſū comparatiuum, ac demonſtratiuum inter rōnē & experimētū, ac iterum ab experimēto ad rōnem factū ſit.

Vniuerſalium iſtorum cauſa efficiens & cauſa realis materialis fundamentaliter.

Vide c. 2. iſtius libri.

Vniuerſalia realia ex parte rei dari fundamentaliter probatus non tamen formaliter.

A bantia vniuerſalia ad vnum finitum ſpecificum ratione demonſtratiua prędītum reuocata ſe habentibus, conſtare tenetur: Quæ vniuerſalia procul omni dubio certa prorſus euadunt motu reflexiuo prius deorſum deſcendente, ac ſurſum poſterius aſcendente ab vniuerſali diſciplinario prius, & à ſola ratione ad particularia infinita, & ad ſenſum progrediente. Ac iterum ab ipſiſmet particularibus Infinitis, exploratis, ac certis comprobantibus rationem diſciplinarem, ad rationem ipſam iam doctrinalem certam, & facilem factam, nec non ad vniuerſale diſciplinarium iam doctrinarium facilè, ac certum factum finitum, & ſpecificum redactis motu regrediente, & retrogrado. Quocirca per motum aggreſſiuum deſcendentem primo ab vniuerſali finito ad particularia infinita: deinde per alium motum primo motui contrarium regreſſiuum & retrogradum aſcendentem, ac incipientem vbi alter motus prior terminauit, nec non deſinentem, vbi alius prior motus incepit: hæc enim vniuerſalia formari hoc modo certum eſt. Quæ ſanè omnia proficiſci à mente humana operatiua, ceu à principio effectiuo certo rationali, & à ſingularibus etiā omninò per ſe ſenſibilibus, veluti à fundamentis realibus certis, cognitione ſenſata, ac infallibili; vniuerſale gignentibus, & eamdē vim ſcientiæ certę fundamentaliter poſſidentibus notum eſt. B Mens nanq; humana operatiua diſcipuli primo format vniuerſale, artificioſum, diſciplinarium ex infinitis particularibus ſuis ſuppoſitis abſque vlla comprobatione per inductionem ſenſatam ipſorum primo notiorum. Deinde facta abſtractione à ſenſu, ad mētem ipſam, & factis inſtructionibus prius, ſeu inductionibus ſenſatis conſtruitur vniuerſale, quod notius eſt menti operatiuæ. Vnde ait Ariſt. ſenſum eſſe ipſius vniuerſalis fundamentum; & ſi formaliter ſenſus non attingat vniuerſale. Vnde ex parte rei datur vniuerſale reale fundamentaliter per inductionem ſenſatam infinitorum ſingularium, ad vnum finitum reale vniuerſale relatorum. Quod Auerr. aſſeuerare voluiſſe patet, comprobantē, *Vniuerſale non ſcitum, ſed cum eo ſciuntur res & eſt quod repertum in natura rerum ſcientiarum in potentia. Ideo vniuerſalia demonſtrata reperiuntur in potentia, cum habeant eſſe extra animam: In anima verò vniuerſalia actu, non autem demonſtrata*. Quod ex Ariſt. habuit promulgante, *ſcientiam verò vel per demonſtrationem, aut per inductionem adipiſci*: Cum ſenſu deficiente, neceſſe ſit etiam ſcientiam deficere. Ideo vniuerſalium fundamentum inductio quidem eſt, ex particularibus pluribus facta. Ideo ait Ariſt. *ſenſus autem vniuerſalis eſt vt hominis non Callia hominis*. i. vniuerſalis fundamentalis, non autem formalis, quia *primum quidem in anima vniuerſale eſt, & namque ſentire quidem ſingulare. Manifeſtum igitur eſt, quoniam vobis inductione cognoſcere neceſſarium eſt, & namque & ſenſus ſic vniuerſale facit*. C Verum ſcias vniuerſale artificioſum etiam diſciplinarium: intentionale adæquatum eſſe alio ſuo fundamentali vniuerſali reali, vt rationabili. Hinc ſcientiam vniuerſalium intentionalium etiam eſſe vniuerſalium realium tanquam de doctrinali certo vniuerſali patet. Cognito verò vniuerſali mentali intentionaliq; & vt rationabili ex ſingulatibus ijs, vt rationalibus prodeunte libris, aut ſcriptùris, aut voce Præceptorum oportet ſubinde; ſi Iuuenis diſcipulus Artem diſcere, & callere certam voluerit, vt exercitatione longa, temporis decurſu facta, occaſionibus opportunis, ſub optimi, periti, ac fortunati Pręceptoris iudicium facilè habentis eruditione obſeruationem faciat, experimento ſenſato, à conſultu habito; ac exploret, nunquid cognitio, & operatio in ſingularibus infinitis operabilibus certa ita ſe habeat, ſicuti ratio vniuerſalium doctrinalium diſciplinalium diſciplinaria à rei natura deſumpta, & ex libris, ſcriptis, & ex voce Pręceptoris antea acquiſita promiſerat. Quandoquidem vbi experimentum ſenſatum certum rationi addendum eſt ibi ſenſatis demonſtrationibus infinitis ſingularium, vt rationabilium acceptatum proportione ipſi rationi reſpondere debet. Deinde hęc infinita particularia ad rationem vniuerſalium ſpecificam finitam, ac certā vſualem, ac exercitialē D reuocare poteris: Sin verò non proportione reſpondebit, tunc ratio nihil valet, nec vlla veritas habetur. Et hoc modo Hipp. intelligere voluiſſe patet Artem certā totā eſſe vndiq; prout ijs demonſtrationibus ambabus demonſtrata ars ſit. Quòd autem ſub eruditione Præceptoris id effici debeat ex Hipp. elicias, ibi ait. *Cognitionē aūt a rei natura ſumes, vt dixi, poſterius ad veritatem tū particularium, tum vniuerſaliū perducit*. Poſtea verò ait. *Quiſnā præceptorū multi fidā veritatē ſe verè indagare poſſe ſperet citra exercitationis conſtantiā*. Quocirca ait Hip. & nobis medicis dogmaticis ēt obſeruationes empiricorū quandoq; vtiles eſſe poſſe rationabiles à nobis tamē factas, cū dixerit. *Horum quamuis collega iungerer non tamen de medendi ratione cum illis conſilium iungerem, ſed confidenter peterem, vt remedia ſua proferrent. Et quamuis hi neceſſario ſint indocti, affirmo tamen exercitationem horum vtilem eſſe, poſtquam Præceptorum cognitione fraudantur. Quare hoc moneo dicentibus quidem iſtis auſcultandum eſſe, at operantibus reſiſtendum eſſe. Unde concludit* Hipp. legem nobis conſignando. Cum non *ſolo verbo rationali, ſed & opere at magis opere medici exiſtimationē tueri oporteat*. Quocirca à primo vniuerſali rationabili, diſciplinabili ad ſingularia infinita, vt rationabilia progrediēdo; ac iterum ab ijs ſingularibus ad vniuerſale reflectēdo, tūc euadit vniuerſale facilè, ac certiſſimū, ſpecificū, artificioſum tū rōnabile, tū ſimul experimētale. Ac nō alio modo Artifex Medicus ſciētificus omnino euadit, & doctrinalis artis Medicæ collega, & ſponſus adęquatus. Vniuerſalia aūt ſpeculatiua, q̄ mētis humanę ſpeculatiuę abſtractione à primis notionib. ad ſecūdas notiones facta formātur, prius inductione facta infinitorū ſingulariū ſenſata, tāquam

1. Poſt. t. 281. & 1. de gent. 19. 6. Eth. c. 3. 4. & c. & in magn. moral. c. 32.

1. Poſt. c. 4. & 14. 6. Topic. c. 3. 2. Poſt. t. 106. 1. Poſt. t. 18.

Diſt. 1. diſp.

1. Poſt. c. 14.

Proceſſus ab vniuerſali diſciplinario ad particularia infinita exercitationes.

Hipp lib. de priſc. med. ex Poſt. 33. & 13. ex Hecur. 121. ex Cos natio. 1. & 32. & 33. Ariſt. 1. Eth. c. 1. Gal. in 1. de morb. vulg. cō. c. cloſ. 3. fol. 106. lit G.

Lib. de ſterilibus 767. & lib. de priſc. med. 32. 16. & 19. Lib. de arte p. 4 Lib. precept. ex Hern. 319. Pag. 134. Ibid. 134. 135.

Ab empiricis nos medici rationales dogmatici diſcere etiā poſſumus cum indocti Medici exercitatio, ac experimentum Medico docto vtilis eſſe poſſit vt Hip. citat in ſtrumentum artis quæ apud rationales ſunt dogmatica inſtrumenta.

De vniuerſalibus ſpeculatiuis

1. Poſt. cap. 24. & cap. 14.

Digitized by Google

2.Poſt.t.136.
3.Poſt.t.136
3.de gen.t.39.
6.top.c.1.1.Poſt.
cap.14.& 24.&
35.& 2.Poſt.c.
32.13.& 35.&
c.24.
3.de anima t.47
& 2.magn.mo-
ral.c.10.

A quã ſenſibilia ſingularia euadant rationabilia, intellectus ſpeculatiui ope. Cum fundamentaliter cauſæ teales ſint ipſius vniuerſalis. Ex quo, niuerſale aut nihil eſt, aut poſterius eſt ſuis ipſis realibus particularibus, ceu cauſis reipſa exiſtentibus. Quamobrem fundamentaliter quidem ſingularia non modo via ad ſcientiam adipiſcendam inueniuntur eſſe, verum etiam ſingularia realia eandem vim ſcientiæ realis habent, veluti realia nobis ſenſu notiora, & facilitura ante instructionem factam, tum inductionis ſenſatæ, tum abſtractionis intellectualis ſpeculatiuę acceptæ ſcientiæ. Ea propter tantùm ad cognitionem rerum ſpeculatiuarum inſeruiunt ipſa vniuerſalia ſpeculatiua: ſicuti Mens ſpeculatiua cognoſcitiua, tantùm cognoſcitiua eſt, nihil autem operatiua, nihilq; actiua, niſi per accidens parti ſpeculatiuæ Artis medicæ, Phyſica ſciẽtia inſeruiet, ceu inſtrumentum vt ſuo loco dicam. Quamobrem talia vniuerſalia fiunt ſimili modo, quo vniuerſale artificioſum doctrinale rationabile, nihil experimentale ſit quod incertum eſt. Vnde vniuerſalia artificioſa declarata certiora quidẽ ijs vniuerſalibus ſpeculatiuis ſunt.
B Vltra quòd etiam certiota ſunt ſingularia artis per ſe ſenſibilia omninò certa, ex quibus fiunt vniuerſalia artificioſa, quam ſingularia ſpeculatiua non per ſe ſenſibilia: immo tantum quæ notificantur nobis ſenſata cognitione facta ratione ſyllogiſtica à poſteriori, & à ſigno tantùm, interdum fallaci facta. Ex quibus Artem medicam certiorem eſſe patet, ſcientia naturali; cum vniuerſalia huius ſcientiæ fundata non ſint in ſingularibus omnino ſenſibilibus, vt ſunt vniuerſalia partis principalis & ſenſibilis Artis Medicæ.

CAPVT XIII.

Ex Hippocratis Philoſophia penitus ſenſibili propriè Medicinali; in facultatibus exiſtente guſtabilibus certis, Medicam Artem certam eſſe demonſtrare proponitur.

C

His autem Medicinæ certitudinem oſtendentibus conſtitutis; idem ex Hippocratis Philoſophia vndiquè patenti propriè Medicinali comprobare nitar, quę ex guſtabilibus certis viget facultatibus; Hinc in hoc tractatu tria efficiam. Primo enim qualitates guſtabiles Arti Medicę proprias eſſe oſtendam, cęteris verò artibus reliquas ſenſibiles competere qualitates: vt ex hoc perſpicuum ſit, tãto artem medicam certiorem cognitionem habere alijs omnibus reliquis artibus, quanto hæ guſtabiles certiores ſunt qualitates, cęteris ſenſibilibus qualitatibus. Poſtea verò magnam vim in arte medica guſtabiles poſſidere qualitates: minimam vero primas qualitates demonſtrabo. Cum hę primæ qualitates ſpeculabiles ſint: ad ſcientiam naturalem ſpectantes, vt etiam manifeſtum ſit, eo artem medicam certiorem
D eſſe ſcientia naturali, quo hę guſtabiles certiores ſunt qualitates his ſpeculabilibus primis qualitatibus. Denique in qua guſtabile conſtet facultate ſanitatis ſenſibilis tenor diſquiram, vt conſequenter guſtabilium facultatum hominem ęgrotare facientium certam acquiramus cognitionem.

Digitized by Google

A

CAPVT XIV.

Artes per omnes ſenſus earum opus exercere. Artem verò Medicam potiſsimum per ſenſum guſtus propriè deſumptum; cum itaq; ſenſus guſtus cognitióne nobis certior ſit alijs cæteris ſenſibus. Hinc Ars medica longè reliquis artibus omnibus demonſtratiuis certior eſt.

B

Cur qualitates guſtabiles propriè ſint artis medicæ Hipp.

Capite. 33. 3. de ſim. med. fac. c. 1. Gal. li. de Priſc. med. In arg. lib. iam dicti de priſca medicina.

CVm iam dudum exaratum ſit, omnes ſenſus communiter cunctis artibus conducere, ſenſum autem guſtus propriè arti medicæ inſeruire eo, quia Hipp. id conſtituit dum contra Georgiam Leontinum, & contra Poli diſcipulos ſophiſtas diſputat Artis medicę certitudinem negantes, vt adnotauit Heurnius, exiſtimantesque artem ipſam ex ſola vana hypotheſi ex fallaciſſimis exemplis, & ex vanis ſimilitudinibus conſtare. Quandoquidem iſti ſophiſtæ tantum odorum, & colorum, tactiliumque qualitatum exemplis, ac inductionibus vtebantur. Vnde non modo in arte medica, verum etiam in naturali Philoſophia decepti ſunt, prauiſſimam ſententiam habentes, ſenſum pro nihilo tenentes. Ea propter ex prauis principijs, non eſt mirum, ſi quoque prauam habuerint opinionem non modo de hominis, verum etiam de medicamentorum, ac alimentorum natura. Quam opinionem Gal. etiam fregit, ſicuti Hipp. iam fecerat: Ambo manutenentes Artem medicam fundamentaliter prorſus certam eſſe ob ſenſatam, ac certam notitiam propriam Artis Medicæ per guſtabiles qualitates potiſſimum acquiſitam. Cum ſtatuerit Gal. neq; à colore, neq; ab odore, neq; à conſiſtentia, neq; à conglaciatione, nec à duritie, nec à lenitate per tactum, nos indagare poſſe medicamentorum ſimplicium facultatem, & rationem, & cauſam in iudicium ſenſus venientem, ac traditam per experientiam, ſenſata notitia, obſeruatam: iunctis ſolùm paucis epilogiſmis, ſiue rationibus communibus, ſicuti oportet in certa cognitione adipiſcenda. Immo duntaxat iudicio, ac experientia allata ſenſus guſtus certam, ac veram demonſtratiuamque probationem in arte medica nos acquirere poſſe. Ratio autem eſt, quod ſola Ars medica ſit ſecùndum naturam humanam corpoream, ęgrotabilem, & ſanabilem, tum victus ratione ſalubri, & inſalubri in qualitatibus guſtabilibus, ſalubribus, & inſalubribus exiſtente, tumq; medicamentis ſimplicibus, ſalubribus, & inſalubribus, ex quibus medicamenta compoſita conficiuntur, & quæ ſecùndum naturam ſe habent in qualitatibus guſtabilibus, naturalibus, ſalubribus, & inſalubribus, quæ ſenſibilia propria ſunt linguæ, vt ſenſorij guſtus, & quæ corporeę, & ſubſtantiales, ac nutrimentales ſunt, & alteratiuæ qualitates regentes, & gubernantes ijs modis corpus noſtrum ſuis virtutibus decoratum. Ceterum tu aſſeris artem medicam non ſolum certam ex qualitatibus guſtabilibus, at verò ex alijs ſenſibilibus. Inſuper qualitates guſtabiles à Philoſopho naturali conſiderantur, & ab alijs artibus, ergo facultates guſtabiles non ſunt propriè artis Medicæ. Præterea qualitates guſtabiles ex primis prodeunt, & hæ primæ qualitates à Medico conſiderantur, ergo primò medicus has primas qualitates conſiderat, ſecùndo verò has qualitates. Ad primum dico quòd & ſi Medicina etiam ex alijs ſenſibilibus conſtet qualitatibus, attamen principaliter, & maximè ex ſaporibus certa eſt. Cum medicinæ ſubiectum ſalubre, & inſalubrè ſit ex ſalubribus, vel inſalubribus ſaporibus, ita etiam paſſiones, & cauſæ, vt ſalubres, & inſalubres guſtabiles corpus noſtrum regunt: ita in laſſitudinibus, morbis, & febrium periodicationibus vt magnam vim in arte medica hę facultates guſtabiles contineant, quia etiam inſtrumenta nempe medicamenta ſimplicia per ſaporem dignoſcuntur: Ad ſecundum reſpondeo quòd licet ab alijs doctrinis qualitates guſtabiles conſiderentur, non tamen ad finem illius artis, nec etiam principaliter ad eſſentiam phyſicæ à Phyſico perpenduntur ſicuti à Medico principaliter, & ad finem Artis Medicæ conſiderantur, cum pręter alia enarrata, victus ratio ſalubris, inſalubriſq; pars principalis certè artis Medicę ſit, omnino in qualitatibus guſtabilibus, vt ſalubribus, & inſalubribus conſiſtens; ergo hę proprię ſunt artis Medicę, quia hæ ita conſideratæ omni, ſoli arti medicæ, & ſemper competunt. Ad tertium dico Medicum vt artificem ſenſitiuum nonniſi qualitates ſenſibiles conſiderare, non autem vltra ſenſilia ratiocinari debere. Ideoq; ſi primæ qualitates, ex quibus guſtabiles pendent facultates conſiderantur à Medico tunc ſanè res definitas ſeu demonſtratas ab Anima ſpeculatiua Medicus artifex recipit, vt infra hęc omnia patebunt. Quamobrem antiqui familię Æſclapiadeę, qui ante Hipp. fuerant, in cibo, ac potu ex qualitatibus ſenſibilibus orto, ceu in victus ratione ſalubri & inſalubri Artē medicā certā inuenerūt, per qualitates eas guſtabiles, ſalubres, & inſalubres, primo à cibis beluinis inſalubribus cibū humanū ſecātes: hanc victus rōnem in arte medica, ad corporis noſtri ſanitatē aſſequēdā, corporeā nutritionē, ſimulq; cōſeruationē inueniēdo. Deinde diuidētes victū ſanorū à victu ęgrotorū. Hinc lingua exactè medicamētorū ſimpliciū facultates

Ratio cur qualitates guſtabiles propriæ ſint artis Medicæ.

C

3. de ſim. med. fac. c. 19. & c. 36. & 4. de ſim. medic. fac. ca. 3. ac toto 4. ac toto 6. de ſim. med. fac. c. 1. vtriuſq. lib. 4. & 6. vt Gal. dilucidauit. 3. de ſim. med. fac. c. 3. & 4. de ſimp. med. fac. c. 3. 3. de ſim. med. fac. c. 11. 3. de ſim. med. fac. c. 11. 3. de ſim. med. fac. c. 9.

Dubiū primū.

Prima ratio. Secunda ratio.

D

Scdm dubium.

Ad primum dubium.

Ad ſecundum.

Ad tertium.

Libr. de priſc. med. ex Foeſ. pagin. 14. Pag. 15. Pag. 16. & 19. 3. de ſim. med. fac. c. 36.

A culeates alteratiuas minimè nutrimẽtales, percipit,& anima iudicans cernit,vt Gal.& Platonis mente,ac ex Hipp.decreto,aſſeuerauit.Ideoq; de linguæ ſenſibilibus agit peculiariter,quæ ſapores appellantur à Galeno;& qualitates,ſeu facultates guſtabiles, aut guſtatoriæ, aut guſtabiles ſubſtantiæ quatenus paſſiones ſunt guſtabiles ſubſtantiales, in linguam paſſiones inferentes,vt lingua,& ſenſorium guſtus,primò,& per ſe nutritioni inſeruiens; ſecundario verò inſeruit, ad medicamentorum ſimplicium facultates ex mixtione elementorum emanantes dignoſcendas. Lingua verò alteratur ab eo ſapore,non vt in omnes linguæ partes paſſio percipiatur, ſed vt ex ea parte primo alterata,in totam deinde ſubſtantiam linguæ alteratio diffundatur, vt ait Gal. Alteratur autem lingua,& à prima qualitate,& à ſecunda qualitate,& à tertia item qualitate, & à ſubſtantia elementaria,cum detur mixtio ex varijs ſubſtantijs elementorum per ſe guſtu ſenſibilibus;quæ certè quatuor ſimul iuncta in omni qualitate,& facultate ſimul guſtabili, ceu ſapore certitudinem ſenſatam faciunt: Addita ratione demonſtratiua cõi certa, vt ait Gal. & ſi primę qualitates per qualitates per ſe ſenſiles,quæ tales actu,quales ẽt potentia ſunt,percipiantur in lingua; vt caſtorei calor, & ſiccitas in lingua per amaritudinem percipitur, ac per amaritudinem abſterſio,tenuatio,& punctio percipitur concurrente ſubſtantiale vi in ijs facultatib.

1. de ſim. med. fac.c.38.

Nomina ſaporũ

Lingua quomodo à ſaporibus alteratur.

5. de ſim. med. fac.c.26.

Quomodo lingua a ſaporibus alteratur.

Certitudo ſenſata in arte medica ea quatuor ſẽſibilibus cõſtat. Tamen potiſſimum ex facultate guſtabile.

B

de anima. t.15.

Vnde ſenſus guſtus cęteris omnibus ſenſibus certior eſt, cum ſit forma guſtabilis obiecti adæquata,in anima exiſtens,ceu cognitio vera,& certa ſecundarum, ac tertiarum qualitatũ, necnõ mixtionis ſubſtantiæ elemẽtorum ſimul iunctarum in corpore mixto per ſe ſenſibiliũ,quę procul omni dubio adęquatè talem paſſionem in linguam patientem per ſe, vbique, & ſemper,& primo primitate obiectiua formali,qualem quoq; adęquatè eſſentiam formalem habent imprimere & actu etiam imprimunt: Verum cum qualis paſſio a lingua percipitur, talis quoque paſſio iudicetur à ſenſu communi iudicante; nec non tale ſimulachrum paſſionis ab anima iudicante recipiatur. Eamq. ſanè ob cauſam ſenſus guſtus via certa, non modo ad artem medicã certam adipiſcendam eſt,at vero etiam eandem artis medicæ certę vim obtinet, vt ex ijs Hipp. Ariſtot.& Galeni ſtatutis iam patet. Quo quidem ita certa cognitio rei guſtabilis eſt, ſicuti res guſtabilis reuera ſe habet in arte medica,vt ob varias ſubſtantias,& aliquando ſeorſum cõtrarias in vnico mixto corpore exiſtentes,varias quoq.& implicatas ẽt virtutes in eodem corpore mixto exploramus eſſe: Ac non aliunde Medici vltra primarum qualitatum mixtionẽ ab Hipp. vt à Philoſopho,& ab Ariſt.cognitam,aliam mixtionem ſenſibilem guſtabilem variæ ſubſtãtię elementorum,& mixtionem plurium ſubſtantiarum guſtabilium inuenerunt,quam Ariſt.deliquiſſe patet. Hipp.nanq.& Gal. ne dum primas qualitates in mixti generatione complicari voluerunt; verum ẽt plures ſubſtantias iungi,rati ſunt. Quæ variæ ſubſtantiæ diuerſas quoq. facultates in vnico mixto continent. Hinc Gal.totum librum quartum de ſim.med. fac. de ſaporum ſubſtantia,& facultate egit,vt etiam faſſus eſt alibi. Proinde ſimplicia medicamenta inquit varijs conſtare ſubſtantijs: hinc etiam varijs facultatibus ſubſtantialibus, diuerſiſq; ſecundis, ac tertijs qualitatibus materiatis,& guſtabilibus decorata eſſe. Ideoq. ſimplicia medicamenta ob diſſimilares ſubſtantias,quas continet in ſe diſſimilaria à Gal. nuncupantur, atq. hinc cũ varias facultates guſtabiles poſſideant. Ac id ex Chryſippi ſententia fortaſſis cenſuit Gal.qui de elemẽtis agendo, de ſubſtantijs elementorum egit. Vnde depromit in ſimilaribus corporibus caliditatem,frigiditatem,humiditatem,& ſiccitatem particulares omnes eſſe differentias diuiſiuas, & conſtitutiuas. In diſsimilaribus verò mixtis corporibus, vt acrimoniæ, aciditates,auſteritates, acerbitates,dulcedines,amaritates,ſalſitates,aquoſitates,vnctuoſitates,omnes differentias eſſe.

& 2.de anima t. 269.& 4. meth. t.24.& 25.& 2. de anima t. 63. & lib.de ſenſ.& ſenſ.c 4.

Senſus. guſtus, forma, & cognitio certa ſaporũ ſecundis,ac tertijs qualitatibus materiatis. & ſubſtantiæ ſenſibili iunctorum.

2.de anima.

2.poſt.t. 183. 2.de gen.c.92. de ſim.med.

C

2.de nat. huma. t.1.& 2.de vict. rat.
in lib.de gen.& corrupt.
2.de nat.hum.
3.de ſim. med. fac.c.24.25.16. & 24. & 5.de ſim.me.fac.c.26
2.de alim.fac.c. 22.

In corpore mixto ſimplici vltra vnionem primarum qualitatum non ſenſibilẽ alia vnio reperitur variæ elemẽtorum ſubſtantiæ guſtabilis.

Simplicia medicamenta Gal.vocauit diſſimilaria ob diſſimilares ſubſtantias, & facultates ſuas ſecundas, ac tertias guſtabiles.

Per primas vero qualitates ſimilaria neuat.

1.de ſim. med. fac.. 16. & de elem.c.9.

ibidem.

D

Pergit autem Gal.exemplificando,inquiens. *Quemadmodum in ſaporibus ante monuimus nullum prope eorum alienæ eſſe qualitates expertem. Verum ſiue in arboribus,ſiue in herbis,ſiue in fructibus. Ita in medicamentis intelligere oportet multas diuerſi generis mixtas eſſe ſubſtantias.* Cum dixerit. *Atque in hiſce vtique ſubſtantia mixtura clarè perſpicitur, at in alijs etiam ſi non appareat ea tamen ratione colligere oportet,ac non putare aliud.* Nam concludit omnia mixta eſſe diſſimilia ex varijs ſubſtantijs,etiam ſeorſum contrarijs,cum per ſenſum guſtus, iudicio, & experientia id pateat: Ideoq. ſi plures facultates guſtabiles in mixto fuerint,plures ẽt ſubſtantias ſimul mixtas eſſe neceſſe eſt. cum omnes facultates à ſubſtantia emanent vt etiam ſtatuit alibi, cum omnia propemodum medicamenta natura mixta ſint,ex varijs ſubſtantijs,etſi ſenſui guſtus ſimplicia appareant,vt ea,quæ confeactas ſubſtantias continent: In cichoreo itaq;, & ſeri vltra ſuam facultatẽ ſubfrigidam, duas ſubſtantias, itemq́ue duas facultates ſeorſum contrarias conſpicimus, ſubamaram nempè exterſiuamq́ue hinc etiam apertiuam oſculorum *venarum in ſima hepatis ad eas,quæ in gibba ſunt*,& validam. Aliam verò minorem auſteram, adſtrictoriam. Præterea de coriandro ait, *coriandrum ex contrarijs facultatibus, vnde facultatem compoſitam habet.* Docet autem modum,quo contrarias facultates guſtabiles iudicare, & dignoſcere poſſimus per contrarias ſubſtantias, in mixto ſimul genitas, ait enim. *Quamobrem lingua tangentibus ipſam diſſimilaribus corporibus, ac per diuerſas partes, &c.* Verùm video aliquem obijcere poſſe eò, quia *à ſubſtantia guſtabili exigua quidem, ſed validis prædita viribus mixta alteri ſubſtantiæ plurimæ,eidemq́ue imbecillæ in corpus intro peruenit guſtum fallit.* Verùm reſpondeo Primo Galen. ibi nos docere,ut ſolo ſenſus guſtus iudicio nõ ſit fidendum,cum requiratur etiam experiẽtia circa

3.de ſimp.med. fac.c.24. &16.

2. de com. med. ſec.loc.c.8.

7.de ſim. med. fac. cap. de coriandro.

5.de ſim. med. fac.c.26.

Obiectio.

5.de ſim. med. fac.c.25.

Solutio.

infinita corpora adhibita, & præſertim vbi fuerit mixtio ſubſtantię ſolutiuæ cum alia ſubſtãtia A
alteratiua. Nam Galenus eo in loco duas ſubſtantias comparat ſeorſum contrarias, duas ſimiliter qualitates contrarias, & facultates quoque contrarias ſeorſum, nempe & ventris ſolutiuam, aut lenitiuam, atq; ſimul adſtrictoriam in vnico mixto corpore, vt in braſſica, lenticula, oſtreaceis maris, & gallis veteribus, quorum ſucci, aut decocta vim ventris lenitiuam cõtinent ob mordacem, aut acrem, ſeu nitroſam, ſiue ſalſam facultatẽ, expultricem, virtutem naturalem excitantem, ad expellenda ſuperuacanea: Subſtantia verò earum terrea, auſtera, mordaci, acri, nitroſæ, ſeu ſalſæ facultati commixta ventris adſtrictoriam vim obtinet. *In æris autem ſquama ſicuti duplex qualitas ita quoque gemina facultas ineſt. Nam & adſtringit, & mordicat, quare adſtrictione quidem ſiccatas vlceratarum carnium cicatrice obduxit, mordicatione verò prahumidas colliquat. Quod ſi intro in corpus ſumatur, purgat quidem ventrem, verùm non cohibet, vincitur enim ea adſtringendi facultas ob vim purgatoriam tanquam ſi rhu ſuccum ſcamonea commiſceas.* Quocirca ibi non alloquitur de ſubſtantijs, qualitates, & facultates alteratiuas ſeorſum contrarias habentibus, cũ ea, quæ contraria ſunt genere conueniant, ſpecie verò diſtent. Ideoque ſi vt ſolutiua mordacia, acria, nitroſa, & ſalſa accipiantur non alteratiua ſunt, nec etiam vt alteratiua ſi aſſumantur auſtero, ſeu adſtringenti contraria ſunt: immo tantùm epiceraſticis oleoſis, & vnctuoſis, & pinguibus. Vnde ſtatuit Gal. contra antiquos adſtringentia, & purgãtia minimè contraria eſſe. Adſtringentia verò, & laxantia contraria inueniuntur: Ideoque ait Galenus in adſtingentibus cum ſolutiuis commixtis, vt non debeamus fidem adhibere ſenſus guſtus iudicio; cum medicamentoſa facultas ventris ſolutiua non à guſtu dignoſci valeat. Vnde effectui producto à medicamento intro in corpus aſſumpto aut per os, aut per anum, tenemur nos incumbere ne decipiamur, cum dixerit. *Sic autem non pauca purgantium medicamentorum cum carne mali cytonij exhibita, guſtu quidem fallunt, at effectu ſolo, quid valeant commonſtrant.* Vnde ſenſu guſtus ſolutiua medicamenta dignoſci non poſſunt, verum tantùm alteratiua, cum alteratiua alterando linguam, ſuum effectum alterationis in linguam imprimant, non autem purgantia, vt talia. Nam ipſa præterquã quòd proritant virtutem expultricem à ſua propria forma ſpecifica, humorem quoq. attrahũt, vt quales humores peccent, tales etiam medicamento attrahente euacuare valeamus. Cætera verò medicamenta alteratiua, guſtabilia, & ſubſtantialia certa ſunt iudicio guſtus, cum ipſa ſuũ effectum in linguam imprimant per ſe, vbique, & ſemper, ac neceſſario: Sapores itaque certi nobis ſunt cognitione, cum ex ſubſtantia elementorum guſtabili prodeant, quæ ſanè ſua conſiſtentia eſſe poteſt craſſa, vel tenuis, vel denſa, aut rara, aut leuis, aut grauis, vel lenis, ſeu ſuauis, vel aſpera, acris, & mordax, & ex terrea præſertim ſubſtantia conſtat. *In qua acre, pingue, & auſterũ, & adſtringens, & acidum, & dulce, & amarum, & ſalſum inſunt.* Quatenus verò terra pura non eſt, ab igne; Nanque (vt arbitror) acre, mordax, nitroſum, ſalſum, & amarum prodit, ab aere verò dulce, pingue, oleoſumque; ab aqua autem laxatiuum, aquoſum, & molitiuum: à terra verò auſterum, & adſtringens, Acidum à terra frigida emanant: tamen in terra vt in centro aliorum elementorum, vt ait Hippocrates *ineſt autem in terra & acidum, & amarum & dulce, & ſalſum è omnigenum*, & lib. de tract pueri ex Corn. f. 49. reddit rationem, *vt naſcentia nutrire poſſit*. Nam hic ait. *Habet enim in ſe terra omnigenum humorem*; in quo hi ſapores guſtabiles ſunt. Cum itaque artis medicæ guſtus ceu proprius ſecundas, ac tertias qualitates, & facultates ſubſtantiales guſtabiles, nec non ſubſtantias ipſas guſtabiles, ſalubres, & inſalubres regentes naturam humanã corpoream, ægrotabilem, & ſanabilem alteratiuas, & nutrimentales vndique dignoſcat, per cauſas ſuas primas vſque ad ſua prima principia, & elementa guſtabilia cognitione certiſſima. Alij verò ſenſus cæteris in artibus eò, quia per cauſas primas ſenſibiles non dignoſcunt, neque vſque ad principia prima, nec ad elementa ſenſibilia, niſi ſuperficialiter: ideò neque ita certam poſſident cognitionem. Quocirca Ars Medica certior longè alijs artibus reperitur. Et licet Arti medicæ non liceat vt ipſa qualitates, & ſubſtantias guſtabiles cognoſcat per primas qualitates totam ſubſtantiam in mixti generatione tranſmutantes conſtituentes, vt per primas, & efficaces virtutes, & facultates, ob quas ſecundæ qualitates, atque tertiæ ſunt, vt Gal. aſſerit; Cum hæ primæ qualitates potentiales tantum ſint; hinc ſolùm ſpeculatiuæ, ob quas duntaxat demonſtrat ſpeculatiuus phyſicus ſcientificus: Nihilominus certa cognitio habetur ſenſitiua certiſſima iudicio guſtus, experientia q. ſenſatæ annexo facultatum alteratiuarum, & nutrimentalium guſtabilium per tertias, & per ſecundas qualitates guſtabiles, & per ſubſtantias guſtabiles certiſſimas. Iſtæ autem quatenus facultates alteratiuæ in medicamentis, & alterabiles in natura humana corporea, & vt nutrimentales in alimentis, & nutribiles in partibus ſolidis, & in ſpecie carnoſa noſtri corporis ſi aſſumantur, vt accidentia, quidem ſemper corpori ſubſtantiali ceu primæ ſubſtantiæ, vt ſuo ſubiecto inſunt. Pro vt verò ſint genetice ſenſibiles, à compoſitione corporis per ſe ſenſibilis generice ex materia, & forma compoſiti, ceu à principio effectiuo ſenſilitatis genericè perpetuò pendent. Vt verò guſtabiles ſpecificè, ac propriè à ſubſtantia per ſe guſtabili corporis mixti guſtabilis ceu à primo principio effectiuo per ſe guſtabili elementorum, guſtabilitates certiſſimæ ſemper permanant: Et quatenus tales ſunt facultates ſalubres, & inſalubres regentes corpus noſtrum ægrotabile, & ſanabile per ſe guſtabiles, à Medico Artifice cognoſcuntur

Idem vero habet vt ait Gal. Omne quod aluum ſubducit vel acre vel nitroſum, aut ſalſum eſſe vt expultricem facultatem naturæ irritet.

2. De ſim. m. fac. c. 13. 14. & 16.
3. De ſim. med. fac. 16.
3. De ſim. med. fac. c. 17.

Com. 1. de natu. hum claſ. 1. fol. 2 e. lit. A.
Sapores ab igne qui proueniunt. Ab aere qui ab aqua qui a terra qui.
Lib. de natura hominis cornario interp. f. 13.
Concluditur ex præmiſſis huiuſ quod ſi autem ſenſum guſtus velut proprium artis medicæ ille, ac certiorem longè alijs ſenſibus hinc medici certiorem alijs artibus.
Obiectio tollitur.

Ariſt. li. de gen. & cor. Gal. 3. de ſim. m. fac. c. 14. ac toto 4. & 6. de ſim. me. fac. 6 De ocul. 188. D.

Nota.

A tut certæ, per ſubſtantias guſtabiles, & per eas virtutes ſecundas, ac tertias guſtabiles, in quarto modo dicendi per ſe. A medico verò ſcientifico, Phyſico per primas virtutes elementorum velut i per primum principium effectiuum abſolutum; & ſpeculatiuum non modo guſtabilitatis, verùm etiam omnis ſenſilitatis: ac ita Medicus opifex ijs facultatibus, operationes certiſſimas perpetuò per ſe, vbiq; & ſemper poſſidet, ad eius finem conſequendum certiſſimum, ac rectiſſimum: ac eò magis, quo Medicus Phyſicus Artifex etiam eſt anima ſpeculatiua ceu inſtrumento diſpoſitiuo animæ factiuæ vtens, in parte ſpeculatiua tum in cognitione, tum in curatione ægritudinum.

C A P V T. XV.

Hippocratis decreto primis elementorum qualitatibus, & ſi in mixti generatione conſtituendi maxima vis ſimpliciter aſſignata fuerit: attamen ad artem medicam relatis in mixto iam genito minima vis B artificioſa ineſt, cum tantùm ſpeculatiuæ nihilque ſenſiles ſint. Secundas vero ac tertias qualitates, ſubſtantiasq; guſtabiles in arte medica certam, maximamq; vim continere demonſtratur. Quod verificatur tum de materia circa quam, tum de materia cum qua Ars verſatur Medica.

QVoniam materia ſiue circa quam ſit, ſiue cum qua ars Medica verſatur, gemina eſt, nimirum, vel artificialis per ſe ſecùndum naturam, vel ſpeculatiua per accidens: Atq; artificialis iam illuſtrata fuit: Eamq; ex guſtabilibus ſenſúsque guſtus iudicio, ac experientia infinitorum guſtabilium facta, ad vniuerſale finitum, certū, C rationabile, ac demonſtratum reuocata, nec non rationibus demonſtratiuis vniuerſalium certam eſſe iam ſatis oſtenſum eſt. Quocirca modò aliam partem ſpeculatiuam non ita ex primis qualitatibus cooſtare certam oſtendere teneor, vt ex primo principio, & elemento ſuo ſanitatis habeatur: ſicuti altera artificioſa certa ex ſecundis, ac tertijs qualitatibus guſtabilibus inuenitur: cum hæ qualitates in arte medica maximam vim poſſideant. Primæ verò qualitates ſi quidem abſolutè in vniuerſa natura aſſumentur, in quocumque corpore naturali mixto conſtituendo, tunc ad ſcientificum Philoſophum pertinent: ſin autem hę primæ qualitates ad naturam tantum humanam corpoream ægrotabilem, & ſanabilem accomodentur eo modo, ad medicum Phyſicum ſcientificum attinent: air.n. argumentum capitis quarti. *Quod ſolis Philoſophis conuenit da calido, frigido, humido, & ſicco, vt ad totam naturam diſtinguere medicis vt ad homines*. Cum autem primæ qualitates primæ virtutes ſint in mixti generatione, totam elementorum ſubſtantiam tranſmutantes, atq; ſimul mixtum conſtituentes, ac informantes, vt mixtum ſimilare ſit. Vnde hæ primæ qualitates quatenus de mixto ſimilari dicuntur, ceu habeant vim primi modi dicendi per ſe dici poſſunt elementorum formæ eſſe ſubſtantiales. Hinc Ariſt. vt re uera ſubſtantiales differentiæ elementorum ſint, ait differentias appellari, cum circumſcribent nobis proprias ſubſtātialesq; elementorum differentias. Ideoq; D primæ qualitates vt Gal. ait, formæ ſunt, ſeu differentias efficiunt ſimplicium mixtorum ſimilarium: Vnde quodlibet mixtum ſimilare ab alio per primarum qualitatum proprium temperamentum differt: Proinde Gal. ait quòd niſi eſſent hæ primæ qualitates alteratiuæ efficaciſsimę complicatæ ſimul, nec etiam ſecundæ, nec tertiæ quoq; inuenirentur qualitates, nec etiam ſubſtantię guſtabiles. Si itaq; Ars medica certa eſt ex ijs, quæ à primis qualitatibus, ceu a primis virtutibus, non modo vt alteratiuis, verum etiam vt tangentibus: hinc etiam ſenſibilibus, quæ differentiæ ſunt primæ corporum ſenſibilium generabilium, atq; corruptibilium, vt prima principia intrinſeca quatuor elemētorum, ergo eò magis erunt prima principia guſtabilitatis per eas primas virtutes non modo alteratiuas, verum etiam vt tangibiles, quæ vt tales, ſunt principia primã ſenſibilitatis. Propter enim vnumquodq; tale, & illud magis tale. Verùm enim verò hæc omnia veriſsima inueniuntur, ſi abſolutè in naturali ſpeculatiua ſcientia hæ primæ virtutes aſſumantur: hoc enim modo iſtæ primum principium effectiuum ſunt tam ſenſilitatis, quam alteratiuitatis corporum mixtorum, vt antea faſſus ſum. Quod quidem principium in mixto iam genito, cum nobis cognitione certa ſenſata, tale minimè actu exiſtente, quale potentia reperitur eſſe, immò potentiale tantum, nullatenusq; per ſe non ſit certum; neque ideò artificioſum principium

Ariſt. lib. de ge. & corr.
Hipp. & Gal. de nat. hum. t. 2. & 1. de elem. c. 9.
Gal. 3. de ſim. med. fac. c 8.
3. de ſim. med. facul c. 4.
Ariſt. lib. de ge. & corr. Hip. lib. 2. de vict. rat & 1. de nat. hum. t. 1. Gal 1. de elem. c. 9.

1. de gen & cor. t. 20. Buccaf. comm. f. 38.
& Gal. 3. de cō. med. fac c. 16. & 1. de elem. c. 9.
3. de ſim. med. fac. c. 24. & lib. de ocul. 188c. ac toto 4. ac toto 6 de ſim. me dic. fac.
2. de gen. & cor. 315. co. Buccaf. 156. A
1. de gen. & cor. 1. 6. & 7 & 8.
1. Poſter.

Nũquid primæ qualitates in arte medica magnam an ne minimam vim cõtineant.
Præſtantia primarum qualitatum ad totam naturam.
Nota mixti corporis formas.
primas qualitates eſſe, vt corporis ſimilaris Gal 3 de ſim. med. fac c. 36 & 3 de elem ca. 9. cum hæ primæ qualitates differentiæ elementorum conſtitutiuæ vocatæ ſint ab Ariſt. 2. de gen & cor t. 20. tamen hoc in vniuerſa philoſophia non autē in arte medica.
Cur primæ qualitates minimā vim in arte medica cõtineant.

cipium ſenſilitatis,& alteratiuitatis ſe habere valet. Quo fit quominus ipſę primæ qualitates tangibiles,& alteratiuæ,niſi ſpeculatiua cognitione à poſteriori dignoſcantur. Quocirca ſubſtantiam mixti geniti iam à primis ijs virtutibus conſtitutam, ac terminatam, eſſe monuimus quatenus primam cauſam per ſe ſenſibilem,& etiam alteratiuam ſimul ſecundum eius ſenſilitatem in omni mixto genito per ſe,vbiq; & ſemper talem actu exiſtentem, qualem virtute potentiali adæquatè ſe quoq; habet,vt principium primum artificioſum, ac vndiq; ſenſata notitia certum ſenſilitatis,& alterabilitatis ſimul effectiuum ſuis,tū ſecundis,tum tertijs qualitatibus iunctum: Quæ certæ qualitates guſtabiles,ſiue copia ſiue vi,ſiue vtroq; modo,varias facultates ibi inſitas natura continent: quibus noſtrum corpus regunt,& gubernant Hipp. decreto, ita aſſerente. *In homine nanq; ineſt & amarum,& ſalſum, & dulce & acidum,& acerbum, & inſipidum, aliaq; ſexcenta,quæ pro copia,& viribus varias habent facultates*. Et poſtea ait. *Neque in homine ſolum verum etiam in corio,& ligno,cęteriſque pleriſq; homine longè hebetiorem ſenſum habentibus*. Quandoquidem præter facultatem ſenſibilem & alteratiuam ſenſibiliter homini ineſt,atq; nutritiua, & augmentatiua,& conſeruatiua,necnon recreatiua,ſeu reſtauratiua,vt in materia,cum qua Artis medicæ opifices operantur. Inſuper materiæ, circa quam verſatur ars medica,ineſt hercle facultas alterabilis,nutribilis,augmentabilis,conſeruabilis,recreabilis, & reſtaurabilis: Vnde ait Hipp. *Nam neq; ſicco,neq; humido,neq; calido,neq; frigido,neq; horum quopiam hominem lædi exiſtimarunt: ſed quod in vno quoq; potentius eſſet, & ſupra naturam humanam adeò, vt ab ea ſuperari non poßet,id lædere cenſuerunt,ac tollere conati ſunt*. Nempe Antiquiores familiæ Æſclepiadeæ. Ac id confirmare intendit Hipp. inquiens *ſic vnum exiſtens coactum à calido, frigido, humido, & ſicco mutata forma,& facultate dulce fiat amarum &c.* & Gal. in comm. ait, *in præſenti dulce appellaſſe ſanguinem amaram verò flauam bilem*. Deinde illico dilucidat quænam ſint ea, quæ nocent ac intemperata ſunt ſecundarum qualitatum guſtabilium inquiens. *Eſt autem valentiſſimum inter dulcia dulciſſimum,inter amara amariſſimum,inter acida acidiſſimum, & quod in re quaq; ſummum eſt. Hæc enim in homine ineſſe, eiq; nocere videbant.* Ea propter primæ qualitates tametſi primæ tangibiles,& alteratiuæ virtutes ſenſibiles per ſe, taleſq; actu, quales etiam potentia virtuali ſint,totam elementorum ſubſtantiam tranſmutantes,terminanteſq; mixti generationem, atq; etiam mixtum ipſum: cum tamen in eadem mixti generatione, hæ adeò ſimul confranguntur in earum actione,ac reactione ſeorſum, vt ſuam ſenſilitatem, atq; earum alteratiuam ſenſibilem vim neceſſariò omiſerint vnà cum actualitate ſua. Hinc etiam omnem artificioſam, & medicamentoſam reliquerunt vim. Vnde copia,& virtute ſubſtantia carentes, non modò facultatem nutritiuam,augmentatiuam,conſeruatiuamq; & ſimul reſtauratiuam corporis noſtri; & virium,deſiderant. Verùm etiam quacunq; facultate alteratiua ſenſibili humores noſtros aliquo modo mouente inanes ſunt. Vnde primæ qualitates humores abſtergere, vt amarum, incidere vt acidum; adſtringere vt auſterum nequeunt: nec etiam vires, & mordaces contemperare vt epicerauſticum,cui etiam eos ducere competit: Craſſos verò,& viſcidos tenuare,mordere,pungere, vt mordax,acre,& pungitiuum; duros emollire,& laxare vt emolliens, & laxatiuū: Nullam enim ex iſtis facultatibus obtinent primæ qualitates in mixto iam genito. Quod ſanè Hipp. ſtatuere ijs verbis voluiſſe,manifeſtum tibi erit. *Neque enim calidum eſt, quod magnā vim habet,verùm acerbum,& inſipidum,cęteraq; de quibus dixi tum in homine,tum extra hominem in ijs, quæ eduntur,aut bibuntur, vel foris illinuntur, vel quacunq; forma corporis admouentur. Frigidum quidem,& calidum inter omnes facultates minimum in corpore poſſe has ob cauſas exiſtimo. Quandiù enim calidum,& frigidum inter ſe permixta fuerint,moleſtia neutiquam afficiunt, contemperationem enim,& commoderationem habet frigidum à calido,& calidum a frigido. At vbi alterum ab altero ſeiunctum fuerit,tunc offendit vt in elementis inuenitur*. Ea propter guſtabiles duntaxat qualitates magnam vim ſalubrem,& inſalubrem continent ex rei natura,vt facultates artificioſæ ſenſibiles ac medicæ; Minimam verò primæ qualitates: cum nullam per ſe habeant vim ſenſibilē, ægrotabilem,& ſanabilem,nutribilem,augmentabilem,conſeruabilem, recreabilem, & alterabilem ſenſibiliter,ac repletibilem,& inanibilem. Quocirca nihil queunt ad humores læſiuos, aut iuuatiuos conſtituendos,corpus noſtrum artificioſè regentes: quippe quòd ſolæ guſtabiles qualitates,facultates inueniuntur eſſe humorum gubernatiuę Hipp. decreto,ita exarrantis Marinell. interp. fol. 5. ergo part. 34. *Amplius porrò etiam alia quæcumq; mala homo patitur omnia à facultatum potentijs proficiſcuntur*. Nam ibi per facultatum potentias, intelligit guſtabiles humorum magnam vim habētes in arte Medica,vt etiam partit. 39. intelligit, vt patet ex part. 24. & Part. 27. & ex Fœſ. interp. pag. 20. & 21. in fine ait. *De humorum autem facultatibus, quemadmodum etiam antea dictum eſt,quod eorum quiſq; in homine efficere poſſit conſiderandum quaſque inter ſe cognationes habeant. Quod eſt ſi dulcis humor in aliam formam mutetur, non per alterius contemperationem,ſed ab alijs ſeparatus,qualis nam plurimùm futurus ſit amarus,an ſalſus,an acerbus, an acidus. Certè omnium humorum,qui aſſumuntur acidus minimè accomodatus fuerit,ſi quidem dulcis omnium accomodatus maximè exiſtit*. Neque obijcias,humores, & corpus noſtrum regi à calore viuido actuali,ac per ſe ſenſibili innato ſuaui,& aereo: à calore verò igneo,acri,& mordaci febrili, lædi. Nam tunc principaliter calor naturalis à dulci pendet ſapore, calor verò igneus à ſapore

mordaci;

Marginal notes (left): Subſtantia guſtabilis elementorū,quæ principium eſt effectiuum per ſe guſtabile guſtabilitatis principium etiam eſt certum artificioſum medicinale alterabilitatis, & nutrimentalis. Item augmentalitatis conſeruationis recreationis corporis noſtri. Hippocratis. — Qualitates guſtabiles facultates eſſe ſanatiuas maſſæ ſanguineæ. — Obiectio tollitur.

Marginal notes (right): A — Lib. de Priſc. med. pag. 19. — B — Ibidem de Priſ. medicina. Lib. 1. de natur. hominis t. 4. Ibidem. — De Priſc. med. ibidem. — C — Eodem lib. pag. 21. ex Fœſ. Ex Heurnio. 79 Idem comm. 1. de nat. hum. t. 4. affectu ſeiè Hip. — D — Lib. de Priſc. med. in fin 27. ex Marin. fol 6. tergo Par. 42. — 6 Epid. 4. tex. 25.

A morcaci, cum calor nonniſi cum qualitate guſtabili regente corpus noſtrum, aut lædente, inueniatur. Quam dubitationem quoque ſoluit Hipp. cum dixerit. *At obyciat aliquis febre ardente, aut pulmonum inflammatione vel alys vehementibus morbis detentos, qui neq; calore cito liberantur, neq; frigori calor ſuccedit: Iſtud verò mihi magno argumento eſſe videtur, quod neque calidum ſimpliciter febricitantium, neque ipſum ſolum affectionis cauſa, ſed eſt & amarum, & calidum, aliaque innumera. Ac rurſus frigidum alys facultatibus coniunctum.* Deinde verò ſtatuit hac ratione, calorem febrilem ab acri pendere, vt à facultate humoris febrilis calorem febrilem cauſantis: à craſſo vero obſtructionum effectiuo, hoc modo. *At verò vbi craſſiora, & magis cocta fuerint, omnẽque acrimoniam depoſuerint, tunc iam & febres, & quæ moleſtia afficiebant, deſinunt.* Ideoq; primæ qualitates, & ſi actuales tales ſint, quales potentiales ſunt, ac per ſe ſenſibiles, ac alteratiuæ ſenſibiliter. Attamen quatuor rationibus principaliter, ſeu propriæ medicamentoſæ ſeu medicinales minimè ſunt: Quandoquidem ipſæ quoq; communes alijs artibus ſunt. Præterea ob primum principium artificioſum naturale, & medicamentorum Artis medicæ, ſenſibilitatis, & nutrimentalitatis, augmentatiuitatis, conſeruatiuitatis, atque alteratiuitatis eorum, quæ eduntur, & bibuntur, necnon eorum, quę vt medicamenta intro corpus aſſumuntur, vel extra corpus admouentur, ſimulq; ſenſibilitatis, & nutribilitatis, augmentabilitatis, conſeruabilitatis, ac tandẽ alterabilitatis ſenſibilis corporis noſtri ægrotabilis, & ſanabilis; quod ſanè principium omni corpori mixto diſſimilari per ſe, & primo primitate ſenſibili vbiq; & ſemper ineſt, & quidem ſubſtantia eſt guſtabilis iam anteà enarrata: Vnde qualitates primæ actuales allatæ, cum non ſint in omni corpore mixto, cadente ſub arte medica: immo in aliquo tantùm, & raro, & communiter, non poſſunt eſſe tale principium. Quocirca duntaxat hæ primæ qualitates ad Artẽ medicam reduci poſſunt, quatenus ad id principium redigantur. Inſuper facultates ſalubres, & inſalubres artificioſæ differentiæ ſunt conſtituentes corpus mixtum diſſimilare ſalubre, & inſalubre, vt ſunt guſtabiles virtutes. Primæ vero qualitates differentias conſtituunt corporum mixtorum ſimilarium, vt ex Gal. & Ariſt. antea patet tam potentiales tantum ſint, quam etiã actuales: Verùm corpora mixta artificioſa naturalia duntaxat diſſimilaria ſunt: ſimilaria verò per ſe tantùm ſpeculabilia vt ex ipſo Gal. iam diximus; Si itaquè hæ differentiæ corporum ſimilarium, ad artem medicam referrentur, procul omni dubio, per facultates guſtabiles referri debent, & per ſubſtantiam guſtabilem vt per principium id allatum; cum quibus hæ primæ qualitates iũctæ ſunt, ceu per differentias conſtituentes corpora mixta medicinalia artificialia, naturaliaque. Tandem primæ qualitates ſtatutæ quatenus terminantes, cõſtituenteſq; quodlibet corpus mixtum ſimilare, ſiue actuales, ſiue potentiales tantùm, vnum ab alio diſcrepant, dant eſſe vnicuiq; corpori, & hoc modo, quælibet differentia conſtitutiua de ſuo corpore prædicatur, tanquã vim habeat primi modi dicendi per ſe, vt tales facultates, licet penut accidentia in ſecũdo modo dicendi per ſe ſint. Vnde primus modus dicendi per ſe ad ſpeculatiuam ſcientiam attinet: Facultates verò guſtabiles de corporibus mixtis diſſimilaribus, quæ conſtituunt, prædicantur, in ſecũdo modo dicendi per ſe. i. per eam ſubſtantiam ſubiectiuam, & perſectiuam & habent etiam vim quarti modi dicendi per ſe, ratione primæ cauſę, quę ſubſtantia eſt: Si itaque primæ qualitates ad artem medicam redigi debeant, per eandem ſubſtantiam, & per dictum per ſe in ſecundo modo dicendi per ſe, vim habente etiam quarti modi dicendi per ſe reduci debent. Idem autem de victus ratione ſalubri, & inſalubri iam ex Hipp. decreto iamdudum oſtenſum eſt, cum ex facultatibus guſtabilibus primam medicinæ partem certam inuenerint Æſclepiadæ, ante Hipp. per victus rationem ſalubrem ab inſalubri brutorum primo ſecantes: deinde aliam ſanorum ratiocinando per methodum rationalem demonſtratiuam experimẽto ſenſato, & rationali ſimul facto comprobatum, vt apertiſſimè patet ex iam fundamentis allatis. Quamobrem ex victus ratione inſalubri tum copia, tum vi gignente morbos, dolores, & grauiſſima accidentia, per oppoſitum inuenerunt victus rationem ſalubrem in facultatibus guſtabilibus inexiſtentem, regentéque humoralem ſanguineam corporis noſtri maſſam, ſimulatq; partes ſolidas, ac ſpeciem carnoſam, ſpiritumq; ac tandem naturam ipſam, quæ vt Regina prima eſt manutenenda tum eo quia primum agens corporeum ſalubre eſt in arte medica, tum etiam quia eſt permittens omnium pręſidiorum adhibendorum: Hinc etiam ad tollenda ea præternaturalia, quæ nõ amplius ad benignum redigi poſſunt, inuenire medicamenta oportet etiam in fonte pharmaceutico, & chirurgico vltra fontem dięteticum. Quod etiam alibi exarauit. *Omnia pro hominis natura & viribus compoſuere rati cibos valentiores ingeſtos, quod a natura ſuperari non poſſint dolores, morbos, & mortem afferre. Eos verò, quià natura ſuperentur alimentum, incrementum, & ſanitatem præſtare.* Quænam vero iſthæc ſint, in ſeq. cap. dicam. Guſtabiles autem qualitates, facultates quoq; ſunt, quibus magna vis ſalubris ſua inſita natura eſt conſeruandi, & curandi corpus noſtrum ęgrotabile, & ſanabile: minimam verò vim continent primæ qualitates potentiales inſenſibiles: Quod exemplis deſumptis ex ſimplicibus medicamentis deleterijs frigidis, calidis, humidis, & ſiccis in quarto gradu me dilucidare quæſo deceat. Si etenim res in ijs ſic ſe habuerit, eò magis quidẽ de minoribus verificabitur. Frigida nanq; ſua natura in quarto gradu, vt eſt opium, mandragora; & hyoſcyamum ſunt etiam auſtera, ſeu acerba facultatem adſtringentem cõtinentia, vt reor,

& ſi

Lib. de priſ. me dic. 23.

Idem ait Hipp. eodem lib. p. 30 de materia cũ qua.

Eidem lib. pag. 31.

An primæ qualitates ſenſiles actuales per ſe medicinales ſũt & quod non.

Prima ratio.

Secũda ratio.

B

Tertia ratio.

C

Quarta ratio.

D

Qualitates guſtabiles eſſe facultates ſalubres, & in ſalubres regentes victus rationem ſalubrem nõ aũt primæ qualitates cõmixtæ eſt ijs guſtabilibus. Vide Hipp. lib. de priſ. med. p. 30 ex Fœſ. verſ. 21.

Lib de priſ. me dic pag. 16?, 17 18, 19, 20, & 22.

Lib. de priſ. re. med. p. 14.

Lib de priſ. me dic pag. 14. ex Fœſ.

Idem in fonte pharmaceutico eſſe oſtenditur. Frigida medicamenta poſſe ratis minimã vim artificioſam ſenſilem habere & nonniſi per temperies ſiccitates actualem refrigerationem nobis præbere valent.

8. com. med. ſec. loc. c. 3. uc 3. de com. med ſe. ... f. 343.

A

& ſi videatur etiam amarum quoddam ijs iunctum ſit vt notauit ſMatheolus. Nam id ratione ſiccitatis; ſicca enim omnia amara ſentiuntur & ſi ſrigida ſint. Verùm iſthęc aut auſtera, vel acerba ſunt. Acerbus nanq; ſapor eſt, *qui linguæ admodum corpus deſiccat, contrahit, & in multam profunditatem vſque illam exaſperat. Auſterus verò in linguæ ſubſtãtiam in profundum, & aſperum quendam, inæqualemq; mouet ſenſum, tanquam reſiccans, & humorem omnem corporum ſenſiliũ depaſcens.* Ambo conueniunt, cum ſint ſrigidi, ac ſicci temperamenti, necnon terreæ ſubſtantię & naturæ ſtipticæ, & ſi magis acerbum adſtringat, quam auſterum: Cum itaque talem effectum ĩn linguam inſerant hęc opiara; ſunt igitur aut acerba, vel auſtera. Quandoquidem in Opij generatione frigidum aquæ, ac terræ totam elementorum ſubſtantiam tranſmutando, conſtituendoq; pariterq; ſiccum terræ idem attingendo ſimul conſtituunt. Corpus mixtum ſimilare, nihil ſenſibile, nihilq; alteratiuum ſenſibiliter, nec artificialiter ſecũndum naturam. Ex qua tranſmutatione, & conſtitutione, ſapor acerbus, ſiue auſterus opij formatur, vt differentia conſtitutiua corporis mixti diſſimilaris per ſe ſenſibilis per ſeque ſenſibiliter, & artificialiter alteratiui. Vrùm enim verò in eum ſaporem gignendum ignis, & aeris calidum, actuale, tangibileq; alteratiuum ſenſibiliter demicarunt in re actione contra frigidum quidem aquę, ac terræ, & ſicci terræ. Vnde frigidum, & ſiccum confracta fuere adeò, vt nullam vim per ſe ſenſibilem, nullamque vim alteratiuam ſenſibiliter retinuerint. Quocirca tota ſenſibilitas, totaq; alteratiuitas ſenſibilis in ſubſtantia iam tranſmutata manſit. Hinc etiam in ſapore quoq; eo per ſe ſenſibili per ſeque alteratiuo ſenſibiliter ab ea ſubſtantia corporis mixti diſſimilaris emanante manſit. In qua etiam ſubſtantia, & in quo ſapore ceu in effectu ſuo, & veluti in congeneis ſuis familiaribus, mortuæ ſenſu, & alteratiuitate ſenſibili poteſtate conſeruantur primæ qualitates, donec iterum ad ſuum primum elementum in corruptione mixti corporis diſſimilaris reſoluantur: Ex quo etſi adhuc frigidum, cum ſicco originali in opio ſua efficaciſſima vi potentiali, originaliq; ſeruetur, à qua etiam ſimpliciter, & ſpeculatiuè ſapor ille prodit, attamen vt mortuæ ſecũndum ſenſum artificioſè iuxta naturam per ſe agere nequeunt ſenſibiliter in noſtrum corpus, niſi per eam ſubſtantiam allatam: Hinc nonniſi conditione materiæ prima, hoc eſt quantitate, frigida tantùm ſimpliciter, & ſpeculatiuè refrigerare valent: atq; hominem interficere, quæ ſrigida in ſummo ait Gal. nullo prorſus genere lethalia eſſe, nec deleteria, at ſola prima materiæ conditione allata ſubſtantiali hominem necare poſſunt: At verò, quæ homini contraria ſunt à tota eſſentia deleteria exiſtunt ſine vlla quantitate quidem hominem interficiunt: ac *Ideo nihil eorum in alexiterias antidotos videtur.* Ideò opiata iſta ſuo ſapore acerbo, aut auſtero, ceu facultate ſubſtantiali ſenſibili, & alteratiua ſenſibiliter, antequam refrigerent ſenſibiliter, prius neceſſe eſt, vt intra corpus aſſumpta, ſubſtantiam partium ſolidarum, & ſpeciei carnoſæ contrahant, exaſperent, & conſtipent, & adſtringant, & humorem corporum ſenſibilium depaſcant, & reſiccent etiam cõſequenter, necnon etiam refrigerent. Ac iſta neruos, & cerebrum denſando vt ſenſorios, ac inſtrumenta ſenſus, prohibent, quominus animales ſpiritus ſenſorij dilabi poſſint, ac ita etiam caloris innati ſubſtantia ſuffocatur cerebri prius, deinde cordis, & hoc modo necant hominem ſtupefaciendo ait Gal. Eamq; ſanè ob cauſam Gal. nos docet, vt ob denſam, ac ſtypticam vim, & ſubſtantiam opiatorum cum hæc in noſtrum corpus permeare nequeant, addenda ſemper ſint, rarefacientia, ac tenuantia. Attamen nunquam negandum eſt vt opiata corpora noſtra mortificare poſſint, frigiditatem immedicabilem inferendo, vt ait Gal. inſenſibiliter, & ſpeculatiuè loquendo, ac ſimpliciter ſine relatione ad ſenſum: ſicuti etiam depromit iſthæc ob ſuam originalem vim frigidam, & ſiccam grauem marcorem gignere poſſe: Sin autem ex parte reuera artificiali artis medicę loquamur, de qua Hipp. ſtatuere certitudinem intendit principaliter, & quam debebat Gal. diſtinguere ab alia parte ſpeculatiua, ſicuti modo nos ſecamus, tunc alteratio fieri debet ſenſibilis, & operatiuè, non autem ſpeculatiuè, atq; tunc refrigeratio, & exſiccatio ab opio tantum fiunt ſenſibiliter, ac artificialiter ab acerba, ſeu auſtera ſubſtantiali vi, ratione quarum, vt actualium omnia quæ agunt ſenſibiliter, ad actum operandi deducuntur. Vnde mirum non eſt, ſi mortuæ fuerint virtutes primæ actuales, & ſenſibiles in mixti corporis diſſimilaris generatione, ad generandas guſtabiles facultates, ſi iterum à ſubſtantia guſtabili & ſimul ab ipſiſmet guſtabilibus facultatibus, acerbo, aut auſtero, ceu à ſuis effectibus, iterum dico frigiditas reuiuiſcat, & ſiccitas, vt in linguę ſubſtantia patet, dum acerbum, vel auſterum opiatorum eorum effectum imprimunt, etiam conſequenter refrigeratio, & reſiccatio percipitur: Sicuti ẽt calor & ſiccitas Piperis, Euphorbij, Sinapis, & Caſtorei in lingua perſentitur, ſub ratione mordacis pungitiui, tenuis, amariq; ſaporis rarefaciendo, ac tenuando. Quoquidem calida ſummè ſua caliditate immediate hominem vita nunquam priuant, ſed quatenùs aut putrefaciunt, vel erodunt. vt Gal. expreſsè ait, necnon vt mordacia, & vt combuſtiua tantùm ſint artificialiter ſecundum naturam loquendo. Pariter extremè ſiccum mixtum ſimplex potentiale, vt diſſimilare non eſt, quin etiam decuret prout vſtiuum, vt Gal. affirmat: Similiter ita de humido ſummè aſſerendum potentiale propriè eſt quia humidum nunquam ſenſibiliter humectare valet, niſi prius emolliat, ac emolliendo quoq; humectet. Pari autem modo de extrinſecis admotis affirmabis. Quandoquidem corpora mixta per ſe ſenſibilia, hinc diſſimilaria, & alteratiua cuti

admota

Right margin notes:
a. de ſim. med. fac. cap 20.
8. de ſim. med. fac. c. 37.
4 Math. med. c. 7. de com. med. 5. loc. c. 2. & 4. de ſim. med. fac. c. 7.
8 de ſan. tu. c. 9. 8. de loc aff. c. 9. & 8 de com. med. 5. loc. c. 3. & 4. meth. med. cap 7.

B

C

3. de ſim. med. fac. c. 29.

3. ſimi. med. a. 2. in 6. de morb.

D

vule com. 2. tex. 5 & lib. de ocu. c. 6. fol 189 D. 8. de com. med. 5. loc. c. 3. ac 3. de com. med. ſecu. loc. c. fol. 143 A.
Lib. de priſca med.
7 ſim. med. fac. cap 21.
1. de ſim. med. fac. c. 27.
Vide circa hoc Hipp. de priſc. med. à pag. 20. vſque ad 23. in Foeſio.

Left margin notes:
Opiata quomodo torporem, ſeu ſtuporem efficiant, ac hominem interficere poſſint.
8 de com. med. 5. loc. c. 3.
Idem de medicamentis calidis potentialib. aſſeuerandũ venit.
Idem de ſiccis medicamentis habetur.
Atque de humidis res ita ſe habet.
Idem de extrinſecis medicamẽtis admotis affirmandum eſt

A admota primò venas ingrediendo ſanguinem ſenſibiliter ſecundum guſtabilem facultatem talem actu exiſtentem qualem potentia, virtuali ſe habet: Ideò ſpiritum, & ſanguinem incraſſando, ac denſando primo deinde refrigerat: tenuando verò, & rarefaciendo calefacit. Ita quoque molliendo humectat, indurando autem exſiccat, cum omne ſiccum actuale durum eſt, & omne durum ſiccum, ſicuti etiam omne humidum actuale eſt quidem molle, & omne molle humidum. Quas ſanè ob cauſas collige, artem medicam certiſſimam eſſe tum cognitione, tum operatione certa, ex magna ea iam allata, & certa ſenſibili, vt rationabili vi qualitatum guſtabilium, ob quam etiam certa cognitio, & operatio ſenſibilis vt rationabilis primarum qualitatum ad artem communiter, & per accidens relatarum. Verum aduerte quòd ſicuti virtutes guſtabiles his primis qualitatibus certiores ſunt ita quoq; Ars medica certior eſt Philoſophia naturali; quæ ex primis conſtat qualitatibus nullam ſenſibilem habentibus facultatem.

B

CAPVT XVI.

Sanitatis ſenſibilis tenorem certum in facultate guſtabili ſuaui, mitèque dulci conſiſtere oſtenditur; ægrotationum vero tenorem ſenſibilem, ac certum in cæteris inſuauibus, ac inſalubribus reſidere facultatibus, demonſtratur.

Lib. de priſ. med. p. 14. & lib. de ſterilib. 767.

PAtefacta verò hactenus artis medicæ certitudine, ex guſtabilibus qualitatibus propriè emanante genericè; Modo idem ſpecificè mihi dilucidare æquum eſt: Ex quo ſanè non modo cibum, & potum, quæ à natura ſuperari poſſunt, & quæ alimentum, incrementum, ac ſanitatem præſtare valent, pro hominis natura, & viribus, a Deo, & à natura genita: Verùm etiam naturam hominis ipſam, & ex quibus conſtat homo naturaliter, & artificiosè ſimul, vt ægrotabilis, & ſanabilis, & eius ſanitatis ſenſibilis tenorem explorare deuincar. Quæ omnia Medico artifici nota eſſe debent Hipp. decreto, tanquam ex rei natura ipſa Methodus demonſtratiua artis, inuenta ab Antiquis, etiam à nobis acquirenda. Nanq; ijs cognitis facillimè notum facere poterimus, quænam ſint ea, quæ à natura minimè ſuperando, vt inſalubria, & dolores, & morbos, & mortem inferre poſſint, vt diſſimilaginea, vt euitanda ſint; ſicuti è contrario ſimiliginea noſtræ naturæ corporeæ, ac tenore ſanitatis noſtræ ſenſibilis corporalis amplectenda ſunt. Cum autem ſtatuerit Hip. dulcẽ ſaporẽ, pinguẽ vt nutritiuum humoralis maſſæ ſanguineæ ſemper, vt meliorẽ eſſe eligendum, vt omnibus hominibus accomodatum, ac omnibus noſtri corporis partibus congruentem: acidum verò minimè corpori noſtro accomodatum, immo id inſalubre eſſe ait: ita etiam de alimentis intelligas. Ceterùm quia dulce, vt quale, magis, & minus quidem ſuſcipit. Vnde ex quo datur dulce intemperatum quod dulciſſimum eſt vt Hipp. ait. Ideò decreuit intemperata omnia euitanda, temperata verò qualia dulcia ſunt ſuauia amplectẽda; cum dixerit. *Ex quibus quamuis magna copia ingerantur, turbatio, & facultatum corporis ſecretio minime contingit, ſed robur, incrementum, & alimentum. Idque nullam aliam ob cauſam, quam quod probè contemperata nihil habent intemperanti, neq; vehementis ſed omnia vnum fiunt, & ſimplex, & validum.* Quod ſanitatem infert. Sanitas autem corporea, ac ſenſibilis ſuis virtutibus quidem iuncta partibus ſolidis, ſeu ſpermaticis, & ſpeciei carnoſe, & ſpiritibus ineſt: Quibus ſanè virium robur partiũ omnium corporis noſtri, ceu ſuæ ſubſtãtiæ ineſt, vt Gal. nos docet. Principaliter enim in ſpiritu cordis primogenito, ac innati virium vitalium appellatarum, nec non in ſpiritibus cerebri animalibus virium animalium, ac in ſpiritu virium naturalium, necnon in ſpiritu cuiuslibet partis membralis virium robur perpetuo quidem viget. At in ſpiritu caloris influentis, ſiue arteriarum, ſiue venarum ſanguinis, à corde ſolum genito robur eſt, vt antea dictum eſt: veluti ſpiritus iſte alijs iam allatis ſpiritibus cunctis membris complantantur conducat, veluti pabulum nutrimentale atque manutenente calorem actualem, & potentialem, ſimul horum membrorum, vnà & viuidum; vt munera omnium noſtri corporis ſani noſtrarum operationum exactè fiant. At verò virium robur, ac ſanitas corporea principaliter in ſolidis corporibus reſidet: in ſpecie verò carnoſa quatenus partes ſanguineæ veluti indumentum circundent partes ſpermaticas, easque robuſtiores reddant, ac ab externis iniurijs tueantur, præter alia beneficia: In maſſa verò quoque ſanguinea reperitur tenor ſanitatis & plurium robur vt in nutrimento harum partium, omnium enarratarum. Quandoquidẽ robur virium corporis noſtri principaliter in partibus ſolidis adeſt, cum natura principaliter eas partes regat ſecundum vires, & actiones omnes corporis noſtri; Vnde Gal. ait naturam eſſe protenſam in partes ſolidas conſeruandas, vt ſolidis corporibus ſanis crudorũ humorum concoctionem Natura conſequatur, quæ natura illorum virtus eſt. Quocirca non à partibus carnoſis rubeis, at verò ab albis corporibus ſpermaticis pus album, leue, æquale, & quam minimè fœtidum fit, à quibus coctio celebratur, & ait curari, *autem prius nequit, quam ſuam virtutem ſolida ipſa corpora recuperauerint.* Hinc iure Conciliator noſter aſſeuerauit quòd

C (margin letter, beside "bent Hipp. decreto")

D (margin letter, beside "nitatem infert")

Left margin notes:

Lib. de priſ. med. in fine.

Lib. de priſ. med pag. 19. & 20.

Pag. 14.

11. meth. c. 3.

Gal. in 1. Hipp. de morb. vulg. com. 2. tex 46. Hipp. 1. de vict. rat. 329. Gal. com. 4. aph. 37. In 1. de morb. vulg. com. 2. tex. 46. Gal. in prog. Hipp. com. 2. in fine. Gal. in 1. de morb. vulg. cap. 2. tex. 46. Pol. 61. artic. 3. circa prin.

Right margin notes:

Cibus, & potus ſalubris ſanitatem efficiẽs debent genere, & ſymmetria corporis mixti ſimplicis diſſimilaris atq. tenorẽ, cum partib. corporis humani in quibus ineſt ſanitas naturaliter conuenire.

Dulcem ſaporẽ corpori humano accommodatiſſimũ eſſe ex Hipp. ſi dulcis ſapor ſuauis, ac mitis fuerit ac gratiſſimus vt Gal. 1. de ſymp. cauſ. c. 6.

Sanitas in quibus ineſt.

In operibus in partibus ſolidis & in ſpecie carnoſa concurrente maſſa humorali ſanguinea.

Cæterum varijs modis ad ſanitatem concurrũt ac etiam dilucidantur.

Sanitas in ſpiritibus, ac virium robur quomodo ſit.

Sanitas & viriũ robur in ſolidis corporibus quomodo inſita.

Et quomodo in carnoſa ſpecie.

Et quomodo in ſanguine.

Cur virium robur principaliũ in partibus ſpermaticis & eſt co quia ita nedum indiuidua conſeruantur: Verũ etiã ſpecies humana perennis eſt. Hinc ſpiritus ſeminũ proportione reſpõdet elemento ſtellarum.

natura poſtremum ſuum poſſe fecit in conſtituendo corpore ſpermatico, cum iterum regigni nequeant, vt ſanguineæ regenerari poſſunt. Nam natura, nempe ſubſtantia calidi innati, hoc eſt, ſpiritus primogenitus tum cordis, tum omnium membrorum protenſa eſt, vt primus motor corporeus, ſalubris, cum omnia membra noſtri corporis ſuum robur à ſpiritu eo emanante, à ſpiritu ſeminis prolifico aſſument. Hinc ſumma cum Dei prouidentia omnia iſthæc membra à ſeminis ſubſtantia ſuum ſpirituum exordium capiunt, ſiue dicas, quod ſicuti ſpiritus ille prolificus ſeminis fuerit à quacumque humani corporis parte, vt à ſpermatica parte promanans, vt ait Hipp. ita etiam partium ſpermaticarum affinis, & familiaris ſit, vt iterum ſemen perenniter à quacunque corporis parte ipſa, & ſpiritus etiam ſimul gignatur, & ſi principaliter à corde diſpoſitiuè, effectiuè fiat perfectiuè autem a teſtibus, atque vt proportione reſpondeat elemento mobili ſtellarum, vt Ariſt. ait. Ex quo iure Hipp. eum ſpiritum primogenitum vt ſalubrem primumque agens corporeum, ſenſibile, & ſalubre eſſe ſtatuit, cui omnia noſtrarum internarum actionũ munera tribuit, & calorem innatum, & naturam ac etiam animam appellauit, vt videbo, ſiue dicas, quòd ſicuti ſpiritus ſeminis, & ſpiritus inſitus partibus ſpermaticis ſpeciem humanã perpetuam conſeruant, ita etiam in quocunque particulari eorum, conſeruationem præſtent, vt ſemetipſum quoque conſeruet debito, atque congruo temporis ſpatio naturali pro ſuo poſſe, in quolibet ſingulare; Ex ijs autem promanat ſanitas corporis noſtri nimirum ex ſpiritibus, partibus ſolidis, atque ex ſpecie carnoſa, concurrente quoque maſſa humorali ſanguinea, qua iſthæc omnia tum copia, tum vi aluntur, augeſcunt, & ſana conſeruantur. Verum enim verò ſicuti hæc omnia ad noſtram corpoream ſanitatem differentet, ac varijs modis concurrunt, ſic etiam in efficiendam eammet ſanitatem genere ſymmetro corporis mixti, ſimplicis diſſimilaris, necnon eucrato guſtabili ſpecifico, & graduali actuali hæc omnia concurrere debent, vt etiam eodẽ modo, cum victus ratione ſalubri ijs ſimiliginea conueniunt, vt iſthæc omnia ad eam ſenſibilem ſanitatem manutenendam, cuſtodiendamq; ſemper coeant ſimul. Quandoquidem tenor ſanitatis ſenſibilis ceu fundamẽtũ, aut radix eius certa ſapor quidem mitè dulcis pinguis eſt, & ſuauis, aliquo adſtrictorio ſapori admixto ad virium partium robur efficiendum, Quatenus ſapor iſte cæterorum omnium ſaporum temperatiſſimus, & ſuauiſſimus, gratiſſimus, ſimul atque perfectiſſimus eſt, hinc etiam tum partibus cunctis noſtri corporis, vt ait Hipp. tum etiam cibo, & potui noſtro ſalubri, tam ſuaui, quam ſua copia congruiſſimus eſt. Non autem principaliter caliditas, & humiditas dulcem ſaporem producens tenor eſt ſanitatis ſenſibilis, tum ob rationes antea allatas, tum ob alias infra etiam ſtatuẽdas. Nam tenor ſanitatis ſenſibilis corporis noſtri ſalubris eſt etiam radix, qua partium corporis noſtri viuentis, & nutribilis, & augmentabilis, tum ſanitate, tumque virium robore ſenſibile & nutritio, & augumentatio, & conſeruatio fit. Verùm cum talis ſapor dulcis iam ſtatutus, ſit ille, qui nutrit, augmentat, & conſeruat non autem calor: ergo ſequitur aſſumptum: ſicuti enim partes allatæ corporis noſtri, in quibus veluti in ſubſtantia, & ſanitas corporea, & virium robur vigent; a dulci ſapere extrinſeco cibo, & potu, ceu à ſuma ſpecifica obiectiua nutrimentali, ſalubri, & ſimiliginea potentia calidi innati coquentis, & ſimul formæ ſubſtantiali partis viuentis, atque nutribilis aluntur, augeſcunt, & conſeruãtur ita vt ſunt in ſanitate, & virium robore. Vnde Gal. ait: *Qui verò naturaliter ſe habent, & ſunt ab excrementis Mundi pinguibus. & dulcibus libenter veſcuntur.* cum antea dixerit. *quia ſoli, qui non naturaliter affecti ſunt acerbis, amaris, acidiſque cibis delectantur.* Ita quoque à dulci ſibi intrinſico, & proprio vt ſalubri gradu conſonante, cum dulci priori extrinſeco vt à fundamento radicali nutribilitatis, augmentabilitatis, conſeruabilitatiſque, necnon ſanitatis per ſe ſenſibilis, illæ partes proficiſcuntur, tanquam a radicali fundamento virtutis calidi innati coquentis, & formæ ſubſtantialis earum viuentium, nutribilium, augmentabilium, & conſeruabilium tum in ſanitate, tumquè in virium robore. Quocirca partes illæ, non quidem in temperamento calido, neque ſecùndum formam corporis mixti ſimilaris nutritionem, auctionem, & conſeruationem ſanitatis ſenſibilis, & viriũ roboris ingrediuntur. Verùm tantùm in facultate ea dulci ſubſtantiali pingui tã vi, quã copia prædita, & ſecùndum formam corporis mixti diſſimilaris, guſtabilis, ſiue nutrimentalis, ſiue nutribilis. Quam ſanè ob cauſam tenor ſanitatis naturæ humanæ corporeæ per ſe ſenſibilis, viriumq́ue robore decoratæ adequatus omninò radici formali ſpecificæ obiectiuæ nutrimẽtali, augmentatiuæ, conſeruatiuæ ſanitatis ſenſibilis, ac virium roboris, nil aliud quidem eſt, niſi quædam voluptas ſeu iucunditas, & gaudium ac ſuauitas, & delectatio ſuauis, dulciſque per ſe ſenſibilis cuiuslibet partis corporis noſtri antea allatæ. Qua reuera corporali, ſenſibilique ſanitate gaudio fruimur, ſicuti etiam fruitio cauſa eſt, cur omnis pars auidè alimentum dulce ſibi ſimile cupiat, attrahat, ac retineat, concoquat, & aſſimilat: hinc etiam homo ea corporea ſanitate ſibi inſita facetus, hilaris, & iucundus ſe habet, ſuiſquè virtutibus validis, actionibuſquè præditus. Ea propter tandiù ſanitas corporea ſenſibilis noſtra, viriumq́ue robori annexa perfecta conſeruari poteſt, quandiù ſymmetria cæterarum omnium qualitatum ſuauium ſuauiſſima perdurauerit, ceu fundamentum radicale iſtius ſanitatis. Hinc læſa ea ſanitate ſenſibili, neceſſe eſt, vt etiam tenor ille afficiatur. Quouſque etenim ſpiritus omnes, & partes ſolidæ, ſpecieſq́ue carnoſa ſimul atque maſſa humoralis ſanguinea ſuo dulcore, ſuaq̀ue ſuauitate naturali eucrata, &

euchyma

Omnia iſta in quibus ſanitas ſenſibilis ineſt in ſapore dulci, ſuaui, ceu in tenore ac fundamento ſenſibili aut in radice ſenſibili ſanitatis ſenſibilis æquè fundantur.

Tenor ſanitatis ſenſibilis artis medicæ finis ſapor dulcis mitè & ſuauis eſt noſtri corporis nõ autem primæ qualitatis.

Prima ratio ratione perfectionis temperatiſſimæ, & perfectiſſimæ habetur.

Secunda ratio eſt reſpectu ſubiecti medicinæ ſuauiter dulcis vt nutribilis, augmentabilis, recreabilis, & cõſeruabilis eodem dulci.

Tenor ſenſibilis ſanitatis corporeę ſenſibilis.

Tertia ratio. Tandiu ſanitas corporea ſuis virtutibus ac viribus validis decorata perdurat quia diu conſeruatur ille tenor ſanitatis, & è cõtra conuerſum. Vnde hæc tertia ratio ex parte ſubiecti ſenſitiui ſanitatè ſuauiter decoratã percipientis dum nec ſubiectum ad ſuauitet dulce fuerit.

A

Gal. 24. de vſu part. c. 3. & 1. meth. med. c. 2. & 2. de tem. cõt. Hipp. lib. de aere aquis, & locis ex com. ſ. 12.

2. de gen. anim. c. 3.
6. epid. com. 2. comer. 3.

B

Auic. lib. 1. f. 1. cap. 2.

2. de ſimp. med. fac. c. 24 & 6. de ſem. med. fac. c. de glycyrrhiza, & gratiſſimus. 2. de ſimp. cauſ. c. 6.
lib. de piſc. mẽ in fine.

C

6. epid. com. 5. t. 14.

D

3. de nat. facu. 7

A euchyma perſtiterit, ſanitas quidẽ etiam noſtri corporis erit ſemper. Quoniam ſpiritus ſuaues, ac ſuauiter dulces aereæ ſubſtantię, dum acres, & mordaces euadunt, tunc ignei iam facti, lędunt partes ſolidas, & ſpeciem carnoſam, & maſſam humoralem: hinc etiam ſanitatem ſuis viribus validis tollunt: Maſſa pariter humoralis ignea tunc etiam ſic ſe habebit. Hinc non modo calor, febrilis acer, & mordax, quatenus acer, & mordax ab Hippocr. vt artifice appellatur, vt antea dictum eſt. Verùm etiam laſſitudines ſecùndum ſenſum laſſitudinum ipſarum, prout diſtant ſecùndum ſenſum, ab ea ſuauitate dulci ſuum nomen aſſumpſerunt Galeni ſententia: Laſitudo enim ab humoribus acribus, & mordacibus proficiſcens erodentibus, & vlceroſis, à Gal. vlceroſa appellatur: Quæ venturum morbum, vt ſpontina denuntiat, cum frequentius alia phlegmonoſa, ac tenſiua accidat laſſitudine. Quocirca nullatenus partes ſolidæ, ſpecies carnoſa, & ſpiritus, vt ſubſtantia virium, & ſanitatis corporis noſtri per ſe ſenſibilis lędi poſſunt, vel calido, aut frigido, aut humido, ſeu ſicco, præternaturali ſenſibiliter, quin prius neceſſariò mutata fuerit ea ſuauitas euchyma enarrata, ac in ſuauitatem tranſmigrata inſalubrem, atque læſiuam, ſub genere qualitatis guſtabilis comprehenſam cacochymam.

Quarta ratio eſt per contrarium, dulci ſuaui nocens in natura ſanante ab eo læſa.

Quinta ratio, cõprobãs quatam rationem.

4. de tuen. ſan. cap. 4.

Eodem loco c. 10.

2. Aph.

B Quod autem iſthæc quæ virium roboris ſubſtantia, & ſanitates allatæ conſtent ſua natura eo dulce ſuaue iam ſtatuto ſapore, ex eoque radicali fundamento ſuam originem capiant, facilè mihi erit demonſtrare. Dulcis namque ſpiritus reperitur, vt hoc argumento deprehendere poteris, cum omne, quòd aereæ ſubſtantiæ eſt, atque ſimul cauſa ſaporis oleoſi, ſeu pinguis neceſſe eſt, vt etiam ſaporis dulcis ſit. Verum ſpiritus aereæ ſubſtantiæ, & cauſa etiam ſaporis pinguis ſeu oleoſi eſt; ergo ſpiritus ſaporis dulcis eſt: Maior patet Ariſtotelis ſententia, cum ſtatuerit. *Pingui enim nec terra, nec aquæ, nec ignis, ſed ſpiritus ex quo fit.* Deinde ait *ſpiritus autem aer calidus eſt.* Hinc ait ſpiritum oleum pingue, & leue, & liquidum ſua natura efficere eo, quia aer calidus incongelabilis eſt, & leuis. Quod autem neceſſe eſt, eam ſubſtantiam aeream pinguem dulcem quoque eſſe, ex ipſo Ariſtotele exarante intelligas. *Relinquitur ergo flauum albi quidem eſſe, quemadmodum pingue eſt dulcis ſaporis.* Ex quibus manifeſtum eſt, quòd ſicuti duo ſunt colores extremi, album, & nigrum, ex quorum mixtione, & participatione alij quinque colores medij prodeunt, puniceum, purpureum, veride, cæruleum, & flauum; ex quibus alij mixti colores infiniti oriuntur, ait duos eſſe ſapores extremos, nempe dulcem, & amarum, ex quorum permixtione, & participatione alij quinque medij ſapores proficiſcuntur, nimirum acer, auſterus, acerbus, acidus, & pinguis, & ait. *Pinguis ergo ſapor ipſius dulcis eſt.* Quocirca pinguis ſapor prodit à dulce ſapore, ſicuti etiam flauus color ab albo colore. Minor verò ex ipſomet Ariſt. conſpicua eſt, cum aſſeuerauerit *Per concurſum enim, attritumque includitur ſpiritus, & ipſum quoque oleum multum ſpiritus continet, pingue enim nec terra, nec aqua ſed ſpiritus, ex quo fit*, & ait *calidum pingue*, & in fine capitis habet *In animali enim quod pingue eſt dulce* Ariſt. namque per *calidum pingue* intendit ſpiritum cordi implantatum, cui multum humidum pingue eſt, *ne facile ſiccabile, & ne facile infrigidabile ſit.* vt alibi dilucidat ſicuti etiam ſpiritum ſeminis prolificum, antiquorum more calorem innatum appellauit. Verùm ſenſata quoque notitia id pro comperto habetur, ex ſanguine ore è vena extracto viuente, & lingua guttato longè dulciori, & liquidiori ſpiritus permixtione, quam ſanguis dulcis mortuus, & coagulatus ſentitur. Vnde ſpiritus, qui ſanguini, ineſt, non modo cauſa eſt ſanguinem

Spiritus omnes partes ſolidæ, & ſpecies carnoſa ſimiliter, & maſſa humoralis ſanguinem ſua radice naturali ſalubri ſapore dulci ſuaui, & pingui cõſtare.

Arg. quod ſpiritus ſit dulcis coꝛporis.

Prima ratio cõprobatur ex eo quod ſpiritus eorum, quæ ſana ſunt & morbis reſiſtũt ſuauiter dulcis eſt ſecùndum ſuũ eſſe naturalẽ.

Eodem loco.

2. de gen. ani. cap. 1.

Lib. de ſenſ. & ſen. c. 4.

C

1. de gen. ani. cap. 2.

In lib. de long. & breu. vitæ cap. 5.

Lib. de vi ſan. vita morte & reſp. c. 8.

2. de gen. anil. cap. 1.

D cæterorum humorum eſſe calidiſſimum, & liquidum. Verùm etiam multo dulciorem ſanguine mortuo, & carne; vt etiam Gal. adnotauit vbi ait *At nunc vbi vaſe quopiam aut rupto, aut aperto affatim calidus ſanguis in linguam effunditur dulciſſimus apparet, vtique ſi ſecùndum naturam* Quod verò partes ſpermaticę, & ſpecies carnoſa ſua radice naturali cõſtitutiua, nutrimentali, augumẽtatiua, & conſeruatiua ſaporis dulcis ſuauis ſint, tam ſua inſita ſanitate, quam virium ſecùndum naturam ſuo robore clarè perſpicitur, tum ſenſu guſtus ex aſſumptione carnis coctæ ſuillæ, quæ ſimillima guſtu noſtrę eſt carni, tumque ex eo, quòd ſanguine dulce ſibi ſimile, hæ partes aluntur, augeſcunt, & conſeruantur, & quia cibo, & potu ſuauiter dulci ſanguis alimentalis oritur. Quocirca per eam corpoream facultatem guſtabilem, dulcem, ſuauem, cæterarum omnium facultatum guſtabilium temperatiſſimam totam, ac integram corporis humani naturam salubrem indagauit Hippocrates in ſuo habitu, ſeu ſtatu naturali ſalubri, ſenſibili, artificioſo medicinali, ex qua etiam corpus humanum, & eius partes antea allatæ in matris vtero ex ſeminis ſpiritu prolifico dulci, & ex ſubſtantia ſeminis, & ex ſanguine menſtruo, quæ dulcia ſunt, gignuntur, conſtituunturque. Vnde hæc ex ſanguine dulciſſimo nutriuntur, & ſua mole augeſcunt, ac perficiuntur, reguntur, & gubernatur: Vnde pueri perius etiam ſalubris eſt, ac felix, ſicuti perfectio, & maturatio fętus ſani, validiſque viribus ornati, ab eo dulce ſuauè gubernati, ſicuti et virium Matris, validitas, & ſanitas ab eo dulce, ſuaue ſpirituale gubernãtur; e contra verò ſi regantur ab amaro, aut ſalſo, vel acerbo, aut acido, q̃ inſuauia ſunt, & cacochyma; hinc inſalubria, & nociua humanę naturæ corporeę inueniuntur. Propterea quòd ſapor dulcis, ſuauis per ſe guſtabilis, & ſub genere facultatis guſtabilis ſubſtantialis, & corporeæ artificioſæ, & medicinalis, vt radix, atque tenor ſanitatis ſenſibilis ſalubris tum vi, tum copia regit, & gubernat inte-

4. de ſan. tuen. c. 12.

3. de ſim. med. fac. c. 25.

14. de vſu. par. c. 3. & 13. meth. med. c. 5. & 2. de ſem. cap. 11. & 1. de ſanit. tuend. c. 2.

Gal. comm. 5. aph. 37. & 44.

Sexta ratio. Partes ſpermaticæ, & ſpecies carnoſa dulces ſunt, ac à dulci reguntur. Vnde ratio hæc ſententiam roborat ex parte partium ſolidarũ, & ſpeciei carnoſæ: ſicuti modo de ſpiritu, & ſanguine dictũ.

Septima ratio eſt ea parte generationis hominis ex rebus ſuauiter dulcibus.

Octaua ratio ex Muliere puerperea deſumpta.

Ex rationibus hactenus iactis concluditur noſtram inſtitutũ certiſſimũ eſſe.

A

gtam noſtram naturam dulcem corpoream, ſalubrem artificioſam, & medicinalem tam in ſua mole, quam in ſua vi, & ſanitate, tum ſecùndum totum, tum ſecùndum quamlibet partem, & conſtituit, atque terminat, & auget, & perficit, nec non conſeruat in habitu, ac ſtatu, in quocunque tempore, & in vniquoque loco, Neque tamen Artifex conſiderat talem dulcem ſaporem ob temperamentum calidum, & humidum originale eſſe; ex quo ad vires ſubſtantiæ ſpirituum, partium ſolidarum, & ſpeciei carnoſe manutenendas alimentis ſalubribus, & ſimiligineis; perpetuò tenemur eam ſubſtantiam in ſuo originale temperamento calido, & humido temperatiſſimo conſeruare, aut eam alterando, aut conſeruando, cum ſit cauſa efficiens ſubiectiuè, & perfectiuè prima artificialiter recepta illius ſaporis dulcis ſuauis eò, quia Artificis non eſt demonſtrare per cauſam ſpeculatiuam, nec per temperamentum calidum, & humidum. Verùm ei ſatis eſt demonſtrare per cauſam ſenſibilem, & artificioſam primam nempe per ſubſtantiam dulcem ſuauem: Quamobrem Medicus Artifex conſiderat ſanguinis coctionem, generationem, diſtributionem, agglutinationem, & aſſimilationem à natura factam, quatenus calidum innatum ſuaue ſit ſub ſpecie ſaporis dulcis ſuauis, prout facultas guſtabilis, non niſi etiam tangibilis ſit. Medicus vero ſpeculatiuus per accidens quatenus calidum innatum ſuaue eſt ſub genere ſaporis dulcis, ſuauis propter temperamentum originale primarum qualitatum ſpeculatiuarum demonſtrat. Vnde conſeruare talem originalem temperaturam medico ſpeculatiuo eſt opus. Cæterum ſupereſt quòd oſtendamus partes anteà allatas dulces, vt virium ſubſtãtias à dulci ſapore ſuaui, cibo, & potu ijs ſimuli regi, & gubernari, tum ſecùndum cõſeruationem vt in ætate florida, aut ſecùndum auctionem, & perfectionem, vt in puerili ætate vſque ad ætatem florentem. Quandoquidem aſſiduè ſubſtantia ea triplex à Galeno ſtatuta Hippocratis decreto, in humano corpore conſumitur, tam extra exercitia, quam in exercitijs, ſiue mentalibus, ſiue corporalibus, vltra ſpiritus, qui extra corpus per ambitum corporis totius perpetuò effluunt. Hinc etiam aſſiduè elemento egemus, vt virium ſubſtantia ſemper reſarciatur, reficiatur, ſimulque recreetur. Proindeque Gal. ait quod cibi & potiones ſubſtantiæ ratione nutriant; Quæ ſubſtantia quidem corporea vim ſimiligineam ſua natura continere debet, ſi ſalubrem vim habuerit. Siquidem diſſimiligineam vim obtinuerit, tunc etiam vim inſalubrem procul omni dubio poſſidebit: Proinde vnà cum ea ſubſtantia corporea nutrimentali ſemper eſſe debet vis paſſiua ſimiliginea calido innato coquenti, & naturæ diſtribuenti, agglutinanti, & aſſimilanti, atque formæ ſubſtantiæ virium enarratæ adęquata: Ita enim obiectum nutrimentale vincitur, coquitur, & transmutatur à calido innato, & in probum dulcem conuertitur ſanguinem. Deinde à potentia nutritiua accipitur, denique verò à potentia formæ ſubſtantialis partium corporis noſtri nutribilis ſalubris capitur, dum ex ſanguine probo ſecunda humiditas euadit, & pars rorida, & gluten fit, ac tandem in cambium conuertitur, nempe in partem nutriti per iuxta poſitionem, ac talis attractio harum ſecundarum humiditatum, à quacunque corporis parte adminiſtratur per porroſitates: hinc in vniuerſo noſtro corpore *conſpiratio vna confluxio vna conſentientibus omnibus*, ait Hippoc. Attractio enim per porroſitates vt per iter: glutinatio verò cambiatio, & aſſimilatio in ſubſtantia virium celebratur. Quæ omnia comprobare poſſum Hippocratis decretis aſſeuerantis ità *Auget autem & robur infert carnem gignit ſimilitudinem, & diſſimilitudinem in ſingulis pro cuiuſque natura induxit, & ea facultate, quam habet ab initio. At ſimilitudinem pro viribus inducit*. Deinde ait. *Et longo tempore membris omnibus firmiter annexum propriam quidem formam producit*. Poſtea habet. *Alimenti verò vis ad os, & omnes illius partes peruenit & ad neruos, ad venam, ad arteriam, ad muſculum ad membranam, ac carnem, pinguedinem, ſanguinem, pituitam, medullam ſpinalem, & interraneam, omneſque illorum partes, quin etiam ad caliditatem ad ſpiritum, & ad humiditatem* Tandem ait *Dulce non dulce, dulce facultate velut aqua, dulce guſtu velut mel, & in ijs magis, & minùs dulce, & in alijs mixturis dulce magis, & minus*. Aqua tamen dulcis inſipidè, ac mitiſſimè ſe habet actu. Verum facultate paſſiua à calido innato coquente, aqua dum in ſanguinem dulcem ſuauiſſimum transmigratur, dulcis fit ferè veluti eſt mel, ac ità cenſeo intelligere voluiſſe Hippocratem exarantem. *Primum quidem aqua tum claræ, tum frigidæ ferè dulces euadunt*. Quocirca alimentum dulce tale ſimiligineum, & ſalubre, dum in partem nutriti mutatur; gradù tantùm mutatur, & ſi vt ratione corporis compoſiti alimentum in aliud transmutatum compoſitum ſpecie transmutetur, vt aqua, panis, vinum, & alia ſunt ſolum potentia ſimilia partibus corporis noſtri nutribilibus, & Gal. in lib. Hippocr. de natura humana tex. 31. ait *dulcem ſanguinem*, quo nutriuntur omnes partes noſtri corporis. Forma itaque ſpecifica poſitiuè obiectiua nutrimentalis, ſimiliginea que, & ſalubris regens noſtram naturam corpoream ſalubrem, dulcis, mitè quidem & ſuauis eſt, ob adſtrictoriã facultatem eò admixtam, ad virium roborem, efficiendum, cum plus de corpore ſubſtantia, terrea, dulci, ſuaui, pingui, leui, ac exhalabili, temperatiſſima, ſimiliginea, & ſalubri ſit, quàm nulla aliarum cęterarum ſpecierum ſaporum, quę non mitis eſt; non modo Hippocratis decretis dudum allatis, verum etiam Ariſt. & Gal. confirmatione: Ariſt. enim formam

ſpeci-

Margin notes (left):

Obiectio adimitur.

Nona ratio. Partes allatæque ſubſtantia virium ſunt à dulci, ſuaui reguntur nutrimentali cibo, & potu. Vnde ratione nutrimẽti dulcis mitè humano corpori vndiq. ſimilis.

Cur cibo, & potu dulci ſuaui egeamus.

Decima ratio. Comprobans nonam rationem.

Quoniam cibus, & potus in partem nutriti conuertatur.

Pituita, & aqua dulcis ex Gal. 3. de ſymp. cauſis c. 6.

Alimentũ quòad ſaporem gradu mutatum mutatur in ſanguinẽ quo vero ad partem viuentis nutriti ſpecie, & genere ſtan tinuatur.

Dulce ſuaue forma ſpecifica obiectiua nutrimentalis, & ſimiliginea & ſalubris eſt regens corpus noſtrum.

Cur dulce, ſuaue, & mite plus nutriat quam alius ex alijs ſaporibus.

Ariſt. & Gal. idem aſſeuerant.

Margin notes (right):

Gal. 9. met. med c. 13 & 14. met. c. 3.

B

Gal. com. aph. 2.

208. 209. 210. lib. de carn & lib. de alim. Gal. 9. meth. & 13. & 23. met. cap. 1.

C

11. meth. c. 3. & 9. meth. cap. 11. lib. de vtilit. reſpir. claſſ. 2. c. 3.

Gal. com. 1. aph. 2.

A. 1. de gen & corrupt.

3. de ſim. med. fac. c. 15. Hipp. lib. de alim. ment. ex com. 161. ex Foes. 361.

D

Lib. ſectim. pag. 359.

Pag. 360.

Pag. 361.

Lib. de arte locis, & aquis p. 354.

Lib. de ſenſ. & ſenſ. c. 4. & 2. de anima.
Gal. 4. de ſimp. med. fac. c. 15.
Hipp. de priſc. med. 20.
4. de ſim. med. fac c. 18. & 9. de alim. fac. c. 36.
Lib. de ſenſ. & ſenſ. c. 4.
Ibidem.

Gal. 2 de ſimp. med. fac. c. 9. & 4. de ſim. med. fac. c. 10.
Et grata vet. de ſymp. cauſis c. 6.
Ad hanc rem ſeptem diluenda veniunt primum.

A ſpecificam obiectiuam guſtabilem, nutrimentalem ſimiligineam naturæ noſtræ corporeæ, dulcem quidem ſaporem eſſe ſtatuit, eo quia plùs de corporea ſubſtantia terrea, denſa, pingui, & ſuaui, leui, & exhalabili continet. Idem etiam Galenus aſſeuerauit. Vnde pinguia, vim ſimiligineam poſſidentia, quę benè nutriunt ex dulcium genere ſunt. Vnde ait Ariſtoteles. *Nutrit autem ſecundū quod guſtabile ad quod offertur omnia enim nutriuntur dulci vel ſimplici vel mixto.* Quia dulcia & etiam amara, acida, acria, acerba, & auſtera, quatenus ſuauia ſunt, ac dulcis ſaporis participent, nutriunt: & ait Gal. dulcis ſaporis terminum, ſeu finem eſſe nutrire, ac ſummè nutrire, vt etiam Ariſtoteles ſtatuit: Aſſimilatur enim, & attrahitur dulcis ſapor à calido innato pro corporis alimento poſitiuo. Amarum verò cum minimè pingue, ſuaue, leue, nec exhalabile ſit, cum fiat à calore combuſtiuo attrahente, & extinguente pingue, dulce, ſuaue, leue, & exhalabile, vt in cinere patet, vbi eshalatum eſt, ac humidum extinctum. *Hinc amarum, & ſalſum relinquitur propter grauitatem, vt in cinere combuſtorum.* Ideoq; ait *nutrimentum omnium tum animalium, tum plantarum, tum herbarum dulce eſt.* Proinde in relatione ad hominem ſuauiſſimum ſua natura dulce, ſuauiſſimum nutrimentum eſt. Cęterum vt hanc rem exactè diluamus,

2. de ſim. med. fac. c. 24. & 6 de ſimp. med. fac. c. de glicirizza.
Hipp. lib. de priſc. med. p. 15.
Ariſt. 2. de gen. & corr. t. 17.
2. de ſim. med. fac. c. 12. 13. & 24.
Gal. 1. de alim. fac. c. 1. & lib. de ſuc. bonit. c. 6.
3. de alim. fac. cap. 2.
In 6. de morb. vulg. com. 4. t. 4. & 2. de alim. fac.

Gal. 2. de alim. fac. c. 25. ait ſuccus dulcis cum ſolus planè fuerit celerius diſtribuitur ne ideò celerius diſtribuetur adſtrictoria vi adul et alimentali cõmixta eſt.
Secundum.
Tertium.

B ſeptem nobis ſeſe offerunt expendenda. Primum enim eſt quòd Gal. teſtimonio ſapor dulcis mitè, & ſuauis iam ſatis enarratus, talis etiam ſit nutrimentalis ob quandam ſubſtantiam ſtrictoriam, ei ſapori admixtam, ne nimia dulcedine eſſet nimis diſſolubilis, ſeu diſtribuibilis, vt debito temporis ſpatio in ventriculo morando, concoqui poſſet, ac in probum chylum conuerteretur, ac vt virium robur efficeret. Pręterea cū dulce tale corporeum ſit, ſic etiam ſicuti dēſum eſt, adſtrictoria vi, magis & minus, ſic etiam plùs, ac minùs nutrit. Ea propter victus ratio terrea, ſolida, & ſicca ad aliam victus rationem aqueam, & liquidam compararam per decuplum plùs nutrit, quam ſorbitio. Hinc ęgrotantibus magis, & manifeſtius in morbis acutis lęſionem infert etiam per decuplum, quam ſorbitiones Hipp. decreto, cum hęc proportio decupla elemētis inſit. Vlterius cibus, & potus, vt hominis alimentum ſimiligineum eſt ſani, & validi ſimpliciter, euchymus eſſe debet, hoc eſt, probi ſucci: ſin verò ad hominem ægrum referatur, tunc non modo euchymus eſſe tenetur, verùm etiam facilis concoctionis eō, quia etiam tunc minimi excrementi erit. Quamobrem caro ſuilla euchyma ſanè eſt, ac ſimiliginea noſtrę naturę corporeę, & probatiſſimus cibus nobis validis viribus ſimpliciter eſt. Vnde primo laudat carnem

De priſc. med. pag. 13. & 15. & 19.
3. de temp. c. 4.
De nat. hum. t. 31. & 32.

C ſuillam, ſecùndo caprillam, tertio vitulinam, cum tamen denſa ſit, & conſtricta, ſuilla difficilis digeſtionis, & maximi excrementi eſt. Hinc etiam multum nutrit. Proinde etiam Gal. 1. ad Glauc. cap. 9. in terciana exquiſita ægris concedit pedum, & cerebri ſuillam carnem, & carnem paruorum liquèfactam, cùm denſa non ſit, neque conſtricta: hinc facilis digeſtionis, & facilis diſſolutionis, ſimulque diſtributionis, & minimi excrementi eſt. Inſuper cibi, & potus vltra nutrimentalem vim ſimul etiam vim medicamentalem reſiſtentem habent quadantenùs calido innato coquenti & ſi nōn ſemper appareat ſenſibiliter vis ea medicamentalis, quę, vt ſenſibilis, & artificioſa naturaliter, & vt medicinalis per ſe eſt guſtabilis qualitas; quam ſanè obcauſam primæ qualitates artificioſę, & medicinales conſiderentur ſenſibiles tales tātum quia tales euadunt guſtabilium ope facultarum, aut per ſecundas qualitates, quę ad guſtabiles reduci poſſunt. Vnde ſi cibaria vim habeant refrigerandi, humectandi, calefaciendi, & exſiccādi, vt ait Gal. dum aſſimilantur calefaciunt quidem tenuando, & rarefaciendo, refrigerant verò incraſſando, & denſando ſubſtantialiter: humectant laxando, & molliendo: ſiccant verò ſenſibiliter durando, & roborando. Hinc cibi, & potus patiuntur, & agunt, vt Gal. inquit. De primis autem qualitatibus potentialibus tantum id intelligas. Porro dulce, vt forma ſpecifica obiectiua

2 de ſimp. med. fac. c. 17 & 18.
3. de vict. rat. in mor. ac. cont. 30.
2. de ſim. med. fac. 12. 13. 24.
in lib. de vict. rat. in mor. ac. com. 3. tex 30. &
4. de ſim. med. fac. c. 15.
2. de ſim. med. fac. c 13.
1. de ſimp. med. c. 19 33. & 14.
2. ad Glau. c 14.
3. de nat. fac c. 13. & 8 met c. 9.
4. de ſim. med. fac. c. 28. & 2. de com. med. 5. loc. c. f. 135 D.
4. de ſim. med. fac. c. 18.

Dulce, & acre quomodo contraria ſint.
Per epiceraſticum verò Hipp. intelligit inſipidum, lubricum vt piſanæ cremor vt lib. de priſc. med p. 20. & 21 & lib. de vict. rat. in mor. ac. 167. lac ſimiliter aſininū ad dolores ac. 181. in febre addētū 182. & 466.

D nutrimentalis, tanquam habitus poſitiuè eſt. Amarum verò, vt priuatio ſicuti etiam nigrum priuatio eſt albi in perſpicuo terminato: attamen per analogiam talia ſunt, & relata ad nutritionem formalem, vel ad nutritionis priuationem: Simpliciter verò contraria ſunt vt Ariſt. ſtatuit. Speculor autem dulce, vel vt nutrimentale accipitur, vt Ariſtot. & etiam Gal. vt proprium linguæ ſenſibile, vt ad naturam humanam dulcem relatum, & vt paſſiones guſtabiles ponit amaritatem, & dulcedinem, vt extrema contraria, auſteritatem verò acerbitatem, aciditatem, ſalſedinem, & acrimoniam, vt medios ſapores: Vnde hoc modo ad terminum paſſionalem, & ad terminum nutrimentalem conſiderantur ſapores. Alio autem modo aſſumuntur ad terminum medicamentalem, & hoc modo certè dulce, vt euchymum contrarium eſt acri, & mordaci vt cacochymo, vt refert Gal. Nam acer ſapor, vt medicamentum extremam paſſionem in linguam imprimit, vt pungitiuum, aſperum, acre, & mordax, morſum oris ventriculi gignere poreſt. Immò vt dulce non modo vt Euchymum acri ipſi opponitur cacohymo *vt ſuccus ptiſanæ, & chondrum, & panis & per Iouem quoque lac, adeps, & butyrum, & oleum dulce.* Verum vt epiceraſticum, in quo ne dum Virtus lenitiua, craſſa, pinguis, & vnctuoſa reperitur oppoſita pungitiuæ, aſperæ, acri, & mordaci virtuti: at verò etiam facultas adeſt eductiua, ac lenitiua humorum acrium, vt oleum dulciſſimum, quod vltra contemperationem humorum mordacium foras quoque eos educit humores, ac ita os ventriculi à morſu liberat. Vnde bilis non ſua amaritudine picrocholum faciens, vt amara chardiacam infert paſſionem, ſed quatenus amarum acre eſt. Amari enim terminus abſtergere

eſt. Acris vero finis, vt vltimus terminus eſt vtere: Finis verò non poſtre mus eſt pungere, & mordicare. Vnde non modo linguam, verũ etiam carnem pungit, & mordicat. Ex quo adſtringentia acribus admixta pungunt, & mordicant. Hinc acria irritant, mordent, calefaciunt, atefaciunt, & fluorem, & phlegmonem affectis partibus mordicatis, & vſtis, & exiccatis concitant, non modo Hippocratis decreto, verùm etiam Galeni confirmatione. Dulcia verò totum in oppoſitum in linguam vnctuoſitatem, ſuauitatemq; gratiſſimam, qua valde lingua obdelectatur, inducunt: Eamq; ſanè ob cauſam dulcia iſthæc, vt craſſa vtiq; tenuitatem tollunt, vt verò craſſa, ſimulque pinguia, ſeu vnctuoſa, vel oleoſa punctionem, acrimoniam, mordacitatemque obtundendo adimunt: Quatenus autem vnà cum vnctuoſitate iſtorum dulcium ſaporum, lenitiua quoque, ſeu eductiua vis acrium, & mordacium ſimul iuncta eſt, procul omni dubio iſtorum acrium, & mordacium ſuccorum aſperitatem, ſimulque ſtabilitatem dulcia ipſa dimouere, ac educere poſſint, ceu epiceraustica, atq; euchyma. Quam ſanè ob rem dulcis ſapor acri, ſeu mordaci ſua medicamentoſa vi quidem contrarius exiſtit. Verum adhuc etiam dulcis ſapor contrà diſtinguitur ab acido ab Hipp. vbi ſtatuit dulcem ſaporem cũctis partibus accomodatiſſimum, quatenus in noſtro corpore humor dulcis, hoc eſt, ſanguis alimentalis eſt omnium partium, qui leuis eſt, oleoſus, & pinguis, hinc exhalabilis etiam, & cæterorum ſuccorum omnium calidiſſimus eſt ſpirituum permictione: Ideòq; ſanguis quatenùs dulcis, cum plus de ſubſtantia corporea terrea, pingui, & oleoſa, ſuaui, leui, & exhalabili, nutrimentali, plus etiam nutrit; plusque ſimilagineæ virtutis, ſalubriſque continet, quam cæteræ qualitates guſtabiles poſſideant; ſecundo autem loco inter humores alimentales, ſeu ſuccos pituita nutrit etſi minus ſanguine nutriat, cum minùs ſuauis etiam ſanguine ipſo ſit, minusq; de ſubſtãtia corporea, terrea, pingui, & oleoſa, minusque leui, minuſque exhalabili obtineat. Attamen non niſi pituita ſanguis nondum coctus eſt, ſeu ex ſanguine nõ dum cocto fit, vt ait Galenus, ſicuti ex ſanguine ſupra modum cocto bilis fit: Hinc ait Gal. caloris naturalis ſubſtantiam, nempe ſpiritum ſuauem, ceu ex fundamento materiali ex ſanguine, & pituita fieri. Vnde pituita ad calorem naturalem prodiendum ſecùndum ſuauitatem, ac dulcedinem aqueam cõcurrit. Præterea pituita, dum coquitur in ſanguinem transmigratur, ex pituitaque multa animalia, ſine cibo trium menſium ſpacio ſingulo anno nutriuntur, ac dormiunt. Partes præterea omnes noſtri corporis nutriendæ ve pituitoſę alimentum dulce, ſimiligineum: nempe ſanguinem pituitoſum trahunt, vt magnes ferrum attrahit. Vnde cato vt pituitoſa dulcis mitiſſimè, sãguinem pituitoſum dulcem ſuauiſſimum trahit. Quibus quidem rationibus patet, pituitam cum ſanguine magnam affinitatem poſſidere; & pituitam de ſubſtantia terrea, pingui, ſuaui, & leui, & exhalabili, nutrimentali vt dulcis inſipida, & ſimiliginea continere: Bilis verò flaua amara eſt, a calore combuſtiuo genita. Quocirca minimum de ſubſtantia terrea, pingui, leui, & exhalabili nutrimentali habet, attamen cum leuis ſit, ac tenuis ſua ſubſtantia facta comparatione cum melancholia ſua natura acida graui, & craſſa. Ideoq; acidus ſapor minus accomodatus partibus noſtri corporis introſpicitur vt ait Hippocratis. Ex qua ſanè Hippocratis doctrina, colligo qualitates guſtabiles enarratas facultates quidem eſſe regentes noſtros humores vt corruptibiles, ac etiam cauſas procul omni dubio periodationum febrium putridarum eſſe. Vltra enim agens terminatum quod agit tempore determinato, ac in paſſum bene diſpoſitum; ac vltra proprietatem ſpecificam humoris periodicationem gignentem. Cum autem hæ nimis vniuerſales cauſæ ſint adhuc requiritur cognitio cauſæ immediatæ, ac proximę, quæ quidem cauſa maximè qualitas guſtabilis eſſe poteſt, quæ vt paſſiua virtus exhalabilis relata ad virtutem caloris innati actiuam, dum à calore extraneo putredinali, tanquam à cauſa primaria efficienti putredinis genito, ex prohibita fuliginum tranſpiratione, ex obſtructionibus orta faciente exhalare internum calorem naturalem, cum forti vi exiſtente, tunc etiam virtus ea paſſiua virtutem actiuam calidi innati ſuperabit. Ex quo putredo fit, cum tantùm corruptio, ſeu putrefactio ſit, cum ſuperatæ fuerint virtutes actiuæ à paſſiuis virtutibus ſua fortitudine præter naturam ſubſtantiæ corruptibilis, & eò quia putredinis cauſa primaria efficiens eſt, dum calor extrinſecus exhalare facit calorem intrinſecum naturalem ſua forti vi. Vltra quòd etiam ſpargitur calor intrinſecus, & naturalis à frigiditate propria: Vnde Putredo paſſio eſt communis frigiditati proprię, & caliditati alienæ: Humores itaque maſſæ humoralis ob eorum facultates paſſiuas exhalabiles ſunt, vt guſtabiles dulces mitè, ac ſuaues dum eæ innatum calorem quo ad putredinem extra naturam humorum ſuperauerint, ob calorem putredinalem facientem exhalare vnà cum calore innato, etiam eas guſtabiles humorum qualitates. Quia vnaquæque earum facultas guſtabilis parata eſt ad exhalationem, accomodataque omnibus partibus, vel non accomodata alij parti præter receptaculum eius. Ideo cum à calore præternaturali vt putredinali hæ facultates guſtabiles, vt virtutes paſſiuę in putredine efficidienda efficaciſſimam vim poſſidentes non poſſint cogi ad exhalationem putredinalem, niſi tempore terminato, & ijs virtutibus paſſiuis aſſignato, vt guſtabilibus; ergo hæ guſtabiles qualitates ſunt virtutes terminatæ regentes periodicationes per ſe, & primò primitate paſſiua, vbique, & ſemper, ac ſimpliciter: Ideoque ſicuti ſucci, eorumque differentiæ conſtitutiuæ quoad ſapores ſunt, vt Gal. refert ſic etiam æquum eſt,

vt pu-

A De attenu. victu rat. c. 1. 4. de ſim. med. fac. c. 18. 9. de ſim. med. fac. c. 8. Hipp. lib. de vict. rat. in mor. ac pag. 385. ex Foes. Gal. 3. de comp. med. per gen. cap. 2.

Septimum. Dulce, & acidũ quomodo oppoſita ſunt. Qualitates guſtabiles facultates eſſe, et cauſę periodicationum febrium putridarum, cũ omnino noſtrũ corporeem regat ægrotabilẽ, & ſanabilem. Poſt ſãguinem pituita ſimiliginea vim, ac nutrimentalem habet 1. de ſympt. cauſ. c. 6.

B Lib. de priſc. med. in fine. Hipp lib. 4. de morb. 445. 448. & Auic. cap. de complexionib. membrorũ lib. 1. fen. 1.

4. de ſan. tuen. cap. 4. 8. de dec. Hipp. & Plat. cap. 7. f. 277. F. vt dixi cap. 6. iſtius lib. & c. 8. etiam.

C 4. de ſan. tuen. c. 4. & 2. de vict. rat. in m. ac. cõ. 30. & cont. 44. & 5. de ſimpl. med. fac. c. 20. Gal. 3. de ſimpl. med. fac. c. 15.

Bilis ſimiliginneam vim non poſſidet cum in ſanguinem cõuerti nequeat. 3. de vict. rat. in mor. ac. cõ. 30. Melancholia magis diſtat à tenore ſimiliginneæ virtutis q̃ bilis.

Guſtabiles qualitates humores noſtri corporis vt corruptibiles gubernare hinc et febrium putridarum periodationum cauſæ ſunt. Auerr. de lõgo & breu. vitæ p. 266. B. & 4. meteor. in cum p. 3. c. 58. E. Ariſt. 5. phyſ. t. 56. Ariſt. 7. meth. 1. Auerr. 3. coll. c. 3. & Ariſt. 3. de gen. anim c. 4. Putredo paſſio communis eſt, à frigiditate propria, vel à caliditate aliena genita.

D

4. meth. t. 46. & alibi.

Qualitates guſtabiles virtutes ſunt terminatę regentes periodationes febriũ putridarum.

3. alim. fac. c. 6.

Digitized by Google

A vt putreſiant per exhalationem ſaporum, vt in quolibet ſucco corrupto patet. Cur autem ſapores ſint ſacultates terminatæ humorum noſtri corporis regentes periodationem ſingulorum dierum, alternarumque dierum, nec non quaternarum, duæ quidem ſunt rationes, quarum prior iam ennarrata fuit; cum dulcis celerius exhaletur, atque diſtribuatur, cum ſine amaro, ſeu acrimonia & ſine craſſitie diſſimilliginea ſit, vt etiam ſenſus eſt Galenus, & licet, dixeris id fieri ob humidum, & calidum natiuum, quæ transmutarunt totam elementorum ſubſtantiam, & conſtituerunt ſubſtantiam dulcem, ac etiam quia putrefactio nonniſi corruptio eſt, quæ in vnoquoque humido propriè, & ſecundum naturam caliditatis, ab aliena caliditate reperitur. Attamen cùm hæ primæ qualitates regant, corpora mixta, vt ſimilaria, non autem vt diſſimilaria: ergo humores corporis noſtri vt diſſimilares à ſaporibus, ceu à differentijs conſtitutiuis gubernantur. Vnde qualitates guſtabiles ſunt determinatæ facultates humorum differentes tempore terminato conſtitutinæ per dies terminatos, vnum ſemper ab alio die diſtinctum, ac terminatum exhalationis, & motionis humorum periodicationum humorum febriũ putridarum. Hinc pituita celerius mouetur bile, cum dulcoris ſit particeps, Bilis verò cum

B leuis, ac tenuis ſit amara; eam ſi comparaueris cum acida melancholia quæ tardius exhalatur, & mouetur: Bilis ergo celerius ſemper acida melancholia euaporatur, ac mouetur. Secunda ratio eſt, quòd ſicuti Deus, & natura omnia ad hominis vtilitatem, & conſeruationem fecerunt, ſic etiam ſaporem cuiuslibet humoris tenebantur celerius mobilem, ac exhalabilem gignere, vt ſi corrumperetur, ſic proportio terminata in tempore terminato diei terminati differentes ab alio die, vt naturaliter Medicus dignoſcendo humorem peccantem, ac prædominantem in vnaquaq; febre: vt poſſet eam quoq; curare; & ne confuſio fieret in vnica die plures humores determinarè moueri, ac exhalare poſſe; periret enim vt plurimum homo ægrotans, niſi hęc ſubordinatio adeſſet: Et quamuis ſanguis in ſynocho putrida moueatur ſua dulci facultate ſingulis diebus, vt etiam mouetur pituita ſua ſimiliter facultate dulci, tamen gradu ſicuti ſanguis, & pituita differunt ſua facultate dulci magis, & minùs quoq; periodicatione tantùm differunt, nempe per vniformitatem, vt in ſynocho putrida, & per deformitatem, ſeu inæqualitatem, vt in quotidiana febre: Ideoq; amarus humor alternis diebus mouetur, Acidus verò quaternis diebus. Neque mihi obijcias, ſi dixeris, iam tu aſſeruiſti in putredine febris calorem innatum à facultatibus ijs paſſiuis allatis vinci; ergo calor naturalis in vnaquaque febre extin-

C gueretur, quod falſum eſt. Quandoquidem calor cordi inſitus, tunc non vincitur à calore præternaturali, neque à morbi magnitudine: Verùm vincitur quoad putrefactionem faciendam, & quatenùs partim igneus ſit, nec nõ præternaturalis, pro vt à facultate ea exhalabili, & mobili guſtabili vincatur. Verùm nota ſicuti ſimpliciter putredinis cauſa paſſiua, ceu minera eiu humidum eſt, vt Gal. ait, ſic etiam in relatione putredinis in nobis factæ ad tempus terminatum, putredinis gignendæ aſſiduum talis cauſa eſt ſapor dulcis humidi ſanguinei: ſicuti ad quotidianum terminum ſapor dulcis humidi pituitæ cauſa eſt. Ad tertianarium verò terminum ſapor amarus humidi flauæ bilis cauſa inſpicitur. Ad quartanarium verò terminum ſapor acidus humidi atræ bilis, & melancholiæ cauſa eſt. Eaſque ſanè ob cauſas ſapor dulcis ſanguinis ſpiritu vitali decorati, vt ſanguinis, ob vim eius paſſiuam aſſiduè mobilem, ac exhalabilem, quoque à calore extraneo aſſiduè is ſapor mouetur ſecùndum diſpoſitionem eius virtutis exhalabilis paſſiuæ ſanguinis. Sicuti etiam ſapor dulcis pituitæ, vt pituitæ eſt: ob eius facultatem paſſiuam ſingulis diebus exhalabilẽ etiam à calore alieno ſingulis diebus mouetur, ac putreſit. Pariter de amaro bilis flauæ exhalabile alternis diebus; ac de acido atræ bilis, ac melancholiæ quaternis diebus mobili, ac exhalabili aſſeuerandum venit. Ex his autem huc vſque ſtatutis

D fundamentis, clarè perſpicitur Artem Medicam vndique certam eſſe, quo ad tenorem ſanitatis ſenſibilis cognitione, & operatione certum, ſemper manutenendum, qui in patenti ſuaui, mitèque dulci conſiſtit facultate. Prætereà eam quoque certam exiſtere patet ex parte ægritudinum omnium ſenſibilium, quæ in cæteris guſtabilibus reſident facultatibus, quæ aut nimis dulces ſunt, aut inſuaues, nihilque nutrimentales, & omnino à guſtabili ſuaui, & mitè dulci recedentes facultate. Vlterius hanc certitudinem vniuerſalem eſſe manifeſtum eſt, quia omnibus Medicinæ partis ſenſibilis tum paſſionibus, tum ſubiectis, tum cauſis certitudo hæc ineſt. Quæ infallibilem hanc reddit Artem Medicam.

Marginal notes:

Prima ratio.

9. de aliment. fac. c. 26.
Obiectio.
Prima ratio obiectionis.
Secunda ratio.

9. de alim. fac. c. 21.
Ariſt. 4. Meth. tex. 6.
Solutio.

Cur pituita ſingulis dieb. moueat in quotidiana febre. & bilis alternis, & melancholia quaternis dieb.
Secunda ratio cur hæ ſint tales virtutes terminatæ paſſiuæ ad periodationes.

Obiectio.
Differentia inter ſynochũ putridam & quotidianam, quo ad motionẽ ſanguinis & pituitę ſingulis diebus.
Solutio.
Obiectio.
Solutio.
Notatu dignũ.

3. Aph. 16. & 12. par. non 3. epidem. com. 3. tx. & 11. meth. 69.

A

CAPVT XVII.

Primum agens naturaliter in Arte Medica Natura eſt, quæ per ſe & primo ſanat. Medicina vero naturæ Miniſtra eſt: Ideò cæteris artibus omnibus Ars Medica tantò certior exiſtit, quanto natura ſuis actionibus certior arte inſpicitur.

SVpereſt autem quòd Ars Medica certa ſit oſtendamus, ex parte agentis eius naturalis. Quoniam Natura cuiuſcunque hominis particularis corporea, ea quidem eſt, quæ per ſe, & primo noſtrum ſanat corpus à morbis, & à cauſis, & ſymptomatibus, ceu à tribus præter naturalibus rebus hominem infeſtantibus: Nam Hipp. ait. *Morbis naturæ Medentur natura ipſa ſibi per ſe nō conſilio ad actiones obeundas inueniendas inuenit, partim quidem vt conniuere, partim verò etiam quibus lingua ſubſeruit, & quæcunque alia id genus. A nullo quidem edocta natura, citraque diſciplinam ea, quæ conueniunt, efficit.* Idem quoque alibi confirmauit. Cui decreto interim Galenus adſcripſit, cum Naturam hominem naturaliter particularem ſanare, & eam quidem per ſe, & primo morbos ſanare confitmacit. Quoniam Naturam medicatricem naturaliter eſſe per ſe, & primò deprompſit, cum ſola natura humores crudos, vitioſoſque, & morbificos naturaliter concoquat. Ars verò oppoſitis alterantibus eas adequat, & prout Natura tantum ſit, quæ noxios humores expellat, quod per excretiones plures, ac varias facit: Hinc *euidenter hominem ſanat, Sudorem copioſum profundens, aut per lotium, aut per dejectiones, aut per vomitus infeſtus humores eijciens.* Natura etenim hominum alimento antea aſſumpto, peccanteque vel qualitate, aut, copia, aut alio quopiam modo oppreſſa; ac malè affecta, ſeu impedita cogitur permittere ſanè, vt in corpore noſtro, aut in aliqua, vel pluribus ipſius partibus, cauſæ inſint morboſæ: hinc etiam morbi ipſi, corpus noſtrum infeſtantes, exoriantur: Quocirca natura ipſa pro ſui conſeruatione propria ad morbos expugnandos, ad corpuſque naturaliter ſanitati reſtituendum, ſemper primò inſurgere, ac omni ſua ope, & conatu vincere tentat; Ars verò medica operatur quatenus artificialiter curat per ſe, & primo, non autem ſanat: nanque ſi per ſe ſanaret, ſemper ſanitatem præberet, ſicuti ſemper curare poteſt per ſe. Pro cuius explanatione contemplor in arte medica primum agens duplex eſſe, ac reſpectu diuerſorum vtrunque primum eſt. Nam vel quatenus eſt primum agens artificiale artis factiuæ ſimpliciter relatæ, vt factiuæ, curatiuæ, conſeruatiuæ, ac reparatiuæ, naturæ humanæ corporeæ: ac ita medici quidem artificis Anima factiua primum agens eſt: Aut in hac arte non eſt artis medicæ ſimpliciter; immo tantum naturæ noſtræ corporeæ naturale primum agens ipſi naturæ inſitum, quod vtique primò pro ſui propria cuſtodia, & ſecundo ad naturam totius corporis manutenendam perpetuò contra morbos, ac morborum cauſas profligandas, primò agere deuincitur. Ariſt. hinc ait. *Unde ars poſterior naturaſe habet, & omninò ars alia quidem perficit, quæ natura non poteſt efficere; alia verò imitatur.* Ac ita primum id agens naturale non ratione ſubiecti factibilis, nec ab artifice generabilis eſt. Hinc prius natura ſe ipſam reparare conari cogitur, poſterius verò Ars medica illam naturam reparare tenetur. Inſuper Natura quoad modum agendi primum agens habetur: non autem artificialiter ſimpliciter. Vlterius ex parte nobilitatis, ac difficultatis, difficileque mendabilis, difficileque tractabilis artis medicæ, Natura primum agens eſt. Porrò Natura primum agens eſt, quatenus Medicina eſt ars ſecundum naturam. Quocirca primum agens in hac arte vel ſanans per ſe naturaliter, aut curans per ſe artificialiter eſt. At verò natura certè primò, & per ſe naturaliter ſanat: Anima vero medici ſeu Mens operatiua primum agens per ſe artificialiter curans eſt, quæ ſanat curando. Hinc natura, & ars ipſa ſeu medici mens rationalis operatiua cauſæ ſunt omnium rerum, quæ ad corpus humanum conſeruandum, vel ad eius ſanitatem manutenendã inueniuntur. Natura enim procul omni dubio principalis eſt; Ars verò medica miniſtra, & æmula. Quamobrem Medicum & naturæ, & artis ſimul miniſtrum eſſe autumat Galenus, quod ex Hippocratis decreto aſſeuerauit, qui ita hanc rem promulgauit. *Quorum enim facultatem, tum per naturã, tum per artium inſtrumenta conſequimur eorum nos opifices profiteri poſſumus.* Medicus tamen magis miniſter, ac æmulus naturæ eſt, quam artis, cum naturæ principaliter miniſter. Æmulus, imitator, & adiutor, & indagator ſit 6. epid. com. 5. tex. 2. ait Hipp. *Natura ſibi ipſi aditus nempe vias, ac impetus ad actiones patefaciat;* omnes hinc naturæ motus à medico probo animaduerti debent, ſi eam naturam rectè operantem imitari voluerit. Nam natura per ſe, & nihil temere agit, vt ait Gal. nihilque minus aut ſuperfluus ſi rectè agat, ac vt ingenioſa nihil emittit boni, vt verò Dei miniſtra ſemper eodem modo rectè agit vt ait Hipp. lib. 1. de vict. rat. 307. & eius vis potentior eſt qualibet arte 6. epid. c. 5. t. 2. hinc ars medica naturæ miniſtra habetur. Nanque natura rectè agente minutè, tunc ars cuſtos eſt, miniſtra, æmula, & adiuuatrix, & imitatrix, vt

quò

[Margin, left:] Natura dicitur inerudita, & indocta quatenus per ſe agendi perita eſt. Gal. idem confirmat. Quomodo natura per ſe ſanat.

[Margin, left:] Secundum operans in medicina. Ars medica, vt curat per ſe & primo, et medicus Nam medicus curatione additione, ſeu ſubtractione facta ſanat, ſecundariò non quatenus abſolutè, nec primario quia natura ita ſanat per ſe naturaliter.

[Margin, left:] Quomodo in arte medica primum agens ſit natura, & quomodo Ars medica oſtenditur. Secundus modus. Tertius modus. Quartus mod.

[Margin, left:] Medicus opifex inſtrumentis naturæ & artis. Miniſter vtriuſque eſt. Medicus magis miniſter naturæ vt primi agentis eſt quam Artis.

[Margin, right:] B

[Margin, right:] Gal. 9. de dec. Hipp. & Plat. c. 8. in fine. Ad Thraſ. c. 26. & in 6. de mor. vulg. com. 5. t. 2. Com. 1. aph. 11. In 6. de morb. vulg. com. 5. t. 2. iam dicto.

[Margin, right:] C

[Margin, right:] Reſpectu cuius naturæ in Medica arte primum agens ſit primus modus.

[Margin, right:] 2. Phyſ. t. 79.

[Margin, right:] D

[Margin, right:] Lib. de cõſt. art. med. c. 11. Gal. Gal. 1 6 de mor. vulg. c. 5. tex. 1. In 1. de morb. vulg. c. 2. tex. 1. Lib. de arte ex Foes p. 7. Ad Thraſ. c. 16. ac in 1. de mor. vulg. com. 2. t. 2. Ibidem. Com. 6 aph. 17. & com. 2. aph. 1. c. 19. ã dec. Hip. c. 8. 3. de dieb. dec. c. 11. 8. de vſu par. c. 23. 9. de vſu p. c. 13. 9. de anato. adm. c. 8.

A quò natura vergit, eò ducere oporteat per partē competentem, ac vt natura minutè concoquenre in obſtructionibus, vt in febre tertiana ſpuria calorem innatum excitando, & fouendo calefactione circa præcordia, vt ait Gal. concocta pariter materia, & natura rectè, & languidiùs agente, tunc *id, quod deſit, medicamento ſupplendum, & naturæ expellentis, & medicamenti trahentis opera fiat humoris moleſti euacuatio.* Materia vero cruda exiſtente, tunc naturæ opetatio vincentis non eſt. *In febribus* itaque ait Gal. *cum profluuio ventris, alia non eſt opus euacuatione, verùm hac ſola ſufficit, quamuis non ſit pro multitudinis ratione.* quia natura à cauſa mordaci, vel à morbi vehementia irritata, malè agit, ac tunc Ars medica errorum naturæ, & vitioſorum humorum inſellātium facultas correctia eſt. At verò hoc modo medicus opifex magis artis medicæ Miniſter, quā naturæ eſt. Quibus ita ſtatutis, artem medicam Naturæ humanæ corporeæ congeneam eſſe, exploratum habeas: cum finem ſibi proprium protſus naturalem poſſideat: hinc non modo ſubiectum proprium, paſſiones propriæ, cauſa, & forma eius ſpecifica ſecùndum naturam ipſam ſunt.
B Verùm etiam & primum agens ac denique ferè omnia inſtrumenta ad finem aſſequendum, ſecùndum ipſam naturam ſe habent. Hinc ars ipſa ne dum alijs cęteris artibus omninò operatiuis doctrinalibus, ac pariter rationabilibus, ac demonſtratiuis hominum induſtria inuentis, multò certior inuenitur ſua cognitione: at verò etiam earum artium nobiliſſima, præſtantiſſima, grauiſſimaque vt facetijs vti non deceat medicus, ac perfectiſſima, vt *Diuina ad D. O. M. authorem ex maiorum inſtitutis relata*. Ea propter liberalis eſt, ac aſſiduè Metaphiſicæ, & vtrique philoſophię annexa. Vnde medicinæ miniſter, & collega ita deificatur, ob ipſius artis pręſtantiam, ſeu dignitatem, vt dignus ſit Deo æqualis ſeu ſimilis appellari: ſi ſola veritate, ac ſua humanitate hanc à Deo nobis dono datam artem exerceat. Aliæ verò Artes, quæ ſubiecti omnino factibilis, & eligibilis ſunt, & ab Hipp. inuentæ nuncupatæ, nihil ſecundum naturam ſunt: immò vndique conſultatione, inuentione, generatione, & hominum tantum induſtria ad earum vtilitatem conſtitutæ, & arte factæ fuerunt. Vnde vt minùs certæ, & ignobiles, *Quacunque in facile tractabili & facile emendabili materia opus ſuum exercēt, vt in lignis quædā aliæ in coreis, quædā in ſtylo, ferro &c.*

Aph. 11. & 2. aph. 1. & 5. de vſu part. c. 1. 1. aph. 22. 3. ad Glauc. c. 10. Hipp. lib. de humo. p. 64. aph. 22. Gal. com. 1. ap. 22. 2. de diff. febr. cap. 4. Lib. de flat. in princ. & lib. de dec. hab. ex Heur. 107. ex Foeſ. pag. 14.

Hippoc. de lege Gal. in or. Iſag. 5. & 1. meth. medend. c. 5. 3. de ſan. tuēda c. 11. & Hippo. lib. præcep. pag. 41. & ll. de dec. hab. pag. 15. Lib. de priſ. medic. Hip p. 29. Hip. lib. de arte ex Foeſ. 8. ex Heur. de priſc. med. ll. de dec. hab. & lib præc. Vide lib. 1. c. 2. Lib. de arte pa. 10. ex Foeſ. Hipp. ibidem.

Quando medicus opifex magis miniſter artis ſit quam naturæ.

Differentia artis medicæ formæ à formis aliarum artium, per quam medicina certior eſt alijs artibus demonſtratiuis

Medicina ars nobiliſſima, præſtantiſſima grauiſſima, ac diuina hinc etiam liberalis.

C

CAPVT XVIII.

Naturam, quæ primo naturaliter in Arte Medica certa actione agit, calidum innatum eſſe demonſtratur, Quomodoque illud & quomodo Anima in homine primum ſit agens dilucidatur.

Mihi autem cogitanti naturam, quæ noſtra regit corpora per ſe, & primo duplex eſſe videtur, nempe & animaſtica, & corporea: cum autem animaſtica natura hoc eſt Anima, noſtra gubernet corpora, quatenus ſimpliciter & abſolutè primū agens eſt, ab Animæ rationalis Philoſophi naturalis potentia ſpeculatiua conſideratum. Corporea vero natura hominem regat, pro vt natura hæc primum agens ſit, non ſimpliciter, ſed in relatione ad Artem Medicam corporeum, & ſenſibile, Vnde agens id primum eſt tantum vt corporeum, ſenſibile, & vt ſalubre per ſe: cū autē
D Anima vt ſpeculabilis à Mentis factiuæ Medici potentia per ſe dignoſci nequeat. Ideo ab ea aliud agens tantum corporeum exactè dignoſcitur: Quoniam Anima nec ſenſibilis, nec vt ſalubris prima in Arte Medica à Mentis factiuæ Medici potētia accipi valet, vt infra videbis. Proinde primi agentis ipſius corporei ſenſibilis & ſalubris doctrinam pateſacere nitar. Quæ ad Artis Medicæ propriam attinet cognitionem. Hæc autem corporea natura, noſtra regendo corpora, quatuor propria ſibi continet munera, nimirum cuiuſcunque crudi excrementi, tum in corporibus ægrotantibus concoctionem, diſcretionem, materiæque partim coctæ euacuationem, & etiam morborum diſſolutionem. Preterea natura ea quod optimum eſt aſſimilare, ſicuti quod peſſimum eſt expellere conatur. Hanc vero corpoream naturam calidum quidem innatum eſſe aſſeuerarunt Hipp. & Galenus cum habeatur, *& eam quæ ſolida corpora regit, naturam quæ, ſecundū Hippocratem eſt calor naturalis*, calor enim naturalis partibus primum ineſt ſolidis ideo eas regit partes ſecundum vires, & actiones omnes corporis noſtri; cum hę omnes primo ab his pendeant partibus; vt infra fusè dicam. Quoniam vero *inſitum calidum, cui maximè corporea opera Hippocrates tribuit*, etiam corporeum eſt, ideo iure his duabus rationibus hanc naturam vocaui corpoream: cum calor naturalis vel ſubſtantia, ſeu ſpiritus ſit, aut qualitas ſpiritalis aerea, & aquea vt ſuo loco oſtendam, vnde vt ſpiritus, vel vt ſpiritalis aerea ſubſtantia etiam corporea ſe habet, tametſi ſolidum non ſit corpus cum nihil terreum ſit. Præterea calor naturalis ſenſibilis eſt, tum tactu, tum viſu. Vnde ſicuti ſanguinis venarum, & arteriarum ſpirituum calor influens corporeus ſenſu tactus & viſus, dum is è vena ſeu arteria ſecta egreditur, facilè, & benè cernitur, cū ex eo ſpirituum calore fumidæ, vaporoſæ, ac fuliginoſę exhalationes ſenſibiles egrediantur.

Vnde

Natura quæ per ſe ſanat duplex eſt, & Animaſtica, & corporea hic apud Medicum eſt ſermo.

Natura corporea calidum eſt innatum primū agens corporeū ſenſibile, & ſalubre.

Anima eſt primum agens ſimplex; non autē primum agens in arte Medica corporeum ſenſibile, nec ſalubre: cum id calidum ſit innatū.

Calidi innati munera 4.

2. de diſer. feb. cap. 5.

Naturam hanc corpoream calidum innatum eſſe probatur ex Hipp. & Gal.

3. de dec. Hipp. & Plat. c. 5. & 6. epid. com. 5. & 5. & com. 1. apho. 15. & 4. aph. 22. 23. & 59. 4. aph. 37.

Vnde Antiqui Hæbreorum tempore ſanguinis ſpiritum hoc modo ſenſilem, Animam eſſe puta- A bant. Ideo ſanguinis tanquam animati ſacrificia extollebant: Ita vero etiam de calore naturali, qui cordi, ac in alijs partibus ineſt, aſſeuerandum venit, cum is vnicuique tangenti appareat: Primus autem motor ita corporeus, & ſenſibilis calor naturalis eſt, quatenus ſalubris per ſe, inſalubris per accidens, neuter vero per ſalubritatis, ac inſalubritatis negationem, ſeu participationem. Nam calor naturalis ad artem Medicam ſenſibilem coarctatus, primus quidem ab Animæ rationalis facultate Medici factiua cognitus eſt, & iudicatus; per quem omnes Medici ad operationes rectè exequendas reguntur; non autem per animam, quæ eſt primus motor abſolutus, incorporeus, & inſenſibilis, nihil arti medicæ conducens: Quandoquidem prima indicatio, quæ cæterarum indicationum regina habetur, non ab Anima certè dignoſcitur, nec deſumitur, ſed tantum à virtute calidi Innati vſque ad morbi vniuerſalem vigorem manutenēda æquè tum corporis vniuerſi, tum cuiuſcunque viſceris peculiaris. Inſuper remedij adhibendi, vel à morbi magnitudine, aut à morbo, vel à morbi cauſa indicati menſura adminiſtranda, non ab Anima vtique exhauritur, verum ſolum à caloris naturalis virtute, tanquam à permittente eam præſidij menſuram eſſe rectè, tutoque præbendam: Vlterius primus motor ſalubris à Medico ſenſitiuo B cognitus alterari debet, vt is qui ex ſalubri per ſe, fiat per alterationem alienam receptam inſalubris, vel neuter, per accidens; At Anima alterari nequit, cum anima nequaquam ſeneſcat, ſed tantum Animæ inſtrumentum ſeneſcit, ergo Anima non poteſt eſſe ſalubris. Verum enim verò calor naturalis duntaxat alterabilis eſt, & ſenſibilis, & ſalubris primus omnium cæterorum alterabilium, & ſalubrium in nobis; qui etiam in nobis fuit, ante corporis organizationem, ope huius caloris factam; & ante Animæ deductionem: Quocirca licet calor naturalis media natura ſit inter Animam, & inter corpus, cum hæc duo vniat: attamen à Medico factiuo non ita conſideratur, ſed vt primus motor corporis humani ſalubris, & inſalubris, ac neutri eſt. Ac ita eſt primum agens naturale in nobis, quod nos ſanos naturaliter conſeruat, & nos ægros ſanat. Et licet calor naturalis agat vt Animæ inſtrumentum, & vt Animæ ſubordinatus, non tamen ita à Medico operatiuo conſideratur; ſed eo modo iam enarrato.

CAPVT XIX.

C

Calidum innatum quid ſit, ex Cremonino.

Calidum innatum quid ſit ex Cremonini ſententia.

VT vero huius naturæ, quæ in Arte Medica per ſe naturaliter & ſalubriter corpus noſtrum regit, integram adipiſcamur cognitionem; calidi innati exactam acquirere deuincimur doctrinam, per omne genus cauſarum; Primo itaque ipſius calidi formalem explorare enitar cauſam: quærens quid ſit calidum innatum, ſeu inſitum, vel calor naturalis. Verum vt laconicè huic inſtituto ſatisfaciam; eam relinquam diſputationem, An calidum innatum æthereum ſit, nec ne; cum Fernelij opinionem, calorem innatum cæleſtem eſſe tuentem, plurimi eximij ſcriptores ſatis fregerint, qui de innato egerunt calore: Quocirca ſuppoſito, calorem inſitum elementarium eſſe, primo Cæſaris Cremonini Philoſophi, & præceptoris mei ſententiam ponam: Quandoquidem Vir iſte in Apologia dictorum Ariſtotelis de calido innato, aduerſus Galenum, ait, poſtquam c. 2. ſtatuerit, in quocunque mixto, calidum innatum ineſſe, quod mixtum ſimulque alia omnia D ad mixtum gignendum concurrentia continet; ſub ratione tantum ſimilaritatis, quatenus hæc omnia ad homogeneitatem coarctata ſunt, cum calidi naturæ homogenea congregare ſit. ſubinde concludit, calidum innatum in omnibus elementaribus corporibus, eſſe calorem temperamenti: inquiens. *Hactenus habemus in omnibus compoſitis ex elementis eſſe calorem temperamenti; cuius eſt continere temperamentum; quia in ſui eſſe habet ſimilaritatem, & calidi eſt congregare homogenea:* Poſtea verò hanc concluſionem ab eo ſubſtituendam ponendo, inquit. *Accipite modo hanc concluſionem, quòd iſte calor prædictus eſt ille calor, qui dicitur innatus, & ſit concluſionis probatior alis,* quam probationem ita conſtituit. *Illud calidum, à quo prouenit omnibus eſſe, & viuere, & quo alterato, alteratur in omnibus eſſe, & viuere eſt calor innatus, quia iſte calor, qui hæc præſtat, debet à primordio generationis ineſſe quibuſcunque vſque ad illorum deſtructionem. Sit minor talis; ſed illud calidum, à quo omnia talia proueniunt, nihil aliud eſt, quam calidum temperamenti. Ergo calidum temperamenti eſt calidum innatum.* Reducit verò hoc argumentum, & hunc ſyllogiſmū ad hunc breuiorem ſyllogiſmum. *Illud in quo conſtat eſſe, & viuere verum eſt calidum innatum, ſed ita ſe habet de calido temperamenti. Ergo eſt calidum innatum:* & hunc ait cōmunem eſſe omnibus tum animatis, tum inanimatis, cum pu[t]redo Ariſtot. ſententia, corruptio ſit communis miſtorum, tam animatorum, quam inanimatorum proprij, & natiui caloris. Quocirca ſtatuit calidum innatum eſſe calorem temperamenti calidi, & humidi. Subinde vero cauſam reddit cur in animatis corporibus temperamentum debeat eſſe humidum, exarans *Si calor continet ſimilaritatem miſti, in quo ſunt omnes qualitates, cur potius dicitur in humido, quam in ſicco: Ratio generalis*

ralis

A *ralis eſt hæc. Debet calor temperamenti continere elementa in miſto temperata, hoc præſtare debet potiſſimum ſibi coniungendo illam qualitatem, quæ magis facit ad hanc vnionem elementorum, talis autē eſt humiditas, quia eſt veluti gluten, quo ſeruantur coniuncta illa, quæ ſunt congregata, & eſt ratio terminationis aliorum, quæ de ſe ſunt difficulter terminabilia. Ita dicebat Ariſtoteles, terra ſine humido non poſſet conſtare, ſed oportet illam humido contineri. Quandocunque enim humidum omnino ex illa auferatur, decidet: Cum igitur ex duabus qualitatibus paſſiuis humiditas ſit illa, quæ facit ad terminationem, & continentiam miſti, neceſſarium eſt calidū, quod debet continere illam ſibi aſſociare.* Hoc autem facto, cap. 3. quærit cur in corporibus animatis calido temperamēto humidum iungi debeat temperamentum; inquiens: *In animatis modo habet humidum aliud opus: Iſtud autem opus, vniuerſaliter loquendo, eſt agere ad vitam animati; agit autem ad hoc primo per nutritionem; abolita enim nutritione, actum eſt de vita animati. Quare calidum ad alium vſum ſibi in animatis humidum, adiungit; debet enim fieri conſeruatio animati per nutritionem, Nutritio fit per concoctionem alimenti. Et concoctio alimenti, quæ facit ad nutritionem, eſt præcipuè elixatio, quæ elixatio fit per calidum & humidum & c. Aſſociat igitur ſibi calidum humidum.* Illico vero alio argumento probat calidum

B innatum eſſe calorem temperamenti calidi; & humidi; cum vita in calido, & humido cōſtet tēperamento, depromens *Vita vero dicitur poſita in calido, & humido* & ratio eſt, quia plurimæ, & variæ operationes ad vitam requiruntur; ſicuti etiam ad idem diuerſitas partium pro varijs fungendis muneribus deſideratur: poſtrema vero actio eſt aſſimilatio partibus nutriendis facta per actionem proprij caloris harum partium; ergo calor naturalis humido iungi debet; vt beneficio eius caloris, omnes animati corporis actiones effici poſſint, ad vitam conſeruandam.

CAPVT XX.

Calidum innatum quid ſit ex Caimo.

Calidum innatum quid ſit ex Caimi ſententia.

EX alia vero parte Caimum video, affirmantem calidum innatum eſſe ſubſtantiam aeream, & aqueam mollem, vt mollem; vel ſpiritum, Hippocratis, & Galeni ſententia; ſic exarans: *Ex dictis veram eſſentiam innati calidi colligere poſſumus, dicentes, ipſum nil eſſe aliud, niſi mollem, & aeream, aqueamque ſubſtantiam in*

C *ſemine primum, & ſanguine menſtruo exiſtentem, mox ex ſemine, & ſanguine conflatam, & viuentium corporibus, & partibus omnibus inditam, vt conſtituentem ad vitam excipiendam, vitaque operationem omnem obeundam. Nam ipſa viuentium corpora, & particulæ omnes ex innato calido conſtituuntur, vt conflata ex ſemine, & ſanguine menſtruo, è quibus ſoliſ à primordio conſtant, ſed temporis lapſu ob ſuccedentem exiccationem in partibus, vt ſupra declarauimus, fit adiectio aduentitiæ ſubſtantiæ terreſtris, ac duræ, vt viuentium corpora non includant ſolum innatū calidum, ſed ſubſtantiam etiam differentem, & vitæ parum conſentaneam, illud tamen includant tanquam partem potiorem, eorumque naturæ magis accomodatam.* Vnde dúo conſtituit Caimus; nempe temperamentum calidum, & humidum, ceu partem calidi innati meliorem, ſeu potiſſimam vitæ conſeruandæ inſeruientem, & magis naturę corporeæ accomodatam; atque huius calidi ſubſtantiam aeream & aqueam, vt mollem, vitæ parum conſentaneam, naturæque corporeæ minus accomodatam. Poſtea vero hoc calidum partibus cunctis inſitum eſſe affirmat, cuius proprium eſt molle eſſe; dum inquit. *Hæc eſt natura calidi innati, cuius propria eſt mollities. Vnde Plato eam*

D *vocauit molem teneriorem, quia quo mollior eſt, & humentior, eo ſpirituoſa magis, agente ſemper calido in humidum illudque in tenuem, & vaporoſam ſubſtantiam adigente, præterquam quod ipſum etiam humidum ſuapte natura, eſt ſpiritu refertum, vt de ſeminali dixit Ariſtoteles. Hæc ſpirituoſa ſubſtantia humido primigenio inhærēs, eſt ſpiritus ille inſitus ab auctoribus adeo celebratus, qui partibus omnibus corporis eſt impactus, non vagus, non fluens, ſed permanens, & inhærens. calidumque innatum perficiens.* Quocirca quatenus calidum innatum ab ea ſpirituoſa perficitur ſubſtantia, ideo calidū id inſitum iure ſpirituoſa appellatur ſubſtantia: Ex quo, *Hunc vocat natiuum ſpiritum Galenus quinto de ſimp. med. & hoc nomine calidum innatum inſinuari affirmat, & veluti etiam nomine, ſeminalis ſubſtantiæ, ſimulque aerea cum ſpiritu coniuncta, vt primum nomen potiorem partem calidi inſinuet quo ad nomen ſecundum vero integrum aggregatum tum ex ea ſpirituoſa ſubſtantia, tum ex temperamento emergens vniuerſamque eſſentiam denotet. Ita fit, vt liceat dicere hoc calidum eſſe ſpiritum inſitum. & d molle illa ſubſtantia inſeparabilem, a primordio in ea genitum, aſſidue regeneratum, aſſidueq; regenerandum, a vi calorifica in humidum operante: & præclaram hanc ſobolem, & vitæ tantopere amicam perpetuo producente.* Poſtea vero declarat calidum cordi inſitum, hoc modo. *Ac ratione quidem contenti ſpiritus ipſum dicitur perennē habere motū partim foras, partim intro, partim ad centrum, partim ad circumferentiam, quatenus tamen hic ſpiritus conſideratur vi calorifica imbutus, qui motus proprius eſt cuiusque flammæ in ſua materia hoc ſemper modo commotæ vt docet Gal. in lib. de rigore, ac tremore, & in libro de vſu reſpirationis, &c.*

A

CAPVT XXI.

Cremoninum, & Caimum vtrunque de calidi innati nomine, & eſſentia optimè dixiſſe, ſubſtinetur.

Cremoninum, & Caimum æquè de calidi innati nomine & eſſentia rectè ſenſiſſe ſed differenter; quia Cremoninus vt Philoſophus, & Caimus vt Medicus, calidum innatum conſiderarunt.

AVtores autem iſti eximij, pro eorum dignitate, & ſapientia nullo vnquam encomio ſatis laudati, licet diſſonantes videātur, nihilo minus, (me quidem iudice) de calidi innati nomine, & eſſentia vel nihil, aut parum interſe diſcrepant. Quādo quidem Cremoninus ait calidum innatum eſſe calorem temperamenti elementaris calidi, & humidi: ſed dum inquit *temperamenti* tunc certè vnà cū temperatura calida, & humida includit etiam ſubſtantiam, cui ea inhæreſcit temperatura; cum temperamentum aſſumat, vt accidens in concreto, ſubſtantiæ vinctum, non autem in abſtracto, à ſubſtantia ſeparatum; quia dixiſſet temperaturæ, non autem *temperamenti*; Cum itaque ſtatuerit calidum innatum eſſe calorem temperamenti calidi, & humidi: ergo conſtituit calidum id temperamentum eſſe ſubſtantiale, & ſpirituoſum. Ratio vero cur hoc temperamētum vocauit, eſt, cum nomen, rei eſſentiam denotare debeat, & rei eſſentia nonniſi à rei fine, ſeu vſu deſumatur; ideo nomen calidi innati tantum à calidi ipſius fine, & vſu exhauriri debet; ſed ex Cremonino vſus calidi innati eſt ad vitam conſeruandam, quæ conſeruatio in temperamento calido, & humido conſtat: proinde calidum innatum, temperamentum calidum, & humidum eſſe patet: Vnde vir iſte vt perfectus Philoſophus peroptimè ratus eſt. Caimus vero non modo vt perfectus Philoſophus, verum etiam vt eruditiſſimus Medicus exiſtimauit, calidum innatum ſubſtantiam eſſe ſpirituoſam, mollem, calidam, & humidam, quia etſi primam partem, & potiorem pro vitæ muneribus obeundis, temperamento conſignarit calido, & humido; non tamen à temperamento eo calidum innatum denominare voluit. Verum à ſubſtantia huius calidi innati, à qua id perficitur, Hippocratis decreto, & Galeni confirmatione, calidum hoc appellare dignè cenſuit: Ea propter rectiſſimè Vir iſte de calidi innati nomine, ac eſſentia, indicauit. B C

CAPVT XXII.

Cremonini, & Caimi opinio de calidi innati nomine, & eſſentia conciliatur.

Calidum innatum Animæ primum inſtrumentum.

Calidum innatum primum inſtrumentum naturæ prolificę eſt & formatricis facultatis qui vt elemento ſtellarum reſpōdet ingenitus à Galeno vocatur.

Calidum innatum primogenitum cordi inſitum.

Calidum innatum cunctis partibus inſitum.

Calidum innatum triplex nēpe & ingenitū & primogenitū, & in partib. inſitum in Arte medica relatū non à temperamēto ſed à ſua ſubſtātia nomen & eſſentiam aſſumit De calidi innati nomine, & eſſentia Caimi, & Cremonini opinionis conciliationem eſſi promittitur.

CVm autem vterque iſtorum Autorum, vnus vt ſolum Philoſophus, alter vt Philoſophus, ſimulque Medicus, optimè de calidi innati nomenclatura, & eſſentia arbitratus ſit: Idcirco horum has duas opiniones in vnicam conciliare tentabo ſententiam. Nam calidum innatum ne dum Animæ primum reperitur inſtrumentum, pro vita viuentis corporis tuenda; ſed etiam naturæ prolificæ ſeminis proportione reſpondentis elemento ſtellarum primum eſt inſtrumentum, ante D Animę deductionem, vt quoque ante corporis animandi organizationem, calidum hoc ingenitum iure à Galeno vocatur. Aliud vero quod Animæ primum habetur inſtrumentum, duplex eſt, vel enim cordi inſitum, motuique caloris innati perenniter ab Anima præſtato, etiam operæ mobilitatis eius caloris, à vi colorifica pendentis deſtinatum; & calidum hoc primogenitum dignè nuncupatur, cum ante membra omnia genitum fuerit, immo id ex eo ingenito oboritur calido. Aliud autem calidum eſt cunctis partibus inſitum. Hæc autem tria calida innata omnes corporis viuentis operationes tam in ſpecie, quam in ſingularibus omnibus complent, quatenus inſtrumenta ſubordinata Naturæ, & Animæ ſunt; ſed quoniam Natura, & Anima dum his vtuntur calidis, neceſſario etiam horum calidorum ſubſtātijs ſpirituoſis vtuntur; ergo iſthęc omnia calida ab eorum ſubſtantia ſpirituoſa denominari debent: Quocirca Galenus calidi innati nomenclaturam aſſumpſit, ratione finis huius calidi: cum autem finis calidi ingeniti ſit in corporis animati generatione corpus organizare, ſed cum calor ille, vt facultatis formatricis inſtrumentum, corpus id organizare nequeat, niſi vt ſpiritus calidus, & humidus, ergo calor ille naturalis ab Ariſtotele etiam ſpiritus vocatur elemēto ſtellarum proportionatus: ſic etiam alia duo calida ad vitam corporis animati tuendam cum ſuas efficere nequeant functiones, niſi hæc perfecta ſint ſua ſubſtantia ſpirituoſa: ergo Caimus optimè dixit: Nec tamen à Caimo ipſo niſi parum Cremoninus diſtare videtur: ſi conſideraueris Cremoninum vitam in calido, & humido conſtare temperamento exiſtimaſſe, ad nutritionem, & concoctionem vitæ inſeruientem deſtinato, vt purus Philoſophus: & ſi ad vitam conſeruandam in calido & humido temperamento vita inſit etiam circa perennem calidi cordi inſiti motum ſe habens; quod à Medicis conſiderari debet, non autem à Philoſopho: Eamque ſanè ob cauſam non difficilè mihi erit hos duos

conci-

A conciliare autores: quia idem ſubiecto, re, & ratione, & primario, & ſecundario cenſuerunt; quia Cremoninus dixit duo, vnum enim expreſſit, alterum vero ſupponitur: cum temperamentum calidum, & humidum expreſſerit, in quo huius calidi temperamenti ſubſtantia ſupponitur ſpirituoſa, alioquin vir iſte non bene aſſeruiſſet; Ideo temperamentum calidum, & humidum ſubſtantiale, ſpirituoſum eſſe calidum innatum tatus eſt. Caimus vero quo ad nomen in oppoſitum cenſet, quo ad eſſentiam vero idem iudicat: Quoniam ipſe vult temperamentū calidum, & humidum potiorem habere partem ad vitam tuendam; huius temperamenti vero ſubſtantiam ſpirituoſam minorem poſſidere partem pro vitæ muneribus obeundis: Vnde quo ad eſſentiam hi duo ſcientificè conueniunt ſimul, quia conuertibiliter omne calidum partibus inſitum, eſt etiam ſubſtantia ſpirituoſa naturalis partibus inſita, & omnis ſubſtantia ſpirituoſa naturalis partibus inſita, eſt calidum partibus inſitum: Ideo, & Cremoninus, & Caimus quo ad eſſentiam & ſubiecto, & re, & ratione, & primario, & ſecundario pro vita ſeruanda agendi calidi innati conueniunt. Ideoque tantum quo ad nomenclaturam diſſident: quia Cremoninus calido innato vt Philoſophus nomenclaturā conſtituit, ab eo calido primario ſe habente in actionibus vitæ tuendæ agendis: Caimus vero non à calido eo primario exiſtente eius calidi nomen
B aſſumit, ſed ab eius ſubſtantia ſecundario conſiderata in vita cōſeruanda; Vnde non ab eo, quod primario agit, nomen aſſumit, ſed ab eo, quod cauſa eſt perficiens agens; nam propter vnūquodque tale, & illud magis tale; ſi itaque calidum innatum agit propter eius ſubſtantiam; ergo, ab eius ſubſtantia, non autem ab eo ipſo, denominari debet temperamento.

Cremonini opinio examinatur de calidi innati nomine, & eſſentia.

Caimi opinio conſideratur de calidi innati nomine, & eſſentia.

Cremoninus, & Caimus quo ad calidi innati eſſentiam ſubiecto, re, & ratione, & primario, & ſecundario, conueniunt.

Tamē iſti quo ad modum cōſtituendi nominis, diſſonant.

CAPVT XXIII.

Calidum innatum à Galeno vt ſapientiſſimo Medicinæ profeſſore optimè ab eius ſubſtantia eſſentialiter denominatum eſſe manutenetur.

C QVoniam Philoſophi, & Medici quo ad calidi innati eſſentiam conneniunt: quo ad nomenclaturam vero eius diſtant; cum illi à calido innato, iſti autem, à calidi huius ſubſtantia propria, calido innato nomen impoſuerint. Ideo Gal. 1. aph. 14. ait. *Nam ad qualitatem nomen calidi innati transferentes conantur oſtendere hanc eſſe vehementiorem iis: qui in ætatis vigore conſiſtunt: Verum Hippocrates non ad qualitatem, ſed ad ſubſtantiam refert id nomen*: Proinde ſicuti Philoſophi vt ad ſpeculatiuam incumbentes ſcientiam, de hac nominis impoſitione, benè cenſuerunt: ita quoq; Hippoc. & Galenus quatenus Arti Medicæ operatiuæ ſtudentes, & decreta conſignantes, de eadem re exquiſitè affirmarunt: Vnde niſi perperam ſe geſſerant illi, qui circa hanc rem Galenum carpere auſi ſunt. Quandoquidem licet Galenus etiam vt ſpeculatiuus Philoſophus, innatum
5. de 5. medic. facul. c. 9. conſiderarit calidum, vbi ait illud Animæ primum eſſe inſtrumentum, eique ſubordinatum: Attamen id ſolum pro partis Medicinæ factiuæ tum principalis tum ſpeculatiuæ maiore fecit dilucidatione: Nam ipſe vir præſertim innatum deſumere tenebatur calidum, vt Medicus dogmaticus operatiuus, in eo quòd calidum illud ad Artis Medicæ opus; & finem tantum limitetur, & non aliunde: Ideò cogebatur id aſſumere calidum, vt corporeum, ſenſibile, & ſalubre per ſe: At verò cum calidum hoc quatenus tale eſt, in ſecundo modo dicendi per ſe, & per ſubſtantiam
D calido innato propriam, & ſubijcientem ſolum eius eſſentiam, & vim acquirat; vt cætera etiam accidentia hoc eodem modo per ſe talia ſunt: ergo Galenus à ſubſtantia propria ſubiectiua ſua, innatum denominare debebat calidum, vt corporeum, ſenſibile, & per ſe ſalubre, prout ea ſubſtantia huius calidi perfectiua, conſeruatiua, & reſtauratiua ſit; quia calidi eius perfectio conſeruatio & reſtauratio apud Medicos hoc modo præſtatur.

Verum quia doctrina hæc generalis habetur, ideo hæc ſigillatim calido tum partibus inſito, tum primogenito, tumque ingenito coarctari debet; cum hæc tria calida tantum ab eorum propria ſubſtantia ſpirituoſa perficiantur, conſeruentur, reſtaurentur, & vndique regantur, vt videbis.

Philoſophi, & Medici circa eſſentiam calidi innati conueniunt, circa eius nominis impoſitionē diſcrepant.

Innatum calidum nō à qualitate ſed à ſubſtantia denominatum eſt, ab Hippocrate, & à Galeno, & optimè.

Calidum innatum eſſe ſuum tale accipit à ſua ſubſtantia vt à ſuo ſubiecto, in ſecundo modo dicendi per ſe.

Hæc tria calida innata à ſua propria ſubſtantia ſpirituoſa perficiuntur, cōſeruantur reſtituuntur, & reguntur.

CAPVT

A

CAPVT XXIV.

Calidum partibus inſitum, naturalibus inſeruiens actionibus, ab eius ſubſtantia eſſentialiter denominari debere, oſtenditur.

Calidum partibus complantatum naturalib. actionib. deſeruiens à ſua ſubſtantia denominatur.

Calidum innatum triplex nẽpe ſeminis fecundum, & cordi complantatum primogenitum dictũ, & partibus inſitũ, ab aliquib. mẽbrale vocatum declaratur per eius ſubſtantiã. Sed hic vndiq. membrale dilucidatur.

Calidum innatum membrale omnia eius munera efficit rõne ſuæ ſubſtantiæ tãtum actu calidæ, & viuidæ in Arte medica.

Calidum innatum membrale ſuas actiones efficere poteſt, in Arte medica cõſideratũ, vt corporeum, ſenſibile, & ſalubre per ſe, & vt ſubſtantiale; vnde non eſt qualitas, niſi primario ſubſtantialis qualitas ſit.

Gal. li. de palpitatione c. 6. Gal. 6. apid. cõ. 3. t. 28 & 3. de ſanp. med. fac. c. 6 & c. 9. 6 epi. com 5. com. 5.

CVm autem antea tria innata haberi calida iam ſtatuerim, hoc eſt calidum cunctis partibus inſitum, & membrale quoque à nonnullis vocatum, & primogenitum cordi inſitum, & per ſe mobile: nec non ingenitum ante Animæ ingreſſum exiſtens: Et quia illud primum maximè corporis nutritioni accomodatũ inſpicitur, aliud verò cordi complantatum ante Animam primogenitũ, & Anima ipſa iam deducta, omninò perfectum exactè factum, ſpirituum vitalium, & conſequenter etiam ſpirituum animalium generationi deſeruiens exiſtit; Ingenitum autem ad corporum prolificationem, generationem, ſimulq́ue organizationem incumbit, & vtrunque per- B fectum conſeruatum, & gubernatum ad corporea opera obeunda, niſi eius ſubſtantiæ beneficio cernitur. Ideò in primis à notiori, ab eo calido omnibus partibus inſito, declarando, exordium deſumam; demonſtraboq́ue id, non ab eo ipſo, ſed ab eius propria ſubſtantia nomenclaturã acquirere debere. Quandoquidem ſi ei alimenti alteratio, digeſtio, concoctio, diſtributioq́; adminiſtranda aſſignata fuerit, nec non denique partium nutriendarum aſſimilatio agenda data ſit, quomodo quæſo alimentum ſenſibiliter, & ſalubriter, quo ad Artis Medicę factiuę cognitionem alterare, coquere, diſtribuere, & aſſimilare poteſt, ſine eius ſpirituoſæ ſubſtantię operis, cum ibi calidum partibus inſitum iſthæc ſua præſtare valeat munera, tantùm quatenus corporeum, ſenſibile, & ſalubre ſit per ſe, At vero illud corporeum, & ſenſibile, ſimulq́; ſalubre per ſe eſſe nequit, niſi eius ſubſtantiæ aſſocietur, ergo calidum id tantum eius ſubſtãtiæ annexum his ſuis fungi poteſt officijs. Maior patet ex fundamentis antea allatis, vbi oſtendi in Artis Medicæ parte principali omnia certa eſſe vt corporea ſenſibilia. Minor vero ex ſe clara habetur, quia calidũ innatum vt accidens corporeum eſſe nequit, nec ſenſibile, nec ſalubre, quia tale ſit ob eius ſubſtantiam in ſecundo modo dicendi per ſe; Vnde videmus calida tantum potentialia, ſenſibilia, C & ſenſata ſimul effici non poſſe, niſi per qualitates ſubſtantiales guſtabiles in ſe ea potentialia habentia calida; vt de facultate amara caſtorei iam dixi in ſe calidam poſſidente qualitatem potentialem, quæ ſenſibiliter actu calida ſit in lingua, mediante ea caſtorei amaritudine: Quocirca ſicuti Philoſophus ſpeculatiuus mixtum conſiderat ex quatuor elemẽtorum qualitatibus conflatum, ita Medicus factiuus mixtum recipit, varijs ſubſtantijs elementorum ſenſibilibus refertum, Ea propter mixta omnia vt ſubſtantialia deſumit: Calidum itaque innatum nonniſi ſubſtantiale aſſumit, ac etiam vt ſubſtantiale, & recipere, ac denominare debet; Præterea calidũ innatum actuale eſt, non autem ſolum potentiale, vt conſideratur à Cremonino; ſed vt actuale etiam ſenſibile percipitur, & id tantum vt ſubſtantiale, ergo vt ſubſtantiale appellari debet: Verum quoniam calidum innatum vt ſubſtantiale duplici modo ſe habet, Ideo etiam geminã continet formam ſubſtantialem vt corpus mixtum eſt: Quandoquidem vel vt corpus ſimilare inſpicitur, ac tunc calidum, & humidum eſt: vel vt corpus diſſimilare, & ſic eſt ſuaue, ſeu mitè dulce: & ambabus his formis ſubſtantialibus ita decoratur, vt ſuam completam obtineat naturam corpoream, ſenſibilem, & ſalubrem; ergo illud calidum ab eius ſubſtantia denominari, iuſtũ eſt. D Quomodo amabò ſanitatis tenor ſenſibilis in corpore humano percipi valet, in calidi innati ſuauitate conſtans, niſi ſubſtantiæ calidi huius auxilio? cum dulce id mitè, & ſuaue duntaxat à ſubſtantia terrea euaporabili, pingue, & oleoſa emergat. Eamq́ue ſanè ob cauſam, quia omnibus modis calidum ita acceptum innatum, ſua ſpirituoſa perficitur, & gubernatur ſubſtantia, ad omnia eius poſſidenda munera; ergo id à ſua ſubſtantia perfectiua, & gubernatiua denominationem acquirere debere, æquum eſt. Cæterùm ſicuti calidũ illud dignè à ſua ſubſtantia, ob eius perfectionem, & gubernationem denominari debet; ſic etiam ab eadem appellari, honeſtum eſt, quatenus à ſubſtantia eius, nouo ſemper nutrimento reficienda, ſeu regeneranda, quotidiè conſeruatur, & regitur. Vnde Galenus iure iubet, quòd *virium* calidi inſiti *ſubſtantia* quæ *tum ex ſpiritu, tum ex carnoſa ſpecie, tum ex ſolidis partibus completur, ex ijs quæ ſimilia ſunt, cuſtodienda conueniet;* Quam certè ubrem calidum inſitum ſuis viribus decoratum, nunquam in ſuo eſſe naturali in qualitate, & quantitate conſeruari poteſt, niſi eius ſubſtantiam cuſtodiamus: Ex quo ſcitu dignum eſſe inuenio, quòd quemadmodum tres calidi inſiti ſubſtantiæ ſunt, aereæ, & ſpirituoſæ, nempe ſpiritus, partes ſolidæ, & ſpecies carnoſa, vt etiam dixi cap. 15. quæ ſpecie ſeorſum diſiunctæ ſunt, ita quoque calidum innatum ex tribus proportionatis gigni debeat ſubſtantijs, nimirum ex ſpiritu ſeminis fęcundo, ex ſemine ipſo, & ex ſanguine menſtruo; vt ſicuti ex quodã triangulo illud calidum exoritur; ita etiam in quodam triangulo, his tribus materijs reſpõdere,

Calidi innati mixtum, à Philoſophis ex quatuor elementorum qualitatibus conſideratur; ita à Medicis ex quatuor elemẽtorũ ſubſtantijs accipitur.

Calidum innatum nedum potentiale eſt, ſed etiam actuale, reſpectu eius ſubſtantiæ.

Calidum innatum vt ſubſtantiale duplicem hẽt formã, nẽpe ſimilarẽ, ac diſſimilarẽ: ſimilaris .n. forma eſt temperamẽtum calidũ & humidũ; diſſimilaris vero ẽ ſapor dulcis mitẽ, vel ſuauitas.

Calidi innati dulce mite, & ſuaue à ſubſtãtia terrea, oleoſa, pingue, & euaporabili fit.

Calidũ innatũ omnib. modis acceptum ſua ſpirituoſa ſubſtantia perficitur, & regitur, ad ſuas actiones agendas, & etiam regignitur, ſeu reficitur & deperditur.

11 meth. med. c. 3. & 12. meth. c. 6.

calidum

A calidum id ſuis viribus conſeruetur; vnde quia hic triangulus eſt ſubſtantialis, ergo calidum innatum in eo triangulo conſeruandum à ſua ſubſtantia nuncupationem deſumere cogitur. Nam ſeminis prolifiens ſpiritus materia eſt calidi cordi inſiti, per ſe mobilis, & primo geniti appellati; quod ſpiritus & cordi complantatus vocatur, qui vt ait Gal. cuſtoditur *ex reſpiratione, ac tranſpiratione, & qui ex ſanguineo alitur vapore.* Semen vero eſt, ex quo omnes ſpermaticæ generantur partes ſolidæ quoque appellatæ, quæ manutenentur *ex ſolido nutrimento*. Ex ſanguine vero carnoſa ſpecies emergit, quæ conſeruatur *per eam naturam, quæ in medio humidorum, & ſolidorum corporum eſt*: Quocirca ſicuti variæ ſunt calidi innati ſubſtantiæ, in ſuis virib. cuſtodiédę, ita etiam varia exoptant alimenta, ſibi propria: Ideo quia tres ſunt ſubſtantiæ ſpirituoſæ huius calidi; tria quoq; ſpecie diſtincta quęrunt alimenta, pro eo innato alēdo calido. Neq; deeſt alia ratio, qua oſtendi poſſit, calidum innatum, vt temperamentum humidũ ab eius ſubſtantia nomenclaturam deſumere debere, non aũt ab ipſo calido. Nam ei calido humidũ naturale pingue & oleoſum ſemper iungi tenetur, vt infra oſtendam, ſed illud nec pingue, nec oleoſum conſpici põt, niſi ob eius ſubſtantiam pinguem, & oleoſam; ergo calido innato humidũ naturale, & ori-

11. Meth. c. 3.

Ibidem.

Ibidem.

Calidi innati ſpiritus ſubſtantialiter cuſtoditur, ac reficitur, & ex quibus.

Semẽ eſt ex quo omnes partes ſolidæ, ſeu ſpermaticæ generãtur quæ ex calido conſeruãtur nutrimento.

Ex ſanguine carnoſa ſpecies fit menſtruo.

Calidi innati ſubſtantia ſeu ſpiritus triplex eſt; & ita ſubſtantia in ſuis virib. cuſtodienda tria quærit alimẽta.

B ginale vt ſubſtantiale aſſiduè annexum habetur: quatenus ergo calidi humidũ quotidie ſubſtãtiali alimento reſtaurandum eſt, à ſubſtantia regitur. Quocirca non modo calidum id, vt calidũ ſed etiam vt humidum ſubſtantiale eſt; Ideòq; à ſubſtantia quoq; vt humidum denominari cõgruum eſt. Vnde perpende Medicum calidum inſitum accipere vt ſalubre cuſtodiendum in ſua perfectione, ac ita eſt ſubſtantia, quia per conſeruationem calidi ſubſtantiæ calidum innatũ cuſtoditur; Rõ aũt principalis nunc aſſignari dẽt, cur Philoſophi, & Medici conueniant ſimul quo ad partem principalem calidi innati, pro officijs fungendis, ad vitæ munera obeunda, aſſerentes oẽs illi eam partem potiſſimam temperamentum quidem eſſe: Attamen differunt quo ad nominis calidi innati impoſitionem: Nã ea verq; rõ eſt, quia finis varius, variã quoq; nominis refert acceptionem: cum finis rei eſſentiale nomen, ac & eam eſſentiam tegat: cum itaq; philoſophus nullum externum intendat finem, & non niſi rectam adipiſci cognitionem intelligat demõſtratiuam, abſolutè conſideratam; proinde res oẽs abſolutè à ſua eſſentia formali denominat: Medicus vero in oppoſitum externum habet finem, vt vidiſti: Vnde oĩa vt ſalubria, vel inſalubria pendet: Ideò calidum innatum vt per ſe ſalubre cuſtodiendum, vel vt per accidens inſalubre reſtituendum, recipit: cum aũt illud cuſtodire nequeat, nec reſtituere, niſi prius huius ſubſtantiã

Calidum innatum ſubſtantiale eſt, ratione humidi radicalis pinguis & oleoſi.

Calidi innati humidum radicale ſubſtantiale à ſubſtantia alimentali reſtauratur.

Calidum innatum per conſeruationem ſuæ ſubſtantiæ cuſtoditur.

Ratio cur Philoſophi & medici differant interſe, circa impoſitionem nominis calidi innati; & conueniãt quoad eſſentiã eius.

C ſubiectiuam, perfectiuam, conſeruatiuam, vt reſtauratiuam, ſimulq; gubernatiuã cuſtodiat, vel reſtituat: Proinde non temperamentum, vt primam eſſentiam aſſumit, ſed eius ſubſtantiam deſſumit, vt principalem partem ſalubrem, vel inſalubrem cuſtodiendam, vel reſtituẽdam; qua cuſtodita, aut reſtituta, neceſſario quoq; temperamentum ſuum cuſtoditur, vel reſtituitur: Ideòq; rectè Gal. vt Medicus, à ſubſtantia, tanquam à prima parte ſalubre, vel inſalubre, modo narrato, calidum innatum denominauit: ſed video aliquem obijcientem, quia & temperamentũ, & ſubſtantiã calidi innati principalem conſtitui partem, à Medico receptam vt ſalubrem, & inſalubrem, alioquin ad Medicum non pertineret. Cui reſpondeo, vtranq; calidi innati partẽ exactiorem eſſe vt ſalubrem, vel inſalubrem, aut principalẽ, nã reſpectu diuerſorum vtraq; pars potior eſſe valet: quia temperamentum potiſſimum eſt ſalubre, vel inſalubre, ad vitæ ſalubris, aut inſalubris corporea oĩa præſtanda beneficia. Temperamenti verò huius ſubſtantia meliorem, & potiſſimam ſe haber, vt ſalubris, vel inſalubris quo ad cuſtodiam, vel reſtitutionem huius calidi factam, ſeu efficiendam, prius ea ſubſtantia cuſtodita, vel reſtituta, vt ſubiectiua, perfectiua, cõſeruatiua, reſtauratiua, & gubernatiua calidi innati: quoniam neq; aer ambiens temperamentum

Obiectio.

Reſponſio.

D ſalubre, vel inſalubre in nobis introducere valet: quin prius ſubſtãtiam ipſam calidi innati alteret, atq; tranſmutet, & ita prius eã alterando, ſeu tranſmutando ſubſtantiam, etiã ſecundario calidum innatum temperamentum alterat, nec non tranſmutat. Idcirco in eo quòd ea ſubſtantia illud regit temperamentum, tum in id cuſtodiendo, tum reſtituendo, ſecùndum virium robur, vt potiſſima virium calidi innati ſubſtantia: ergo ſummo iure ex parte ipſius ſubſtantiæ calidum innatum denominari debet.

C A P V T XXV.

Calidum cordi inſitum per ſe mobile, primario vitalibus; ſecundariòque animalibus accommodatum actionibus, à ſua ſubſtantia eſſentialiter appellari debere, oſtenditur.

SEcundum aũt calidum propoſitũ, à me primogenitũ iure vocatum, cũ ante perfectã corporis organizationẽ, id facultati formatrici ſeu organizatrici iunctũ, genitũ fuerit; atq; ante Animæ aduentum conflatũ ſit; Anima vero introducta, illud ſuã poſtremã perfectã acquiſiuit eſſentiam. Hoc aũt, ceu ſpiritus cordi inſitus ſua natura aſſiduè mobilè eſt, & ſua ſpõte intro, & foras, ſurſum, ac deorſum, & his duob. motib. inuicẽ cõtrarijs calidũ id primũ agẽs eſt, in nobis corporeũ, ſenſibile, & ſalubre; *cum oĩa corporea opera tri-*

Calidum primogenitum cordi inſitum qui idẽ ſpiritus eſt ſua ſponte ſemper mobilis intro, & foras; vt primum agẽs corporeum ſenſibile, & ſalubre.

Gal. 6. epid. c. 5. cont. 1.

*buit Hip,*vt inſ.videbis: Ex ijs aũt duob. motib.vnus,perẽnis cõſurgit motus reflexiuus,proportione reſpondens motui perenni circulari ſtellarũ;Nã ſicuti totus hic,ſimplici,aſſiduo,circulati motu,magnus regitur mũdus: ſic ẽt eo calidi cordi inſiti motu perẽni reflexiuo ſua vi calorifica vigente,paruus hic humanus gubernatur mũdus,miehrocoſmus nũcupatus;pro vt in eo ſpiritu ſit quædã natura mobilis proportione reſpõdens elemẽto mobili ſtellarũ,nõ autem vt ęthereus nec lucidus:Proinde tandiu viuimus,agimus, & cõſeruamur,quãdiu tñ calidũ illud mouetur; Illico.n.eo motu ceſſante,vita quoq; noſtra neceſſario terminatur:quẽadmodum ẽt vita incipit, corpore iã optimè organizato,& Anima iam ingreſſa,quãdo calidum recenſitum,vt primus motor corporeus omniũ actioonm corporeatſi,moueri incipit: Cauſa verò cur motus ipſe nõ motu circulari,ſed reflexiuo motu ſe habeat,eſt,quia tñ corpora cęleſtia contratio carentia,& incorruptibilia motu ſimplici circulari mouentur:cætera vero corruptibilia perenni motu mobilia motu reflexiuo,ex duobus motibus,cõpoſito mouẽtur.Quocirca illud calidũ mobile,primus quidẽ motor corporeus in corde exiſtit,qui vice motus circularis perpetui cęli reflexiuũ, & rectũ,toto vitæ hominis periodo,& perennẽ poſſidet motũ. Eamq; ſanè ob cauſã iure merito Hipp.& Gal. teſtati ſunt,huius ſubſtantialis calidi eſſentiã mobilitatẽ perennem quidẽ ac ſucceſſiuam eſſe reflexiuã;ideo calidum id nonniſi ſpiritum eſſe,vt alibi ẽt dixit,qui *prima ſua ratione,ſpõte mouetur: atq; hoc potiſſimũ ad actiones indiget.* Proinde eius eſſentia tantum in eſſe ſucceſſiuo,& perdurante illius motus introſpicitur: At vero quoniã calidum illud mobile ad eius perennem agendũ motũ non ſufficit,cum requiratur motor eius, qui duplex eſt, ſicuti calidum illud inſtrumentũ primum ſubordinatum eſſe põt,& Naturę,& Animæ,vt ſuo loco oſtendam:ſed eò,quia illi duo motores ad philoſophum naturalem ſua ſpeculatione pertinent,ſicuti etiam Gal.vt philoſophus talis faſſus eſt,calidum innatũ Animæ inſtrumentum eſſe;Cum itaq; Gal.calidum inſitũ vt Medicus operatiuus;qui Philoſopho naturali credere debet,vt Auicennas cognouit, deſumpſerit; idcirco ait;*calorem autem non acquiſitum,neq. animalis generatione poſteriorẽ , verũ ipſum primũ,primogenitum,& inſitum. Ac Natura ſanè,& Anima,nihil aliud q̃ hic exiſtit. Quare ſi ſubſtantiam per ſe mobilem & ſemper mobilẽ ipſum intelligas,haud errabis.* Cum ibi Gal. Animam vt primum motorẽ incorporeum ſpeculabilem,& eum calorẽ viuum & animatũ mouentem ſuppoſuit; ſimiliter ẽt ſuppoſuit Naturam, tanquam noſtræ creationis autorem, & gubernatorem primum corporeum ex Hipp.decreto, quæ non niſi calidum innatum eſt,ſpirituoſum, vt ẽt Ariſto.faſſus eſt: quatenus in ſpiritu ſeminum ſęcundo quædã inſit natura proportione reſpondens elemento ſtellarũ,quæ poſtea in ſpiritu cordi inſito manet,& ne ocioſa ſit,ſemper in eo ſpiritu reſidet,qui mobilis eſt ſua vi calorifica:non tamen eum mouet ſpiritum,cum ſola ſatis ſit Anima ad eum mouẽdum ſpiritum,ſed Natura ipſa viget ad ſemen prolificum diſpoſitiuè reddendum : Quapropter Gal.ex Hipp.decreto cõſtituit calidum illud cordi inſitum declaratum,ad omnia corporea opera agenda,& id ait ſubſtantiam eſſe ſua ſponte mobilem halituoſam,calidam,& humidam,tanquam primum agens corporeum,ſeu primum autorem,vel motorem corporeũm ſenſibilem, & ſalubrem per ſe;Cum calidũ hoc iſthæc omnia corporea opera præſtare non poſſit,niſi eius ſubſtantiæ ope,vt ſigillatim demonſtrare conabor. Ergo iure merito calidi huius inſiti nomẽ imponendum eſt, ex parte ſuæ ſubſtantiæ , quæ nedum calidum illud, in his corporeis operationibus adminiſtrandis,perficit,verum etiam regit,conſeruat, & in ſuo viuido robore manutenet, & reſtaurat,Quandoquidẽ ſi ſpiritus ille ſua vi calorifica mobilis eſt,non quidẽ vt accidens per ſe, & ſemper mobilis cõſpicitur,ſed vt ſubſtantia: Cũ accidentis eſſentia ſit,ſubſtantię inhęrere, vnde accidens nunq̃ mobile eſt nec moueri põt,ni ratione eius ſubſtantię ſubiectiuæ,& perfectiuæ mobilis p ſe;ſi ergo calidũ illud vt tẽperamentũ calidũ,& humidũ, q̃ accidẽs eſt mobile inſpicitur, non quidem mobile eſſe valet,nec actu moueri,niſi pro vt eius ſubſtantia ſpirituoſa,& halituoſa ſua natura , & primo primitate eſſentiali mobilis ſit,ergo à ſua ſubſtantia calidũ id denominari debet . Neq; huic inſtituto obijcere poteris,inquiẽs,ſpiritus cordi inſitus mobilis eſt,ob caloris eius vim actualẽ calorificã , ergo ab ea vi calorifica calidũ hoc ſuã apprehendere debet nomenclaturã;qa reſpõdeo calidũ id denominari debere,ex parte illius q̃ ſua eſſentia mobilis eſt, & q̃ corporeũ,ſenſibile,& ſalubre eſt:nõ aũt ex parte cauſę efficiẽtis illius mobilitatis,ergo patet noſtrũ conſtitutũ veriſſimũ eſſe. Præterea,cũ in eo motu reflexiuo, ad vitæ munera aſſiduè obtinẽda,ſpiritus ille ſurſũ attollatur,tũ ad ſemper genitas expellendas fuligines, tum ad frigidum, & nouum recipiẽdum aerem,tanq̃ eius pabulum,dum ſubinde deorſum accedit,intro aũt moueatur ad eum recipiendum, & attrahendum pabulum ad eius principium in cordis profundo reſidẽs;Proinde ſi ſpiritus ille ſubſtãtiã à ſe diſſimilẽ,& ſibi inimicã, nẽpe fuligines reijcit, aliã vero ſubſtantiã ſibi ſimilem potentia,ceu eius nutrimentum recipit,nõ quidem vt tẽperamentũ calidũ ſubſtantiale iſthæc facit munera;ſed quatenus ſubſtãtia ſpirituoſa aerea calida & humida,vt mobilis per ſe habetur ; ergo calidũ illud tñ ex parte ſuę ſubſtãtię nomẽ acquirere,honeſtũ eſt. Inſuper ſpiritus ille inſitus à Gal. vocatus, eſſentia quidẽ eſt facultatis vitalis, cũ ſit viriũ vitaliũ ſubſtantia ſecundũ plures,& maximos Medicos Antiquiores,vt ait Gal. quoniam ſpiritus ille , vt calidum primogenitum cordi complantatum.à cordis ſubſtãtia per arteriarum tunicas eius vim pulſificam,& vitalem ſimul,influentem tranſmittit,concurrente quoq; ſpiritu vitali per arteriarum ſinum,tanquam corporea mole,qui ſpiritus vitalis , beneficio illius calidi cordi inſiti

hali-

Margin notes (left):

Et l. 3. de victus ratione p. 307. Calidum id ſuo motu perenni reflexiuo proportione reſpõdet elemẽto mobili circulari ſtellarum.

Calidum id ſua natura mobile ſubſtantia eſt. Ergo calidũ id ab eius ſubſtantia, nõ autem à qualitate denominari debet.

Obiectio.

Solutio.

Calidum cordi complantatũ in ſuo motu duo facit.

Ratione ſubſtãtiæ.

Ergo à ſua ſubſtantia denominari debet.

5. De ſimp. me. fac. c. 9.

Margin notes (right):

A

Hipp. 1. de victus ratione & Foeſ. à p. 301. vſq; ad 312 Hip. lib. de corde in Foeſ incipiente p. 268. & 269. & Gal. l. de palpita. c. 6. & de vſu pulſuũ c. 2. & c. 3. & 6. epid. com. 4. tex. 25.

Lib. 3. de victus ratione citato p. 306. & 307. Lib. de palpitatione, tremore, conuulſione & rigore c. 6.

B

5. De ſimp. med. facul c. 9.

Lib. de palpitatione c. 6. Lib. 1. ſ. 1. c. de elementis in principio capitis. & c. de complexionibus.

9 De dec. Hip. & 6. epid. com. 5. text. 5. 2. de gen. Animal. c. 3.

C

9. De dec. Hipp. ca. 3. & 6. epid. com. 5. tex. 5.

D

Lib. de palpitatione c. 6.

6. Epid. com. 3 text. 18. & 5. de ſim. me. fac. c. 6. & c. 9.

Digitized by Google

A haliтuoſi, & vaporoſi,& aeris comiſtione exoritur. Verum calidum hoc iſthæc omnia vitalia adminiſtrat opera,in eo quòd ſolum ſubſtantia ſit ſpirituoſa,aerea,calida,& humida,& ſuauis,ſimulq; halituoſa,quatenus ſemper ſua ſponte mobilis eſt,vt clarè cõſpicitur abſq; huius rei probatione,ergo nomenclatura iſtius calidi inſiti,ex parte eius ſubſtantiæ imponenda venit,nõ aũt ex parte temperamenti. Vlterius cor ſecundũ ſyſtolẽ,ac diaſtolem aſſiduè mouetur per eos duos calidi cordi implantati motus,in vnum reflexiuum conſpirantes motum: Quã certè ob rẽ ſicuti illi duo calidi motus frequentes,vel rari,aut celeres,ſeu tardi ſe habẽt;ſic proportionatè cordis ſyſtoles,ac diaſtoles neceſſario eſſe debent. At vero calidum id cordi ſyſtole,& diaſtole conducit,pro vt ſubſtantia ſit allata mobilis,ideo calidum illud non à temperamento,ſed à ſua ſubſtãtia,eius nomen recipere debet. Poſtremo calidum illud animales iuuat facultates,dum ex ſpiritu vitali,ab eo calido producto,ſimulq; cum aere inſpirato cõmiſto,ſpiritus gignũtur animales, in cerebri ventriculis, qui inſtrumentum oĩum animalium exiſtunt facultatum:ſed calidum id non niſi,vt ſubſtantia recenſita mobilis,& vaporoſa his ſpiritibus inſeruire poteſt animalibus, vitalem gignendo ſpiritum:ergo calidum hoc per eius ſubſtantiam dignè à Galeno denominatum eſt,non autem per eius temperamentum ex Hippocratis decreto.

Calidum cordi inſitum ratione ſubſtãtiæ iuuat animales facultates,ergo à ſua ſubſtantia denominari debet.

Aph.14.

B

C A P V T XXVI.

Calidum cordi complantatum,tanquam caloris fons communis omnibus cæteris partibus accommodatus,influentem gignens calorem, à ſua ſubſtantia dignè eſſentialiter denominatur: non autem à ſuo temperamento.

QVoniam huius calidi cordi inſiti,primogeniti appellati,alia duo habemus munera,ex parte ſui ſubſtantiæ;idcirco demonſtrare tentabo,calidum id ex parte eius ſubſtantiæ ẽt nomenclaturam accipere debere,quo ad hæc duo officia eius calidi inſiti,ab eius ſubſtantia, adminiſtrata: Ideoq; de vno munere hoc in capite loquar,de alio vero agam munere,capite ſequenti. Penultimum itaq; huius calidi emolumentum eſt;cum illud calidũ,& caloris principium, & fons, ſeu foculare,vel calor communis,aut caloris influentis exordium exiſtat: Principium.n. caloris naturalis conſ picitur ab Hipp. vt caloris fons. Pariter Gal. illud caloris fontẽ,principium,foculareq; primogeniti,ſimulq; ingeniti caloris eſſe ſtatuit a quo aſſiduè ſpiritus qui ſubſtantia eſt eius,nõ vt calor proprius membralis cordis,verum vt cõis conducens cęteris omnib. totius corporis partibus,effluit,quatenus halituoſa,ſeu vaporoſa ſubſtantia tenuis,ſuauis, mitèq; dulcis, & oleoſa effluens eſt: etiam à vitali ſpiritu diſtincta:pro ut tutor eſt,ac propugnaculũ fouens cęteras oẽs noſtri corporis partes:ac in eo quòd principium ſit in generatione,& cõſeruatione: Ea propter à corde cum ſpiritus ille perpetuo effluat,& potiſſimum per arterias, & per venas, nec non per ſpacia vacua: *corpus.n.totum conſpirabile,& confluxile eſt*, ad totumq; corpus influat, Ideo iure merito à Gal. calor influẽs appellatur:qui ita perpetuo exinde extra corpus per ambitũ,ſimulq; halitum totius corporis effluit:ac etiã per pores patentes,ac venulas ſenſibiliſſimas egreditur: Nam *ſicuti in continuo motu flamma,& in modum fluuij alia alijs ſuccedit,& ita calor cõtinuo à corde, ad venas, &c. effluit*. Cur aũt calor influens ipſe à Deo, & Natura factus fuerit, ratio aſſignanda venit;Nam continuè calidũ cunctis partib. inſitum,membrale,& complexionale ẽt ab aliquib. vocatum exiccatur,& cõſumitur:tũ eo,ꝙ eius ſubſtantia ſemper è corpore effluit,tum ob actiones,quæ fiunt à membris omnibus,quia in his actionib. calor agendo repatitur; hinc ẽt cõſumitur: tum etiam quoniam ab iniurijs extinguitur; Ideoq; Dei, & Naturæ Dei Miniſtræ ſumma prouidentia calor iſte influens ab eo caloris cordis fonte,& foculare emergens conſtitutus eſt, tanq̃ tutor,& propugnaculum omnib. offenſionib. noſtri corporis oppoſitum;ne calidũ id mẽbris omnib. complantatum vllo modo deficiat: immo vt illud aſſiduè in ſuo robore, & actuale viuidũ ſuiſq; validis virib. decoratum,ad eius vſum egregiè aſſequẽdum paratiſſimũ ſemper eſſet,datum fuit quòd à ſibi ſimile,nẽpe ab eo calore influente,eius actualis viuiditas perennis,& robur ſemper manuteneretur. Hinc ait Hipp. ſanguinẽ venarũ cęterorum aliorum humorum calidiſſimum eſſe ob ſpirituum calidiſſimorum comiſtionem: Attamen in arterijs maiorẽ,ac intẽſiorem influentem adeſſe calorẽ,quã in venis; Vnde in ſanguine venarum longè minor influens inuenitur calor: in ſanguine autem arteriarum maior. Calidũ itaq; cordi inſitum mobile,primo ſe ipſum tuẽdo aſſidua aeris frigidi,& ſanguinei vaporis receptione,ac vitaliũ ſpirituũ generatione,vt antea dictũ eſt. Ita vero viuidũ,ac in ſuo robore cõſeruarũ ſubinde influentẽ traſmittit calorẽ cunctis reliquis mẽbris:ad oĩum mẽbrorũ inſitũ calidũ iuuandũ,fouendũ,cõſeruandũq; in ſuo eſſe actuali viuido,& viribus refecto,vt oẽs horum membrorum noſtri corporis actiones, & functiones exactè adminiſtrari poſſint,ſed magna dubitãdi hic occaſio cõſurgit, quia influẽs calor ne dum à corde,verum ẽt ab hepate gigni põt,ex aliquorum opinione; Cui reſpondeo in iecinore nullum influentem gigni poſſe calorem; cum ſpiritus in ſanguine venarum reſidens

C

Lib. de carnib. pag. 209.

5 de vſu partiũ c.7.& 6. epid cõ. 4. cont. 24. & 5. de loc. aff. c. 1.

De vſu pulſuum c.1.& c.3.

De anotõmia viuorũ f.45 lit. O.

Lib. Gal. attrib. de vtilitate reſp. p. f. 62. F.

Lib de palpit. c 6.

Lib. Gal. attributo de vtilitate reſpirat ſp. f. 62. F.

D

Lib. de vſu pul. c.2. & c. 3. & 6. epid com. 4. tex. 25.

Lib. de carnib. 208. & 209.

* Lib. Gal. attributo de ren. affec. dig. & med. c.4.

Calidum cordi inſitum caloris innati principium eſt fõs, & foculare cõe & accõmodatũ alijs fouẽdis partib. ob eius ſubſtantiam ideo à ſua ſubſtantia denominandũ eſt.

L. de vſu pulſuum c.2.

3 de ſan. tuẽda, c.3. & com 7. aph.50 & 12. meth med. c.5.

5 de ſimpl. med. fac. c 9.

Calor influens à corde emanat Calidi influentis cauſa finalis.

Lib. 1. de morb p. 445. & 448.

Sanguis cęterorum humorum calidiſſimus actuali caliditate

Dubium. Solutio.

In hepate nullus naturalis calor emergit, ſed tantum in corde vitalis oritur ſpiritus.

Hepar effectiuè calorē aliis mēbris inſitum viuidum quidem non reddit, cum ſecundū calorem influentem non gignat obiectio.

Cum videatur hepar calorē influentem pariere ſpiritum naturalē producēdo.

Ex Galeni autoritate ſolutio quia hepar nullo modo generat ſpiritum naturalem c. ſed alios ſpiritus ſanguine alendo fouet. & auget nutrimentaliter tantum.

Quare hepar ita calorem cæteris membris complātatum vi nutrimentali nutriendo iuuat, ac fouet.

Naturalis ſpiritus nec in hepate, nec in venis datur; hinc nec etiam calor influens ab hepate habetur.

Virium calidi innati ſubſtantia triplex tanquam ſubſtantię regiuntur, & conſeruantur ergo ratione ſubſtantię etiam denominari debet.

Obiectio Hipp autoritas. Galeni autoritas.

Solutio.

A tantum à corde pēdeat; Proinde facultas vitalis, ſimulq; pulſatilis valida calidi cordi implātati, cuiuſcunq; noſtræ operationis rectè adminiſtrandæ permittēs eſt. Potiſſimū vero venæ ſectionē permittit; at eo calido debili reddito, ne dum ſanguis mittendus, verum nec etiam vlla naturæ operatio proba efficei valet. Quo Gal. depromit calore innato debili reddito per ſanguinis profluuium, tunc fieri, vt ſibi, neq; cōcoqui valent, neq; in ſanguinem diſtribui, ob ſpiritus euacuatos vnà cū ſanguine è venis egreſſo. Neq; mihi objicias ſi aſſeruetis Gal. ſpiritū naturalē ab hepare genitum concediſſe, ſicuti ſpiritū vitalem à corde productum, necnon ſpiritū animalem in cerebro ortum Verum vbi ſpiritus eſt, ibi calor ēt eſt. Si ergo datur ſpiritus vnà cū ſanguine ab hepate proditus, & ſanguis in venas influat, neceſſario quoq; naturalis is ſpiritus, & calor vnà cum ſanguine influit. Vnde datur calor influens hepatis proprius Gal. n. ait. *Si aliquis ſpiritus naturalis eſt, hic in hepate, aut venis generatur.* Quandoquidem ibi Gal. non de generatione ſpiritus verba ſcripris mandat, in hepate, ſeu venis celebrata; immò tantū de nutritione ſanguinis, & de auctione per nutritionem à ſanguine facta; hinc de ſpiritu naturali intendit aſſeuerare, qui per modum nutritionis, & auctionis ſpirituū vitalium, & animalium à ſanguinis tenuiori parte alimentali gignitur; non autem de generatione ſpiritus ſimpliciter ab hepate facta per modum generationis dixit; Nam vt Valleſius ait: *Neque aliquis ſpiritus in hepate generatur, quod humorū tantūmodo eſt officina.* B Præterea etiam inquit. *Quoniam monſtratū eſt c. 12. huius lib. 2. hepar nihil aliud habere præcipuum, quàm generationem alimenti omnium membrorū, & diſpenſationem per propria inſtrumenta, quæ ab illo oriuntur,* nempe per venas; Deniq; vero ait. *Eſt igitur aliquis ſpiritus naturalis, qui tamen neq; in venis, neq; in hepate fit. Nā ad illorum actiones nulla rōne neceſſarius eſt: ſed quā Gal. dixerit verè ſi aliquis ſpiritus naturalis eſt hic in hepate aut venis generatur. Quoniā ille diſputabat de naturali* - *i, quæ conſeruat indiuiduum hominem & propterea de nutriente, aut agente ſpiritu nō de generante.* Vnde reuera naturalis ſpiritus actu, nec in hepate, nec in venis vllus reperitur; hinc nec etiā calor influens in venis ab hepate genitus habetur. Verum tñ in ſanguine, ceu in nutrimēto oīum partium vis paſſiua, ac materialis potentia eſt, vt ſicuti à calore cordi inſito pro ſuo alimento aſſumitur ita etiam reliquarum partium calor innatus, ac ijs partibus cōplantatus pro ſuo alimento accipiatur, ac eodem modo nutrimentaliter, viuidè, ac in ſuo robore conſeruetur. Nam, vt dictum eſt, a vi paſſiua alimentali quidem ea triplex virium ſubſtantia in ſuo robore conſeruari debet, nimirū corpora oīa ſolida, ſpecies, carnoſa, & ſpiritus, qui vtiq; caloris innati ſubſtantia eſt; licet partib. tantum ſolidis principaliter inſit: & hoc modo alimentaliter is caloe conſeruatur. Quocirca licet hepar calore influente careat; nihilominus alimento ſpiritib. fouēdis, nutriendis, ac nutritione augendis omninò proportionato calorē omnib. membris inſitū fouet, nutrit, & auget, ex quo etiam calorem cordis quidem influentē iuuat, ac fouet. C Neq; objicias inquiens Hipp. lib. de alim. pag. 362. ex Foeſ. dixiſſe *Venarum origo tanquam radix hepar eſt, & arteriarum cor. Ex his per oīa ſanguis, & ſpiritus peruagatur, calorq; per hæc permanet.* Quod cōfirmando Gal. 6. de dec. Hipp. c. 9. ait *ſanguinem è iecore ait, ſpiritum è corde ex vtriſq; calorē euagari, ac promanare,* quia nec per hoc hepar calorem influentem habere cōcluditur. Nam, etſi calor à iecinore ſemper fluat, non tñ ſpiritum gignit, vt omnib. doctis Medicis patet, cū hepar facultate influente, ſpiritumq; gignēre, careat. At ex ſanguine in hepate genito, à iecinore pro ſuo alimento retento calor quidem oritur, qui ad partes hepati vicinas ſemper extenditur. Poſtea verò ſanguis hepati ſupernacaneus ab aliis partib. per venas attractus vt Gal. non aūt ab hepatis venarū tunicis ad eas partes tranſmiſſus ſpiritum, calorem, & vires alendo procreat. Quocirca tñ ab eo calido cordi implantato influens calor oboritur Hipp. & Gal. ſnīa. Verum Ariſt. quoq; hanc faſſus eſt veritatem, qui aſſerit caloris innati principium cor eſſe, & communis plurib. alijs partib. accomodati: aut cordi proportionale neceſſarium eſſe in omnib. animatis, tum ſtirpibus D tum animalibus: tametſi ipſe voluerit à corde ēt motū, & ſenſum, ſimulq; principes functiones exoriri, quod falſum eſt, vt Gal. ex Plat. ſnīa ratus eſt. Nam reuera principes facultates à cerebro emergere clarè conſpicitur: ſimiliter ſenſum, ac motum per neruos à cerebro fieri patet: & ob influentem virtutem motricem ſeu facultatem motum effici, manifeſtum eſt: Iraſcibilis vero, pulſatilis, & vitalis in corde reperitur facultas: ſicuti concupiſcibilis in hepate reſidet facultas, ve iſti Autores rectè arbitrati ſunt. Cæterum à calido cordi inſito effluente, trib. modis influit caloe influens, vt Hippoc. ſtatuit, & ad alia viuida, ac robore decorata manutenenda accedunt membra; ac ita omnib. corporeis, ſimulq; animaſticis confert virtutib. atq; actionibus: cum ſcriptum reliquerit. *In hoc autem triplex ignis circuitus,* ignis. n. quo ad actiuitatem calidi cordi cōplātati, calidum illud inſitum ab Antiquis metaphoricè nuncupatum eſt: *fecit in ſe inuicē intro, & foras tendentes; Alios quidem ad humorum cauitates* nempe ad ſinum tum arteriarum, tum venarum, *Lunæ facultate,* nam vt ex hoc Hippocratis loco aduertit Ariſtot. 2. de gener. Animal. cap. 3. calidum innatum quaſi diuinum vt Hippoc. ait libro de carnibus 256. in Foeſio, & proportione elemento ſtellarum mobili reſpondeat: & tum Luna humores regat. Ideo ait Hippocr. calorem influentem à calido cordis effluente proficiſcentem etiam ſpirituum vitalium generatione ad ſanguinem arteriarum, & venarum peruenire *Lunæ facultatē:* Poſtea vero alios duos calidi cordi inſiti ſtatuit circuitus, dum ait: *alios vero ad exteriorem ſuperficiem ad ambientem conſiſtentiā ſydereum facultate:* Declaratis autem his extremis circuitibus, alios deinde ponit circuitus medios

Calor naturalis cordi inſitus ex Ariſt. mente ēt caloris fons eſt cæteris partib. accōmodatus ob eius ſubſtantiā ergo à ſua ſubſtantia ēt Ariſt. ſententia & denominandus nō à ſua qualitate Calidi innati cordi inſiti elemento ſtellarū proportionati triplex eſt circuitus ex Hip.

Lib. Gal. attributo de cer. aff. dignoſ. & medicatione. c. 4.

Cum. 4. aph. 17.

12. meth. c. 8.

Ibidem.

Lib. 2. cont. c. 17. Ibidem. Ibidem.

6. de dec. Hippoc. c. 9.

2. de part. Animal. c. 3. & lib. de reſpiratione c. 2.

Gal. 1. de dec. Hip. c. 9. & 3. de loc. aff. c. 4. & 1. de fac. nat. ca. 6. & Plato in timeo.

Lib. 1. de vict. ratio. p. 307.

Ibidem 307.

A dios ab eo appellatos, inquiens *Medios autem intro, & foras tendẽtes calidiſſimum ignem continentes*: Medicos enim motus appellat eos duos ſpiritus, & calidi cordi complantati motus rectos ſurſum, ac deorſum tẽdentes, ex quibus motus ille narratus perpetuus cõſurgit regreſſiuus, qui ob calidiſſimam vim eius, cum ſemper mobilis ſit, ideo perpetuo ab anima mouetur, *qui cũctis dominatur, omninoque ſecundum naturam moderantur ſine ſtrepitu, ſine viſu, ſineque tactu patente* mouetur. *In quo animus* nempe facultas animoſa etiam facultas iraſcibilis vocata ineſt. Inſuper *Mens, prudentia. motus, ſenſus, ſomnus, & vigilia* ab eo calido cordi inſito mobile pendent; non tamẽ perfectiuè organicè, ſed diſpoſitiuè ſeu vitaliter, cum illud calidum omnia corporea efficiat opera ſalubria, vel inſalubria, Hinc facultatis cuiuslibet Animæ inſtrumentũ perficit: ac ita ea inſtrumenta ſeu organa perficiendo, omnia animaſtica diſponit opera: Vnde quia mediante ſpiritu vitali ex eo genito, ſpiritus animales producendo, organum Menti, prudentię, motui, ſenſui, ſomno, & vigiliæ conducens perficit, ideo quoque organum id perficiendo omnia hæc animaſtica diſponit, *inſtrumenta* præterea; *imminutio atque permutatio*, ab eo calido cordi implantato exhalabili ſcatent eodem modo diſpoſitiuè, quia maxime à corde ad ventriculum calor influẽs

Ibidem.

Calidum innatum mẽbris omnia vt organa Animæ perficiẽdo, & oẽa animaſtica opera diſponendo; cõs Animæ facultates vt primus motor corporeus iuuatione ſubſtantiæ ergo à ſua ſubſtantia id nominari debet.

B ita labitur; vt Galenus, dicat calorem influentem ad ventriculum in pueris eum adeo copioſum ſua ſubſtantia accedere, vt fomentorum calorem calor ventriculi ſuperet: & ratio eſt, quia, vt aſſerit Ariſt. calor ille cordis innatus ad maiorem Naturæ operationem diffunditur: cum itaque chylificatio in ventriculo celebranda vna ſit ex maioribus naturæ actionibus; proinde dum is calor iuuat chylificationem: & etiam ſanguificationem in hepate faciendam, ad hepar fluendo, vt opus eſt, corporis nutrimentum, incrementumq́; eò modo producit. Si vero non fluit, vt dũ inſuauis eſt, aſper, acer, & mordax, abolita eius ſuauitate, lenitate, cõſequenterq́; euaporoſitate, tunc parua nutritio fit: ideò corporis quoq; imminutio emergit, quia tunc calor non ita vaporoſus eſt, cum ex aſperitate retentio conſurgat, ſicuti ex lenitate fluxilitas ſeu halituoſitas reſultat. Vnde *permutatio* quoque ex ſtatu naturali in ſtatum præter naturalem exoritur. *Hæc omnia in totum gubernat* calor is cordi implantatus mobilis: *& hæc & illa neque vnquam quieſcit*: Quocirca ſtatuit Hippocrates à corde ad omnes corporis partes influentem delabi calorem, ac præſertim ad calidum membris omnibus complantatum conſeruandum, vt exactè vitæ munera ad-

5. de ſimp. med. fac. cap. 6.

Lib. de reſpiratione c. 2.

l. de vict. rat. in. t. 27. in Foeſio pag. 385. De temp. c. 3 & c. 3 & 1 de ſim. eiu. c. 3. & Ariſt. ſect. 3. proll. 22. ibid. 1. de vict. rat. pag. 107.

C miniſtrari poſſint. Verum cum is calor influens, non vt temperamentum vt accidẽs influere poſſit; nec è corpore euaporare, nec à corde exhalare, ſeu effluere valeat, ſed tantum quatenus ſubſtantia aerea parumque aquea, lenis, ſuauis, halituoſa calida, & humida: ergo etiam calor iſte influens, vt influens non à temperamento: ſed ab eius ſubſtantia nomẽclaturam aſſumere cogitur, & id demonſtrabo hoc argumento inſolubili. Omnia. n. eo modo, quo vitæ functionibus cõducunt ſua eſſentia quidditatiua, eodem modo eorum nomen deſumere deuincuntur: At vero calor influens, vt influens à corde ad cętera membra vitę officijs confert ſua eſſentia quidditatiua, quatenus eſt ſubſtantia influens modo narrata, ergo calor influens, vt influens per ſui ſubſtãtiam ſponte influentem denominari debet: Maior patet, quia nomen rei eſſentiam quidditariuam denotat illius rei: quia quæcunque res per ſuam formam eſſentialem nomen recipere debet, vt ait Hippocrates: *nomina namque lege quadam naturæ rei ſunt ſancita*. Minor etiam conſpicua ſe habet, & ſic probatur: Omnia quæ ſua ſubſtantia per ſe influunt, pro vitæ munerib. obeun-

Lib. de Arte p 4

D dis, influunt quatenus ſubſtantiæ ſunt, ſua natura influentes, ſed calor influẽs ſua ſubſtantia per ſe influit, & influendo vitæ, operationes faciendas iuuat: ergo calor influens, vt influens vitæ officijs confert ſua eſſentia per ſe, quatenus ſubſtantia eſt per ſe influẽs: Maior manifeſta habetur: quia accidens quod ſubſiſtere nequit, influens, nec mobile quidem eſſe vllo modo poteſt, ſed tãtum prima ſubſtantia influens, & mobilis eſſe poteſt per ſe: cum ex ſe ſola ſubſiſtere accidentib. valeat; Quam certè ob rem ſi temperamentum caloris influentis influit, non quidem per ſe influit, nec mouetur, nec agit quatenus fluens eſt ad vitæ munera præſtanda: ſed per accidens: nẽpe ratione eius ſubſtantiæ fluentis perfectiuæ, conſeruatiuæ, & reſtauratiuæ; ergo ſola ſubſtantia allata influit per ſe, & agit perficiendo, conſeruando, & reſtaurando viuidum calorem partium membralem in ſuo robore. Quocirca ſi calor influens à partibus externis iterum ad partes internas cõcoctioni deſtinatas, nempe ad ventriculũ, & ad hepar, reuertitur, circa cor, vt in ſomno vſu venit, in quo partes externæ circunferentes à ſuo calore influente deſtitutę ſunt, vt Gal. ait ex Hipp. ſuia, vbi dixit, *ſanguis intro in ſomno refugit* tunc ſanè ſubſtantia ea eſt huius caloris, quæ intro labitur, non aũt temperamentum: Vigilijs vero præſentibus, iterum ſubſtantia ad circunferentes fertur partes. cum Gal. dixerit: *Ratio ſuit Hipp. qui foras tendunt vigilias qui vero intro, ſõnũ conciliunt*: ſed hic dubitatu dignum eſſe introſpicio, cum Gal. exararit: *in ſomno pulſus dormientibus paruus eſt*. Quod totũ in oppoſitũ eſſe deberet, quia dũ calor influẽs iterũ ad cor refugit, tũc validiores pulſus eſſe tenerentur, augmentato cordi eo influente calore: cui reſpondeo eũ influẽtem calorem non ad cor concentrari, ſed circa cor ad ventriculum, & hepar, vbi coctionum duæ officinæ habentur: cum ille calor influens ad has coctiones in ventriculo, & hepate faciendas incumbat, non autem pulſationi calidi cordi inſiti ſtudeat, ideo tunc pulſus paruus habetur: Ideo tunc coctio magna ſe habet; Hinc Gal. ſtatuit *in ſomno cõcoctionem, in vigilijs vero digeſtionẽ effici*: in coctione etenim duplex influẽs adeſt calor in vẽtriculo, & in iecinore: cũ in eis partib. tũ ſuus

3. de cauſ. pulſ. c. 9.
6. epidem. 1. ſect. 4. t. 24. & ſect. 5. t. 30.
Lib. 5. de cauſ. pulſ. c. 9.

Dubium.

Solutio.

12. meth. c. 9.

inſit calor, tum alter à circumferentib. membris concentratus: In vigilijs vero vnus tantum calor influens eſt iam calido ſuo inſito iunctus. Et hæc omnia præſtat calor influens ex parte eius ſubſtantiæ, ergo calor iſte influens ex parte ſuæ ſubſtantiæ ſui nominis impoſitio deſumenda venit. A

CAPVT XXVII.

Calidum cordi implantatum ſua ſponte aſſiduè mobile ſeminali calido innato prolificò diſpoſitiuè conducens, à ſua ſubſtantia tantum ſuum accipere nomen, ac eſſentiam debere probatur.

Calidum cordi inſitum calori naturali ſeminis prolifici cõferens ſcu ſub ſtantiæ ideo à ſua ſubſtantia nõ autem à ſuo temperamento denominari debet.

B

Ariſt 2 de gen. Anim. c. 3. Lib. de vigore c. 6. Lib. de carnib. pag. 206. & lib. 3. de victus ratione pag. 107.

POſtremum autem calidi cordis primogeniti aſſiduè mobilis officium quidem eſt; vt illud proportione elemento ſtellarum mobili reſpondens ſit, non modo ſingularium vitam cuſtodiat ſuo perpetuo reflexiuo motu, verum etiam ad ſpeciem conſeruandam anxa quadam ſemper incumbat, vt ſucceſſiua perennitate ſingularium ſpecificè fere diuinè ſe gerat, & quaſi immortale vt ait Hippocrates ea cæleſti, & mobili proportione allata ab Ariſtotele conſtituta ſe habeat quatenus calidum illud in nobis primogenitum corporeum exiſtit, ac prout in eo continetur ea Natura elemento ſtellarum mobili proportionata: cui proprium eſt ſpeciei humanæ perpetuitatem primario conſeruare; ſecundario vero ſingularium perennem gubernare ſucceſſionẽ, qua ſpecies ipſa humana nunquam deficere valeat. Ideoque calidum cordis primogenitum ſemper vnà cum ipſa natura protenſum eſt, ad hanc ſingularium ſucceſſiuè conſeruandam perennitatem; verum cum id exequi nequeat, niſi prius ſingulorum generationem habeat, proinde ad calidum innatum ſibi ſimile ſeminis fœcundum conſtituendum incumbere ſemper intentum eſt; Idcirco ſicuti omnia corporea opera gubernare modis iam enarratis, ad illud primogenitum pertinet calidum, vt Hippocrates decreuit, ſic etiam calidum id aliud ſeminale ſimulque prolificum regere debet calidum: Vnde ex ipſo primo genito calido, alius ſeminis fœcundus gignitur ſpiritus, ſeu calor naturalis; cum fœcunditas huius caloris naturalis à ſibi ſimile effici debeat calido, & humido; hinc ſemen fœcundiſſimum fit in calidioribus, & humidioribus temperaturis: hinc ait Galenus, *& ſpiritu vitali plena ipſius ſeminis eſt ſubſtantia*, & alio in loco habet *plenum ſemen ſpiritu vitali eſſe*, quia à primo circuitu, ab Hippocrate ſtatuto, vt antea vidiſti, pro ſpiritus vitalis beneficio ad ſanguinem arteriarum, venarumque fertur calidum cordi inſitum mobile, vt effluens, & halituoſum, ac eodem miniſterio vtitur, etiam ad ſeminis innatum ſecundum producendum calorem: ac ideo ſemen ſpiritu vitali refertum ſe habet: Ac non aliunde in coitus ſeminis emiſſione, multum de vitali, ſimulque primogenito calido hominum maxima iactura, educitur: At vero duo dubia hic vertuntur. Quandoquidem ſeminis fœcunditas, non à corde, ſed à quacunque corporis parte prouenit, vt ſtatuit Hippocrates: Ideo in ſeminis ſpiritu formatrix ſeu organizatrix reſidet facultas, quæ omnes etiam corporis partes organizat, ſicuti ab omnibus partibus procedendo, ab ijſdem eam vim organizandi quamlibet partem acquirit. Inſuper ſemen eius fœcunditatem in teſtibus recipit, non autem in corde, vt Galenus ratus eſt. Pro ſolutione vtriuſque dubij, inquam, verum eſſe, ſemen & à corde, ceu à primo corporeo prouenire motore diſpoſitiuè, cum à corde, ad quamcunque corporis partem, calidum mobile ſuaue vt lene, & vaporoſum, ac effluens, etiam in ſpiritum vitalem tranſmigratum, ſemper delabatur, tum vt hæ omnes partes ſuo calido inſito membrali viuido conſeruentur: tum etiam vt illæ partes concurrant ad ſemen fecundandum, eodem ſpiritu vitali ab ijs partibus recepto: Ac ideo ſpiritus ſeminis à corde, tanquam à caloris fonte promanat: A' cunctis autem alijs partibus ſecundario prodit: & ab ijs partibus pendet diſpoſitiuè: à teſtibus vero perfectiuè proficiſcitur: Vnde ad primum dubium dico, fœcunditatem ſeminis à corporis qualiber emanare parte ſecundario diſpoſitiuè: à corde vero primario diſpoſitiuè. Ad ſecundum autem dubium reſpondeo, fœcunditatem ſeminis primario gigni vel diſpoſitiuè vel perfectiuè: primo modo à corde; ſecundo modo vero à teſtibus eam emergere patet fœcunditatem: Ideo ait Galenus à ſolis teſtibus ſemen non effici: Cæterum ex hactenus conſtitutis fundamentis, clarè perſpicitur, calidum hoc cordis innatũ primogenitumq; vocatũ, huic ſuo poſtremo operi accommodatum eſſe ratum, quatenus ſubſtantia aerea parumque aquea, ſuauis, oleoſa, lenis, halituoſa, ac effluens eſt; vt calidi, & humidi temperamenti ſubiectiua perfectiua, conſeruatiuaque eſt: Cum ſeminalis ſpiritus fœcundus, ab eo cordis ſpiritu emanet, ceu à primo mouente ſibi ſimile: Et quoniam ſpiritus vitalis, ab eo cordi ſpiritu, inſito proficiſcens, ſeminis ſubſtantiam primario diſpoſitiuè fœcundam reddit; atque eo, quia ſpiritus cordi inſitus non vt temperamentum calidum, & humidum eſt, ſemen fœcundandum non ingreditur, ſub ratione ſpiritus vitalis:

C

1. aph. 14 & 6. epid. com. 5. cont. 5. Et alibi.

Gal. cum 5. aph. 63. 24. de vſu par. cap 9. De ſemine c. 5.

Primũ dubiũ.

Lib. de aere aquis & locis f. 113. ex cornario interp.

D

1. de ſemine c. 24.

Secundum dubium. Solutio vtriuſque dubij ex his habetur fũdamentis.

Ad primum dubium ſolutio

Ad ſecundum dubium reſpõſio.

1. de ſemine c. 81.

Digitized by Google

A vitalis: At ſemen ingreditur ſolum, vt ſpiritus temperamenti calidi, & humidi ſubiectiuus perfectiuus, cooſeruatiuus, vel vt continens in ſe temperamentum calidum, & humidum. Ea propter, & vt primum mouens, & vt cauſa materialis, & vt effectus productus ab eo mouēte primo corporeo, & ex ea materiali cauſa, ſemper omnibus modis ſpiritus, ſeu calidum innatum ſingularium ſucceſſiuè prolificationi accuratè conducit duntaxat pro vt ſubſtantia eſt iam narrata, ſua natura proportione elemento ſtellarum mobili reſpondens, in ſe continens temperamentum calidum, & humidum. Nam calidum illud cordi implantatum ſingularium prolificationi confert, tan primum mouens corporeum, & ſenſibile, ad teſtes ſpiritum ſibi ſimilem in ſemine transmittens, vbi ſpiritus ille ſuam perfectam fœcunditatis acquirit formam: Manet enim id in corde, vt primum mouens corporeum, Eius autem pars effluens, & exhalans à corde, vnà cum ſemine perficiendo, ad teſtes fertur, & vt ſpiritus vitalis cauſa vtique materialis eſt ſpiritus prolifici ſeminis, nouæ genituræ conducentis. Qui ſanè tantum fœcundus eſt vt ſpiritus, vt Ariſtoteles quoque faſſus eſt: Quocirca cunctis his modis perpetuo calidum innatum ſingularium ſucceſſiuè prolificationi conferre poteſt, non vt temperamentum calidum, & humidum, ſed vt ſubſtantia recenſita, obtinens in ſe temperamentum calidum, & humidum, ergo calor is naturalis ex parte eius ſubſtantiæ denominari debet.

2. De gene. Ani. c. 3.

B

C A P V T XXVIII.

Calidum innatum ingenitum ſingularium prolificationi deſeruiens, à ſui ſubſtantia eius nomen eſſentiale accipere cogi oſtenditur.

Calidum ingenitum à ſua ſubſtantia denominari debet.

CVm autem huc vſque ſatis oſtenſum ſit, calidi innati primogeniti eſſentiale nomen, non quidem ex parte eius temperamenti, aſſumi debere, at vero tantum ex parte ſuæ ſubſtantiæ: Nunc idipſum de alio naturali demonſtrare curabo calido; vt antea iam pollicitus ſum. Ingenitum vero inquam calidum, in eo quod nondum primogenitum, neque vllo modo ad huc genitum eſt, cum illud in genitura Embrione appellata, ante Animæ ingreſſum adſit, in quo facultas organizatrix reſidet; Quandoquidem hoc in Embrionis generatione reperitur, vt ſubſtantia ſpiritoſa, calida, & humida perfectiua, in qua Natura viget perpetua, in temporis praeduratione, ac in eſſe ſucceſſiuo, de quo dixit Hippocrates, illud genituræ corpus ramificare, & corporis partes ſolidas coagulare; quia tunc principium eſt effectiuum corporeum primum continens in ſe formatricem facultatem, & organizatricem, conſtituentem cunctas corporis partes, tum ſimilares, tum inſtrumentales: Quandoquidem, ſemine iam eiaculato, poſteaque coagulato, ex quo membra omnia corporis ſuum exordium aſſumunt, vt Galenus ſtatuit, tunc ſanè ſpiritus ille ſeminis, quod calidum eſt allatum ſeminis viri prolificus, actu calidus fit, in mulieris vtero; & illico ſpiritus ille ſua vi calorifica fœcunda primo cor conſtituit, vbi ſubinde manet, vt in ſuo domicilio, deinde arterias vnà cum corde ramificat, ac vitam diſponit: deinde hepar, & venas efficit nutrimenti inſtrumenta diſponens; poſtea cerebrum, & neruum firmat, ceu inſtrumenta motus, ſenſus; aliiſque facultatibus principibus accommodata: & hæc omnia membra cōſtruit, vt tria principia corporis noſtri continentia, vt Galenus refert: Subinde vero cætera conſtituit membra corporis humani: Quo organizato, illico Anima introducitur, ac fœtus euadit: Ac tunc calidum id ingenitum, aliud calidum primogenitum hactenus declaratum fit: Hic autem tria de hoc ingenito calido memoriæ mandanda ſunt; Quorum primum erit, quòd licet ſpiritus iſte ingenitus vt purus elementaris, aereus ſit, & aqueus, fœcundus: attamen in ſe naturam continet perpetuam in ſucceſſiuo eſſe ſingularium, proportione elemento mobili ſtellarum reſpōdente; vt Ariſtoteles ſtatuit, ex Hippocratis ſententia: Vnde Auerrho: negans cæleſtes influentias, (cum illæ à natura non ſint) ait conſeruationes animalium fieri per motum, lumen, & figuram cæli, vt infra fusè dicam: Ideoque ſpiritus iſte ingenitus eam perpetuam habet naturam motus, luminis, & figuræ cœli beneficio. Aliud vero notatu dignum erit, quòd ſpiritus iſte non ſolum principium ſubſtantiale organizatiuum, conſtitutiuumque omnium corporis partium, ſimulque totius corporis in ſua figura, proportione, ac diſtantia, & poſitura, ideo ingenitus dignè vocatur. Verum etiam dum ipſe primogenitus euadit, tunc vinculum habetur, quo anima cum corpore vnitur; vt media natura inter Animam incorpoream, & corpus, vt Alexander Aphrodiſeus ait; Poſtremum autem contemplor: Quod ſicuti ſpiritus fœcundus familiaris, & congeneus, & proprius ſemini fuit; ita in corde reſidens magis familiaris eſſe debet, dum primogenitus iam factus eſt, ad eam ſpeciei humanæ perpetuitatem, & ſingularium ſucceſſionem conſeruandam: vt iterum ex corde ad ſemen tranſitus effici poſſit: Quocirca magis aſſinis ſemper eſt, & familiaris ſpermaticis partibus, ſolidis vocatis, quam ſpeciei carnoſæ, ex ſanguine menſtruo genitæ; Hinc membra ſpermatica, ea ſunt, quæ vim innatam coquendi habent ſpiritalem, & quæ crudorum excrementorum probam faciunt maturationem; hinc expulſionem quoque materiæ inutilis ſuperuacuæ,

Calidum ingenitum ſubſtantia ſpirituoſa eſt.

2. De victus ratione pag. 306.

Genitura quomodo ſiat.

C

34. De vſu part. c. 3. & 2. de ſem. c. 13.
2. De natura fac. c. 6. & 8 de dec. Hipp. c 4.

2. De nat. fac. c. 6 & methodi c. 5. Hip. lib. de carnibus pag. 60. & Ariſt. 2. de gen. animal. c. 3.

Tria hic adnotanda ſunt.
1. Notandum.

D

2. De gene. ani. c. 3. lib. de carnibus p. 305.
2. Metro. cont. 25.

2. Notandum.

Lib. de Anima.

3. Notandum.

Calor naturalis magis familiaris partib. albis ſpermaticis quā ſanguineis.

A

uacuæ, ſimulque retentionem materiæ alimentalis vtilis, adminiſtrant: Proinde Galenus ſtatuit morbum aliquem curari non poſſe, quin prius ſolida corpora in ſymmetria poſita, ſuam recuperent vim: Ideoque Natura ſemper protenſa eſt, vt horum corporum calidi innati facultas conſeruetur, ad eas agendas actiones, vt antea capite 15. iam dixi: Et non aliunde vrinæ maturatione iam facta; hypoſtaſis alba, leuis, æqualis, eſt: & phlegmonis pus album eſt, niſi quia à partibus albis ſpermaticis, etiam ſolidis vocatis, ſibi ſimilibus maturatio fit, vt ait Galenus. At vero quoniam ingenitum calidum huic munerum ſupra narratorum conducere nequit, niſi ſua ſubſtantia organizante, facultati formatrici ſubijciat, & niſi eam facultatem perficiat, & conſeruet, donec totum corpus organizatum ſit, ergo non à ſuo temperamento, immo à ſua ſubſtantia eius nomen eſſentiale exhaurire deuincitur: Nam vlla facultas, vt accidens, ſuo fungi nequit officio, niſi in ſecundo modo dicendi per ſe, à ſua ſubſtantia ſubiectiua, ſimulque perfectiua eius vim aſſumat; Ergo facultas formatrix corpus organizare nequit, niſi auxilio ſubſtantiæ eius ſubiectiuæ, atque perfectiuæ; non autem ope temperamenti calidi, & humidi: Cum accidens ab alio accidente eius eſſentialem acquirere non valeat virtutem, Hinc iure merito ait Hippocrates, corpus noſtrum, eiuſque membra non à temperamento calido, & humido, ſed *à ſpiritu coarticulari, ac diſcerni*. Inſuper calidum illud primogenitum, quod fit ex eo ingenito illico organizato corpore, ingreſſaque Anima; cuius primum motum foras, & extra habet, ad expellendas fuligines, & alimentum accipiendum, ſecundum vero intro, & in ſeipſum ad ſeipſum alendum, vt ait Galenus, nihil differt ab eo ingenito, niſi per motum eum duplicem, ac perennem; & quia primogenitum, non niſi ex parte ſuæ ſubſtantiæ eſſentialiter denominari debet, vt iam vbertimè demõſtraui: ergo ſic ſimiliter ingenitum calidum tantumodo ex parte eius ſubſtantiæ ſuum eſſentiale aſſumere debet nomen. Hic autem notatu dignum eſſe inuenias, primum ſpiritus cordi inſiti primogeniti motum ſurſum, & foras eſſe, ſecundum vero deorſum, & intro vt Galenus ita aſſerit. *Primum eſſe vt natiuum caloris motum, cum foras, & extra ſe mouetur; ſecundum vero cum intro, & in ſeipſum:* De quo primo calidi innati motu, qui fit dum cor viueſcit, Hippocrates loquendo, exarat. *Cum humidum aquæ exiſtat, ab igne mouetur: Motum vero viueſcit, & alimentum ad ſe, ab ijs, quæ in mulierem ingrediuntur cibo, & ſpiritu attrahit.* Cæterum iam tempus eſt, quòd ex hactenus iactis fundamentis colligas, calidum innatum corporis humani ſubſtantiam eſſe, aeream, parumque aqueam, mollem, ſuauem, lenem, oleoſam; halitioſam, ſubiectiuam, perfectiuam, cõſeruatiuam, atque reſtauratiuam temperamenti calidi, & humidi ſubſtantialis: quatenus illud primum agens eſt, ſeu primum principium effectiuum corporeum, ſenſibile, & ſalubre, his omnibus modis huc vſque enucleatis, cuiuſcunque operis corporei ſalubris, ad ſalubrem obeũdam vitam, accommodatum. Eamque ſanè ob cauſam calidum id ita à Medicis receptum, cum ſubſtantia ſit ſubiectiua, conſeruatiua, & inſtauratiua, in prædicamento ſubſtantiæ reponendum venit; ſicuti illud à philoſophis naturalibus abſolutè conſideratum, vt temperamentum ſubſtantiale calidum, & humidum vitæ muneribus exercendis conducens, tunc in tertia ſpecie qualitatis redigendum eſt; quia hoc modo paſſibilis qualitas eſt, inferens calidam, & humidam paſſionem. Si vero hoc vt ſenſibile deſumens, & vt qualitas ſubſtantialis per ſe ſenſibilis ſit, tunc erit diuiſibile in infinitum potentia, cum omne ſenſibile ſit quantum, ideo etiam in prædicamento quanti ponendum: At ſi vt Mobile aſſumatur, etiam in prædicamento vbi conſtituendum; quemadmodum ſi vt Animæ inſtrumentum capiatur, etiam in prædicamento relationis ſtatuendum eſt ſi ad logicam calidum id referre voluerimus; & quoniam Medicus ex parte Medicæ artis ſpeculatiuæ phiſicæ, cum calorem naturalem conſiderare debet, ſicuti occaſio poſtulat, his omnibus modis, ideo quoque doctrina Cremonini de calido innato conſcripta Medicis vtiliſſima eſſe poterit, vt philoſophis naturalibus, ſimulque logicis, de calidi innati eſſentia, ab eo Cremonino conſcripta abſolutè loquendo. Nam ſi calidum innatum ad artem medicam coarctetur, tunc ſanè tantum in ſubſtantiæ prædicamento reponendum venit.

Calidum innatum vt ſua ſubſtantia ſua munera efficit.

Calidi cordi inſiti primus motus eſt foras ob eius ſubſtantiã nobilitat.

Notatu digniſſimum.

Calidum innatum quid ſit.

Calidum innatum quo ad prædicamenta relatum perpenditur.

3. Epidem. com. 3. t. 46.

2 Prog. tex. 26. & 1 prognoſt. t. 44. & 1. de diff. ſeb. c. 6.

Lib. de nat. Pue[illegible] cornario [illegible] ſ. 46 & ex Foeſ. 390. & 391

B

3. De cauſis pul. c. 9.

Ibidem.

2. De victus ratione p 106.

C

D

C A P V T X X I X.

Calorem ſemini viri inſitum, nominis ſui eſſentialis impoſitionem, non à temperamento, ſed ab eius ſubſtantia deſumere debere, demonſtratur.

VT vero allatam rem vndique patefaciam; ſupereſt vt etiam probem, calorem ſeminis viri naturalem vt corporeum, ſenſibilem, ac ſalubrem, ad Artis Medicæ finem operatiuum, relatum, non ex ſuo temperamento, ſuum eſſentiale nomen recipere, ſed ex parte ſuæ ſubſtantiæ ſubiectiuæ, perfectiuæ, & conſeruatiuæ. Calorem autem ſeminis viri inquam, quia etſi in hominis generatione etiam fœminæ ſemen concurrat, vt ait Galenus, exarans *ſub idem tempus vnà cum mare fœminam ſemen emittere, per vtraque cornua vteri eiaculatum ſemen feratur in mediam vuluæ capitatem*,

Calor naturalis ſeminis corporeum eſt ſenſibilis & ſalubris; & prolifi[illegible] vt ſubſtantialis, ergo à ſua ſubſtantia denominari debet.

1. De ſemine c. 7.

A *tatem, ſimulque humectat vias, & ad ſemen vſque viri peruenit; cum eo quoque miſceatur, atque ita fit, vt vtraque hac ſemina inter ſe membranulis copulentur:* Nihilo minus fęminę ſemen eſt potius alimentum ſeminis viri, quam ſecus, cum Galenus pergendo, inferius inquiat *ſemen fęmineũ tenuius, ac frigidius ipſo maris eſſe, & hinc eſſe accommodatius ad alimentum præſtandum, quam quippiam aliud, eo, quia ſemen vim inſitam attrahendi, retinendi, & alterandi materiam, cibumq; ſibi præparandi, ſuperfluumque expellendi,* & alibi conſtituit, ſemen Maris omnes naturæ continere virtutes formandi, augendi, & ſe nutriendi, atque cum ſemen fęmineum magis familiare ſibi ſit, quã ſanguis; ergo ſemen Maris nutritur fęmineo ſemine, in animalis generatione: Quocirca tantum primario ſemen viri vt craſſius, & calidius, paratiuſque ad hominis generationem adminiſtrandam, conſideraui. Cum in eo, & materia, & efficiens generationis animalis inſit, vt Galenus teſtatur Hippocratis decreto, libro de natura pueri, & libro 4. de morbis in principio, & libro de genitura verſus finem. Ideo calorem huius ſeminis viri innatum examinandum eſſe propoſui, vt ſalubrem; quia ſemen ſalubre per ſe, & inſalubre per accidens eſſe poteſt; & ſicuti ſemen patris morboſi eſt morboſum, ſic ex eo ſemine, morboſus oritur filius; qui dum ægrotans, nos vocaret Medicos, tunc vt Morbus hereditarius, ratione ſeminis morboſi contractus, à nobis perpendendus eſſet. Hinc ait Hippocrates. *Qum enim ſemen genitale ab omnibus corporis membris procedat, à*

1. De ſemine c. 6.
2. De nat. facult. c. 6.
14. De vſu part. c. 6. & c. 11.

Fæmina etiam in generatione actiuè rõcurrit.

In ſemine materia, & efficiẽs generationis animalis ineſt.

B *ſanis quidem ſanum, à morbidis morboſum, ſicque vt ex caluis calui gignantur.* Seminis autem calor innatus ita inſalubris à Medico perpenſus, non quidem vt eſt temperamentum calidum, & humidum, ſed vt eſt ſubſtantia perfectiua, & conſeruatiua huius temperamenti, à Medico conſideratur; dum ex eo calore ſeminis iam in corde prius ingenitus calor factus, poſterius primogenitus cordi inſitus, ſimulque alter calor membris omnibus complantatus obortus ſit: vt ex iam rationibus, argumentis, & autoritatibus antea ſtatutis, manifeſtum eſſe reor. At vero idipſum probare poſſem etiã de calore naturali ſeminis genitale ſimpliciter à philoſopho naturali accepto, ſine vlla ad Artem Medicam habita relatione. Ac tale argumentum erit. Id quòd cauſa eſt perpetuitatis ſpeciei humanæ, & ſingularium perennis ſucceſſionis, ſuo eſſe eſſentiali perpetuo, dignum eſt, quod ex parte eius, calidum id perpetuum ſeminis denominetur: Sed ſpiritus ſeminis, vt ſubſtantia ſubiectiua, & conſeruatiua temperamenti calidi, & humidi, non autem vt temperamentum, cauſa perpetuitatis humanæ ſpeciei, ſingularum perennis ſucceſſionis ſuo eſſe eſſentiali perpetuo: Ergo ſubſtantia caloris naturalis ſeminis digna eſt, quòd ex parte eius nomen eſſentiale calori ipſi imponatur. Maior autem propoſitio primo hoc argumento probatur: Id quod primario intendit ſpeciei humanæ perpetuitatem, ſecundario ſingularium perennem, & ſucceſſiuam intelligit, cauſando generationem, ſuo eſſe eſſentiali perpetuo denominari debet

Lib. de Aere, aquis, & locis ex Cornario f. 118.

2. De gene. Ani. 4. 6.

Semẽ à quaſq; corporis parte vim organizãdi omnes corporis genituræ partes aſſumit: ergo à qualibet parte emanat.

Calor ſeminis vim organizandi habet, vt ſubſtantialis eſt: ergo à ſubſtantia denominari debet.

C ratione ſuæ perpetuę operationis, Verum nullum aliud, niſi calor innatus ſeminis humanam ſpeciem perpetuam reddere valet, ſucceſſionem ſingularium continuam gignendo, pro vt naturam in ſe habet perpetuam proportione elementorum ſtellarum mobili reſpondentem, vt Ariſtoteles affirmauit, ergo. Id quod humanam perpetuam conſeruat ſpeciem, ſingularia ſucceſſiuè gignendo, ſuo eſſe eſſentiali perpetuo dignum eſt, vt calido innato perpetuo conſignet nomen eſſentiale. Quandoquidem primo natura ſpecierum perpetuitatem conſeruare intelligit, & ſic primario intendendo, poſtea ſecũdario ad ſpecierum perpetuitatem obtinendam, fundamenta ſpecierum, nempe ſingularia ſucceſſiuè, & perenniter producit: Minor vero eſt ea, quæ diſtinguendo calorem naturalem in ſubſtantiam, & in temperamentum probat, ſubſtantiam eſſe eã, quæ ſuo eſſe perpetuo cauſa eſt perpetuitatis hominis in ſpecie. Quam minorem probo ſic. Ea pars caloris naturalis, quæ ſua perenni mobilitate figuræ circulari motus cęli circularis proportionata habetur, eam naturam prolificam in ſe continet, proportione reſpondentem elemento ſtellarum mobili mobilitate circulari, poteſt eſſe cauſa perpetuitatis hominis in ſpecie, & ſingularium generationis: Sed tantum ſubſtantia caloris naturalis ſua perenni mobilitate reflexiua figuræ circulari motus cęli circularis proportionata eſt, ſimulque eam perpetuam continet naturam: non autem temperamẽtum: ergo ſubſtantia nempe ſpiritus fęcundus ſeminis cauſa eſt per-

Natura primario ſpeciem cõſeruare fecũdario vero ſingularia intendit.

Ratione ſubſtantiæ calidi innati.

D petuitatis hominis ſuo eſſe eſſentiali mobili mobilitate reflexiua perpetua, tamen ea cauſa diſpoſitiua Naturæ eſt. Nam ſicuti cęli, & motu ſimplici, per figuram cęli circularem etiam circulare vocato, perpetuitati ſpecierum conferunt: ita à Deo, & à Natura calor innatus ſeminis creatus fuit, vt melius quam creari poſſet, huic elemento cęli, atque ſtellarum mobili, mobilitate perpetua figura circulari conſiderata, proportionatus; Nam ſicuti cęlum, ac ſtellæ perpetuo, actu mouentur motu ſimpliciter perpetuo, ſecũdum figuram circularem; ſic etiam natura ipſa in ſubſtantia caloris naturalis ſeminis conſtituta fuit, nempe in ſpiritu principaliter, quatenus ſpiritus ille perpetuo mouetur motu reflexiuo, ſecundum figuram reflexiuam, quia à ſemine patris ad cor filij accedit, & à corde filij iam facti Patris, iterum ad ſemen, & à ſemine ad cor, & ſic duo ſunt motus recti, vnus à ſemine ad cor, alter à corde ad ſemen, & ita ſpeciei humanæ perpetuitas, & continua ſingularium ſucceſſio conſeruatur per eum ſpiritum, qui primo in ſemine, deinde in corde ingenitus, poſtea primogenitus, qui potiſſimum ad ſpecici perpetuitatem incũbit, ſemen fęcundum ſpiritu, diſpoſitiue refertum gignendo: cum itaque temperamentum hoc modo mobile non poſſit eſſe, ergo tantum ſpiritus præbet nomen eſſentiale calori naturali ſeminis.

Calor naturalis vt ſubſtantialis ſeminis fęcundus cauſa eſt perpetuitatis ſpeciei hominis.

Quomodo calidum ſeminis parentis fœcundũ maneat in calido cordi filij inſito, & quomodo euaneſcat; idem vide c. vltimo ferè in fine.

minis. Verùm hic dubitatu dignum eſt, quia vt Ariſtotiles ait, calidum innatum prolificum ſeminale parentum in corde filiorum non manet: immo cum ſuum opus iam fecerit, euaneſcit; Vnde calidum id fœcundum non poteſt euadere calidum cordi filij inſitum: huius autem rei primum argumentum eſt, quoniam cauſa efficiens in ſuo effectu ab ea producto manere nequit, ſed calidum ſeminis parentis eſt cauſa efficiens calidum cordi filij complantatum producens, ergo calidum ſeminis parentis in calido cordi filij implantato manere nequit. Secundus verò ſyllogiſmus eſt: Forma agentis non poteſt manere in ſuo patiente, cum generatio vnius nempe patientis corruptio ſit alterius, nimirùm agentis; At calidum innatum ſeminale parentis eſt agẽs, efficiens calidum cordi filij inſitum vt patiens, ergo calidum innatum ſeminale parentis nullatenus manere poteſt in calido cordi complantato: ex quo ſequitur calidum innatum vtrunq. idem non eſſe, nec etiam proportione reſpondere elemento mobili ſtellarum id non poſſe, per eum motum reflexiuum ex duobus motibus rectis compoſitum, cum hi duo motus facti non ſint ab vno calore ſolo, ſed à duobus: Cui dubio dico ſatis eſſe hæc duo calida innata idem eſſe ſua natura in eorum ſubſtantia exiſtente proportione reſpondente elemento ſtellarum ab Ariſtotele ſtatuta; ſed penitiori ſtudio inquam iſthæc duo calida idem eſſe ſubiectiuè, & materialiter, non autem, vt à cauſa ad effectum, nec etiam formaliter, cum omne calidum nobis inſitum ex calido naturali ſeminis parentis ſubſtantialiter oboriatur, vt cap. 36. dicam; Vnde optime ait Galenus B calidum ſeminis innatum in corde filij manere vt ſubiectum primum, ex quo fit calidum cordis primogenitum; cum in eo ſit. Sed ſi calidum innatum vt temperamentum, quatenus cauſa ad effectum comparatur, vel formaliter deſumatur, vt Ariſto. intelligit, tunc hæc duo calida non ſunt idem: & ſic hæc conciliatur controuerſia: Cæterùm ad noſtrum regrediens primum inſtitutum dicam etiam quòd Ariſto. ſententia, & autoritate idem oſtendemus. Quandoquidem ipſe vt Philoſophus eximius ſcriptum reliquit: *ineſt enim in ſemine omnium quod facit, vt fœcunda ſint ſemina, videlicet quod calor vocatur, idque non ignis non talis facultas aliqua eſt, ſed ſpiritus, qui in ſemine, ſpumoſoque corpore continetur, & natura, quæ in eo ſpiritu eſt proportione reſpondens elemento ſtellarum.* Vnde primo notatu dignum eſt, ex Ariſtotelis mente calorem ſeminis prolificum vocatum ſpiritum elementarem aereum eſſe, ſpumoſum, & album corpus reddentem, ſicuti etiã nix alba, & ſpumoſa à ſpiritu aereo emanat. Secundum verò perpende, hic Ariſtotelem naturam conſtituiſſe in eo ſpiritu fœcundo in eſſeque ſucceſſiuo perpetuo exiſtentem, perpetuitatem ſpecierum præſtare modo ſuperius narrato, quatenus ea natura in ſubſtantia ſpirituoſa ſibi perpetuitate proportionata reſidet proportione reſpondens elemento ſtellarum mobili, mobilitate perenni ſimplici motu continuo per figuram circularem. Cum enim ſpiritus ille ſeminum omnium ſui inſita narrata natura fœcunda, & perpetua mobilis eſſe nequeat mobilitate perpetua C ſimplici, motu continuo, ſecùndum circularem figuram, quia circa materiam generabilem, & corruptibilem agit. Proinde mobilis eſt ſecùndum proportionem ad eam cęli, ac ſtellarum mobilitatem: hinc mobilis eſt mobilitate perenni motu compoſito reflexiuo, ſecùndum figuram rectam reflexiuam, vt ſatis antea declaraui. Ex quibus patet etiam in philoſophia naturali, calorem naturalem ſeminum omnium non ex parte temperamenti, eius eſſentiam, nec etiam ſuum nomen aſſumere debere, cum tantum calor hic ex parte ſuæ ſubſtantiæ hæc omnia acquirat. Eãque ſanè ob cauſam, calor innatus ſeminum omnium perpetuus elementarius eſt niſi ſubſtantia, aerea, ſuauis, lenis, mollis, oleoſa, & euaporabilis, vt ſubiectiua, & perfectiua, conſeruatinaq; prolifica ſecùndum perpetuitatem ſpecierum calidi, & humidi temperamenti eius. Verum quoniam in reliquis, vt Philoſophus naturalis, doctiſſimæ doctrinæ excellentiſſimi Cremonini vndique quieſcere volo: Ideoque calorem viuentis corporis innatum, temperamentum calidũ, & humidum eſſe fateor, non tamen ſimplex, immo ſubſtantiale tantum, rationibus iam ſatis hactenus ſtatutis.

2. De gen. animal. c. 3.

8. Notandum.

9. Notandum.

CAPVT XXX. D

Calidi innati à Medicis accepti definitio traditur, quam ſigillatim dilucidare ſubinde proponitur.

Calidi innati exacta definitio

Capite 27. & c. præcedent.

SVpereſt autem, vt ex his omnibus adhuc explanatis rebus, calidi innati ad Artẽ Medicam ſpectantis plenam colligamus definitionem; eamque adamuſſim enucleemus: Pro quare exequenda, inquam, vt antea iam aſſerui; calidum nobis inſitum, nil aliud eſſe, niſi ſubſtantiam aeream paucæ aqueæ ſubſtantiæ iũctam, mollem, ſuauem, oleoſam, lenem, & exhalabilem, ſua natura ſubiectiuam, perfectiuam, conſeruatiuam, ſimulque reſtauratiuam calidi temperamenti, & humidi eius ſubſtantialis; membris omnibus potiſſimum ſolidis inhæreſcentem; ex ſeminis ſpiritu, ac tenuiore parte, & ex ſanguinis menſtrui ſubtiliori portione exorta; vt ipſa primus naturalis motor ſit, corporeus, ſenſibilis, & ſalubris per ſe, inſalubris vero per accidens, his cunctis modis

antea

A anτea enarratis, cuiuslibet operis corporei ſalubris; & vt tutor, & propugnaculum primum ſalubre noſtri corporis reparatiuum, ab iniurijs omnibus ſit, ſemper primo à nobis Medicis conſiderandum, & pro noſtro poſſe cuſtodiendum: vt ſalubris hominis, & tranquilla obtineatur vita: Hinc iure merito, ex Philoſophorum naturalium ſententia, calidum innatum primarium Animæ inſtrumentum habetur: quo Anima ſua cuncta præſtat munera. Quam definitionem particulariter ſecùndum quamlibet particulam dilucidare cogor.

C A P V T   X X X I.

Calidum innatum ſubſtantiam eſſe, declaratur.

CÆterum quoniam calidi huius innati duę ſunt partes, quarum vna eſt eius ſubſtantia, alia vero eius temperamentum exiſtit: prima ſubiectiua introſpicitur; ſecunda vero formalis ſe habet: Vtraque tamen pro vitæ omnibus rectè corporeis obeundis functionibus æquè pro ſuo poſſe conducunt; illa ſubiectiuè, iſta vero formaliter. Verum ſicuti temperamentum vt forma exactior pars eſt ſubiectiua ſubſtantia; ita quoque præſtantiorem efficit operationem ſimpliciter loquendo, quam alia pars ſubiectiua. Sed eo, quia temperamentum illud caloris innati, non quidem abſolutè aſſumitur à nobis Medicis, vt à philoſophis naturalibus accipitur: Cum id ſolum à Medicis vt ſalubre per ſe, & inſalubre per accidens conſideretur: Hinc illud deſumimus, aut vt bene ſe habeat, in ſuo robore ita cuſtodiendo; vel malè ſe habeat ſuo robore deperdito, iterum reſtaurando, denuoque recuperando, & hoc modo pars ſubiectiua, vt principalis, vt perfectiua conſeruatiua, & reſtauratiua, & regens eſt: temperamentum vero ſubordinatum, & gubernatum à parte ſubiectiua: Quandoquidem tunc pars ſubiectiua temperamentum illud omnino gubernat, & regit circa vitæ omnes adminiſtrandas corporeas actiones ſalubres vel inſalubres. Quomodo quæſo temperamentum id ſalubre conſeruare volumus in ſuo robore? niſi eius ſubſtantiam manuteneamus? cum illa vitium omnium ſubſtantia prima, ac potiſſima ſit: quæ omni ingenio ſemper cuſtodienda, vt primum agens corporeum, per ſe ſalubre ſua ſponte naturaliter ſanans. Proinde indicatio à viribus vitalibus, à calido cordi inſito promanantibus, exhauſta, cæterarum omnium indicationum dignè regina inſpicitur. Pariter ſi temperamentum illud

C ſuo robore defecerit, quomodo amabo hoc denuo regignere, recuperare, & reſtaurare poteris? quin ſuam regignens ſubſtantiam? ſi illa vitium cunctarum potior pars ſit. Adde quòd in pueris plurimum calidi innati eſſe nequeat, niſi à ſubſtantia definiatur calidum illud, & eius eſſentiam, & nomen à ſubſtantia eius aſſumat: nec puerorum calor naturalis ſuauis, humidus, mollis, lenis, & exhalabilis habetur, niſi ratione ſubſtantiæ eius caloris; hominum vero conſiſtentiũ calor aduentitius inſuauis, aridus, acer, mordax, fumidus, ſeu fuliginoſus, non ita halituoſus exiſtit, niſi eodem modo per eius ſubſtantiam is definiatur. Quocirca ait Galenus *Hippocrates non ad qualitatem, ſed ad ſubſtantiam in præſenti ſermone refert id nomen* denique calor naturalis ſua ſubſtantia conducit, præternaturalis vero nocet ſua ſubſtantia coctioni Gal. 2. de nat. fac. cap. 8. Ideoque ſumma cum ratione, conſtitutum antea eſt, calidum innatum vt ſalubre per ſe, & inſalubre per accidens, à Medicis deſumptum, & eſſentiam, & nomen, ex parte eius ſubſtantiæ accipere; quia ſubſtantia ipſa principalis pars eſt, vt ſalubris, vel inſalubris, regens, & gubernãs, conſeruans, & reſtaurans temperamentum ſalubre, vel inſalubre caloris naturalis; circa omnes corporeas vitæ hominis rectè obeundas operationes ſalubres, vel inſalubres. Proinde non modo dixi ſubſtantiam eſſe ſubiectiuam, & perfectiuam, verum quoq; addidi conſeruatiuam, & reſtauratiuam: Cum ne dum ei temperamento ſubſtet, & non ſolum ſpiritus ſua virtute ſibi inſita calo-

D rifica, & humida temperamentum illud calefaciendo, & humectando perficiat, in ſua viuida, & actuali, ſimulque potentiali caliditate, & humiditate ſubſtantiali; ſed etiam illud conſeruat, & regignit, & vndique ſalubriter regit. Qua ſubſtantia ipſa calidi innati temperamentum eius gubernat vt ſalubre, & inſalubre, ad cunctas vitæ corporeas præſtandas operationes, ſalubres, aut inſalubres: Proinde ea ſubſtantia pars calidi innati principalis, & eſſentialis, vt ſalubris, vel inſalubris inuenitur eſſe, quæ facultatem corpoream, ſenſibilem, & ſalubrem, vel inſalubrem agendi ſuo temperamento ſubſtantiali exhibet, ſimulque conſignat: Vnde temperamentum eius, ab ea ſubſtantia ſua gubernatum, ab eadem ſubſtantia facultatem agendi acquirit ſalubrem, aut inſalubrem, ad omnia vitæ hominis corporea rectè adminiſtranda munera. Ideirco dixi calidum innatum ſubſtantiam allatam eſſe; quia ipſa per ſe in ſecundo modo dicendi per ſe, & primo primitate tum ſubiectiua, tum perfectiua, tum conſeruatiua, tumque regeneratiua facultatem habet, regendi, & gubernandi ſuum temperamentum, vt ſatis declaratum eſt. Quocirca, res ipſa nõn eget alia explanatione. Quam certè ob rem alias huius definitionis conſtitutæ particulas dilucidare conabor.

Calidi innati & temperamentũ & ſubſtãtia eſt, vt duæ partes, diſtinctæ.

Calidi innati tẽperamentũ ſimpliciter pars prĩcipalis eſt.

Quomodo calidi innati ſubſtãtia in arte medica principalis pars ſit; tẽperamentũ vero calidi innati ei ſubſtantiæ ſubordinatum ſit.

Indicatio à viribus vitalibus deſumpta, nempe à calido cordi inſito emanantibus, cæterarũ indicationum dignè regina eſt.

1. Aph. 14.

CAPVT

Digitized by Google

A

CAPVT XXXII.

Cur calidum innatum ſubſtantia ſit aerea, paucæ ſubſtantiæ aqueæ annexa, halituoſa, leniſque, dilucidatur.

Calidũ innatũ ſubſtantia eſt aerea paucę ſubſtantiæ aqueæ annexa, halituoſa, & lenis.

QVòd autem calor innatus ſubſtantia ſit aerea, cum pauca aqueæ ſubſtantiæ portione, ac exhalabilis, & effluens, Galenus ſtatuit, ex Hippocratis decreto, ſic exarans. *Nam ſubſtantia innati caloris aerea eſt, & aquea, ſicuti ex ſemine licet conijcitari, quod paucam omnino terrenam ſubſtantiam participat, plurimum autem aeris calidi, humidique in ſe ipſo continet* & alibi ait. *Verum nihil prohibet ſanguineam ſubſtantiam ſimulque aeream vnà cum ſpiritu calidum audire innatum:* ſanguinea enim ſubſtantia eſt calor naturalis, cum ea ſit calida, & humida: Ratio autem cur aerea, & aqua ſit ſubſtantia à Galeno redditur, ſic *Quod vero ex aquoſa, & aerea ſubſtantia plus defluere ſit neceſſarium, quam ex terreſtri.* Nam etſi ibi Galenus oſtẽdere voluerit quòd plus puerorum calidi innati ſubſtantia è corpore effluente, quam in hominibus ætate florente gaudentibus, cum partim calor innatus in his ſiccus ſit, non ita effluens: Ideo etiam hac ratione plurimo alimento pueri egent; Nam *ſi neceſſarium eſt alimẽtum, vt, quòd effluit ex corpore ſuppleatur, ex humidioribus vero, & plus aeris participantibus, plus effluit: fit, vt huiuſmodi corpora plurimo egeãt alimento* Nihilominus quia calor innatus *in omnibus animantis continetur partibus. Tum in ſpatijs inanibus* proinde aereus eſt, vt ſua defluitate æquabiliter, à corde, ad cunctas corporis partes ſuo viuido calore innato conſeruandas delabi valeat: Proinde patet in pueris *halituoſum, & calidum ſpiritum contineri quamplurimum, & ad vnguem ſymmetrum:* Cum itaq; calidum innatum, hac ratione defluens, penetrans, & vaporoſum requireretur: Ideo terreum eſſe non potuit; cum ipſa terra his conditionibus careat: Nec aqueus fuit calor naturalis, quia frigida eſt aqua, attamen parum aqueus tantum introſpicitur, ne nimis diſſolubilis eſſet: Vltra quòd etiam calor cordi complantatus ſemper mobilis, pro ſua mobilitate deorſum, & intro tendente poſſidenda, aquoſa ea pauca graui indiget ſubſtantia, alioquin tantum aerea ſua ſubſtantia ſurſum, & extra mobilis eſſet: Hinc nec etiam mobilis perpetuè eſſet motu perenne compoſito, ſecundum figuram reflexiuam. Aereus præterea inuenitur, non autem igneus, *Bene enim temperata eſt caloris innati ſubſtantia aerea: ignea autem aduentitij. Sed & effluxus, qui è toto corpore fiunt caloris aduentitij, ſunt fumei, fuliginoſi, aridi, & acres: Contra vero vaporoſi ſuaues, & bene temperati caloris motiui:* Vnde caloris aduentitij *licet tũc valde vehementer calidum exiſtat, & igneam, ſubſtantiam, tamen innati caloris pauciſſimam habet* aeream: *alioquin febricitantes diceremus plurimum habere calorem innatum:* Immo vt Alibi ait *inſitum calidum ignitum factum, non ſolum priora munera obire non poſſit, ſed neque corpus noſtrum alere, quod ipſius erat primarium officium; immo contra perdat, atque vt ignis liquefaciat &c.* ergo ita clarè patet ex Galeni verbis, calorem naturalem non eſſe ſubſtantiam igneam, quinimmo tantũ aeream, vt huius rei alia mea non opus ſit comprobatione; Quòd autem calidi innati ſubſtantia defluxilis ſit, quatenus lenis, non autem aſpera, ſicuti aſpera retinibilis, non autem ita deffluxilis, manifeſtum eſt; Cum aſperum retineat, lene vero facilè moueatur, Vnde vt lenis, ſimulque deffluxilis etiam halituoſa eſt, in eo vt ſpirituoſa, & aerea exiſtit.

1. Aph. 14.
3. De ſim. med. facult. c. 9.
1. Aph. 14.
B
3. De ſimp. med. fac. c. 9.
Ibidem.
1. Aph. 14.
C
6. Epid. com. 5. cont. 5.

CAPVT XXXIII.

Cur calidi innati ſubſtantia mollis, ſuauis, & oleoſa ſit, rationes aſſignantur.

Calidum innatum ſubſtantia eſt mollis, ſuauis, & oleoſi, & cur rationes redduntur.

D

CAloris innati vero ſubſtantia ſuauis, oleoſa, & mollis eſt: Cum ea ſuauitas nõ ſolum tactui, vt contrà diſtincta ab aſperitate percipiatur, verum etiam vt mitis dulcedo guſtui manifeſtatur: Nam caloris innati vt corporis mixti elementatij ſimilaris calidum ſubſtantiale habet temperamentum, & humidum, tanquam ſuam formam, & vt diſſimilaris eſt facultatem mitè dulcem continet, pro eius forma: Hinc ſpiritus, qui eius ſubſtantia habetur, dulcior quidem exiſtit, vt antea dictum eſt cap. 15. Proinde omiſſo eo dulcore, caloris præter naturalis acer, & mordax, aut ſalſus, ſeu amarus, ſiue acidus euadit: hinc tantum calor innatus in ſanguine, & pituita naturali ineſt, cum ſanguis dulcis ſuauis inſpiciatur, & pituita dulcis inſipida percipiatur; non autem in bile amara, ſeu accida, nec in melancholia acida reſidet; cum hæc omnia per aduſtionis modum gignantur, exhalato ab his dulcore euaporabili, ob calorem adurentem, & dulcorem exhalare facientem, vt in cinere combuſtorum eſt videre Ariſtotelis ſententia vt c. 15. iam aſſerui. Hinc iam dixi caloris innati ſubſtantiam mitè dulcem, & ſua-

Calor innatus & eius ſpiritus in ſanguine, & in pituita naturale ineſt vt in humorib. ſuaui, et dulcibus.

Gal. 8 de decre. Hipp. c. 7.
De ſenſu, & ſenſili c. 4.

A & ſuauem tenorem eſſe ſenſibilem ſuauem ſanitatis ſenſibilis,ſuis validis viribus decoratam: ſi-cuti in oppoſitum ea ſubſtantia iam acris,mordax,fumida,ſeu fuliginoſa facta,tunc non niſi te-nor ſenſibilis ægrotationis vel præſentis,vel venturę habetur. Quocirca calor innatus aereus,& calor aduentitius igneus, ille vt ſalubris, iſte vero vt inſalubris, ambo vt diſſimilatis mixtus ſub eodem genere guſtabili conueniunt, ſpecie vero contrarij exiſtunt in eorum ſubſtantia guſta-bili: Vnde caloris innati ſubſtantia mitè dulcis, vt euchyma, & caloris aeris, & mordacis ſub-ſtantia vt cacochyma contrariè opponuntur: Et licet non ſemper calor mordax, & acer cum febre ſit;attamen ait Galenus quòd is ſub genere caloris febrilis reponendus ſit: Cur autem ſub-ſtantia calidi tum cordi inſiti,tum cunctis membris complantari,tum caloris influẽtis mitè, vel ſuauiter dulcis ſe habeat,ratio eſt,quia ſi exactè dulcis eſſet, vt mel,& ſaccharum perſentiuntur, tunc nimis fluxilis,nimiſque euaporabilis, ſimulque diſſolubilis eſſet, vt Galenus affirmat: hinc vis aliqua ſibi permixta adſtrictoria habetur,ne ita celerius diſtribuatur,neque diſſoluatur: Cæ-terum quia calor innatus alimento ſibi ſimile eget, vt ignis pro pabulo lignis: etſi ea nutritio po-tius,vt ait Ariſtoteles,ſpirituum regeneratio ſit ſucceſſiua: Proinde tantum alimento ſpiritale ſuauiter dulce regignitur, ac nutritur,& reſtauratur, nempe ex ſpiritu caloris influentis,& ex va-pore tenue ſanguineo. Cur autem oleoſa ea ſubſtantia ſit,ratio redditur,cum oleoſitas,ſeu pin-

B guitas leuis de eſſentia ſit dulcoris, vnde omne dulce leue oleoſum ſe habet, vt calor innatus eſt leuis,& dulcis; Ideo ait Ariſtoteles quòd ſpiritus, qui calor naturalis appellatur leuis, pinguis, & exhalabilis ſit: Vnde pinguis dulcis eſt,ſicuti flauus calor albi eſt; ideo vt leuis eſt,dulcis oleo-ſus eſt: vt etiam cap. 15. fuſius oſtendi; At vero oleoſum eſt etiam calidum innatum ob eius hu-midum naturale,radicaleque vocatum,ne ſine eo humido oleoſo nimis ſiccabile eſſet illud cali-dum innatum, vt proprio loco dicam. Mollis autem ea eſt ſubſtantia caloris naturalis; cum ea ſit humida,nam omne humidum molle habetur,vel propriè,vel impropriè dicatur: Nam pro-priè molle duro contrarium eſt, vt Ariſtoteles ſtatuit, facilè compreſſioni cedens in ſe ipſum ſe-cundum ſuperficiem, durum vero nihil cedit: Cum itaque ſpiritus ſubſtantia non ſit eius na-turæ cedentis,ideo mollis impropriè dicitur,ſicuti nec aqua mollis eſt ait Ariſtoteles vnde non niſi impropriè Hippocrates ait fętum in vtero matris motu cordis viueſcere; & inquit quòd fæ-tus poſtea *alimentum ad ſe, ab ijs, quæ in mulierem ingrediuntur cibo, & ſpiritu attrahit*, & paulo inferius ait. *At per humida, & mollia poteſt, quod hæc ipſius ſint alimenta* qua Hippocratis autoritate, Galenus impulſus libro de marcore capite quarto, ait *Quare ſapientiſſima natura hu-midam à principio, mollemque materiam ſibi præparant* ſicuti ergo Diuinus ſenex, & Galenus quatenus Medici vocarunt ſpiritum mollem, ſic etiam calidi innati ſubſtantiam vocare mollem

C decet,

1 Aph. 14. & 3. de cauſis pulſ. c. 6. & 6. epi. com. 5. cont. 5.
4 De tuen. ſan. c. 4.
6 Epid. com. 4. cont. 35.
4. De ſimp. med. fac. c. de glicir-ʒi.
6 Epid. com. 5. cont. 32.
2. De gen. anim. c. 3. & li. de ſen-ſu & ſenſili c. 4
4. Meorũ ſum-ma. a. c. 4. p. 770.
1. De victus ra-tione. p. 306.

Calidi innati ſubſtantia mitè, ac ſuauiter dulcis t. . . eſt ſanita tis ſenſibilis ista vero ſubſtantia ignea reddita te nor eſt ſenſibi-lis ægrotation. is
Calor igneus eſti cum febre ſem-per non ſit, atta men is ſub ge-nere caloris fe-brilis reponen-dus.
Dulce alimenta-le mitè, & ſua-uiter dulce eſſe debet, non autẽ exactè dulce.
Calidi innati ſubſtantia cur oleoſa.
Oleoſitas de eſ-ſentia dulcoris eſt.
Omne dulce le ue, & oleoſum eſt.
Mollis eſt cali-di innati ſub-ſtantia ſed im-propriè dicitur.

C A P V T XXXIV.

Rationes ſtatuuntur, cur calor naturalis calidus, & humidus ſit.

CAlor autem innatus calidum continet temperamentum, cum omnia eius corporea opera ſecundum naturam obeunda ab eo temperamento exer-ceantur calido: vt abundè antea iam oſtenſum eſt, vbi demonſtraui, ca corporea calidi huius opera, vt ſalubria ab eius calidi ſubſtantia guberna-ti. Quæ opera, corporea ab Hippocrate iure vocantur, vt aduertit Gale-nus, quia ab operibus animaſticis contradiſtincta ſunt: Quandoquidem huius calidi opera iſthæc corporea Animæ inſtrumenta ſeu organa vndi-que perficiunt: ac ita omnia Animæ organa perficiendo,etiam Animæ facultates omnes diſpo-

D nit ad omnes animaſticas actiones agendas, vt poſtea his perfectis inſtrumentis, Anima eius mu nera adimplere valeat: tamen à Medico factiuo opera hæc vt corporea, ſenſilia, & ſalubria de-ſumuntur; à primo agente adminiſtrata corporeo ſenſibile, & ſalubre: non autem vt ab anima-ſticis operibus contradiſtincta ſint, quoniam Medicus, vt Artifex operatius ſua mente factiua, nec Animam ſpeculatiuam, nec Animę opera ſimiliter ſpeculabilia dignoſcit: ſed menti phi-ſici ſpeculatiui Medicus fidem præſtare tenetur: Ideoque Medicus quoque phiſicus eſſe cogi-tur; vt per accidens Mens ſpeculatiua Menti factiuę inſeruire poſſit, vt inſtrumentum cogni-tione diſponens Mentem operatiuam, ad rectè operandum: dum menti factiuę ſpeculata, demonſtrata, ac definita ſalubria, vel inſalubria porrigit. Cæterum calidum innatum humidum eſſe deuincitur pluribus rationibus, quarum prima eſt, ratione eius humidi naturalis pinguis, ſeu oleoſi, dulcis ei calido proportionati; ne calidum corrumpatur, vt ait Gal. & ne facilè ſicca-bile eſſet, vt Ariſtoteles cenſuit, & ne facilè infrigidibile ſit: hinc neq; leui de cauſa corruptibile, neç inſuaue fieret: nempe mordax ſeu acre, quia tunc nocuum eſſet. Calidum itaq; aſſiduè alte-

6. Epid. com. 5. cont. 5.
1 Aph. cont. 14. com. 2 de natu-ra hum. cont. 5.
Lib. de marco. c. 2. & 3. de cau. pulſium c. 10. li. de longit. & bre. uitate vitæ c. 3 p. 953.

Calidũ innatũ cur calidum, & humidum.
Calidi innati corporea opera ab operibus ani maſticis contra-diſtincta ſunt.
Calidi innati corporea opera Animæ organa corporaliter per ficiunt.
Medici mẽs fa-ctiua mẽti phi-ſici ſpeculatiuæ fidem præſtare debet, res ſpecu labiles à mente ſpeculatiua de-monſtratas, ac definitas acci-piendo.

rando, in humidum agere debet, & in humidum paſſionem imprimere, & humidum paſſionem recipere debet. Vnde quouſque æqualis actio calidi, & paſſio humidi eſt, & humidum ceu calidi pabulum, & ab eo calido recipitur proportionatè, calidum innatum viuidum, & viribus validis decoratum habetur. Multis autem modis calor innatus exſiccatur. Nam, & aſſiduè è corpore huius caloris ſubſtantia halituoſa effluit: Vnde in ea exhalatione aliquid humidi euaporare neceſſe eſt: & eo, quòd perpetuo eius ſubſtantia humida æquè tum in Animæ actionibus, tum in calidi innati corporeis operationibus conſumitur: Vnde quoque in Animi, & corporis quiete, dum totum corpus, & corporis quæcunque pars à calido eo conſeruatur, & fouetur, extinguitur. At quoque dum calor naturalis in humidum agit nutrimentum coquendum, exſiccatur, per reactionem humidi nutrimenti, cum omne agens agendo repatiatur, & extenuetur, hinc etiam exſiccetur: & licet calor naturalis dum in nutrimentum agit, in nutriti ſubſtantiam id conuertendo, ab ipſomet etiam nutrimentum humectans capiat, & hinc humectetur; nihilo ſecius ſemper calor naturalis ratione eius ſubſtantiæ aereæ, & aqueæ oleoſæ ſuauis, lenis, & mollis debilitatur, & aduentitius fit: hine aridus, & ſqualidus, ut ſiccum dicam, euadit, per nutrimenti reactionem: Cum itaque ſiccitas, ſeu ſqualor adeo noſtræ vitæ oppoſitus ſit, vt iure aſpera, & mordax lima, & inſtrumentum mortis vocari poſſit, cum in toto noſtræ vitæ decurſu quotidie vitam offendat. Proinde ſumma Dei, & Naturæ prouidentia factum fuit, vt ortus, & interitus longiſſimè ſeorſum ſuis fundamentis diſtarent: quia genitura in plurimo humido, & minimo ſicco igneo, non autem terreo ſolido reſidet, mors vero in minimo humido, & in plurimo ſicco fundatur vt Galenus ſtatuit: vt diutius vitæ noſtræ periodus protraheretur, quo protrahi poſſe; quoad poſſet potentiæ vitalis: Quocirca per humidum, & ſiccum generatio, & interitus hominis ad inuicem tam longè diſtant, quam tardius calidi innati ſubſtantia ſpirituoſa allata à minimo ſicco, & à maximo humido, ad maximum ſiccum, & ad minimum humidum labitur, concurrente ipſo calidi innati oleoſo, & radicali humido: Proinde quandam in noſtræ vitæ decurſu aſſiduè in dies magis, magiſque his cunctis modis calor noſter naturalis ſua ſubſtantia languens ſiccam, aridam, terreamque acquirit conditionem, Ideo calori ipſo iunctum fuit humidum naturale iam declaratum pingue, copia ſubſtantiæ calidi huius proportionatum; quod difficilè diſſoluitur, ob eius pinguitatem, & craſſitiem, hinc calor naturalis nutritur, vt flamma ab oleo, ab humido radicali vt ſtatuit. Galenus de vtil. reſpiration. capite primo. Ex quo vt ait Ariſto. vitæ longitudinem infert, calidum innatum ab iniurijs enarratis cuſtodiendo, ac reparando, vnde cauſam breuitatis noſtræ vitæ ſcire oportet, quæ eſt quòd humidum naturale continuè à calido innato, dum his varijs modis aſſiduè exſiccatur is calor; abſumitur: & licet humidum quoque perpetuò reſtauretur nihilo minus nunquam integrum reſtituatur, ideo humidum deſinit, & hinc morimur.

Calidum innatum multis modis exiccatur: ideo humido naturali eget.

3. Aph. 24. & 2. de tuen. ſan. c. 3. & 7. aph. 19. A

Ariſt. 4. de gen. animal. ca. 4. & Gal. 3. de ſimpl. cauſis c. 3.

Ariſt. lib. de longitu. & breuis vitæ c. 3. p. 951. B

Ortus in maximo humido, & minimo ſicco interitus in maximo ſicco, & minimo humido eſt.

Lib. de marcor. c. 4. 2. De tuen. ſan. c. 1. & 2. aph. 14

Cauſa breuitatis vitæ.

Ibidem nempe de long. & breu. vitæ c. 3. C

C A P V T   X X X V.

Cur calidum innatum potiſſimum in partibus ſpermaticis inſit, & quomodo in ſpecie carnoſa ſit, explanatur.

Calorem antem naturalem, membralem à quibuſdam vocatum, omnibus membris inſitum eſſe, iam ante oſtendimus, cum nulla pars noſtri corporis, etſi viliſſima, & minima fuerit, inueniatur, quin eius proprium, ac ſibi inſitum contineat calorem: Verùm quoniam partes vel ortum ſuum ducunt à ſemine, & hę partes ſolidę, & ſpermaticę appellantur: vel earum originem à ſanguine habuerunt, & hę partes ſanguineę, ſeu carnoſę nuncupantur: At vero cum mēbra plurima ex vtriſque compoſita ſint, Ideo partes ſpermaticæ, & corpora ſolida, & partes ſolidę vocatę fuerunt à Galeno: partes vero ſanguineę, & ſpecies carnoſa, & genus carnoſum appellatę ſunt. Nam, vt antea diximus, omnia noſtri corporis membra ſecùndum filamenta, ſeu fibras ſuas, ex ſemine primordium habent. & hę ſolida vocantur corpora, quę ſpecie carnoſa indigēt, tum vt ea ſpecie carnoſa, veluti indumento induantur, vt ab iniurijs deffendantur tum vt in ſuo calore naturali viuido, valido conſeruentur, vt ſuis operationibus corporeis fungi valeant: vt capite 15. iam dixi; calor itaque horum membrorum corporibus ſolidis ineſt, & generi carnoſo, ſed potiſſimum his ſolidis ineſt corporibus; Cum calor naturalis maximè harum ſolidarū partiū corporeas regat operationes: quoniam hę partes vt calori naturali ſeminis congeneę, & familiares vt ſeminales partes vim attrahendi, coquendi, retinendi, & expellendi, & aſſimilādi cōtinēt, non autem ſpecies carnoſa: Hinc ait conciliator, Deum, & Naturā poſtremū conatum feciſſe ad partes ſolidas conſtituendas, omnibus corporeis deſeruientes operibus, vt cap. 15. etiam dixi:

Partiū vel ſpermaticæ ſeu ſolidæ, vel ſanguineæ ſeu carnoſæ.

Calidum innatum quomodo in partibus ſolidis, & quomodo in carnoſis.

2. De ſemine c. 6 D

Idcirco

A Idcirco natura ſempet protenſa eſt, pro his ſeminalibus conſeruandis partibus; quæ ſi in habi-
tu iam ægrotauerint, non amplius ſanari æger poteſt. Proinde pus in quacunque parte, etiam
in hepate genitum, & concoctum, non eſt rubeum, quia à ſpecie carnoſa rubea non gignitur,
ſed à corporibus ſolidis albis conficitur, & ideo album eſt, pariter in febribus hypoſtaſis alba
fit, in concoctione putreſcentium excrementorum, à partibus his albis ſpermaticis tantum,
2.Aph.17. non autem à ſpecie carnoſa: Ideoque Hippocrates inquit vt Galenus adnotauit, naturam cor-
pora ſolida regere, ad omnia corporea eorum munera rectè molienda; quam naturam aſſerit
Ibidem. calorem naturalem eſſe vt ſalubrem, ait enim Galenus: *& eam, quæ ſolida corpora regit, naturam*
12.Meth.c.5. *quæ ſecundum Hippocratem, eſt calor naturalis*. Hinc Galenus ſcriptum reliquit *ſpiritus ſubſtan-
tia* aerea declarata *vnà cum ſolidis corporibus ſic nobis cuſtodienda in morbis ſunt, vt tum qualitate,
tum quantitate, quo ad fieri licet naturaliter ſe habeat:* eo, quia ſpiritus ſeu caloris naturalis ſubſtan
tia omnia corporea regendo munera, quatenus ea præcipuè ſamiliaritate, & affinitate qua-
dam ſibi inſita, corporibus his ſolidis ineſt, ea quoque ſpermatica gubernat corpora, Ideo
in morbis ea omni ingenio cuſtodienda eſt, cum ipſa ſit, quæ primo naturaliter ſanat.

B

CAPVT XXXVI.

Cur calidum innatum ex ſpiritu, ſemine, & ſanguine menſtruo, tanquam ex cauſa materiali exoriatur, ratio redditur.

CAlorem autem naturalem in nobis, ex tribus ſuam originem habere clarum
2.Aph.14. eſt, nempe ex ſpiritu ſeminis, & ſeminis, & ſanguinis menſtrui aquea por-
3. De ſimp me. fac.c.9. tione depuratiſſima, quæ aptiſſima eſt, vt ipſa vnà cum ſpiritu aereo huius
caloris commiſceri poſſit, vt ex his conſurgat ea calidi innati ſubſtantia
aerea, & aquea, iam ſtatuta, ex Galeno: Quòd autem calor innatus ex ijs
tribus emergat, ceu ex cauſa eius materiale, ſibi propria, & Autoritatibus,
& rationibus non difficilè mihi probandum erit. Quandoquidem Galenus
3. De temp.c.9. Aduerſus Licũ c.7. inquit, *Prima enim eius* nempe hominis *conſtitutio ex ſanguine, & ſemine eſt*, & alibi ait: *Ex quo
primam ſortiuntur generationem: quod quid aliud quæſo ſit, quam ſanguis menſtruus ſemenque*. Pariter
C habet. *Sanguis, ſemenque genitale generationis noſtræ primordia ſunt, ille ceu materies*. Et poſtea
Primo de ſani. tuen. c. 9. idem 3.aph. com. 14. 3. De vſu par. c. 8o.f.113.D. ſcriptum reliquit *& ne temere tibi perſuadeas, ex ſanguine menſtruo, & ſpermate immortale* ſucceſ-
ſiua ſpeciei perduratione *animal poſſe conſtari*. Sed cum in ſemine & ſpiritus ſit ſecundus, & ſe-
men, ergo tria iſthæc, noſtræ generationis principia materialia exiſtunt, quo ad calidum inna-
tum primogenitum, nam quo ad corporis membra calidum ingenitum principium eſt, corpo-
reum, primum, effectiuum, vt diſpoſitiuum introductionis Animæ, & noſtræ generationis cor-
poraliter, & perfectè corpus noſtrum organizando; Hæ namque Galeni ſunt autoritates, ab alijs
quoque comprobatæ. Herodoti enim liber, qui Galeno attributus eſt, de aſcripta introductio-
75. Ag.f.52.L. E. ne capite 9. hæc continet verba, *Quoniam fœtus in prima ſui formatione ex genitura, & ſanguine,*
Sp.f.96. lit.H. *qui à matre eſt*, & libro alio Galeno aſcripto ſecretorum cap. 1. habetur *principium noſtri eſt ex ſan
guine, & ſpermate*. His autem conſtitutis autoritatibus, idem rationibus confirmare enitar, & Calidum innatum ex ſpiritu, ex ſemine, & ex ſanguine menſtruo fieri, primum argumentum.
primo hoc argumento. Omnia enim quæ principia ſunt noſtræ generationis conſtitutiua, de-
bent eſſe quoque principia conſtitutiua primi agentis corporei, nempe calidi innati: Sed ſpiri-
tus ſeminis, & ſemen, & ſanguis menſtruus ſunt ea, quæ prima principia ſunt noſtræ generatio-
nis conſtitutiua: ergo hæc tria quoque habent eſſe prima principia conſtitutiua calidi innati.
Maior probatur ſic. Prima principia corpus noſtrum conſtuentia, tenentur etiam primum
D corporeum motorem corporis noſtri conſtituere, ſed calidum innatum eſt primus corporeus
motor totius corporis humani: ergo prima principia corpus noſtrum coſtituentia, coguntur
Lib. aduerſus lycum com. 2. aph.14. etiam calidum innatum conſtituere. Minor autem clara eſt Galeni autoritatibus: Secundum Secundum argumentum.
argumentum erit id: Ad calidi innati conſtituendam ſubſtantiam aeream, ſeminiſque ſpi-
rituoſam difficulter diſſolubilem, requiritur craſſamentum aqueum, ei ſubſtantiæ iunctum, vt
Galenus ſtatuit: Sed craſſamentum id aqueum non ſufficit ſpermaticum, cum requira-
tur etiam partim ſanguineum, ergo ad caloris naturalis ſubſtantiam conſtuendam, &
ſpiritus ſeminis, & ſeminis, & ſanguinis menſtrui aquoſa portio optatur: Maior enim
iam nota patet: & Minor ita probatur: Quot ſunt partes genere generaliſſimo viciſſim
diſtinctæ à ſemine, & ſanguine obortæ, tot eſſe debent craſſamenta aquoſa, quæ eam ſe-
minis ſpirituoſam reddat, parum craſſam, ſeu minus tenuem ſubſtantiam: Sed duæ ſunt par-
tes genere generaliſſimæ ſeiunctæ, nempe ſpermaticæ, & ſanguineæ; ergo duo quoque craſ-
ſamenta allata flagitantur, vt caloris naturalis ſubſtantia ſpirituoſa, à craſſamento pro-

Digitized by Google

prio ſpermatico partibus ſpermaticis inhæreſcens exactè, & facilè craſſetur; ſicuti etiam alia ſubſtantia caloris innati ſpeciei carnoſæ annexa, à craſſamento proprio ſanguineo craſſari debet: Ac ita perficitur calidi innati ſubſtantia aerea, eo vtroque aqueo craſſamento decorata cuiuſcunque viſceris muſculi, & membri cum in his partibus, & corpora ſpermatica ſolida vocata: & ſpecies carnoſa ſimul iuncta, & ſimiliter caloris innati ſubſtantia aerea ſpirituoſa vtroque craſſamento referta inſint. Vnde ſicuti ſpecies carnoſa vt indumentum ſolidorum corporum ſe habet, ad ea corpora ſuo valido robore calidi innati manu tenenda: ita craſſamentum ſanguineum, craſſamento ſpermatico conducit eadem proportione, quaſi ſanguineum craſſamentum indumentum ſit craſſamenti ſpermatici, ad totam integram caloris cuilibet parti complantati aeream, & ſpirituoſam in ſuo robore conſeruandam ſubſtantiam; Quocirca hic A

Tria notatu digna. 1. Notandum. 2. Notandum. 3. Notandum.

tria perpende: primò enim quòd craſſamentum aquoſum exoptatur ratione dicta, vt ſpiritus minus tenuis factus, non ita facilè ſolubilis ſit, & vt motui eius in corde deorſum facto aquea portio ponderoſa inſeruiat. Secùndo quòd craſſamentum aquoſum proportionatum eſſe debeat partibus primis, ex quibus membra emergunt, & cum duæ partes ſint primæ, nempe ſpermaticæ, & ſanguineę, proinde duo craſſamenta aquoſa adeſſe debent. Tertio calor innatus ita eo triangulo conſtitutus, in membris ineſt, vt in organis animæ perficiendis, conſeruandis, & reſtaurandis eadem proportione, quæ inter partes ſpermaticas, & ſanguineas exiſtit, quo ad ea duo craſſamenta; B

Tertium argumentum.

Poſtremum autem argumentum erit hoc. Quot ſunt ſubſtantiæ virium calidi innati cuſtodiendæ in morbis in qualitate, & quantitate ſeorſum diſtinctæ ratione principij earum generationis, tot eſſe debent principia conſtitutiua huius ſubſtantiæ virium calidi innati: Sed tres ſunt ſubſtantiæ virium calidi innati in morbis cuſtodiendæ vicisſim diſiunctæ ratione principij earum generationis: nempe ſpiritus, corpora ſolida, & ſpecies carnoſa, vt Galenus ſtatuit vt antea capite 15. aſſerui: Ergo tria principia ſunt conſtitutiua ſubſtantię calidi innati, his tribus ſubſtantijs virium caloris innati noſtri corporis: vt ſunt ſpiritus, & ſeminis, & ſanguinis pars aquoſa. 12 Met. c. 5.

Dubium.

At vero dubium conſurgit: cum dixerit Galenus *non enim ſanguis quidem menſtruus prima, ac propria eſt gignendi animalis materia.* Cum omnia corporis noſtri membra ſuam originem à ſemine ducant; 14. De vſu part. c. 1. 2 De ſemine c. 6.

Reſponſio.

Cui reſpondeo vt antea dixi craſſamentum ſanguineum non eſſe primum nec proprium incraſſamentum caloris naturalis ſubſtantiæ, & illud potius adeſſe incraſſamentum ceu indumentum craſſamenti ſeminei.

Dubium ſecundum.

Sed adhuc maius dubium mihi ſeſe offert, cum Galenus ſcriptum reliquerit *ſiue enim fœmina ſemen, ſiue ſanguis qui in matrice promanat, motus principium quoddam conferat, omnino motus principium idem cum maris ſemine habere eſt putandum,* & poſtea conſcripſerit. *Quare nihil mirandum eſt, ſi in prædictis flexibus ſanguine velut ſtagnante ſuccus ſpermaticus congeratur* ex quibus verbis videtur Galenum dubitaſſe, an ſanguis menſtruus, vel ſemen fœmineum eſſet principium noſtræ generationis. 14. De vſu part. c. 7. Cap. 10. C

Solutio.

Cui reſpondeo his in locis de ſemine fœmineo Autorem exaraſſe, quod in generatione tanquam alimentum ſeminis viri ſe habet, vt iam demoſtraui, & de ſanguine, qui dum in flexu eo diu manet, & hinc à membranis albis eius flexus albeſcit, & ſemen euadit: cum exararit hæc verba *carnes humorem, qui in primis flexibus habetur, ad huc ſanguineum, in ſequentibus deinceps magis, magisque albeſcere, quo ad in omnium poſtremis totus albus omnino fuerit redditus, qui flexus poſtremi in teſtes terminantur.* Cap. 10.

Concluditur institutum certū eſſe.

Quam certè ob rem manet veriſſimum eſſe, calidum innatum ex his tribus promanare, veluti ex triangulo: qui etiam triangulus à corde effluit, dum calor influens emergit, ac ita triangulus ad cæteras noſtri corporis partes aſſiduè tranſmiſſus, hoc eodem triangulo calor cunctis membris inſitus in ſuo viuido, & valido robore ſubſtantiale manutenetur, fouetur, ac reficitur, etſi nunquam integrè reſtauretur, ob exſiccationem partium, quæ à membris quotidie recipitur ob reactionem nutrimenti recepti, & alijs de cauſis antea poſitis: At vero non defuerunt aliqui tentantes hunc triangulum euertere; Quorum opinio, quia à Caimo, & à Brozerio vndique repulſa fuit, ideo circa eorum exiſtimationem nihil dicam, ne in aliam incidam diſputationem, neque tempus conteram. D

✠

CAPVT

A

CAPVT XXXVII.

Calidum innatum in nobis primum naturalem corporeum ſalubrem eſſe motorem, ad omnia corporea obeunda ſalubria opera, accommodatiſſimum.

Calidum innatum primum agens naturale corporeũ ſalubre eſt pro omnibus operibus corporeis faciẽdis.

6. Epid. c.5. cõt. 3. & 6. epidem. com. 4. contex. 26. Et 8. de decret. Hippo. c.7. & 2. aph. 15.

DVplicem vero caloris naturalis eſſe conſtituit vſum, vel finem: ſcilicet, vt artificialem medicinalem ſalubrem, & ſpeculatiuum phyſicum: Ex quo primo eum medicinalem explanabo vſum, mox alium declarabo finem: Quoniam iam dictum eſt calidum innatum à Deo, & à Natura conſtitutum fuiſſe, vt id primum naturale corporeum eſſet agens, vt ſalubre per ſe; quod à Deo, & à Natura factum eſt, pro vitæ muneribus exercendis, vt id omnia corporea opera ſalubria ſecùndum eſſe naturale, ſemper præſtaret; vt huius primi corporei agentis ope, omnia Animæ inſtrumenta ſemper perfecta, & ad animaſticas actiones adminiſtrandas concinna, & paratiſſima haberentur: etſi à Medico factiuo hæc ſpeculatio minimè examinetur, vt antea tetigi. Vnde calidum innatum ita deſumptum vt ſalubre per ſe, eſt etiam primum naturale corporeum propugnaculum ſalubre noſtri corporis à læſionibus cunctis reparatiuum, quod per ſe, & primo naturaliter ſanat, coquendo cruda, & vtilia ab inutilibus ſegregando, inutiliaque expellendo, vtilia vero retinendo, & partibus alendis aſſimilando: Ideo iure à Galeno, & ab Hippocrate primum naturæ inſtrumentum vocatur; cum illud omnium operum naturalium Autor ſit. Verum ne dum eas naturales corporeas exercet operationes, ſed etiam cætera omnia corporea præſtat opera, actionibus æquè tum vitalibus, tum animalibus obeundis inſeruientia, vt abundè antea demonſtraui: Ideirco calor naturalis primus etiam in quacunque ſalubri, vel inſalubri conſideratione, & in qualibet operatione ſalubri, à Medicis perpendendus venit, vt is qui corporea omnia opera ſalubria, à Medico adminiſtranda, regit: Quibus de cauſis ſummo iure ait Galenus ſubſtantiam calidi innati, vt virium roboris ſubſtantiam ad vnguem tùm qualitate, tum quantitate primo cùſtodiendam eſſe, quia etiam Ariſtoteles *ſemper ſanè vel inſitum calorem, vel ſpiritum innatum vel bonam temperaturam firmitatis, ac roboris membrorum cauſam eſſe ſtatuit*, vt Galenus aduocauit: cum huius calidi innati ſubſtantia, ea quidem ſit, quę vt primus motor corporeus, omnia corporis humani corporea vndique regit, ac perficit munera. Eamque ſanè ob cauſam hunc primum corporeum motorem tanti Antiquiores fecerunt, quòd ſtoici putarunt, calidum innatum Animæ eſſentiam eſſe, vt refert Galenus, & Galenus ipſe ſtatuit, quòd calor innatus, niſi ſit Animæ eſſentia, ſaltem primum ſit Animæ inſtrumentum, cum ſit virium ſubſtantia ſecùndum plures, & ſummos veteres medicos. Vnde is quoque potentiæ vitalis eſſentia clarè perſpicitur: Quo ſit, vt Hippocrates non ſolum calidum innatum primum eſſe agens corporeum cenſuerit, verum etiam ſubſtantiam eſſe corpoream perfectiuam, conſeruatiuam, & reſtauratiuam, & vndique gubernatiuam virtutum Animæ ſubiectiuam, quæ ſi igneſcat vna cum morbo, etiam Anima, & corpus neceſſario depaſcatur: Ariſtoteles vero etiam terminat calorem nobis inſitum ferè animam eſſe pro ſui nobilitate: tum quia eſt Animæ proximum inſtrumentum, tum quia eſt materia ſubiectiua virium omnium naturalium Animæ vegetatiuæ, & cæteris omnibus viribus Animæ rationalis, & ſenſibilis accommodatus.

B

24. De vſu par. c.6. 8. De dec. Hipp. cap.7. & 6. epid. com. 2. cont. 30. & 5 aph. 18. 22. & 21. & 2. aph. 15.

11. Meth. c. 5.

2. De ſemine c. 3.

C

Calidum innatũ animæ eſſentiam eſſe ſtoici putarunt.
Calidum innatum primũ Animæ inſtrumentum.
Calidum innatum eſſentia eſt potentiæ vitalis.
Calidum innatum totum corpus gubernat in corporeis operibus exercendis.

3. De ſymp. me. facul. c.9. 6. Epid. com. 5. c.18.

6. Epid. com. 5. contex. 1.

Problematis ſectione 26.

2. De ſimp. me. f. c.9. & 2. aphor. 14. & lib. de rigore c.6.

Quibus de cauſis calor naturalis, & ſpiritus inſitus: & Anima, & natura à Galeno vocatur, quoniam ſubiectiuè corporaliter, & ſalubriter in arte medica idem ſunt, & in eo quòd in eodem inſtrumento, & anima, & natura, & calidum temperamentum, ac temperamenti ſpirituoſa ſubſtantia ſimul ſunt; etſi ratione diuerſa ſeorſum ſeiuncta ſint apud naturalem philoſophiam. De Anima tamen vegetatiua, vel ſenſitiua, aut motiua hic loquitur, non autem de rationali quæ, cum deforis emanet, immortalis eſt.

D

2. De generatione animalium c.3.

A

CAPVT XXXVIII.

Calidum inſitum, & Naturæ, & Animæ proximum eſſe inſtrumentum; Ac etiam Dei inſtrumentum eſſe, probatur.

SEcundns vero finis gratia cuius calor naturalis creatus eſt, vtique repetitur, vt is inſtrumentum ſit proximum rum Naturæ hominis corporeæ, tum Animæ: Naturæ ſanè corporeæ ad cunctas corporeas moliendas operationes, Animæ vero pro animaſticis omnibus ſungendis muneribus: Vnde Natura hoc modo aſſumpta ſubiectiuè corpus perficit organizatum, etiam ante Animæ ingreſſum, in embrione gignendo; & ſicuti ante Animæ deductionem calidum ingenitum inſtrumentum fuit proximum Naturæ ad embrionem exactè organizandum, dum *primum quidem formantur membrana, tunica, item viſcera, & ſanguinis vaſa: vltima vera perficiuntur oſſa, & vngues, & cartilagines*, ſic poſt Animæ aduentum in corpore humano penitus regendo calor innatus primogenitus, & cunctis membris inſitus inſtrumentum eſt proximum naturæ humanæ corporeæ: Quocirca vbi calor naturalis vt naturæ inſtrumentum omnia membra optimè organizata ſuo viuido, & valido calido conſeruat ſubiectiuè deſinit: ibi illico tranſitum facit, ad Animæ actiones obeundas, & Animæ primum inſtrumentum euadit: At vero nunquam Animæ inſtrumentum is eſſe valet, quin prius vt inſtrumentum naturæ, & quatenus primus naturalis autor corporeus omnia corporea præſtet officia, ad omnia organa, ſeu inſtrumenta perfecta reddēda, & paratiſſima, ad quamuis Animæ actionem præſtandam, tam naturalem, ab Anima vegetatiua obeundam, quam vitalem ab Animæ potentia vitali, pulſatili, & iraſcibili agendam, quam etiā animalem, ab Animæ voluntariæ facultate ſenſitiua, mottice, vel principi adminiſtrandam. Et ſic beneficio vnius caloris naturalis, non modo natura, ſed etiam Anima, ſimulque corpus ſuanitate ſalubri gaudet. Vnde huius caloris emolumento multa, & varia conſeruantur, cum eius eſſentia inter Animam & Naturam, & corpus ſit, ceu vinculum iuniens Animam, & naturam, cum corpore. Præterea is ſemini, & hominis varijs ætatibus varijs temperaturis accomodatur. Ait enim Hippocrates *Quibus ſic habentibus ſe multas cuius vis generis tum ſeminum, tum animalium formas nihil inter ſe, neque vſu, neque facultate diſſimiles à ſe inuicem ſecernunt.* Non differt enim calor innatus ſeminis, à calore nobis inſito, quia vſu, & vi conueniunt: cum calor naturalis, qui modo in ſemine reſidet, mox in corde hominis ſuam ſedem continere valet, & ſic ille calor naturalis cordis in ſpiritum vitalem tranſmigrans, poſtea in ſemine fęcundo exiſtere poteſt. Ea propter mihi ſunt connumerandæ calidi innati acceptiones variæ; & in omnibus his varijs differentijs inuenies calorem naturalem ſemper inſtrumentum eſſe vel naturæ, vel Animæ, & naturæ ſimul. Prima igitur acceptio eſt huius caloris in ſemine quomodo Ariſtoteles eum aſſumit. Secunda receptio eſt in embrione organizando, & is calor à me ingenitus vocatus eſt, cum non dum genitus ſit: Tertia acceptio inuenitur in fętu, accepta ab Hippocrate, & Galeno, dum terminarūt primum caloris naturalis cordi inſiti motum *foras, & extra* eſſe, & is primo: genitus eſt: cum ante omnia cætera genitus ſit. Quarta conſideratio huius caloris, eſt in pueris, in quibus plutimum ineſt calidi innati; cuius ſubſtantia calida, & humida, ſuauis, mollis, lenis, oleoſa, & euaporabilis, cum pueri propè genituram ſint, quæ in plurimo humido conſtat: ſicuti interitus in plurimo ſicco exiſtit. Hinc optimè exarat Gal. *Homo primo die quo naſcitur, calidiſſimus vltimo quo moritur frigidiſſimus exiſtit.* Vnde ex Hippocratis decreto calor innatus puerorum aereus eſt, & aqueus ſimul vt antea vidiſti: Quinta eius caloris naturalis deſumptio, quæ caloris naturalis aduentitij vocatur, habetur partium ſolidarum in hominibus, florente ætate gaudentibus; vbi calor is ſubſtantia eius aerea, & aquea deficit; quia tunc ex acriori, & ſicciori ſanguine vltra rationes alias poſitas, ob reactionem alimenti quotidie in ſanguinem conuerſi, humidum radicale deperditur, in dies magis magiſque languens, & mutatio fit in ſiccum: Vnde calor is naturalis aduentitius vocatur, cum ætatis decurſu deficiente ea humida aquea, & aerea ſubſtantia, quaſi igneam, ac terream acquirendo ſubſtantiam, aridam, ſiccam, fumidam, & fuliginoſam, aduentitiam, & nouam acquirit ſubſtantiam. Quocirea calor ille in medio periodo exiſtit vitæ hominis, & in gradu latitudinis naturalis periodi medio inter genituram, & interitum, hinc etiā in medio gradu inter plurimum humidi, & minimum ſicci genituræ, & inter plurimum ſiccum, & minimum humidum mortis: vt ex his Galenus verbis elicere potes *Puerile quidem corpus in ſe ipſo continet aereæ, & aqueæ ſubſtantiæ minimum terreſtris: Contra vero eorum, qui in ætatis vigore conſiſtunt, à terreſtri ſiccitate obtinentur, deficit autem aquoſa, & aerea ſubſtantia*, cum autem id fiat ex ſpiritibus, & ſanguine, modo narrato, quotidie ex alimento aſſumpto reagente oborto, qui per venas, & arterias ad omnes corporis partes nutriēdas accedit, & cum non amplius gignatur aereus, & aqueus, vt in puerili ætate, immo acer, & ſiccus, ideo ob ſanguinem aduentitium calor naturalis quibuſcunque membris inſitus aduentitius euadit, dum eo ſanguineo vapore caloris

huius

Calidum innatum Naturæ & Animæ primũ inſtrumentum.

Gal. 14. de vſu. part. c. 6.
5. De ſimp. medic. c. 9.
Gal. 2. de temperamentis c. 2.

B

Lib. 1. de victu ratione p. 303. it. Foeſio.

C

2. De gene. animal. c. 3.

Lib. 1. de victu rat. pag. 306. & Gal. 3. de cau. pulſu. c. 9.
1. Aph. 14. & li. contra Licum.

2. De decret. Hipp. c. 7.
2 De natura humana tex. 12.
1. Aph. 14. & li. aduerſus Lic.

D

1. Aph. 14.

Digitized by Google

6. Epid. com. 4. con. c. 25.
5 De ſimp. med. fac. c. 9.

A huius ſubſtantia nutritur, regignitur, ac reficitur in partibus ſolidis exiſtens. Proinde Galenus ait *Acquiſitiuum ſanè à ſanguine* habemus *non proprium, non inſitum, vt iecur, & cor poſſident*, & alibi ait. *Verum nihil prohibet ſanguineam ſubſtantiam, ſimulque aeream vna cum ſpiritu calidum inaudire innatum*, quia per ſanguinem, & ſpiritum ſanguinis calorem naturalem aereum in adultis aduentitium euadere conſtituit: Sexta vero noſtri caloris acceptio eſt, in ſenibus, vbi minimum de humido radicali adeſt, plurimum ſiccum in periodi vitæ fine; vbi frigidiſſimus & ſiccisſimus homo exiſtit. In omnibus itaque ijs acceptionibus calor innatus vnus ſpecificè eſt, qui variatur poſtea ad varios vſus, & varias ætates hominis: & ſemper eſt inſtrumẽtum Naturæ etiam in ſeminis calore naturali, & in embrione: in reliquis vero acceptionibus calor is non ſolum naturæ corporeæ primum inſtrumentum eſt, verum etiam Animæ proximum inſtrumentum ſe habet: Eâq; ſanè ob cauſam nec Natura, nec Anima vllam earum moliri poſſunt operationem, niſi auxilio calidi innati, ceu primi agentis corporei, omnium corporeorum operum pręſtandorum in corpore humano quatenus id primum corporeum agens omnia tum Naturæ, tum Animæ organa perficiat, & vndique regat, ſubiectua corporea gubernatione; & ita regendo omnia Naturę, & Animę opera agenda diſponat. Galidum vero innatum *Aethera* vocatum *Dei inſtrumentum eſt* ad omnia inferiora viuentia gignenda & conſeruanda vt infra c. 40. videbis etſi

Lib. de marcore c. 4.
2 De dec. Hip. c. 7. & 2. de natura hum. t. 12.

Lib. De carnib. ſeu principijs circa exordiũ.

B impropriè id contingat, quia Deus ſine inſtrumento agit: niſi dicatur, dum Deus vnà cum natura ſua miniſtra agit, naturaliter.

CAPVT XXXIX.

Calidum innatum elementare igneum eſſe; Paparellæ, Carpentarij, & Rudij rationes ſtatuuntur.

SEd ſupereſt non exigua phyſica diſputatio; Maximum enim mihi negotium faceſſere videtur: cum apud aliquos grauiſſimos autores calidum inſitum aereũ haud eſſe exiſtimetur, immo igneum: Paparella enim ait. *Dicimus nanque, quod calor ignis aliquando eſt naturalis, quando ſcilicet dirigitur à forma vtente ipſo per ſe, pro inſtrumento ad generationem mixti verbi gratia, calor, qui eſt in ſpiritu genitiuo eſt idem ſpecie cum calore ignis, & idem eſt naturalis, quia agit directus à virtute formatrice ſeminis patris ad generationem fœtus, ſicuti teſtatur Auerr. 4. col. & 4. meteo. vbi dicit, quod digeſtio, & generatio mixtorum, quæ fit per digeſtionem efficitur ab elemento ignis, & Auicenn. ad hunc ſenſum ſcripſit prima primi capitis de elementis, quod ignis dicit qualitatem elementorum de proprietate elementari ad complexionalitatem, quod non eſt, niſi per digeſtionem; ac ideo calor ignis dirigit inſtar naturalis, & ſimiliter calor actualis, qui eſt in ſeminibus animaliũ dicitur cæleſtis, quatenus agit virtute cæleſtium: vt 2. de gen. enim refert Thiloſophus, & tamen eſt naturalis, & elemẽtaris. Calor igitur quilibet, qui eſt qualitas prima prout operatur, principaliter dirigitur à forma ignis, & etiam quatenus operatur virtute ignis, eatenus ignis, igneusùe dicitur. Quatenus verò dirigitur a forma mixti ad mixti procreationem naturalis nominatur, & prout a ſuper cæleſti hoc modo dirigitur, cæleſtis appellatur. Hoc idem perſpexit Plato in Timæo, dum ait omne animal in ſanguine, & venis calorem quaſi ignis quendam fontem habere, & eodem lib. Quod igitur ex ignis exceſſu præcipuè ægrotat corpus manifeſtum eſt, quod quinque cauſarum generibus contingere poteſt Gal. 2 de cau. morb. cap. 4. vel enim ex motu quodam caliditas augetur, vel ex anguſtione, vel ex putredine, vel ex vicinio alterius corporis feruidioris vel ex alimento ad calefaciendum accommodato.* Carpentarius quoq; huic exiſtimationi fauet, cum dixerit. *Vis autem ipſa regens conſiſtentiam vt primarium Animæ inſtrumentum in calore igneo pabulum ſuum habente, in humore pingui, & oleoſo, quem ab aqueo diſtinguentes aereum ſolemus nominare. Calorem verò hunc igneum, & elementarem dicimus, quia ſubſtantia ſua eiuſmodi eſſe videtur. etiamſi ab Ariſt. diuinus nonnunquam nominetur. Quia dum formæ diuiniori in noſtris corporibus, vel etiam in ſolo fœcundo ſemine ſubſeruit, actionum quoque diuinarum cauſa eſt, quam in puro, & ſimplici ignis elemento.* Quam opinionem nunquam ſatis pro dignitate laudatum Rudium Pręceptorem meum ſequutũ fuiſſe, notum eſt, exarantem. *Innatus itaque calor, qui etiam natiuus, aut naturalis, nec non etiam proprius nuncupari poteſt, eſt calor igneus, virtute cordis genitus, & frigiditate attemperatur. Porrò ipſum igneum, ſed attemperatum dicentes eſſe, primam eius originem, & formam præcipuam, attigimus. Ipſum enim non quidem cæleſtem, vt quidam falſo arbitrati ſunt, ſed elementarem, igneumque quoad primam ſui radicem eſſe ne dum Hippocrates, & Platonis: Verum etiam Ariſtotelis atque Galeni clariſſimum teſtimonium reddidere.* Prima igitur tat'o ex Hippocratis autoritate eſt, omnia mixta ex igne, aere, aqua, terraque, vt ex calido, frigido, humido, & ſicco ſuum primordium trahunt. Verum ignis eſt magnam vim calidam actualem habẽs; ergo ſequitur inſtitutum. Pręterea Hippocrates ait maſſam humoralem ſanguinis vnà cum pituita, ac bile, tum flaua, tum atra mixti in noſtro corpore calidam actualiter eſſe, cõſpicuum eſt, & hinc ipſa ęgra, vel ſana eſt, non autem potentialis eſt, vt communia elementa nobis inſunt.

Lib. Alcioni introductio ad doctrinam Plat. com. c. 14. p. 3

D

1. De natu. humana c. 1.

Ibidem.

Paparellæ verba.
2 Ratio.
Cum ſit inſtrumentum effectiuum facultatis formatricis agens in mixti, & fœtus generationem directũ à formatrice virtute ſeminis ex quo calor actualis, qui ſpiritui fœcundo ineſt, eſt idem ſpecie cũ calore actuali igneo.
Auerr. confirm. & Auicen.
Generatio etenim mixti, & fœtus per digeſtionem caloris elementalis ignei fit principali, ac actuali ſimul.
Qui calor actualis vt in perdurratione ſimpliciter nus & æthereus in ſeminibus animalium prout cæleſtiũ ope agit.
2 Ratio: calor elemẽtalis æthereus eſſentialiter idem eſt: reſpectu vero operandi modorum variorum à varijs agẽtib. vt diuerſa inſtrumenta ſunt diſcrepant, &c.
3. Ratio ex Plat.
4 Ratio.
5 Ratio.
Quinq; cauſarũ generib. ex Gal. calor naturalis noſtro igne ſieri hinc etiã corpus ægrũ effici.
Carpentarij opinio eadem eſt.
Rõ eſt quia vt primũ agẽs corporeũ, ac Animę inſtrumẽtũ ſua vi in calore igneo ſe habet, & igneus appellatur calor, & elementaris ſua ſubſtantia.
Rudij ſentẽtia.

Flauę

Flauæ autem bili, ignea vis, melancholiæ terrea, pituitæ aquea, ſanguini verò aerea ſpirituoſa proportionatur, & concludendo ait. *Colligimus vniuerſam hominis naturam ex quatuor elementis conſtare, & proinde calorem ipſum, quem etiam naturam Hip. appellauit elementarem, & igneum, non aũt Diuinum.* Poſtmodum verò idipſum ex Plat. affirmare nititur. Verum prius ego Rudij tãti mei Præceptoris opinionem Hip. autoritatibus fouere volo, vt ordine pergam. A

Autor Rudij opinionem amplificat varijs Hip. locis.

Tertia ratio ex Hip. habita calorem innatum elementarem igneum eſſe.

Hip. verba.

Quandoquidẽ Hip. cum natiuum calidum quatenus per ſe mobile, ac motiuum ſimul conſtituerit hoc ſanè tale inueniti ſtatuit in eo, vt ignis ſit; igni enim veluti proprium eſt omnia, & per omnia mouere, ſicuti aquæ eſt omnia, & per omnia nutrire, vt nanque tale ex igne & aqua ſimul commixtis, ac refractis, vt ſufficientibus tantum conſtare decreuit, quia habet *omnia igitur tum animantia, tum homo ipſe ex duobus facultate quidem diuerſis, vſu verò conſentientibus conſtant, ignis, inquam, & aqua. Quæ duo ſimul iuncta tum alijs omnibus, tum ſibi inuicem ſunt ſatis. Ignis ſiquidem omnia ſemper mouere, aqua verò omnia ſemper nutrire poteſt. Igni quidem calidum, & ſiccum: aquæ verò frigidum, & humidum. Quibus ſic ſe habentibus multa cuius vis generis tum ſeminum tum animalium formas nihil inter ſe neque vſu, neque facultate diſſimilis à ſe inuicem ſecernunt.* Deinde verò inquit. *Cum humidũ exiſtat, ab igne mouetur. Motum verò viueſcit, & alimentum ad ſe ab ijs, quæ in mulierem ingrediuntur cibo, & ſpiritu attrahit.* Ecce igneum, calidum innatum conſtitutum fuiſſe ab Hippocrate qui ẽt dixit. *In hoc autem triplices ignis circuitus fecit, in ſe inuicem intro, & foras, vt iam enarratum fuit:* & paulo inferius inquit. *Medios autem intro, & foras tendentes calidiſſimum ignem continentes*, eò quia medij circuitus ad ventriculum, & hepar præſertim accedunt, in quibus partibus calor maior requiritur pro coctionibus celebrandis, etſi ad omnia cætera membra quoque labatur. B

Lib. de vict. rat. p. 303.

1. Ratio ex generatione.

2. Autoritas ex motione, & viuidatione primæ vt in fœtu.

3. Autoritas ex triplici circuitu motus calidiſſimi ignis in corde contenti ſurſum, ac deorſũ foras, & intro fluentis.

Eodem li. p. 306.

Eodem l. p. 307. Cap. præced.

Obiectio.

Solutio.

Rudius ex Plat. idipſum affirmat.

Neq; huic obijcias, ſi dixeris, librum eum minimè fuiſſe Hippocratis eò, quia hippocratica doctrina in eo libro tradita fuit à Dexippo, & Apollonio Hippocratis diſcipulis. Rudius verò Platonis ſententiam poſuit hoc modo. *Idem clarius ex Platonis decretis licet colligere, is enim inquit. Ex ignis exceſſu animal ægrotare, & rurſus ait omne animal in ſanguine, & venis calorem quaſi ignis quẽdam fontem habere. Unde cum non dicat ignem, ſed quaſi ignem male carpitur à Galeno Dum 8. de plac. Hipp. & Plat. ait, melius tamen erat non ignis, ſed innati caloris fontem dicere in corporibus noſtris eſſe. Nam Plato cum dicat quaſi ignis igneum, ſed refractum calorem innuit. Vnde illud quod Gal. innatum vocat calorem, ex cuius exceſſu animal ægrotat. Plato ignem vocat indicans calorem innatũ igneum eſſe.*

Gal. com. 3. de vict. rat. in mor. ac t. 43.

In Timæo.

Rudius idẽ ex Ariſt. probat cõtra Fernelium, & Altomarem.

Altom. de med. feb. c. 7.

2. De gen. animal. c. 3.

Deinde Rudius idem ex Ariſtotelis mente affirmat, in qua parte tria facit; in primis Fernelium, & Antonium ab Altomari cum alijs reprehendit, de autoritate Ariſtotelis perperã explanata, vbi ait. *Ineſt in ſemine omnium, quod ea fœcunda facit, quod calor vocatur, idque non ignis, non talis facultas aliqua eſt; ſed ſpiritus, qui in ſemine, ſpumoſoque corpore continetur, & natura, quæ in eo ſpiritu eſt, proportione reſpondens elemento ſtellarum: Ideò ignis nullum animal generat.* Et poſtea aliquibus verbis interceptis, inquit Ariſtotiles. *Cæterum calorem in animalibus contentum, nec ignẽ eſſe, nec ab igne originem ducere apertum ex ijs eſt.* C Secundum autem à Rudio in hac parte proditum eſt, quòd ipſe oſtendere nititur, Ariſtotilem alijs in locis calorem innatum ignem nominaſſe. Quandoquidem contra Antiquos ſtatuit ignem augmenti cauſam principalem minimè eſſe, verùm concauſam, & animæ organum. Pariter depromit Animam operari mediante igne: & ſubinde inquit Animam vegetatiuam ſine igne naturali conſiſtere non poſſe: Porrò opera, quæ animalibus, ſtirpibus, & partibus ipſorum inſunt, nempe generatio, corruptio, & concoctio caloris opera ſunt, qui prima qualitas eſt, & propria elemẽti ignis, ergo ex Ariſtotile tã calor igneus, quam calor elementaris nihil differt.

1. Autoritas calorem innatum ignem nonnunquam ait Rudius.

2. Autoritas.

3. Autoritas.

2. De anima t. 43.

Lib. de reſp. c. 4

4. Metheor. in princip.

Locus Ariſt. 2. de gen. animal. c. 3. à Rudio declarat cõtra Fernelij & Altomarij interpr. ſentẽtiam

Rudij verba.

Tandem locum Ariſtotelis, ſuo iudicio dilucidat Rudius exarans. *Ariſtotelis autem dicta non vt iſti opinantur, ſed ea ratione interpretanda ſunt: Voluerit calorem in ſemine contentum quoad virtutem agendi, & quatenus generationis autor, & penes gradũ, & menſuram, quæ reperitur in ſemine ab igne non promanare, quia ſicuti comburendi vim ab igne ſortitur, ita agendi vim, & vt ex ſemine animal generet, ab igne non habet, ſed à generante, cuius virtute agit, animamque traducit: quemadmodum etiam calor innatus in viuente reſidens, vt nutritionis cauſa eſt ab igne ortum non ducit, ſed ab anima cuius eſt organum, nam eſſe attemperatum habet à generante, & à corde ipſo, quia ab igne nonniſi eſſe immoderatum, & intenſum habere poteſt, cum enim anima neque ex ſemine traduci, neque in materia conſeruari poſſit, niſi naturali calore mediante, & eo attemperato: Ideo neceſſe eſt, vt in ſemine calor attemperatus ſit: Quemadmodum etiam calor ignis cibaria concoquens, quamuis eſſentiam ſuam igni acceptam referat, attamen quoad eſſe temperamentum, & prout concoquit non pendet ab igne, quia ſe potius comburit, ſed ab ipſo coquo, & artifice, qui eum attemperat, & coquendi vires elargitur, originem ducit. Quare calor, vt igni ineſt ab ignis forma regulatur, & ab ipſa dependet.* D

Cauſam generãtẽ nempe cauſã fœcũditatis ſpiritus ſeminis patris Intelligere voluiſſe Ariſt. nempe virtutẽ vitalem cordis.

Exemplũ de calore igneo cibaria coquẽte qui ab artifice temperatus eſt.

Idem ex Gal. autoritatibus oſtẽdit.

Rudius.

1. Ratio.

2. Ratio ex Gal. deſumpta.

Galeni autem prima ratio colligitur à Rudio concludente, calorem naturalẽ elementarem, & igneum eſſe (tametſi Galeni mens fuerit aſſeuerare eum aereum eſſe, vt antea demonſtraui) quæ talis eſt: Galenus febrem mutationem eſſe innati caloris in igneum, ait: at mutatio hæc non ſecùndum eſſe ſimpliciter, ſed ſecùndum graduum modum, & exceſſum, cuius ratione ad igneam qualitatem accedit, & hinc præternaturalis fit: Quamobrem calor naturalis ab igneo tantum diſcrepat per graduum exceſſum. Vlteriùs influentis caloris vtilitas à corde proficiſcentis, eſt quidem innatum calorem fouere, & augere, vt opera vitæ exactè emoliri queat: ſed calor is influens elementaris eſt ex ſanguine, ac aere, & cibarijs corpus ingreſſis ortus; ergo ſequitur

Lib. 2. de ſani. tuen.

A tut aſſumptum. Mox corpora noſtra ex ſanguine, ac ſemine genitale, tanquã ex materiali principio gignuntur. Cęterum vtrunque hoc principium ex aqua, terra, igne, & aere conſtat; ergo elementaris calor ſe habet, & quidem igneus, cum in ſemine plus igneæ ſubſtantiæ, & aereæ: in ſanguine verò plus aqueæ, ac terreæ ſubſtantiæ ſit: poſtea multa dicit de partibus ſolidis, & de ſpecie carnoſa omnium membrorum, quo ad ſuas vires. Non tamen concludit de inſito ſpiritu cordi, de quo eſt ſermo nunc apud nos, ſed videtur vt aliquid concludat ijs verbis. *Quare ſapientiſſima natura humidam à principio, mollemq; materiam ſibi præparauit in eãque tantum ignis intulit, vt non terreatur, ſed tractu temporis probè ſicceſcat: Quænam autem hæc natura ſit, ſiue mens quædam Diuina per vniuerſum diffuſa, quæ omnium cauſa exiſtat, vt cuidam Platonico placuiſſe teſtatur Gal.* Ex quibus concludere voluit Rudius innatum calorem in ſua radice igneum, & elementarem eſſe.

1. de ſan. to. c. 2.

Gal. lib. de marcore c. 4.

Tertia ratio.

Galeni verba.

C A P V T XL.

B Calor quomodo naturalis, quomodo elementarius & quomodo æthereus ſit, declaratur Caloremq; innatum vt elementarem, non quidem igneũ; immo aereum eſſe ſua forma ſubſtantiali elementaria, ſuaque vi eſſentiali elementaria, demonſtratur. Quotque modis calor naturalis à cęlo promanet oſtenditur.

VErùm iſti Viri, quamuis eximij fuerint, attamen decepti fuere: cum innatus calor in eo, vt elementarius, non igneus certè ſit, quippe qui aereus eſt, non modo ſua ſubſtantia, verum etiam ſua forma ſubſtantiali elemẽtaria, vmida, & actuali, nec non ſua vi elementaria tum prolifica, tum mobili, tum vitali, tum deniq; ſua vi corporea naturali omnium operum corporeorum prima motrice cõtrarijs reſiſtente. Inſuper aereus eſt ſua vi, ſubſtantia, & forma ſubſtantiali vt inſtrumentum præcipuum coctionis, & aliarum omnium virtutum naturalium. Præterea etiam C cum aereus ſit, vt metaphoricè Æthereus ſe habet, vt elemento mobili ſtellarum proportionatus. Quod mihi non difficilè erit, Hipp. Ariſt. & Galeni rationibus, & autoritatibus demonſtrare. Et primo Hipp. decretis id colligam; cum ſpiritus ſeminis, ceu natura genituræ Patris fæcunda, à vi vitali calidi inſiti cordi vtrique orta, vt primus autor, ac inſtrumentum primum genituræ formatricis facultatis; & corporis organizandi, & partes omnes conſtituentis, & formãtis, aerea quidem ſit, nullatenus verò ignea: Eamque aliquo modo diuinam eſſe aſſerere poſſumus. Quandoquidem Hipp. inquit. *Humidum in corpore caleſcit, & diffunditur, & à motu conquaſſatur, ac ſpumeſcit, quemadmodum etiam alij humores omnes conquaſſati ſpumeſcunt.* Et paulo inferius. *Cum humidum in corpore diffuſum, & calefactum fuerit, ſiue ex labore, ſiue aliquã alia re ſpumuerit, dum ab ipſo ſecernitur, coitus imaginem repreſentat.* Per quæ verba Hipp. nobis declarare voluiſſe patet, ſemen veluti ſpumam ob ſpiritus inſiti, (qui aereus eſt, & qui à corde prodeſt) introcluſionem, & album eadem ratione, & fęcundum fieri: Quod clarius explanauit, vbi ait ſpumam albam ob aerem introcluſum gigni, cum dixerit. *Aer enim purus pertenues membranas pellucidus apparet, eamque ſanè ob cauſam ſpumæ omnes albæ conſpiciuntur, & ait genitura conſeruatur, & craſſa per calorem euadit. Deinde ſpiritum concipit, nempe in calido exiſtens, & poſtea matre ſpirante: Deinde vbi ſpiritu repleta fuerit, viam hic ipſa ſibi ipſi foras facit.* Et poſtea habet: D *Calida autem eſt, vt pote, in calido exiſtens, & nunc ſanè ſpiritum habet, ac emittit, atque ipſa genitura inflata pelliculam acquirit*, quæ pellicula circa quartam diem fit, & etiam corium, & circumuolucrum appellatur, de quo Ariſt. & Gal. exararunt: Vnde & calorem, & ſpiritum innatum idem eſſe voluit; nam modo calorem, & modo ſpiritum accipit: inquit enim; *Et oſſa dureſcunt à calore conglutinata. Et ſanè ramificatur, velut arbor.* Et poſtea pergendo habet. *Poſtquam iam articulatus fuerit puer ſpeciebus membrorum ipſius augeſcentibus, tunc & oſſa duriora fiunt, & cauantur, atque hæc à ſpiritu fiunt.* Spiritus autem aer quidem eſt ſua natura calidiſſimus, vt ait Hipp. Quo nihil vacuum eſt, extra enim corpus viſile aer, in corpore verò aut calor innatus, aut flatus ſe habet, qui calor naturalis, ſeu ſpiritus, & ſubſtantia aerea ex ijs, quæ bibuntur, ac eduntur, gignitur ait Hipp. qui ſua natura formaliter ſemper mouetur Hipp. autem ſtatuit calidum innatum immortale eſſe, & licet ibi Hipp. de calido vt forma ſit omnium elementorum, quatenus de meteoris eſt acturus, & Marinellus adnotauit, tamen hoc inſtitutum etiam calido innato inſeruit, cum poſtea exarauerit. *Arteria vero calidi plus continet quam vena caua, & ſpiritus plenus eſt.* Paulo verò inferius habet. *Calidumque plurimum in venis, & corde ineſt, eamque ob cauſam ſpiritum cor in ſe continet, quod ſit omnium quæ in homine ſunt membrorum maximè calidum. Quod autem ſpiritus ſit calidus facilè intelligas: cor, & vena caua ſemper mouentur, calidique plurimum in venis ineſt, & quia ex omnibus hominis membris cor ſit maximè calidum, eam ob cauſam ſpiritum attrahit.*

6. epid. com. 1. cont. 5. & 8. de doc. Hipp. ca. 7. & alibi.

Lib. de nat. pueri qui legitimus eſt Hipp. lib. & de nat. ſeminis, vt vult Gal. in 6. de morb. vulg. c. 1. t. 1. vide ideo Hipp. ex Corn. fol. 40. & 44. 45. & 47. ex Foeſ. 107. & ex Marinello fol. 15.

Lib. de flatibus ex Foeſ. 380. & legitimus eſt liber.

Lib. de nat. pue. ſeu ſit 3 in prin. c. p.

Lib. de nat. fœtus p. 44 ex Corn. ex Foeſ. 1... Ariſt. 7. de hiſt. animal. cap. 3. ex Gal. 1. de ſem. c. 7. & 14. de vſu part. 1. 1 lib. de nat. pue. in cor. 45. 47.

Lib. de flat. ex Foeſ. 374.

Eodem lib. 276.

Lib. de carn. 208 eodem lib. 206. Pag. 203.

Calidi innati ſunt quatuor acceptiones.

Calorem innatum elementarẽ aereum eſſe, & ſua ſubſtantia, & ſua forma, & ſua vi, tam ſe ũda, quam ſua vi actuali, & viuida, & mobili vitali, &c.

Hipp. decretis calorem innatũ ſpiritus ſeminis generatoris prolificum aereum eſſe non autem igneum.

Hipp. prima ratio de ſpiritu ſeminis fæcundo aereo.

Hipp. ſecunda rõ de ſpiritu aereo genituræ organizandæ caloreq; illius ſpiritus aerei.

Spiritus ille aereus calorem cõtinet per ſe naturalem organizandi genituræ.

Calidum innatum formalẽ Hipp. ac confirmatur ex Ariſt. 2. de gen. anim. c. 3. vbi ait eum elemento ſtellarum proportione reſpondere. Hipp. 3. ratio.

Calidum innatum cordi implantatum vim corpoream vitalem viuidam & actualem calefaciendo habet, vitam & pulſationem per arteriarum tonicam influentem omnibus partib. præſentẽ, necnon noſſẽ corporeã & influentẽ calorem in ſinu arteriarum, gignẽs ẽſſe ſpiritum elementarẽ aereum non autẽ igneum.

Duo

Digitized by Google

A

In Heurn.p.199

Duo autem Hippocrates,immortale conſtituendo calidum,facit; Primo enim ait. *Videtur ſanè mibi id quod calidum vocamus immortale;* Cuius vires explanando ſubdicit *& cuncta intelligere, & videre,& audire,& ſcire omnia* facit *tum præſentia,tũ futura* quatenus corporeis omnibus operibus perficit, conſeruat, ac reficit aſſiduè cuncta organa cuiuſcunque viuentis omnium potentiarum tum Naturæ,tum Animæ.Heurnius verò hanc primam explanat partem hoc modo *cauſa corporum ortus efficiens calidum. Nam id dicit videtur mihi ortu immortale: Ab æterno enim Deo veluti riuus à fonte,veluti radius à ſole dimanant.Dei,& creata natura* & Animæ *organum.Eſt enim humidum ſpermaticum ſpiritu vitali,ac calore genuino perfuſum:Hoc cunctæ functionis autor,vegetat omnia,brutis,ac ratione præditis(quæ futura intelligunt etiam)commune.Vti itaque Anima D.D.Zuin. propriè videt oculus is eſt,quo videt:ita etiam calor tanquam Dei inſtrumentum, qui prima eſt cauſa; dicitur hæc cuncta facere* organicè,*quorum Deus cauſa eſt prima.*In ſecũda autem parte inquit Hippoc.*Huius itque plurima pars cùm conturbata eſſent cuncta,receſſit in ſupremam peripheriam,atque id ipſum videntur mihi veteres nominaſſe æthera* quam ſecundam dilucidando partem Heurnius, depromit *Generandi facultas,quæ in ſemine præſſa iacet, erigitur pro proprietate* ad embrionem gignendum *& calore vtero infiso. Tunc architectrix præclara illa vis efficinam fabricatur ſuis edendis actionibus conuenientem. Id cum efficere nequeat ſine apto inſtrumento ſpermatico ſpiritu ſæcundo ſingularum partium delineatore vtitur.Spiritus hic quoquo verſum per ſemen ſe pandit. Hic homogeneas partes fingit,ac format. Hic itaque corporum primordia deſcribit, id eſt calidum,& humidum, chaos id eſt perturbatio,& confuſio horum primordiorum.* Vnde primus autor eſt noſtræ generationis vt Galenus ait ita exarans *noſtra creationis autorem,vt omnibus hominibus mos eſt,naturam appellant,*eum calorem innatum,Pergit vero Heurnius. *Nam calidum in ocio eſt nunquam,cuius cuncta eſt mouere,vt humidi omnia nutrire.Humidum variè excipit caloris actionem, & ad varia loca recedit* variaque naturæ,& Animæ organa perficiendo,conſeruando, & reſtaurando ad omnia vitæ obeunda munera.*Poſt turbationem* ait Heurnius *conſectanea ſeparatio,homogenea conſociat:vt Empedoclis amica quadam diſcordia cuncta fabricata videantur,& elementa producta.Aridior enim euadit mador caloris energia.Et ita cum calor verſat materiam tenuiſſimam,& puriſſimam eam euehit ob leuitatem in ſuperam plagam. Ita Aether prodijt.* Volens autem oſtendere calorem naturalem vt elementarem aereum eſſe,ac ſpiritum cordi implantatum:cui formaliter ſua propria vi ſit,eſſentialiter ſemper mobilis,& ſua ſponte,non autem vt igneus,vt alibi dixit,vbi vi originali ante mixti generationem,vt ex cauſa originali mouente,quæ ab aquæ frigiditate, ac humiditate per diametrum omninò refracta,ac mortua manſit,vt nullam vim amplius igneam obtineat:immo quoddam tertium ſenſibile, aut guſtabile reſultet ex Hippocratis mente, ſicuti ex duobus elementis diſſymbolis ſimul mixtis,& confractis ſemper medium ſortitur, vt Ariſt.ſtatuit, ex igne namque,& aqua vnà commixtis,& refractis,ſi frigidum aquæ vicerit,& ſiccum ignis ſuperauerit tunc terra fit. Si ignis vero calor præpolluerit,& humidum aquæ exuperauerit,tunc procul omni dubio ſemper aer gignitur,& ait *Quomodo erit aliquid ex ambobus,aut igne,& aqua,quia cum miſcentur corrumpunt excellentias adinuicem,neque contrariorum,ſed medium.* Vt igitur declararet rẽ ſic ſe habere Hippocrates,ex exemplo etiam ab igne lucernę deſumpto dilucidat caloris innati ſubſtantiam per ſe mobilem,ſimul per ſe eſſe ſpiritum aereum,non autem igneum,hoc modo.*Si quis ignem in domo,in qua nullus ventus ſpiret accendere volet flamma modo minus, modo magis mouetur:Sed & lucerna accenſa ad eundem modum modo magis,modo minus agitatur nullo,quem quidem ſpirare ſentiamus,vento mota,frigidumque calido alimentum eſt: At puer dum in vtero eſt compreſſis labijs ex matris vtero tum alimentum ſugit,tum etiam ſpiritum,* nempe aereum,*qui in puero calidiſſimus,vbi ſanè mater reſpirat,in cor attrahit,quin etiam hoc calidum* aereum *reliquo corpori,& omnibus alijs partibus motum præbet, ac de cordis quidem venarum motione ad hunc ſe res habet modum.*

Lib.de vict.rat. p.307.

Lib.de priſ.me. p.21. ex Foeſ.

2. De gen.& corrupt.1.27.

C

2. De ge.& cor. t.48.

Li.de carne 209

Ex duabus elemẽtis diſſymbolis ſeorſum cõfractis medium reſultat. ſubſtãtia forma, & vi ab ijs diuerſum.

Hip. 4.ratio.

Calidũ cordi inſitum ſpiritum eſſe aereũ vndique, nihil verò igneum ſemper per ſe,& ſua ſpõte mobile,& primo primitiue corporea formali, & eſſentiali.

Ex duob.elemẽtis diſſymbolis nempe viciſſim contrarijs ſimul refractis ſemp aliud medium elementũ formaliter, & virtualiter fit, vt ex igne,& aqua vel terra vel aer fit, non amplius manet ignis, nec aqua.

Hip.autoritas.

Quinta Hippo. ratio.

Idem quoque Ariſt. aſſerit. 2. de par. animalium c.2.& c.3. & c.4.

2. Aph. 14,& 1. aph.15.

Sexta iõ Hipp. de quarta accept.calidi innati primo motoris. ſeu agentis corporei omnium operum corporeorum.

Quo in loco ſtatuit omnes partes vniuerſi corporis, & etiam ſanguinem, ſuum proprium calorem viuidum,& actualem poſſidere,propter ſpiritum aereum per ſe actualiter calidũ, veluti harum partium calidi viuidi,& actualis ſubſtantialis ſubſtantia eſt, cuius ope ſanguis in venis, & arterijs,& calidus,& liquidus ſe habet,ac etiam carnoſę omnes ſpeciei partes,& calidę,& molles exiſtunt,at ſpiritu eo euaporato,ſanguis ſuis fibribus concreſcit,& caro non amplius mollis eſt; vt eſt videre Hippocratis locum; ac tandem ait. *Quod autem humidum ſit calidum ſic oſtenditur, ſi quis corporis humani particulam quamcunque volet,ſiccet,ſanguis calidus effluet,& quandiu quidem calidus fuerit liquidus erit: vbi verò tum ab inſito, tum ab extraneo frigido perfriguerit pellicula,& membrana ſubducitur.* Inſuper Hippoc.plurimum calidi innati quo ad ætatem,anni tempora,& ſomnos longos,in quibus creſcunt in hyeme,& vere,ac ſomno longo ſtatuit eſſe,quatenus eſt ſubſtantia ſua aerea ſimul cum aquea particula halituoſa magis, & ſuaui in pueris; in floreſcentibus verò exiguum calidi innati ſua ſubſtantia minus aerea,minus ſpiritale, nec ita ſuaue:immo prout aduentitij calidi ſubſtantia ignea, fumida, fuliginoſa, & actis exiguus calor naturalis eſt:quę omnia ait Gal.in comm.& alibi cum non niſi natiuus ſpiritus ſit is calor innatus,& natura ipſa, quę corpora ſolida regit ex Hippocratis mente, cuius dum meminit Diuinus ſenex in quolibet homine ait. *Morborum natura Medica*, Nobis autem cum voluerit pateſacere, eam quidem,vt elementarem,non modo aeream eſſe, verum etiam cõtradiſtinctâ eſſe ab ignea,

D

Eodem loco p. 209.

In com. Gal.

Gal.1.de temp. & 5.de ſim.cau. c.3.

5.De ſimp.med. fac.c.9.

Com.4.aph.37.

6. Morb. vulg. ſect.5.a.2.

T5.

A ceu ab inſalubri, pergendo inquit. *Hominis anima ſemper producitur vſque ad mortem, ſin autem igneſcat ſimul cum morbo, & Anima corpus depaſcitur.* cum ſit ſubſtantia ſubiectiua virtutum animæ, & primum agens corporeum, quæ ſubſtantia hyeme, & vere concentratur circa ventriculum, hinc tunc ventres calidiſſimi, & fiunt optimæ coctiones, ſicuti etiam in ſomno concentratur, vt antea Hipp. & Gal. ſententia explanaui: Ideo in ſomno coctiones, in vigilijs verò digeſtiones celebrantur. Demum patet Hipp. decretis, vt ſi quidem ſubſtantia calidi innati ſpiritalis ſuauiſſima, ex miſtione ſubſtantiæ aquæ tenuiſſimæ, & rariſſimi ignis ſimul comixtorum, ac omninò confractorum ſuam primam, & communem omnibus mixtis originem traxerit, tunc & bonum, & ſaluberrimum habitum, & prudentiam, ſapientiam, memoriam, & ad virilem, animoſamve naturam ducit: ibi tamen ſuppoſuit Hipp. quæ dixerat in vniuerſali de natura hominis, & de quocunque mixto cum omne tale ex mixtione omnium quatuor elementorum ſui originem ducat. Quo ſuppoſito, exinde de vict. rat. ſalubri, aut diſſimili verba facit. Hinc calidi innati naturam originalem cordis, quatenùs manutenendam alimentis ſibi ſimilibus ſtatuere tenebatur.

vide Gal. in cō- 11. meth. m. c. 3.

1 de vict. ratio. 114.

Septima Hipp. ratio.

2. de natu. hum. 64.

3. de vict. rat.

B Cum autem genita fuerit ex aquea ſubſtantia per ſe nutrimentali, vt humida, eamque ob rationem humido aqueo, vt ſalubri eam calidi innati naturam tuendam eſſe depromit: Nō tamen plus ę quo eam humectare nos decet, ne pars ignea ſua originalis in aeream vndique cōuerſa, & per ſe motiua facta, vt aerea ſit, extinguatur. Quocirca ſi hanc rem penitiori ſtudio introſpexeris, procul omni dubio inuenies partem igneam, & aqueam, ſimul ita comixtam, & cōfractam eſſe, vt neutrum iſtorum in mixto genito amplius ſit rationibus iam in medium allatis, neque mole corporea, ſubſtantia ve, neque virtute vlla ignea ſeruetur: immò natura aerea penitùs; tum quia igneus calor ignis appellatus ab Hipp. ſi formali eſſentia, & virtute ſua propria destructiua accipiatur, febris vehemens eſt, vt in Metone, & in alijs ęgris magna febre vexatis ſtatuit Hip. Nam ſi calor naturalis igneſcat, Anima quidem cum corpore in morbo depaſcitur, vt antea dixi. Ignis pręterea, medicamentum eſt, inter extrema medicamenta validiſſimum, ait Diuinus ſenex; Quare vult Hipp. ex igne, & aqua calorem naturalem oriri ſuo exordio originali, & hinc optimè Ariſt. ait calorem naturalem nihil ignis habere, nec ab igne ſuam originem ducere virtualiter, cum ſit nobis quaſi anima, calor ſuauiſſimus aereus ſua nobilitate.

Lib. 1. de morb. vulg. ægrot. 7. 6. de morb. vul. ſect. 5. tex. 5. ſect. 7. aph. vlt.

Idem dixit in Sileno, in Phileni vxore, in decnat de in Eraſeno in Calſomenio, & in muliere ea in littore decūbente, qui ægri ſunt primi libri de morb. vulg. 15. n. in locis ait Febrem ignē appellauit, idèque etiam alibi.

2. de gen. anim. c. 3. & 6 de hiſt. anim. c. 18.

C Eamquè ſanè ob cauſam quatenus tantum aereus ſua raritate eget pabulo nutrimentali aqueo, & humido pingui, & oleoſo; ne facilè corruptibilis, nequè facilè diſſolubilis ſit. Vnde prout aereus maximè quoque calidus ſit, inter omnia, quæ in noſtro corpore inueniuntur, nec non mobilis per ſe ſua ſponte, ſuaq; eſſentia, & ſua vi, & mole corporea. Inſuper aereus eſt calor innatus noſter elementaris, ob aerem, qui mixtum ipſius caloris ingreditur, non refractum à terra, eius contraria; cum ibi nihil vt Hipp. ait terræ, aut ferè nihil maneat eo, quia ſiccitas minima, quæ hunc noſtrum calorem ingreditur, non certè à terra emanat; cum ibi ſicco ſolido opus non ſit: ſiccitas enim minima ignea non conſumpta proficiſcitur, nihil verò terrea ſolida, vt etiam affirmauit Gal. Quapropter eo magis plus aereus eſt ſpiritus inſitus, quo alij parti aereæ ſubſtātiæ ex mixtione, & compulſione ignis, & aquæ genitæ, ipſa quoque pars aeris annectitur, à terra nō retuſa. Vnde licet *caliditas ignis ſit in materia magis diſgregata, & ſit caliditas dominans, caliditas verò aeris ſit in materia minus diſgregata & ſit caliditas dominata*, vt Cæſar Cremoninus de form. elem. ſect. 3. cap. 5. ex Alex. 1. meteor. com. 13. ſtatuit tamen cum plurima aerea pars ſit, ideo ea pars aerea certè eſt. Nona Hipp. ratio ſit, quod calor innatus maſſæ humoralis ſanguineę viuidus actualis eſt, & omnium cęterorum in noſtro corpore exiſtentium calidiſſimus: Verum calidiſſimus talis aereus eſt; non autem igneus, cum dixerit Hipp. ſanguinem eſſe calidiſſimum, bilem aliquanto ſanguine frigidiorem, ob ſpirituum à corde genitorum commixtionem: ſanguis enim aereus, bilis verò ignea, pituita aquea, melancholia verò terrea eſt; ergo calor naturalis aereus eſt, non autem igneus.

Ariſt. de lōg. & breui vitæ c. 3. Lib. de carn. & lib. de nat. fœtus vt antea in hoc cap. dictum eſt. 1. de vic. rat. 306 Hipp. ibi terra Lib. de nat. c. 4

Hip. oſſuus 18. Quæ vt Achilles inuincibilis eſt.

Ex Hip. 1. de dię. & ex Gal. 8. de dec. c. 7. & 1. de ſan. tue. c. 1. nota in plurimo humido ac minimo ſicco genitura conſiſtere. Ideo ibi Ignis ſiccum minimū eſt, plurimū aeris humidū frāgere nequit.

Nona Hipp. rō. Ariſt. mēte hāc mente hanc veriſsimè affirmat. Prima rō Ariſt. Secūda rō Ariſt. Vera interpretatio auctoritatis Ariſt. ab alijs Rudij penitus diſſidens. 1. de gen. animal. c. 3.

2. de morb. pag. 448. 449.

D Peripateticorum autem Princeps apertiſſimè ſtatuit album colorem tū in ſemine, tum in alijs ſuum ortum ſumere ob ſpumæ generationem, ex ſpiritu aereo calido, & raro introcluſo, & vnà cum aquea humiditate commixto, quæ à motu conquaſſante ex parua fit ampla, dum paulatim ſpumeſcit, vt in ſpuma, niue, lacte, & ſemine apparet. Hinc ſeminis fęcunditas à calido ſpiritu aereo prodit, quo ſpiritu à ſemine ſegregato, tunc ſemen nigreſcit, & infęcundum euadit. Quapropter dum aſſerit Ariſt. quod ſemini ſpiritus, qui calor vocatur, ceu ſpumoſo corpori contentus ineſt, qui ſemini fęcunditatem pręber, & natura ei ſpiritui ineſt, quę proportione reſpondet, perpetuitate elemento mobili ſtellarum; tunc certè non vt Rudius ait, quod virtutem ſpecificam actiuam generantis gradu, & menſura in ſemine exiſtentem, id explorandum venit: Verùm tantum reſpectu virtutis genericæ actiuæ, elementariæ omnibus mixtis communis & ex parte originis primi elementarij mixti; tum quia ſpiritus aer eſt per ſe calidus vt patenter naturæ indagator ſtatuit, tum etiam eò, quod ſpiritus iſte, qui aer calidus, & humidus, rarus, tenuis, & leuis per ſe, non modo ſemini introcluſus ſuo calore interiori multo ſpumoſum corpus, albumque facit: Verum etiam quatenus natura eo prolifica inexiſtens ſemen fęcūdum reddit, & ſpiſſum: *ſed egreſſum vbi calor euanuit, & aere refrigeratur, humidum, ſeu liquidum nigrumque euadit. Remanet enim aqua; ſemen igitur commune eſt ſpiritus, & aqua, ſpiritus autem aer calidus eſt.* Eamque ſanè ob cauſam, hoc iam ſtatuto, ſubinde ſtatim aſſeuerat eum ſpiritum,

2. de gen. anim. c. 3. & 5. de gen. anim c. 6. Vide Albertum magnū 2. de anima c. 7.

2. de gen. anim. tex. 1.

Ibidem.

c 3. ll. de 2. gen. anim.

penitus

penitus aereum eſſe,nihil verò igneum, nullamque virtualiter ab igne originem ducere poſſe A
calorem innatum. Ea propter ibi de agente ſpecifico,quod eſt virtus vitalis cordis Patris,ac vi-

Idem in Galeni autoritatibus ſi-gis demonſtratū fuit.

tus teſtium,& flexus variformis generantis,verba facere nunquam intendere voluit Ariſt. At ſolum de elementari agente genetico. Idipſum autem ex Gal. aſſeuerare poteris, ex vberrimis etiam rationibus compilatis antea ſtatutis & Gal. autoritatibus quamplurimis,cum exarauerit Gal. calorem innatum ſubſtantiam calidam,& humidam,aeream particulæ aquæ inſitam, halituoſam,ſeu ſpirituoſam euaporabilem effluentemque cordi implantatam, perenniterque, & ſemper ſua ſponte,mobilem,temperatam,elementariam,ex calido,frigido,humido,& ſicco eſſe,ceu primum agens corporeum,& eum eſſe natiuum ſpiritum,de quo ait, Ariſtotelem verba

Galenus calorē innatum aereū eſſe non autem igneum.

feciſſe;& poſtea ait. *Verùm nihil prohibet ſanguineam ſubſtantiam,ſimulq; aeream vnà cum ſpiritu calidum inaudire innatum,& quem ſpiritum in omnibus animantis contineri partibus: ſed non vndequaque eſſe ſui ſimilem*. Octauo autem de dec. Hipp. cap. 7. fol. 277. F. ait. *Nam ſi ab igne ciborum concoctio,digeſtio,ſanguificatio,& nutritio fieret,meliùs,& citiùs etiam in febrientibus omnia conſpicerentur abſolui: ſed inſitus calor temperatus cum ſit ſubſtantia quidem in ſanguine,& pituita ſubſiſtit.*

5. de ſimpl. med. fac. c. 9.

B

Vnde concludit innatum calorem nullatenùs igneum ſe habere. Cæterum etiam Galeni mente calorem naturalem æternum ſua ſucceſſiua perduratione eſſe,ſtatuere valemus,quatenùs ingenitus à Galeno vocatus plurimis in locis,in corde exiſtens veluti in foculare ſuo, pariter in ſemine ad cor,& à corde ad ſemen iterum redit,& ijs circuitibus ſucceſſiuis,ac ſuccedentib. ſempiternè perdurat. Propterea quòd eum calorem innatum quadantenus Æthereum ſe habere, negare minimè poteris,quatenus à cęlo proficiſcitur,ac etiam ſtellarum elemento mobili ſempiterno,atque incorruptibili proportione reſpondet, vt Ariſt. ſtatuere placuit: Attamen calor quatenus calor cęleſtis,nonniſi metaphoricè, ſeu effectiuè per accidens eſſe poteſt; nihil verò formaliter,ſeu virtualiter per ſe: Cum cęlum à quacunq; qualitate alterabili,& generabili, & corruptibili prorſus immune ſit. Quocirca naturalis eſt formaliter,ac propriè per ſe, & primo primitate generica,& communi mixtioni omnium mixtorum corporum,vt inſtrumentum naturæ genericę,& communis elementariæ: & pro vt elementarius caloris; eſt, quoniam temperamento,ſubſtantia, & vi aereus eſt; ergo aereus iure dicitur; Æthereus autem ſolum,quatenus calor noſter naturalis communi quodam cæleſti beneficio,vnà cum cæteris omnibus rebus generabilibus,& corruptibilibus ab influentijs æthereis quadãtenus promanat. Ex quo ſanè quot modis cælum agendo iſtis inferioribus,auxilium impertiat,diſquirendum venit,tot enim quoque modis calor naturalis à cęlo proficiſci notum erit: Verùm relicta quęſtione de Platonis idęis

Ex Gal. aut calorem innatum ęternum eſſe colliges. 5. de ſim. med. fac. ca 6 & ca. 9. & in 6. de mor. vulg com. 3. t. 18. & 6. de vſu partiū c. 7.

Calor naturalis ęthereus patitur atq; metaphoricè tantum,elementaris verò realiter, & formaliter, & virtualiter,calor.n. naturalis non eſt cōpoſitus ex ſubſtantia elementaria. & ęthereꝰ

Calor quomodo naturalis quoq; elementarius,& quomodo cęleſtis ſit.

Q̃o ſuperiora in inferioribꝰ cōſtituendis & generandis,& cōſeruandis.

2. de gen. anim. c. 3.

Ariſt. & Auerr. cont. 2. cęli t. & cont 42. & 2. de gen anim c. 1 & 4 meteor. t. 31.

C

quas etiam Auicennas amplexus eſt, quaſque in vniuerſali colcodeam appellauit, & Albubachar: Nam ab Auerr. ipſorum ſentẽtia; ſicuti ab Ariſt. ea Platonis refracta fuit. Cum virtus hęc iuncta eſſe Animæ debeat,non autem ſeparata,cum forma,nõniſi materiæ annexa adeſſe queat. Ideo dicam cum Auerr. per motum primi mobilis,qui diurnus motus appellatur, & magnus, ac velociſſimus reperitur,cæteras omnes ſphæras moueri,& velociter ab eo motu etiam moueri. In quo quidem primo mobili etiam lumen maximum adeſt. Ex quo motu figura circulari perpetuò,& lumine ſimul calor maximus (etſi per accidens) oritur: ex quo herclè calore vnà cum alio calore,qui ex lumine,lucene aliorum corporum cęleſtium,non modo elementa,in ſuis ſpheris,ac in ſuo eſſe conſeruantur, Verùm etiam mixta,& compoſita ex materia & forma corpora gignuntur,& conſeruantur. Prodeunt itaque iſthæc omnia ſublunaria à cęlo,ceu à corpore quinto ſimplici veluti ab elemento ſtellarum: Auerrois mente: cuius ſubſtantia neque grauis,neque leuis,neque vlla aliarum qualitatum elementorum prædita eſt. Reguntur autem à cęlo ipſo hæc inferiora,cæli ope quatuor modis: tribus namque regulis à cælo,alio item modo à forma generica omnium elementorum actiua,quæ à lucis,luminiſve ætherei beneficio promanat,quæ forma etſi ab Ariſt. & Auerr. antiquorum more,igneus calor,ſeu ignis vocatus fuerit: nihilominus,vt aereus vndequaque ſe habet ipſorum ſententia. Quandoquidem cęlum iſthæc inferiora gubernat plusquam ignis,& plus per figuram,quam per lumen,aut motum. Cęli nãque lumine fiunt conſeruationes in eſſe; motu verò alterationes in actu de potentijs materialibus fiunt,ſed per figuram fiunt generationes,& corruptiones,& conſeruationes: Cęli verò particularia minimè intendunt,verùm ſpecies tantùm conſeruare intelligunt; ſpiritus itaque inſitus qui fœcunditatis ſeminum cauſa eſt effectiua,ac formalis ſimul, non virtutem aliquam, neque facultatem: immo naturam in ſe continet proportione reſpondentem corpori Æthereo; Anima indigente ſolum mouente in loco, ad largiendam permanentiam æternam, motumq; æternũ. Quod ſanè figuræ circularis cęli rotunditate fieri pro comperto habetur: qua quidem figura cęlum illis inferioribus ſuum munus influentijs impertiendo natura ceu Dei miniſtra merè naturaliter cum agat; etſi eius actiones diuinæ eſſe videantur, permanentiam ſibi æternam quoq; ſucceſſiua,ac mutabili ſerie ſeruat. Alias etenim hanc naturam ſpiritui prolifico ſeminis patris,alias verò ſpiritui cordis primo embrionis, ſubinde fętus inciſe intueris: Exinde interim ex ſpiritu cordi hominis adulti,inſiti,ſpiritum fęcundum in ſemine generantis introſpicis: Hinc ob hanc perpetuitatem meliendam modo facultate formatrice eget, modo verò ipſa Anima, cuius eſt præcipuum inſtrumentum: Sicuti etiam quintum ſtellarum elementum motore primo,ceu ani-

Q̃o ideæ cõcedendę ſint ſ.dm Ariſt. vide ſuper Picol cō 2 Phyſ. f 140. t & f. 19.

Et figura,& motus & lumine cęlum in ſublunaria agit.

Suo lib. de ſubſt. orb. 2 metaph c. 4. & in epitom. 2. metaph. p. 3. 8. In ſua paraph. metaph. c. 4.

Superiora influendo in hæc inferiora tribus modis agunt ſed ex ijs tribus cōſurgit alter modus elementarius genericꝰ.

3 cęli com. & 4 de hiſt. animal. cap. 15.

Auerr 2. metap. t. 25. cont. med. con 24. Auerr. deſtruc. diſput. 16. cat. 37. F.

Calor inſitus q̃uo à cælo ſua figura circulari agatur.

Natura à cęlo gubernatur vt merè naturaliter agat, & quæ munera per figuram cęli ratiū dam natura cōtineat.

Auer. c. 2. de ſubſt. orb. cat. 328. B.

Digitized by Google

A ma in loco mouente indiget. Quandoquidē calor is naturalis ei proportione reſpondet, non niſi per eam naturam, quatenùs inſtrumentum eſt formatricis facultatis, quæ ab Ariſt. vocatur virtus animata, & ab Auerr. potentia animata: quę quidem etiam, efformato corpore, organizatoq; ad huc manet in eo calore naturali, & nutritiua, & augmentatiua euadit, Anima iam ingreſſa; At etiam temporis decurſu ceſſante augmentatiua, ſola manet nutritiua: & ab Ariſt. etiam loco citato formatrix facultas, & virtus effectiua principij vitæ nominatur, quę non eſt ſeparata, vt Auicen. & Abubachar exiſtimarunt, cum ſuum opus non niſi ſpiritu inſito fęcundo, ceu inſtrumento efficiat: ſubſtantia enim ſeparata ex ſe agit, ſine vllo organo: Vnde hoc modo generatio, viuificatio, nutritio, augmentatio, & conſeruatio omnium viuentium in ſua ſpecie fit. Per motū vero cęli ex aereo ſpiritu ſeminis fęcundo, fit ſpiritus aereus cordi fętus inſitus, ac denuo ex ſpiritu cordi implantato, hominis ſpiritus prolificus aereus ſeminis gignitur: non ex facultate organizante, nutritiua, & augmentatiua oritur; Et hac ſerie omnia in ſua ſpecie ſucceſſiuè per ſingularia viuentia cōſeruātur. Motus.n. cęli eſt, ꝙ ea, quę talia potentia ſunt, talia actu quidē ſemper efficiat: Cum talem vim in ſe contineat, & cū motus cęli circularis aliorum motuū menſura ſit, & ſimpliciter naturalis, & primus motuū aliorum; Lumine verò Æthereo ſpecierū rerum naturaliū conſeruationes fieri Auer. autumat in ſuo eſſe, quatenùs ſingularia ab eo prodeunt; ſuo nāque lumine lucens quartus Planeta, ſol nimirū fęcundat, viuificat, & conſeruat: Cū dicat Ariſto.

Qūo à motu cæli gubernantur inferiora viuentia, & calor naturalis.

Ariſt. 8. phyſ. t. 70.
Auerr. 8. phyſ. com. t. 27.
Ariſt. 8. phyſ. t. 25.

A motu cæli ea quę talia potentia ſunt talia actu euadunt.
Qūo per lumen cæli viuētia, & calor naturalis proficiſcantur.

B ſolē rerum procreandarū autorem eſſe, ſolemq; aut ſpiritus dare cunctis vermibus generationis primordiū. Caloremq; ſolis, & calorē animalium principiū vitale ſeminis, & excrementi quoq; ſeminalis proportionalis ſeminis pręberе: ibi *At vero ſolis calor, & animalium &c.* Quocirca ſtatuit ſolem, & hominem generare hominē: Auerr. quoq; animaliū calorem, & calorē, qui ad ſolē relatus eſt, animara corpora conſtituere, inquit: Nihilominus oēs ſtellas calidas eſſe depromit. Ariſt. tametſi vt ſtellæ ſui natura nulla qualitate participent, cum neq; igneæ ſint, neq; in ignē ferantur; Attamen cū ſtellę aerē moueant, quo moto ex calore agunt, licet ſtellę, & ſol aerē non tangant, nec ignem: Stellę.n. & lumen, & calorem generant attrito aere ab illarū latione: *Ea propter* iure merito aliqui aſſeuerant, formatricem facultatē, quoad calorē externum plus in aere eſſe, q̃ in cæteris elementis, ſicuti ēt de calore interno dixit Ariſt. vt ante diximus, & vt Auerr. ait nēpe parti aereę tm̃ ſpiritus ſeminis ipſam facultatem ineſſe, non aūt vlli alij ſeminis parti. Calor aūt ſtellatum iſte eſt vniuerſalis, & ęquiuocus cum calore animantiū naturali, non aūt ſunt vniuoci, cum ille ęthereus ſit, iſte verò elementarius. Nihilominus quia in fęcundando, viuificando, & conſeruando quoad operationē ſimul conueniunt, & quoniam ab vno illis reſpondet cōceptus vnus, non aūt natura vna, vt ait Zimara ex autoritate Themiſtij: Proindeque etſi duę naturę ſint

2. De ge. & cor. c. 3.
4. De hiſt. anim. c. 10. p. 178.
2. De gen. anim. c. 3. vide Gal. 8. de dec Hip. c. 4.
2. Phyſ. t. 26.
2. De gen. anim. comm 3.
Sect. 25. prob. 18
2 Cæli c. 42.
Ibidem.
Eodem loco.

Auerr de ſubſtantia orbis c. 2. p. 123. B.

Calores iſti duo cæleſtis & naturalis elementarius, æquiuoci, & ab vno etiā ſunt.

C æquiuocę, nihilo ſecius, vt in vno conceptu operandi ad facultatē formatricē, & ad embrionis genituram coagulandam ambo cōueniunt, ab vno quoq; eſſe dici poſſunt. Ex ijs verò hactenus ſtatutis patet ignem perperā appellatum, ad corpora noſtra relatum, aut ad animā, aut ad geniturā tum intrinſecè, tum extrinſecè reuera calorē aereū penitus eſſe tā mole, ſeu ſubſtātia, q̃ eſſentia, & virtute, non aūt igneū eſſe Hip. Ariſt. Gal. & Auerrois decretis, ſententia, ſtatutis, & cōfirmationibus, Hipp. enim ait. *Senibus parū ineſt calidi innati, paucis propterea fomitibus egent.* Et expoſitores, inter quos Capiuaceus eſt: aſſerunt Hipp. reſpexiſſe ad dogma Philoſophorū, qui vitā cōparatiuè in igne poſuerunt, quatenùs ignis maximè actiuus eſt, inter hęc oīa inferiora agentia, & pro vt vita in actiuitate cōſtat. Ideoq; *fomitibus* dixit. Quocirca Hip. ipſorū antiquorū mentē de prima parte calidi immortalis aperit, hoc modo, *cuius pars maxima, cū oīa perturbata eſſent, in ſupremū ambitū ſeceſſit, quod mihi veteres videntur Aethera appellaſſe*, cū prodeat à calore æthereo à lumine, & à motu corporū æthereū nō aūt ab igne, cum ignis in ſua ſphęra ob eius nimiā raritatē; nullā vim habeat agendi in hęc inferiora, vt Alexander teſtatur, & vt aduertit Buccaferreus. Quippe ꝙ calidū vt aereū agit, & oīa regit quia ait. *Quod.n. cælum, ac terrā interiacet id omne ſpiritu nēpe aere, plenū eſt. Idq; hyems, & aſtatis cauſa exiſtit per hyemē quidē condenſatū, & refrigeratū, per æſtatē verò leue, ac tranquillū. Quin ēt Solis, Lunæ, & aſtrorū viā ſpiritus dirigit. Igni.n. ſpiritus*

Calor ſolis, ac ſtellarū Æthereus eſt quia à Gal. cęli ſtatus appellatur 9. met. c. 5. vbi ait voco cæli ſtatum ipſum ambientis nos aeris temperiem.
Idē vide 10. me. c. 1.
Ignis appellatꝰ more antiq. qui agit in inferiora minus quam cęlū non eſſe calorem igneum in.ſ aereum.
Hip primus locus.

2 Aph. 14.
Fol. 208. col. 2.
2. Locus.
Lib. de carn. vi. princ. 206.
Lib. de anima Buafer. com. 2. de gen. & corr. f. 108, par 5.
Hip. lib. de flat. p. 274.

1. Locus lib. de flat. 274.
Aeris præſtātia ad totū mundū gubernandum ex Hipp.

D *nutrimētū præbet, eoq; priuatus ignis viuere nō pōt. Atq; adeò perennē ſolis curſū aer perēnis, ac tenuis eſſe facit. Neq; .n. natantia animantia ſine ſpiritu eo viuere poſſent. Quonā aūt alio pacto cū illo cōmercū habeant, ſi non per aquā, & ex aqua ſpiritū attrahant. Et lunæ in eo ſedes eſt, ac fundamentū.* Quod aūt aer nos ambiens, qui vt ſpiritus calidus p ſe eſt, ex Hip. decreto, vt antea exploratū habui. calidior quoq; à calore æthereo luminis ſolis euadere poſſit, cognouit Hip. hinc morbi regionales ab eo inuenti fuere; & morbi ēt in ſpiritu lib. de alimento 361. & ex ſpiritu. *Ab externis partibus alimentū ab externa ſuperficie ad intima peruenit confluxio vna, conſpiratio vna, conſentientia omnia.* Ex quibus collige Hip. voluiſſe calorē æthereū in elementariū tranſmigratū, non quidē igneum eſſe; imò aereū: tametſi quatenus is maximè actiuus calorē naturalē p analogiā tantū, quādoq; ad ignem maximè actiuum, more antiquorum comparatū, ignem appellauerit Hip. Verū Ariſt. ēt idē confirmat, cum voluerit ꝙ ſtellæ oēs, verum potiſſimum ſol, tum motu, tum lumine, et ſi p accidens tm̃, & effectiuè ipſis inferioribus, aere mediante, calorē prolificū, viuificatiuū, & conſeruatiuū impertiant: aerē.n. mouendo, tenuando, rarefaciēdo, ac tandē calefaciendo ſolis lux ſua natura perfectiſſima, ceu naturę inſtrumentū nobiliſſimū, ad perfectiſſimas Naturę operationes exercendas, iſthæc producit: Quandoquidem calore æthereo in aereum calorem tranſmigrato,

Li. de carn. 208 & 209. & lib. de natura pueri in principio.
Sec. 3. tota aphoriſmorū. & lib. de loc. aere, & aquis & alibi.
Vide Gal. li. de trem. & palp. c. 6 f. 34 B.
Lib. de vict. rat. lib. 1.

Alij loci 1. de morb. vul. ſect. 8.
Hip. li. de alim. ex Foeſ. 361.

Id ipſum ex Ariſt. mente, & autoritatib. confirmatur.
Cū calor æthereus aereſcat nō autē igneſcat.

vt naturæ inſtrumẽto vnà cũ calore innato ſeminũ intrinſeci ſpiritus ꝓlifici annexo, & cũ calore naturali cordi, aut proportionali cordi implantato iuncto, oĩa fęcunda, viua, & perfecta in ſuo A

Quo ſol lumine & motu effectiuè aerem calfaciat ac terram.

eſſe conſeruãtur, gubernãtur, & regũtur. Sin aũt causã cur ſuo motu, & lumine, ſeu radijs lux ęthe rea ſolis aerẽ moueat, & calefaciat quęſieris? ſcito quidẽ hoc eſſe, ob radiorũ maximã penetrabiliũ perluciditatẽ, depuritatẽ, ac diaphaneitatẽ, nec non aciẽ, & præficatiã refractã, præſertim per diametrum, atq; ob ipſorum motũ actionem ve retuſam à terræ ſuperficie denſa, necnon per eorum collectionem, & multiplicationem: Ab intraſparente.n. atq. terminato radij reflectuntur, cum eorum efficacia quidem tunc vllatenus vlterius permeare nequeat: Quæ efficatia antea radijs pronis ineiat, deinde aũt retuſis, atq. ſupinis ineſt: Vnde radiorũ præficatia, & vehementia aerem verſus repulſa, aerem ipſum per ſuum motum rarefacit, tenuat, necnon calefacit: & collectione radijs impellentib. & pronis terrã verſus ſimul cũ radijs repulſis ſupinis, & aerem verſus ſe habentib. ibi quidem ita multiplicantur radij in terrę margine, vt ẽt quędã flãmę igneę flagrãtisq; rei vibratio tũc imagoq; eſſe videatur, dũ linea ipſa recta multiplicantur hi radij, vt ęſtiuo tẽpore patet; & vt ẽt à ſpecilli repulſione quadantenus cõuexitate figurati, ſolis radios repellẽtis in quacunq; re arida, & cõbuſtibili ignẽ produci intuemur.

Idem in morb. lib. 1 de colore, c. 24. dixi.

Obiectio. Solutio.

Neq; tñ dicas calorẽ ſolarẽ igneſcere exſiccato aere, in horis meridionalib. tẽpore æſtiuo cũ ſuperueniente nocte, abſenteq; ſole mirabiliſſima quidẽ Dei prouidentia, humiditas non exigua à cęlo profluit, vnà cũ frigiditate; & hinc calor is ſolis omnino contẽperatur, vltra Lunæ frigiditatẽ, & humiditatẽ, q̃ ſola ſqualorẽ contẽperat: ex quo nota, Lunã noctis tẽpore effectiuè refrigerare, ac humectare pro ut à terra vapores ad aerẽ trahat, qui à noctis humiditate, & frigiditate, frigidi, ac humidi euadunt, cũ hi vapores in aerẽ attracti à Lunæ lumine extingui nequeant, hinc Luna refrigerat, & humectat, non tñ per ſe. Quã ob cauſam calor ſolaris nihil igneſcit, immò prorſus aereſcit; ſicuti ẽt piſcib. in aquis natantibus, ac degentib. vllo modo calor ſolis igneſcere, immo neq; in aquã vertitur; verũ tñ aereſcit, cũ ſine aere piſces neq; gigni, neq; cõſeruari poſſint Hipp. decreto. Calor.n. ſolis in piſciũ cordis caloris innati ſpiritu aereſcit, q̃a piſciũ cordi calor inſitus aereus ineſt, etſi ibi pulſatilis vis non adſit, cũ ſolus dexter cordis ventriculus ſit, non aũt ſiniſter, nec reſpiratio, nec pulmo vt Gal. aduertit. Auerr. aũt dũ ait ignẽ in inferiora agere, tunc ex Platonicorũ ſnĩa dixit, vt eſt videre, cũ dicat. *Et dicũt, quod plus agit cælum in inferiora, quam ignis.* Sicuti ẽt alibi, vt ſuo loco dicã. Nã Antiquorũ more Ariſt. ẽt ignẽ non modo, vt formã mixtorũ, verùm ẽt vt formã aliorũ elementorũ nominare conſueuit, quatenus analogicè ignis maximã vim actinã poſſidet inter oĩa agentia ſublunaria, vt adnotauit Franc. Vicomercatus. Plato.n. putauit calorẽ prolificũ concoquentẽ, & conſeruantẽ quoad ſuã maximã actiuitatẽ, tũ extrinſecè, tũ intrinſecè, igneum eſſe: ac talẽ quoq; Platonis more contra Heraclitum vocauit Ariſt. & Auerr. in comm. Nihilominus reuera igneus non eſt vt Alb. Magnus, & Buccaſ. explanarunt. Quin ẽt Auerr. aſſerit, vt vidiſti, ex calore ad ſolẽ relato, & ex calore innato ſimul viuentiũ oĩa animata corpora promanare. Ac calor ſolaris aereſcit, ergo ſequitur inſtitutũ Gal. verò plusq̃ alij idẽ manutenet. Vñ aerẽ nos ambiẽtẽ dicit, eſſe vt causã ſine qua, neq; morb. tolli neq; ſanitas cõſeruari põt, cũ à cęlo aer alterẽt.

Lib. de flat. 274

Idem Auerr. ſaeit calorẽ igneũ Antiquorũ more vocans non vt igneus calor ia ab Auerr. exiſtimatus ſit, quã potius aereus.

6. de vſu part. c. 7. & 8. de dec. Hipp. c. 1. Auerr. 2. metap. t. 15. cõt. 14. C

Com. 3. meteo. f. 46. fol. 187. 2 de ani. tex. 40. & 41. 3 de ani. c. 8. c. 9. & 10. Bucaſ. com. 2. de ani. t. 40. & 41. comm. 2. de ani. cap. 3. 9 metho. med. cap. 14.

CAPVT XLI.

Alia fundamenta, calorem innatum vt elementarem ſua forma ſubſtantiali, ſimulq́; vi eſſentiali aereum omnino eſſe oſtendentia ſtatuuntur Argumentaq́; Paparelæ, Carpentarij, ac Rudij partem oppoſitam tenentia. Vndique profligantur.

CÆterum, vt penitus, penitusq; formam eſſentialẽ ſubſtantialem, vnà & virtutem eſſentialem caloris innati vt mixti elementaris aerei non igneã quidẽ, quippe tãtum aereã eſſe pateat. Proinde altiori ſtudio, prius generice mixti elemẽraris formã eſſentialem ſubſtantialẽ, ſimulq́. eius facultatem eſſentialẽ in mediũ afferã. Qũquidẽ mixtio non eſt, niſi elementa ſimulq́. primæ elementorũ qualitates, ita viciſſim confringuntur, cõmiſcentur, alterantur, ac terminantur ſimul, vt forma noua media, & cõis, tẽperata, ſubſtantialis, ac eſſentialis corporis mixti emergat: iñ in mixto genito in forma ea media temperataq́. ſubſtãtiali eſſentiali ꝑdominãs reſultat vel igneũ, vel aereũ, aut aqueũ, ſeu terreũ, in quo tũ ſubſtantialis forma mixti, tũ facultas eſſentialis alteratiua manet vt mixti forma ſubſtantialis, & mixti facultas, vel ignea, vel aerea, aut aquea, ſeu terrea neceſſario ſit. Quocirca ea mixti forma, nonniſi hercle mixti tẽperamentũ ſubſtantiale, ac elementare à prædominio vel calidũ & ſiccũ, hinc igneũ, aut calidũ, & humidũ, hinc aereum, ſiue frigidum, & humidum: ideoq́. quoq. aqueũ, ſeu frigidũ, & ſiccũ, vnde terreũ eſſe põt. Quatenus rõ, ſeu actus, vel terminus, aut perfectio corporis mixti introſpicitur: quatenusq́. ſimul diſpoſitio eſt corporis ex materia, & forma cõpoſiti ſupergeneradi: Eãq́. ſanè ob causã virtus eſſentialis mixti elemẽtaris, nõ niſi vtiq. facultas elemẽraris in eo tẽperamẽto ꝑdominãs, & ſubſtãtialis eſſe põt vel ignea, aut aerea, ſeu aquea, ſiue terrea; Quæ oĩa Peripateticis tũ rationibus, tũ D

autorita-

A autoritatibus demonſtrare conabor. Nam Ariſt. ait. *In hac mixtione fuit inuentum quod calor, &*
2. de gen. & cor. t. 48. *frigus ſunt: quæ coniungunt, & applicant elementa verum ad ſe inuicem, & admiſcent quouſque genere-*
tur ex illis elementis res noua. quæ forma omnium quidem eſt; ſicuti etiam elementa, ac omnia
tum naturalia, tum artificialia ſuam formam continent. Vt vero ſit forma media ex Ariſt. ha-
betur: *quia quæ miſcentur corrumpunt excellentias adinuicem; tunc neque materia erit, neque illorũ*
contrariorum vtrunque actu ſimpliciter, ſed medium: & antea dixerat eam formam mediam, & cõ-
munem eſſe, hoc modo. *Quando autem potentijs adæquantur quodammodo, tunc mutatur quidẽ vtrũ*
que in dominans ex ſui ipſius natura non generatur autem alterum, ſed medium, & commune. Mediũ
nanque reperitur in eo, vt ex extremis elementorum ſubſtantijs, formis, & potentijs emergat: cõ
mune autem dicitur quatenus communiter ex ijs oritur, ac etiam in ea elementa iterum ſi cor-
rumpatur, reſolui poteſt: Vlterius ea forma temperata continetur, cum mixtio in eis ſit, in quib.
2. de gen. & cor. t. 49. & 4. met. t. 2 æqualiter, & viciſſim ſit actio, & paſſio quouſq; temperata forma producatur, quæ ſubſtantialis
inuenitur: At verò quænam forma mixti elementaris ſubſtantialis ſit ex formis elementaribus
exorta, ex harum formarum elementarium cognitione manifeſtum erit: Nam tametſi aliqui te-
neant elementorum formas ſubſtantiales non primas qualitates eſſe, immo qualitates innomi-
B naras: nihilominus partem oppoſitam, vt certiorem amplecti cogor cum per has in ſuo eſſe ſub
ſtantiali conſtituantur elementa, & cum per eas elementa vt ſimplicia corpora diſtinguantur,
vt Alex. 12. Metap. com. 12. c. 4. Quæſt. Nat. & Auer. Ammonius c. de ſub. in Præd. Curtius, &
Zimara. 2. de Anima t. 18. verum potiſſimum inter omnes magis hãc rem ſuſtinet Cremoninus
Præceptor meus pro dignitate, ac ſapientia nunquam ſatis laudatus in ſua diſputatione de for-
Sect. 3. c. 7. com. 5. de gen. & cor. fol. 114. tergo. mis elementorum inſcripta. Ergo ſi formæ elementorum ſubſtantiales primæ qualitates ſint,
& mediæ inter ſubſtantiam, & accidentia ſint, quia tum ſubſtantialiter, tum accidentaliter ineſ-
ſe poſſunt vt Cremoninus aſſerit quod Auer. etiam dixit; vt adnotauit Bucaferreus inquiens. *lo-*
quitur tantum de ſubſtantia imperfecta quæ eſt ſubſtantia mixti ex quo autem dicitur eſſe imperfecta?
quia media eſt inter vere ſubſtantias, & accidentia: duo autem media, quia formæ elementares ex quo
dant eſſe ſimpliciter ipſis elementis, actenus ſunt ſubſtantiæ ſeu ſunt ſimiles ſubſtantiæ: quia autem ſu-
ſcipiunt magis & minus ſunt ſimiles accidentibus. ergo quoque formæ ſubſtantiales mixti erunt
C vt Bucaferreus ſtatuit. ſi temperatæ, ac refractæ fuerint, vt in mixto euenit. Cęterum ipſa forma
Primo de Gen. & cor. t. 89. eſſentialis eſt. Cum mixti corporis eſſentiam declaret, & includat. Prædominans autem illa for-
ma, vt ſubſtantialiter accepta ęquè tum diuidens id mixtum ab alijs mixtis, tum id mixtũ con-
ſtituens eſſentialiter, vt elementare reperitur, quia vt Ariſt. ait in mixtione *tunc mutatur quidem*
vtrumque in dominans ex ſui ipſius natura, non tamen generatur alterum, ſed medium & commune:
ideo dominans id vel igneum, vel aereum, aut aqueum, ſeu terreum erit: ſin autem accidentali-
Ariſt. 1. de gen. & cor. t. 48. ter dominans id ſuſcipiatur: tunc vtique non forma mixti erit, ſed facultas, ſeu virtus eſſentialis
mixti elementaris haberetur. *Nam ſecundum quod eſt potentia magis calidum vel contra* magis fri-
in Com. 48. gidum, vel humidum vel ſiccum, *ſecundum hanc rationem duplo calidum potentia aut frigidum,* ſeu
humidum, vel ſiccum: *vel triplo, vel ſecundum alium, talem modum,* & Auer. inquit *generabitur*
ex eis aliquod medium, ſed tamen inclinans ad partem dominantis & ideo hoc medium cum eo quod eſt
declinans ad alterum duorum extremorum habet aliquam latitudinem recipientem magis, & minus.
Ea propter forma mixti quinta forma te diſtincta à quatuor formis elementorum fractis, & ca-
De Motu grau. & leu. com. 5. & com. 6. ſtigatis, & illis ſuperaddita quidem eſſe nequit. Verum mixti forma ſolũ ex congreſſu quatuor
formarum elementarium, ſortita certè eſt; vnde hoc modo, vt ait Zabarella, Ariſtot. intelligit:
mixtum moueri iuxta elementum præualens. cum ea forma quinta ſi daretur quidem otioſa eſſet,
Com. 2. de gen. & cor. t. 105. nec materiæ proxima eſſet, ſicuti ſunt primæ qualitates, vt formæ elementares. eamq; ſanè ob
cauſam vt aduertit Bucaferreus, Ariſt. voluit *quod ex hoc elementa inuicem agunt & patiuntur, vt*
D *ex ijs reſultet temperamentum, quia in mixtione oportet, vt elementa omnia ſint alterata, vt inde reſul-*
De formis ele. ſectione. 1. c. 6. *tet temperamentum, quod eſt ratio formalis mixtionis:* quæ ratio formalis mixti, determinatio qui-
dem, & actus mixti à Cremonino appellatur, ſimulq; diſpoſitio corporis compoſiti, ſuperue-
niendi, cum exararit. *Determinatio. n. ſit partim ab agente partim ex temperamento qualitatum ele-*
mentarium prout aliud temperamentum requirit aurum, aliud argentũ, aliud os, & aliud caro: pro va-
rietate. n. qua temperantur ſimul prima corpora acquirit materia determinationem ad eſſe huius, aut il
lius mixti, & poſtea ibidẽ habet, *actus. n. antecedens, qui eſt cum imperfectione eſt medius inter ma-*
teriam, & vltimum eſſe formæ compoſitum, corpus ex materia, & forma conflatum quæ diſpoſitio
ſubinde ita vocatur ab eo cum Ioanne Gram. & alijs, *diſpoſitio* determinata *autem* ad corpus cõ-
poſitũ perficiendum, *non aliter eſt vt ſupra dictum fuerit ex temperamento qualitatũ elementariũ.*
Si itaque iſthæc oĩa calori innato ceu corpori mixto elemẽtari coarctaueris, procul omni dubio
caloris naturalis rõnem formalẽ phiſicè acceptã ſubſtantialiter deſumptã, ſimulq; ipſius caloris
4. Meteorum. t 6 facultatẽ accidentaliter relatã eſſentialem, non niſi temperamentũ elementare aereũ calidum,
& humidũ eſſe intueberis, vt vberrime ex iã iam dictis patenter manifeſtũ eſt. Cũ calor innatus
humidũ naturale ſibi iunctum, iungat, applicet, ac retineat, vt Ariſt. ſtatuit hoc modo. *quoniã ca*
lor naturalis eſt cõprehendẽs & retinens humiditatẽ naturalẽ & cõcludens ipſam: vt paſſiuã qualita-
tẽ cõpræhenſibilẽ, retinibilẽ: ibi. n. philoſophus calorẽ naturalẽ nedũ calidũ, & humidũ, hinc ẽe
aereum eſſe ſtatuere intendit, ſed etiam declarare vult quomodo in calore naturali miſceantur,

Digitized by Google

vt in mixto corpore ſimul calor vt actiuus,& humiditas vt paſſiua, agendo ambo, ac patiendo A
ſimul dominantes, vt ante efficere propoſuerat. Vnde *quando calor naturalis recedit à generato,*
non eſt retentor humiditatis naturalis, ac tunc diſſoluitur, in igneum conuerſus, & areſcit generatum & Textu 3. tex. 6.
poſt deſſiccatur, & diſſipatur. Cæterum præterea ſpeculor nedum vt corpus mixtum ex quatuor
elementorum primis qualitatibus calorem innatum formaliter aereum eſſe, verum etiam alijs
duobus perfectioribus modis aereum formaliter eſſe, nempe vt corpus ex ſubſtantijs elemento-
rum mixtum, atque vt corpus ex materia,& forma perfecta compoſitum ſit. Quandoquidem
multa ſunt, quæ temperamento aereo qualitatum primarum inſunt, non tamen reſpectu elemē-
ti ſubſtantiæ aereę inueniuntur, vt ſanguis qui ponderoſus, ac aereus, & caro muſculorum non
modo grauis, ac etiam conſiſtens, ex quo terrea,& aquea ſimul eſt. Cæterum ad mixti corporis
ex elementorum ſubſtantijs conſurgentis cognitionem capiendam, elementorum ſubſtantię di-
gnoſcendæ prius ſunt. Ignis namq; ſubſtantia vtique leuis, & rara magiſque quam aëris ſub-
ſtantia; præterea pungitiua, aſpera, acris,& mordax, nec non denique combuſtiua apparet. Ae-
ris verò ſubſtantia leuis,& rara minus tamen, quam ignis ſubſtantia; inſuper nihil conſiſtens, le- 2. de Gen. & cor.
nis ſuauis ac per ſe,& vbique mobilis fluxilis eſt, ut maximè humida maximeq; alieno termino c. 11.
terminabilis; non autem ut humectet ſeu madefaciat ut aqua efficit. Aquæ uerò ſubſtantia, gra-
uis, ac denſa, minus tamen quam terra perſentitur, partimque lenis, ac ſuauis eſt, madefacienſq; B
inſpicitur. Terrę autem ſubſtantia grauior, denſiorq; eſt aquea ſubſtantia porrò ſuauis non eſt,
immo inſuauis,& aſpera percipitur. Calor itaque naturalis ſua ſubſtantia quidem cum leuis,
rarusque ſit, præterea lenis,& ſuauis facillimè terminabilis fluxibilis, ſimulque ubique,& ſem-
per mobilis; ſequitur neceſſario ut in mixtione ſubſtantiarum elemētorum quoque formaliter
aereus ſit. Quocirca non modo calor naturalis prima mixtione quatuor qualitatum elemento-
rum; ſed etiam alia mixtione quatuor ſubſtantiarum elementorum prorſus ſua forma aereus eſt
nihil verò igneus. Verum calor is naturalis quoq; aereus eſt ſua perfecta ratione formali corpo-
ris, ex materia & forma compoſiti, quoniam vt talis ſua ſubſtātia calidus, humidusq;, lenis, ſua-
uis fluxilis,& mobilis per ſe introſpicitur, coquentem facultatem etiam, attractricem, retentri-
cem,& expultricem poſſidens, nec non omnes cæteras facultates corporeas ab Hippocrate ei 6. Epid. com. 5.
aſſignatas,& à Galeno confirmatas obtinens, ſeu primū animæ inſtrumentum, eamq; ſanè ob t. 5.
cauſam penitus aereus eſt calor naturalis, omnibus ijs tribus modis allatis, quod de nullo alio
aſſerendum eſſe, in corpore humano, inuenies: quia ſicuti duæ illæ harum duarum mixtionum
formæ non perfectæ diſpoſitiones ſunt aereæ ad corpus compoſitum forma perfectum attingē- C
dum, ita etiam tertia forma quę perficiens eſt corporis corporea compoſiti caloris naturalis vti-
que etiam vndiq; aerea inuenitur: Deniq; iam contemplor ex hactenus iam ſtatutis fundamen-
tis manifeſtum eſſe, calorem igneū in caloris naturalis prima ſua origine mixti generatione re-
fractum,& remiſſum, qui in mixto quatuor qualitatum primarū genito formaliter manet, vt ve-
rior doctrina tenet, vt D. Th. 1. p. q. 76. art. 4. ad 4.& Caie. 2. q. 52. art. 2.& alij dico. ibi formā ele-
menti ignei refractā, ac mortuā eſſe; non aūt formam mixti corporis ex quatuor qualitatibus;
neq; vt formam mixti ex quatuor ſubſtantijs elementarib. exortam, neq; vt formam corporis
compoſiti perfectam, ſicuti calor innatus ijs tribus formis aereus habetur. Verùm iam tempus
eſt vt rationes in oppoſitum recenſitas profligamus. Ad primā igitur Paparellę rōnem dico, fal-
ſam eſſe,& ad Auerrois autoritates male citatas reſpondeo, nunquā ex propria ſnīa dixiſſe calo-
Ad pri. Paparello rationem, reſponſio. rem naturalem à formatrici facultate ſeminis patris ad fętus generationē gubernatū ab elemē-
to ignis, niſi more Heracliti & Platonis; vt Bucaf. ait, qui inter Auerroiſtas eximios quidē vir fuit Com. 2. de ani. t. 40. & 41.
nec tamen Auerr. nec Ariſt. fatetur caloiē naturalē igneū eſſe: cū ſit calidus,& humidus. hinc 1. Meteor. c. 4.
Bucaferreus ſtatuit eū aereum eſſe; immo ait Ariſt. calorem igneum appellaſſe conſuetudine D
accepta ſub eruditione Platonis eius præceptoris, in digeſtione,& in mixti generatione, non ta-
Ad Auicennę autoritatem eadē reſponſio valet. Ex Hipp. dec. eadem reſponſio roboratur. Hipp. verba. men eſſe igneū. Idemq; de Auicennæ autoritate aſſerendum eſſe colligas. longè nanq; plus Hip.
quam nulli alio, in hac re, credendum eſt, qui libro de natura pueri ſtatuit omnia membra geni-
turæ coarticulari,& concreſcere per digeſtionem caloris ſpiritus ſeminis, in quo formatrix fa-
cultas reſidet,& ſi nō propriè calor igneus appellatur ab aliquib. Platonis & Heracliti more ait
enim Hipp. de natura pueri Cornario interp. fo. 46. *Atq; hec omnia membra ſpiritu coarticulan-*
tur & Foeſio interp. 190.& 191. *& vero caro dum increſcit à ſpiritu diſcernitur, &c. caloreq; ipſius*
ſpiritus oſſa condenſata dureſcunt & poſtea *fœmina quidem primam concretionem duobus, & quadra-*
ginta diebus mas vero triginta diebus, prout ſpiritus in genitura maſculi calidior habetur, ideoq;
digerendo, membrorum omnium concretionem,& articulationem facit: Pariter de alio calore
Secunda rō Paparellę eneruatur. ęthereo qui æquiuocè ſeu vniuerſaliter ad animalium generationem concurrit aſſerendū venit,
Ad 3. 4. & 5. ſolutio. cū iſte ſit aereus, etſi quoad actiuitatē analogicè igneus ab ijs veterib. vocatus fuerit. Ad Plato-
nis autoritatē reſpondet 8. de Dec. Hipp.& Plat. c. 7. Gal. Platonem voluiſſe ignē eſſe, nō reuera,
at ſolum antiquorum more, per analogiam. nam ſicuti ignis maximè actiuus eſt, inter omnia
agentia inferiora: ſic etiam calor naturalis maximè actiuus ſenſibilis viuidus,& actualis corpo-
reus, vt etiam Hipp. vult inter ea oīa, quæ in humano corpore inueniuntur. Hinc iure merito ait
Gal. contra Platonem *Melius tamen erat non ignis ſed inſiti caloris fontē dicere in corporibus noſtris.*
Nec ægrotāt corpora ex ignis exceſſu, at ſolū igneo facto calore naturali ex aereo. Qđ quinq; de

cauſis

Digitized by Google

Ariſt. 1. meteor. c. 4. Hip. & Gal. 6. de morb. vul. ſec. & com. 5. c. 5 & alibi. 2. de cauſis mot borũ c. 4. Lib. de morb. 44. & 442.

Ad Carpentarij rõnem reſpõſio qui calorem innatum aereum eſſe aſſerere coactus fuit.

Rudij prima rõ euelliti quę rõ ex Hippo. malè citatur.

Ad p. Rudij Hippo. rat. perperã collectam. Sanguis calidiſſimus actuali ſua, ac ſenſibili caliditate ſua vi & viuida, & hoc mobilis ſanguine frigidior.

A cauſis contingere poteſt Galeni mente. Carpentarius itaque coactus fuit calorem ipſum aereũ nuncupare, cum ex igne, & aqua ſimul prorſus confractis, atque mortuis medium, ac tertium reſultet, vicente ignis caliditate, & aquæ humiditate; nec tamen igneus ſua ſubſtantiali forma, nec virtute, neque eſſentia vllo pacto eſſe valet, niſi communi originali mixtione tum igneus ęque tũ aqueus, & plus aereus appellari poteſt ſua origine. Vnde tametſi calor innatus ex igne, vt mixtum eſt, ſuam primam radicem actiuam calidam actualem habuerit elementarem; tamẽ cum omnino ignis conuerſus fuerit in naturam aeream ſuauem, calidam, actualem, & humidã, non amplius ignea virtus ſeruatur, immo aerea virtus, aereaque forma naturæ ætheręę calidę in aereum calorem quoque conuerſæ coniuncta. Ad ſecundum Rudij ex Hipp. deductam rationẽ, dico cum ipſomet Hipp. ſanguinem ob ſpiritus commixtionem calidiſſimum eſſe omnium cęterorum humorum aeri proportionatum, bilem vero Igni proportionatam aliquanto ſanguine frigidiorem eſſe, vt antea dictum eſt Hipp. autem reſpiciendo in igne eſſe vim maximam actiuam, Antiquorum more, inter elementa, & etiam attractiuam, & nutritiuam vim quatenus in mixti generatione ſe habet veluti talis in corporibus anima carentibus; vnde eodem modo Ariſtot. ait *ignis enim acretio tendit in infinitum*, *quouſque affuerit combuſtibile*.

2. de anim. t. 41.

Ad 3. autoritatẽ

2. de ani. t. 4. & 2. de part. anim. cap. 7. vide com. Buc. & Hipp. 2. de ani. t. 41.

B Vnde videtur quoque Hipp. voluiſſe Animam eſſe ſpiritum, & calorem, ſicuti Heraclitus ignem rerum eſſe principium propter eius maximam vim: quãto ſententiam reiecit Ariſt. hinc Hipp. igni dat primã vim motiuam originalem in mixti generatione communem etiam inanimatis corporibus, & nutritiuam, quæ in nobis materialis cauſa eſt, formaliter vero vult ſpiritum aereum per ſe calidiſſimum eam vim motiuam habere, & ſimul nutritiuam, & augmentatiuam, vt concauſam ait Ariſt. non autem vt cauſam primariam, cum talis anima vegetatiua ſit. Quocirca reſpondeo formaliter ſimulque virtualiter ſpiritum quidem vt mobilem aereum eſſe, ex Hipp. vnde tantum origine, & metaphoricè, non autem forma, nec vi ignis calorem innatum mouet; immo calor naturalis aereus vt mobilis ab anima cordi inſita mouetur. Hinc antiqui vocarunt animam ignem ob animæ actiuitatem. Alia reſponſio eſt, Hipp. calorem ignis vt actiuam qualitatem, & aquæ humidum, vt paſſiuam qualitatem conſiderauit vt etiam deinde Ariſt. fecit 4. Meteor. t. 5. & 6. vt per mouere, intelligere, debemus etiam coniungere, retinere, commiſcere, ac in aereum terminare dum mutatus eſt; per nutrire vero facillimè terminabile, coniungibile, & com-

Alia reſponſio ad tertiam autoritatem.

Ad Rudij Platonis rationem.

2. de Gland. 12. & lib. de form. fœtus c. 2. de an. t. 41. com. in Al. p. 14. fol. 105. 2. de anim. t. 4. & 2 de part. an. c. 7 eodem loco f. 105. col. 2.

Prima Ariſt. rõ frangitur à Rudio perperã expoſita. Secunda enetuatur.

C miſcibile eſſe; nam aqua per ſe ſola vera nutritione nutrire nequit, vt Ariſtot. de ſenſu & ſenſato c. 1. nec aqua ignem nutrit; immo aer ignem nutrit vt Gal. de vtilit. reſpirationis f. 64. B. ergo ſicuti aqua non nutrit, ita nec ignis mouet. Ad Platonis rationem iam patet reſponſio, & ad Papatellæ Platonicam rationem eandem antea ſtatutam ex Galeni ſententia, laudata à Bucaf. & à Capiuaceo: Quocirca Rudius Galenum carpendo, Capiuaceum quoque eius pręceptorem reprehendere intendit. Quod ſanè perperam facit, vt vnicuique hanc rem intuenti patebit. Neque valet Ariſt. prima ratio, & autoritas malè explanata: Nam explanatores dicunt, per ignem allocutum Ariſt. fuiſſe more Platonis ad Heracliti errorem dilapidandum, vt Bucaf. & Capiuaceus aſſerunt, cum voluerat Ariſt. innatũ calorem aereum eſſe, vt etiam Galenus voluit Cæterum ait Ariſtot. *Quia hinc principium omnibus dependet caliditatis, & anima tanquam ignita in his particulis* cum antea dixerit *omnes autem particula, & totum corpus animalium habent quandam caliditatem naturalem*: & capite ſequenti calorem cordi implantatum comparat ad lucernæ ignem; ſicuti etiam fecit Hipp. & quid tum deniq; ? ſequitur ne, ex hoc, innatus calor igneus eſſe ? minimè profectò, ac id per ipſummet Ariſt. exploratum habeas, qui dum pluribus in locis

Lib. de reſp. c. 3. Lib. de reſp. c. 3.

Lib. de Cor. 109

Tertia aut. depellitur. Interp. loci 3 de gen. cap. 3. à Rudio perperã intellecta diuellitur.

Rudij rõ Galeni extinguitur.

Calidum Innatum ſeminis fœcundum in generatione calidi cordi filij cõplantati quõ manet, & quo nõ.

Ad Galeni primam rationem à Rudio deductã reſponſio.

D ſub nomine ignis more Platonis eius Præceptoris, ob eius conſuetudinem, calorem aereum reuera depromere voluit ijs verbis, hanc rem & promulgare, & dilucidare intendit; cum dixerit. *circa hæc autem & attigua, his & aer & quod propter conſuetudinem vocamus ignem*, *non eſt autem ignis, exceſſus enim calidi, & veluti feruor eſt ignis*, ex qua autoritate, tertia ratio Ariſtotelica à Rudio non benè iacta profunditur; neque aſſerendum venit eo Rudij ſenſu ſeu iuditio intelligere voluiſſe; immo ſolum ea explanatione rationibus, & autoritatibus enarrata. Verum video aliquem amicum huic reſponſioni obijcere: quoniam Ariſtotelis ſententia calor innatus fęcundus toto organizato corpore, Animaq; iam corpus ingreſſa euaneſcit. Si itaque is euaneſcit calor, non eſt verum, eum calorem proportione reſpondere elemento ſtellarum mobili, per motum perpetuum reflexiuum ſecundum perennem ſingularium ſucceſſionem. Cui obiectioni licet cap. 29. ſatisfecerim, attamen diligentius iterum reſpondeo, calidi innati ſeminis prolifici, quod cordi implantatum progignit calidum, duas eſſe partes, quarum vna eſt cauſa efficiens, quæ in generatione exhalatur, dum iam omnino facta eſt generatio: vnde hæc euaneſcit, vt corrupta, ſuperuenta noua forma, & effectu manſo cauſæ efficientis corruptæ: Hinc ipſa pars in complantato non manet cordi calido, ratione eius formæ corruptæ, nec manet vt cauſa efficiẽs in ſuo effectu. Alia vero pars cauſa materialis eſt, ex qua tãquam ex primo ſubiecto cordi inſitũ gignitur calidũ: Nam vt iam fusè oſtẽſum eſt c. 36. calidũ id ex ſeminis calido innato fęcundo, producitur, ideo calidum id ſeminis in calido cordi inato manet: de qua parte Gal. intelligit. Ariſtoteles vero de alia parte intelligit. Ad Galeni vero primam iam allatam rationem cum Ariſtotelis ſententia dico ex exceſſu caloris aerei, & ſuauis calidi, & humidi veluti ex feruore

igneum calorem fieri, aere tenuato, rarefacto, & humido, in ſiccum tranſmigrato. Vnde vt caloris mutatio relata eſt ad graduum modum, vt calor ſit qualitas ſuſcipiens magis, & minus. Verum enim vero vt ſubſtantiales calores, in ſecundis qualitatibus, ſunt contrarij ſeorſum, nam ille aereus eſt, ſuauis, ac ſuauiter dulcis, & naturalis, & Euchymus, atque ſalubris; iſte verò igneus, acer, & mordax, & præternaturalis cacochymus, & inſalubris: vt iam vberrime oſtendi. Pariter calor influens nihil igneus eſt immo aereus cum ſanguis, cuius calor influens eſt, aeri proportionatur, ob ſpiritum ſua natura aereum, & maximè calidum ſanguini annexum. In ſemine vero in genitura que adeſt minima ignis ſiccitas mollis, cum genitura in maximo humido; & minimo ſicco conſiſtat, hinc ſiccum terreum eſſe nequit, tunc enim ſiccum ſolidum eſſet, ex quo calor innatus geniture conſtare nequit vt Hipp. ait. Præterea etiam alibi Hipp. vult formatricem facultatem, in igne conſtare, verum id ſanè tantum originali prima elementorum mixtione, communi etiam inanimatis, impropriè attrahentibus, & nutrientibus, antiquorum more, & metaphoricè tantum, ſubſtantialiter verò, & eſſentialiter, nec non virtualiter aſſerit formatricē facultatem, in calore aereo ſpiritus ſeminis Patris eſſe, vt in principio iſtius capitis oſtenſum eſt à quo quidem calore *fæmina quidem primam concretionem duobus, & quadraginta diebus, cū longiſſimè accipiat: mas vero triginta diebus quod longiſſimum*: Cum fæminę generatio ob minorem calorem genitura maſculi imbecillior, ac humidior ſcit. Originali itaque elementariaque prima mixtione, & facta comparatione inter ſemen, & ſanguinem metaphoricè non autem ſimpliciter, nec virtute in ſemine ignea ſubſtantia eſt, quæ tamen omnino ſuffocata ab aquea ſubſtātia & ab aerea humida, nullatenus ignea manet, in ſeminis ſpiritu omnino aereo; præterquam quòd in caloris innati generatione non modo ſeminis maſculi ſpiritus adeſt, verum etiam concurrit ſeminis aquea pars magis tenuis, & ſanguinis etiam menſtrui portio tenuior aquoſa vt ait Galenus: ex quibus patet, quod licet ignis refractus, & mortuus formaliter in mixto maneat vt forma elementi mortui, in ignem iterum conuertibilis, non tamen manet vt forma mixti, nec vt forma nec vt virtus caloris innati elementaris: Quocirca omnium aſſerentium opinionem calidum innatum formaliter, ſeu virtualiter igneum eſse exiſtimantem, falſam eſſe patet, reprobandamque, vndique eam eſſe.

Ad Galeni pilnum rationem à Rudio deductā reſponſio. Calor naturalis, & præter naturalis quomodo cōtrarij ſunt. Rudij ſecunda ratio cōuellitur. Tertia rō Galenica diſſipatur male à Rudio citata. Siccum minimū in genitura gignenda non eſt terreum, immo igneum.

Fœminæ generatio eſt, quia eius calor innatus debilior et humidior calore naturali maſculinæ generationis.

A Hipp. & Gal. 6. epid. com. 4. rō. 25. & 6. Epid. com. 5. cont. 9.

1. De plen. c. 10.

2. de diet. & 1. de dec. Hipp. c. 8 & 2. de ſanit. tuenda. c. 2. Lib. 2 de vir. rat. 306. & Gal. lib. de Mare. c. 4. Lib. de nat. pu. 44. & 45. ex Coe n. & Foeſ. 188. 189. 190.

B 192.

191.

2. De men. ſanit. c. 2 & 2. de ſim. med f. c. 9. & ca. 14. & comm. 1. aph. 14.

Finis Libri Primi.

Digitized by Google

DE
MEDICINÆ CERTITVDINE
Liber Secundus, Tertius, Quartus, Quintus, & Sextus.

IN QVIBVS.

Medicinæ pars ſpeculabilis vt ſcientifica certa conſtituitur.

Alia vero ſpeculabilis pars coniecturalis, quomodo prudentiæ inſtrumentorum ope certa euadere poſſit, dilucidatur

Vlterius Medicinæ principiorum certitudo explanatur.

Porrò. Quomodo Medicina certa, aut fallax ex virtutibus, ſeu vitijs moralibus eſſe valeat, oſtenditur: hinc de vitijs moralibus à Medico euitandis, & de virtutibus moralibus amplectendis agitur,

Denique quomodo alia pars Medicinæ quæ cognitione anceps eſt per accidens, ratione alicuius impedimenti, metaphiſica actione D.O.M. aſſidua recognitione, certa fieri poſſit, examinatur.

Cui additur, Encomium certitudinis Medicinæ.

Præfatio in qua huiuſce operis vtilitas oſtenditur.

CVm hactenus in primo libro, Artis Medicæ partis principalis ſenſibilis cer- A
titudinem iam ſatis demonſtrauimus: Ideò in hoc ſecundo volumine de
medicinæ certitudine inſcripto, alios quinque ſtatuam libros, vt in primo
tomo pollicitus ſum, in quibus omnes eripiam ambiguitates, vt vndique
pro noſtro poſſe, omnia, quę generaliter æquè tum certitudini, tum falla-
ciæ artis Medicæ conducere poſſunt, explorata habeamus. Primo itaque
ſecundam nempe ſpeculabilem Medicinæ partem in ſcientificam, & cer-
tam, nec non in coniecturalem, & fallacem diuidam: in ſecundo libro vero ſcientificam conſti-
tuam methodum, qua Medicinæ ſpeculatiuam certam, ac infallibilem reddere valeamus partē:
In tertio autem libro plenam tradam doctrinam inſtrumentorum omnium prudentiæ, quibus
Medicinæ aliam ſpeculatiuam coniecturalem, & fallacem, in pleriſque certam efficere poſſimus
partem.

partem. De hac verò parte difficile ait Hippocrates *cum itaque eiuſmodi accurata certitudo in arte medica exiſtat, difficilè fuerit ſemper aſſequi, quod rectiſſimum eſt. Multæ autem ſpecies in medicina tantam certitudinem petunt, de quibus dicitur. Non puto itaque propterea artem medicam veterem, velut nulla foret, nec prudenter inueſtigata, reijciendam eſſe*. Vt Gorgias Leontinus, & Poli diſcipuli ſophiſtæ falsò putarunt, vt Heurnius ait. Verum Hippoc. pergendo, habet, *quod non exquiſitam illam certitudinem vndique præſeferat. Quin potiùs quod recto vicinum ſit, ſi quis ex ignorantia tenebris ductu rationis aliquo vſque progrediatur admiranda exiſtimo artis medicæ inuenta, quòd ſcilicet prudenter, & rectè inuenta ſunt*. Hinc etiam Diuinus ſenex inquit *firma enim ars tota medica*. Quocirca modos, quibus ars medica certa, vt inculpabilis prudentiæ auxilio ſe habet, patefacere deuincat. At verò cum Artis Medicæ principia ſenſibilia non ſint, immo ſpeculabilia, & vt talia quoque in certa videantur; Proinde horum certitudinem in medium afferam, & hoc in libro quarto exequi conabor. Mox vero quia, vt ait Hippocrates, aliquis Medicus infidus eſſe poſſet, ob vitium quodpiam morale, ratione cuius Medicus talis finem Medicinæ peruertendo, miſeros interficere poſſet ægros. Iccirco vt quilibet huic Arti operam dans, penitus huius artis fidus collega, & ſponſus ſemper eſſe poſſit, omnes morales conſtituam virtutes, quibus is perpetuo vndiq; decorari valeat, & vt hę virtutes eo magis eluceſcant, per earum vitia contraria; ideò iſthæc moralia euitanda enucleabo vitia: non autem quòd hic Venetijs quiſpiam ita infidus reperiri poſſit Medicus, exiſtimem; etſi extra hanc optimam vrbem, in hoc maximo terrę circuitu plures forſitan infidi inueniantur Artifices. Quam certè ob rem in quinto libro hanc non inutilem, & curioſam aperiam certitudinem. Tandem eo, quia interdum tum morbi, tum cauſæ, tumque loci affecti adeo nobis latent, ob impedimentum aliquod, vel ob denſitatem corporis, aut propter harum rerum implicationem, vel quia in aliqua parte prauiſſimum aliquod incluſum eſt excrementum, vel ſolum, aut flatuoſo ſpiritui comiſtum, vt ratione huius impedimenti, ex accidenti, horum certam adipiſci nunquam valeamus cognitionem, niſi impulſus diuini auxilio, Proinde vt horum morborum, harumque cauſarum, & ſimul partium læſarum rectam æquè tum cognitionem, tum curationem aſſequi poſſimus, neceſſarium eſt, quòd aſſiduam D. O. M. habeamus recognitionem: Quocirca in ſexto libro oſtendam quemcunque ægrotantem maximi facere debere inter Medicum pium, & impium; pium inquam, qui eam allatam Dei tenet recognitionem; impium vero repetam, qui eam recenſitam negligit recognitionem. Vnde de medicinæ certitudine agam, ex parte metaphiſica. Cum autem iſthæc omnia vtiliſſima Medico fido ſint; ideoque de ijs cunctis verba facere tentabo.

A — Li. de priſca medicina in Heurnio 70. & 71. in Poeſ 18. in cornelio 24. in Mezinello 5. par. 12 Ibidem.

Lib. de locis in homine p. 42 1. in Foeſio.

B

DE ME-

DE MEDICINÆ CERTITVDINE LIBER SECVNDVS.

In quo

Medicinæ pars ſpeculabilis, vt ſcientifica certa conſtituitur.

Pro qua re agenda huius partis Medicinæ Galeni decretis.

Methodus ſcientifica ſyndromis diagnoſtica conuertibilis affirmatiui ſcientifici, & ſpeculatiui formatur.

CAPVT PRIMVM.

Methodus conſtituenda in hoc libro primo proponitur, qua prima Artis Medicæ ſpeculabilis pars ſcientifica, & certa euadere poteſt.

A QVoniam omnes ferè Medici aſſerere ſolent, totam artem medicam ſpeculabilem vndique coniecturalem eſſe, fortaſſis ex illa Galeni autoritate ducti, vbi inquit, ſolam pleuritici, & dyſenterici doloris cognitionē ſcientificam eſſe, reliquorum vero internorum morborum notas coniecturales tantum haberi, *Ergo* enim ait *ne requiras in omni affectu eiuſmodi notas, quales in pleuritide, vel dyſenteria apparent. Quippe ſcientifica eſt morborum id genus agnitio, cæteris videlicet, definitiſque notis comparata: cum eorum, qui proximè ſunt dicti, coniecturalis agnitio ſit*. Nihilominus ibi Galenus ſtatuit ratione doloris partis affectæ ſecùndum ſenſum acutum, & grauem percepti, aliquibus alijs notis annexi, horum affectuum cognitionem ſcientificam eſſe, quoad ſenſum doloroſum certum à calidis præſidijs augeſcentem; & hoc modo morbi ſpeculabiles nihil ſenſibiles ab ijs duobus contradiſtincti, coniecturales ſunt: non tamen coniecturales exiſtunt, ſi ex ſyndrome diagnoſtico conuertibili affirmatiuo hi morbi omnino ſpeculabiles demonſtrati fuerint; Proinde methodum conſtituam ſcientificam huius ſyndromis diagnoſtici reciprocabilis affirmatiui ſcientifici, ſimulque ſpeculabilis conficiendi.

12. Meth. c. 7.

B

CAPVT

A

CAPVT II.

Artis Medicæ certitudo,& fallacia, tametſi,tum in cognitione,æquè,tum in curatione, ſeu præſeruatione conſiſtat, attamen frequenter à ſola cognitione certa, aut fallaci promanat.

NEgotium autem Artis Medicæ principale, ad eius finem ſemper aſſequendum, vtique factionem ſalubrem curatiuam, ſeu præſeruatiuam methodo moliendam eſſe,vnicuique Arti Medicæ operam danti iam,ex antea rationibus oſtenſis,patenter notum eſſe reor. Salubremque certam nos aſſequi poſſe manifeſtũ eſt, ſolummodo ex præmeditata morbi præſentis loco affecto inhæreſcentis per ſuam cauſam ſyllogiſticam,demonſtrati cognitione certa ipſius operationis ſalubris peragendæ. Quocirca operatio ſalubris à Medico perito exercenda omnino cognitioni certę, & ſalubri præhabita adæquata eſſe debet: Eamque ſanè ob cauſam ex cognitione certa, B quoque non niſi operatio ſalubris neceſſario emergit: ex cognitione vero ancipiti etiam factio ambigua conſurgit. Ideoque de ſpeculatiuę Artis medicę partis certitudine, ex certa, vt communiter ſcientifica cognitione deſumpta, agere deuincar.

CAPVT III.

Cognitio certa, ac demonſtratiua, circa morbum,locum affectum,& cauſam ſyllogiſticam verſatur.

VT autem aſſiduè certam Artis medicę rerum ſalubrium, & inſalubrium, neutrarumque cognitionem conſequi valeamus, morbum quidem de parte lęſa oſtendere, ac per eius cauſam ſyllogiſticam nempe immediatam demonſtrare tenemur;tanquam paſſionem demonſtrabilem ſubiecto inhęreſcentem,propter eius cauſam immediatam,& proximam. Ea propter in Arte Medica tria hęc ſemper dignoſcere cogimur,Cęterum quiſpiam dubitabit,cum Medicus non modo cau C
1. Dubij ratio. ſam contentiuam,ſeu coniũctiuam ſyllogiſticam,à me vocatam, cognoſcere deuincitur, verum 1. Ad Glauconẽ c.8.& c.2. & eo. 2.de nat. hum. t.1.& 6. epid. com.3.t.20.
2. Dubij ratio. etiam alias cauſas internas antecedentes, ſeu pręcedentes, aut pręincipientes appellatas, quę cauſę remotę ſunt, vel humorales, aut complexionales, ſeu compoſitionales ſint, atque etiam alias cauſas externas,procatarticas,& primitiuas nuncupatas excogitare debeamus;Cui reſpon- 4 Meth.c.3. & 6. de loc.affect. c.4.& li.de cau. procatart.c.2.& c.3.
Solutio. deo,ad exactam cauſę immediatę cognitionem acquirendam, harum aliarum cognitionem ſupponi;tanquam cognitionem diſponentem ſyllogiſticę cauſę cognitionem: Quandoquidem cauſę morbum pręincipientes,corpora diſponunt, & mouent pręter naturam ad ęgritudinem, non autem immediatè morbum principaliter efficiunt: Procatarticę vero ſunt quę extrinſecus adueniunt, corporaque noſtra tranſmutant vehementer, & occaſiones à nonnullis nominantur: non tamen immediatè morbum gignunt. De morborum cauſis c.2. Ibidem.

CAPVT IIII.

Morbi, cauſæ ſyllogiſticæ, locique affecti cognitio ſcientifica maximè ex ſyndrome conuertibili cognitionis ſedis læſæ,ex quinque ſignorum diagnoſticorum generibus formato promanat. D

QVoniam omnis morbus fere à parte patiente nominatur, ac omnis cauſa morbi ſyllogiſtica, non niſi à parte lęſa, tum eſſentialiter conſtituitur, rectè, ſimulque ſcientificè dignoſcitur;Proinde iure optimo Galenus quinque ſignorum diagnoſticorum genera(quibus ne dum ſedes lęſa,at vero etiam ęquè,tum morbus,tum morbi cauſa proxima deprehendi poteſt) conſtituit: ex quibus certè ſyndrome affirmatiuum ſcientificum, & reciprocabile certę cognitionis horum trium vt plurimum conſurgit. Quandoquidem Galenus ait. *Verum ſuperioribus duobus libris hunc præcedentibus,niſi fluxa admodum fuerit memoria,didiciſtis affectas ſedes quinque modis poſſe deprehendi. Nempe ab excrementis* exeuntibus,*atque ijs quæ affectis partibus adnaſcuntur:vim actione læſa, & color præter naturam,& figura* naturali.*ſed excrementa trifariam diuiduntur: aliquando enim affectarum ſedium partes,ipſarum videlicet eſſentia vel ſoluta,vel diſſecta conceruntur,interdum ea, quæ in ipſis continentur;nonnunquam aliquid quod morboſas diſpoſitiones ſequitur: idque vel ſolas,vel ſemper,*

1. Ad Glauconẽ cap.1.
3. De locis affectis cap.3.

Digitized by Google

A *ſemper, vel magna ex parte*. Notitiam vero, quæ hoc modo attingitur, ſcientificam quidem eſſe
Ibidem. ſtatuit, vt etiam libris de cruditatibus rectè curandis iam quoque dixi; cum exararit, *Proinde*
primum inueſtigaui quomodo cognoſcendæ ſint, inueniq́ue earum quaſdam ſcientifica deprehendi poſſe
notitia. Et licet dixerit, *nonnullas vero artificioſa vocata coniectura* tamen hanc dubitationem ſol- Dubium.
uendo, depromit; *Itaque idcirco ipſas magna ex parte rectas. Eiuſmodi enim eſt artificioſæ coniectu-* Solutio 1.
ræ vis, quam reſponſionem roborando inquit *Verum, & has ipſas, & diſpoſitiones eis priores, quæ* Solutio 2.
videlicet ſcientificam notitiam admittunt, indigere ſemper inueni affectarum partium notione: Eam-
que ſanè ob cauſam, ex ipſa certa cognitione, vt communiter ſcientifica Galenus ſubinde gloria-
tur, inquiens *Itaque Medicinam profeſſus, vſque ad ſenectutem, nullam in hodiernum vſque diem ca-*
lumniam ſubij, neque curando, neque præſagiendo, id quod celeberrimis quibuſdam medicis interdum
accidere memini. Quod ſi quis gloriam ab artis operibus, non à ſophyſticis ſermonibus &c. Sed à ſyn-
drome ſcientifico, ac methodo, acquiſito, certam cognitionem ſemper aſſequi poterit. Cæterum
ſedes læſa etiam à partis ſitu, & natura formationis eiuſdem partis deſumitur, Hippocratis, &
Galeni præcepto, vt libris de cruditatibus rectè curandis iam quoque dixi. Nihilominus ait Ga-
3. De loc. aff. c. 3 lenus *in quibuſdam affectibus, nulla alia mihi præter via, ſola actionis læſio, ſatis conducebat ad affecta-*
rum partium inuentionem. In aliquibus autem partibus actione propria carentibus, tamen ali-
B quem vſum habentibus, ab eo vſu affecto partes hæ læſæ dignoſcuntur; cum Galenus dixerit *ob*
Ibidem. *alias quaſdam particulas, quæ licet actionem non habeant, vſum tamen quendam præſtare videntur.*

C A P V T V.

Cum morbi, vel inſoluta vnitate, vel in mala compoſitione, vel intemperie ſint; duo priores tantum omnino habent ſcientificam cognitionem, ex ſyndromme conuertibili, ex ijs ſignorum cunctis generibus facto, exhauſtam.

QVoniam morborum tria genera ſunt, nempe malæ compoſitionis, ſolutæ vni-
tatis, ac intemperiei; Atque morbus in intemperie non niſi difficilè indagatur;
ideoque tantummodo aliorum duorum generum quandoque morbi ſcienti-
fica notitia; ex ſyndromme recenſito, adhibita, acquiri valet: Morborum vero
C intemperiei notitia quidem coniecturalis eſt, non autem omnino ſcientifica;
ſicuti per eam doctrinam omnium partium temperamenti, ac intemperamen-
ti, à Galeno inſtitu tam libro de Arte parua exploratum habere poteris: Mihi nanque ſatis erit
demonſtrare quomodo aliquarum partium internarum thoracis, & abdominis Artis Medicæ
ſpeculabilis, ob quas partes læſas à morbo magno ægri in pleriſque intereunt niſi notitia ſcien-
tifica modo allato habeatur, in morbis malæ compoſitionis, inſtrumentalibus appellatis, ac in
morbis ſolutæ vnitatis; Nam etſi Hippocrates dixerit de morbis internis *at obſcuriſſimos, & ma-*
Li. de flatib. in princ. 273. *xime difficiles morbos, opinio magis quam Ars iudicat*: & ait ſubinde *etſi in his plurimũ imperitiæ pe-*
De diff. morb. c. 5. *ritia præſtat*: tamen id ſolum de morbis ſimilaribus intemperiei fortaſſis intelligit; quem locum
Galenum dilucidare voluiſſe inuenio, vbi ait *Qui omnes morbi adeò ſunt euidentes, vt neminem poſ-*
Ibidem. *ſint latere* de morbis inſtrumentalibus tam exterois, quam internis tactu ſenſilibus, intelligendo.
Ibidem 273. *At quos ſola intemperies primarum committit qualitatum, ij non omnibus ita patent, niſi cum plurimũ*
à naturali pars receſſerit. De his tamen obſcuriſſimis Hippocrates ait illico. *In quibus ſanè hoc*
præcipuum eſt, quænam ſit morborum cauſa nempe ſyllogiſtica, *& ex quo principio, ac veluti fonte*
D *corporis vitia oriantur, Qui enim morbi cauſam* ſyllogiſticam *cognouerit, is vtique ex his, quæ in cor-*
pore inſunt, adepta per contraria morborum cognitione, facilè poterit, quæ conferunt offerre.
Ipſa enim Ars Medica maxime à natura ineſt. Tamen etiam morbi inſtrumenta-
les, & ſolutę vnitatis aliqui terminis conuertibilibus carentes obſcu-
riſſimi, & coniecturales conſpiciuntur, vt infra dicam. Ad-
uerte autem aliquos morbos in intemperie certos
eſſe, vt febres omnes; & intemperies
cum materia, vt ſunt tumo-
res, qui etiam mor-
bi ſunt
in
intemperie cum materia, vt ait Galenus de
morborum differ. cap. 5. &
de morb. cauſis
c. 6.

CAPVT

DE MEDICINÆ CERTITVDINE
LIBER QVINTVS.

In quo
De Virtutibus moralibus à Medico perito, & fido ſemper flagitandis agitur, vt Artis finem inculpabilem, & certum is Medicus aſſequi valeat, ægrotantium emolumento.

Hinc etiam vitia moralia quæ Medicinæ inculpabilem, & certum peruertere poſſunt ſcopum, declarantur: quatenus hæc vitia à Medico optimo, & fido cauenda vndique ſunt; vt is Artifex, cuiuſpiam ægrotantis obitus culpam aufugere poſſit, vt omnino inculpabilis.

CAPVT PRIMVM.

Quot nam Moralia vitia ſint, quibus Medicus peritus, ſed infidus Medicinæ finem peruertere valeat, oſtenditur.

A ARtis Medicæ finem quidem ab infido Medico, etſi perito, vitijs quibuſdam malorũ morum fruſtrari poſſe; iam dictum à me fuit; huius operis primo tomo, & in præfatione iſtius operis; Ideoq; quot, & quæ nã ſint iſthęc vitia, modo explanare aggredi cogor. Nam tametſi, id euenire, poſſe, & ob pecuniæ ſtudium, vanamq; gloriã, ſeu honorem indirectum, & inuidię gratia, atq; deniq; propter iram, exaratum ſit, non tamen quomodo id effici poſſit, enucleatũ eſt; quã certè ob cauſã ſummo iure, id nunc dilucidare conabor.

Quot, & quænã ſint vitia moralia, quorum ratione Medicinæ finis fruſtratur.

CAPVT II.

Quomodo auaritiæ impulſu, Medicinæ finis præoccupari poſſit, patefit.

B

In Iugurtha. 4. ad Heren.

Cicero 3. off. 2. ait in Verr. Cic. pro quintio

Cic. in Vatim. Saluſt. in Catil.

QVoniam, vt ait Saluſtius *Animus æger auaritia facilè conuertitur*, quia Cicerone exarante, *Duæ res ſunt, quæ maximè homines ad maleficium impellunt, luxuries. & auaritia.* Vnde *corrupti ſunt, deprauatique mores admiratione diuitiarum: Nihil enim eſt tam ſanctum, quod non violari: nihil tam munitum quod non expugnari pecunia poſſit. Nullumque eſt officium tam ſanctum, atque ſolemne, quod non auaritia comminuere, atq; violare ſoleat,* Vnde *Nemo tam firmum habuit præſidium, quod auaritia non infregerit, atque debilitauerit; Namque* denique *auaritia fidem, probitatem, cæteraſque bonas artes ſubuertit; proque his ſuperbiam crudelitatem, Deos negligere, omnia venalia habere edocuit.* Hinc mirum non eſt, ſi auaritiæ vitio ductus aliquis Arti Medicæ operã dans, adeo

ad maleficium accedat, adeoque mores corrumpat, ac deprauet, fidem, probitatemque, in crudelitatem, ac ſuperbiam vertens, Deumq; Opt. Max. negligens, vt infidus iam penitus factus, & etiam Medici nomine indignus, non quidem perſpicacia, immo verſutia tantum plenus; Artis medicæ, ægrorum ſummo damno, interdumque obitu, finem directum peruertat. Interdum autem id à Medico infido fieri poſſe in morbis diuturnis Hipp. exploratum habuit, *Affectiones etenim omnes ob varias caſuum attributiones, & mutationes, diuturniore quadam mora aſſident:* Ibi ſi *nanque* non à veritate, nec a Medicæ Artis fine proprio, exordium deſumes, paſſiones loco affecto inhæreſcentes, per earum cauſas ſyllogiſticas demonſtrando, inſtrumentaq; indagando, quibus hæ affectiones adimi poſſunt; ſed potius, *à mercede initium duxeris; hoc quidem ad totam rem quid facit? langnentique hanc iniicias opinionem, cogitationemve, ſi large nihil reputans præbeat, ſeſe non relinques, negliges, aliumve præpones, cum opus eſt: quod curandum non eſt.* Verum longè deterius tales Medici efficiunt, in curandis his morbis cronicis potius naturę opus relinquentes, quã præſidijs curantes; in longum eo magis eos morbos protrahendo, ſtudent enim, pecuniæ præmio, ægrorum captandæ beneuolentiæ, non autem medelis, ab ægris quadantenus deuitatis adhibendis: Quocirca hi Medici infidi: adulatores quoque euadunt verſuti, rectum finem relinquentes; Quandoquidem, *ſi vt emolumentum aliquod adipiſcatur, atque id pecuniis, vel iis rebus, quæ pecuniis comparantur adulator eſt.* Præterea etiam humiles ſeruiles, ad alterius hominis diuitis pecuniam præbentis voluntatem viuentes ſunt iſti infidi, ac adulatores, non autem magnanimi, cum Ariſt. exararit: *Magnanimi quoque proprium id eſt vt viuere ad alterius arbitrium non poſſit, niſi ad amici. Eſt n. ſeruile. Vnde etiã omnes adulatores famulares, & humiles homines adulatores ſunt.* Cæterum Hippoc. auaritiam potiſſimum ægris obeſſe ait, in morbis acutis, cum hæc verba nobis poſteris conſignarit. *De mercede igitur constituenda curam habere oportet,* De lucro indecenti alloquendo. *Einſmodi n. animi induſtriorem ægrotanti ſane valde damnoſam eſſe exiſtimamus, idque multo magis in morbo acuto. Morbi enim celeritas, cum nullam ad reuerſionem occaſionem exhibeat, bonum medicum minime impellit, vt ſuam vtilitatem quærat: verum vt potiorem ſuæ exiſtimationis rationem habeat. Itaque longe ſatius eſt à morbo ſeruatis exprobare, quam pernicioſè emungere: &c. Quare ab initio de toto affectu diligenter inquirere & quædam ad curationem conferentia ſubminiſtrare oportet, ægrumque percurrere, & minime negligere,* & libro de elegãtia pag. 34. ex Foeſ. & ex Heurnio 106. ex Cornario 24. ex Marinello 8. ait *cuncta, quibus ad ſapientiam opus eſt, Medicinæ inſunt, pecuniæ ſcilicet contemptus; Habet enim quæcunque requiruntur ad coercendam intemperantiam, deceptionem, ex ambitioſa, & ſordidæ profeſſione, inſatiabilitatem, rapinas.* Concedit nihilominus Diuinus ſenex, Medicum fidum mercedem ab ægris poſſe accipere dignam, iuſtamque: ſi Medicus ad Artem hanc acquirendam, aliquem ſuum habuerit, victu, veſtitu, aliiſq; neceſſitatibus viuendi, ſubſtinendum, ſic exarans. *Neq; vero exigenda mercedis cupiditate duci oportet, niſi vt ad artem ediſcendam tuos inſtruas, ſuadeòque ne in eo ægro inhumaniter nimis* nimio plus iuſto lucro, *te geras ſed, & opum affluentiam, & facultates,* ſoluentis languentis, ſine dolore reſpicias; Vnde Hippoc. potius aurum ſpernit, his verbis, in epiſtola ſenatui populoq; Abderitarum miſſa 1151. *Qui autem mercede operam ſuam locant, hi ſcientias tanquam ex priore libertate mancipio dantes ſeruire cogunt. Deinde probabile eſt eos mentiri poſſe, veluti in magno morbo, & negare vt in paruo, aut vbi promiſerint, non venire, rurſusque non vocatus venire. Miſerabilis ſanè eſt humana vita, quod ad eam totam intolerabilis argenti cupiditas, veluti hybernus flatus peruaſerit, ad quẽ morbum inſania grauiorem curandum, vtinam Medici omnes potius concurrerent, qua tamen beata cenſetur, cum morbus ſit, & malè affligat.* Quibus autem mederi debeamus, abſq; ulla ſpe quæſtus, nos docet, hunc in modum. *Interdumq; gratis cures ita, vt memores gratitudinis potiorem quam præſentis exiſtimationis rationem habeas. Quod ſi vel hoſpiti, vel egeno largiendi occaſio ſe offerat, his vel maxime ſuccurrendum eſt. Qui enim erga homines humanum ſe habuerit, is Artis amore teneri cenſetur.* De perfido autem, ſeu infido, ac etiam de fido ſeu inculpato Medico Hippocratem poſteà dixiſſe inuenio, ita. *Qui medelas inculpatas facilè perficiens nihil horum peccat ne in ſumma quidẽ opum penuria, neque enim infidus eſt, veluti qui iniuſtè ſe gerunt. &c.* Duo autem hic adnotãda ſunt, vt ea, quæ de Medico auaro dicta ſunt modificentur: quorum primum eſt quod omnes hi Autores iſthæc omnia exararunt, de auaritia in infidis hominibus, cum illi extra catholicam noſtrã fuerint fidem, Vnde homines tunc temporis vitiis moralibus valde affecti erant; Ideo nunquam cenſebo hoc noſtro æuo aliquem Medicum noſtra catholica, & ſancta fide decoratum, ita infidum poſſe inueniri, ſed tantum aliquem extra hanc noſtram fidem ſe gerentem, ſiue iudæum, ſiue hæreticum, ſiue atheiſtam, ſiue epicureum. Secundum autem adnotandum eſt, quòd Hippocratis tempeſtate Reges Medicis ſtipendia dono præbebant, vt in Eccleſiaſtico c. 38. eſt videre; ut fuſe dicam in encomio certitudinis Medicinæ: Ideo legitur quòd Athenienſium donatio in Hippocratem collata mille aureorum ſummam æquauit, ultra alia plurima Athenienſium in Hippoc. beneficia, ut in epiſtola Athenienſium Senatus conſultus pag. 1176. apparet: Proinde Hipp. ut diues gratis ægros curare poterat: noſtro autem æuo, quoniam Medici à Regibus ſtipendia minime deſumunt, idcirco pro eorum neceſſitatibus iuſtam, & honeſtam quærere & accipere ab ægris debent retributionem.

A

Lib. præcep. pa. 37. ex Foeſio & in Fabio Caluo 19.

Ibidem.

B

Ariſt. 4. eth. c. 6

4 æthic. c. 3.

Lib. præcep. pa. 30. ex Foeſ. & 19 ex Fabio Caluo.

C

Ibidem.

Libro præcept. 39.

Ibidem.

D

CAPVT

A

CAPVT III.

Medicum gloria vana, ſeu honore indirecto ſuæ exiſtimationis, impulſum Artis Medicæ finem peruertere poſſe oſtenditur.

Lib. præceptionum pag. 19.

In adnotationibus lib. præcep. fol. 197. adnotatione ſecunda.

TAmetſi Hippocrates deprompſerit, *bonum Medicum minime impellit, vt ſuam vtilitatem quærat, verum vt potiorem ſuæ exiſtimationis rationem habeat*: nihilominus exiſtimatio Medici fidi honeſta, & iuſta Artis adęquati collegæ finem Artis, ac veritatem honori anteponendam ſemper ſequi debet. Nam etſi hominis ſanitas manutenenda, aut deperdita, iterum redintegranda, ſimulque virtutis, doctrinæque Medici optimi, ac omnino fide exiſtimatio, & gloria, ſeu honor, duo Artis Medicæ fines ſint; attamen, hominis ſanitas, vel tuenda, vel recuperanda, finis quidem primus eſt. Alter vero ſecundus; vt ex Hippocratis doctrina Ioannes Heurnius explanauit; his verbis, *Ratione ſui: ipſa exiſtimatio, atque gloria viro bono digna, ob virtutem, & doctrinam gloria eſt finis. Itaque primus Artis finis ab Hippocrate conſtituitur ægri redintegratio; ſecundus gloria, non*
B *lucrum, ſed virtutis gloria præmium*. Cum ergo virtutis, ac doctrinæ ratione, æquę, ac experimento certæ factæ, Artis Medicæ gloria præmium ſit: nō autem falſitatis exiſtimatio, quæ vafrities, aut verſutia infidi Medici conſpicitur: quæ vt vitium patenter habetur. Si Medicus facultatē, ac doctrinam ſalubrem reliquerit, gloriamque duntaxat quæſierit, tunc vafer, verſutus, ac perfidus erit, finem Medicinæ primum peruertens, ſecundum ſolum finem ſalutem hominis omittētem, amplectens; Quocirca Hippoc. ſtatuit Medici probi gloriam tantum in doctrinæ veritate

De decente habitu 13. in Foeſ.

conſtare, non autem in dolo, his verbis, *qui quicquid doctrinæ acceperunt, in medium proferunt, & facultate dicendi vtuntur, ad gratiam comparati, & pro gloria, quæ inde prouenit, decertare parati, doctrinam ſuam ad veritatis lucem repurgantes*: & poſtea addit ibidem, *ſi quis igitur eorum aliquid, qua ratione proponuntur ad veritatem expenderit, nequaquam ijs ſuppeditabuntur: Quapropter veritate nudati omnem improbitatem, atque ignominiam induunt. Præclara enim res eſt, quæ ex opere, quod quis didicit proficiſcitur oratio; Quicquid enim artificioſè factum eſt, à ratione profectum eſt Quicquid autem artificioſè dictum eſt, non autem factum, viam, & rationem artis expertem arguit: opinabile ſiquidem ſine actione recta, inſcientiæ, & nullius artis indicium eſt. Opinio enim eum præcipuè in arte*
C *Medica, ea quidem vtentibus criminι vertitur, his vero qui ea indigent exitium adfert*. Quam ſane ob rem, iſti tales Medici doctrinæ veritatem prætermittentes, aſſertiones tantum nugaceas proferunt fallaces, periculi plenas, & ad errores propenſas, *fallax enim, & ad errorem procliuis aſſeueratio, quæ eſt cum garrulitate coniuncta*. Nam ſæpè Medicus iſta gloria ductus, ac ſuperuocatus

Hipp. Præcept. 38. in Foeſ.

alio Medico fido, rectè ægrum curanti, non niſi garrulitatibus præſefert, ſtudetque non horis non ctis mulierculis aſtantibus incommodis tempore congruo declinationis acceſſionis manifeſtæ, alimentum ægro præbendi. Verum potius incumbit horis diei, mulierculis aſtantibus commodis; incongruis tamen nutriendi ægrum, in augumenti acceſſionis exordio; ægri obitu: vt mihi ſemel contigit: in muliere quadam, cui annorum viginti circiter decurſu, in ſuis ægrotationibus omnibus, meis nauatis operibus, præfuit, At alius ſuperuocatus Medicus eo modo allato ſe geſſit. *Sicut ergo eſt virtutis merces gloria iuſta boniſque viris tribuitur*; finem rectum attingens, ita

Ariſt. 1. Rheto, cap. 6.

vitij merces gloria vana iniuſta perfidis hominibus limitatur, finem peruertens. Eamq; ſanè ob cauſam *Honorem, & gloriam bona eſſe neceſſe eſt*: nō aūt mala, vt in his infidis Medicis inuenitur.

CAPVT IV.

Medicum infidum inuidia refertum Artis Medicæ finem violare poſſe, demonſtratur.

D

D. Thom. 2. 2. qu. 36. art. 1.
Aug. vt in Blyſſthea.
Ariſt. 2. Rhet. c. 9. a principio.
Ariſt. ibidem.

INuidia vero hominis vitium quam maximum eſſe iam patet, *Nam inuidia & triſtitia de bono alterius, in quantum æſtimatur diminuere gloriam propriam* alterius. Vnde *inuidia eſt odium felicitatis alienæ*: Quia *inuidia dolor eſt perturbans, propter res ſecundas alicuius æqualis, aut ſimilis*. Quocirca *inuidet ſingulus ſingulo, faber fabro*, Eamque ſanè ob cauſam aliquis Medicus Medico alteri inuidet; Quod vtique peſſimè facit; cum ambitioſè altercari & ad ſui irriſionē ſeipſum exponere,

Libro præcept. pag. 40.

ſummo ęgri dāno, peſſimum ſit: vt ex his Hipp. verbis elicio: *cum id ad artem pertinere cenſeatur, de eo minime ambicioſè contendere* contra optimum, ac fidum Medicum, *ſeipſos in ludibrio exponere: Hoc namq; iureiurando affirmare audeam, Medicum ratione vtentē, alterum nunquam inuidioſè calumniaturum. Sic .n. animi impotentiā prodet, verū id promptius faciunt, qui forenſē quæſtū ſi ctantur*.

Lib. præceptionum pag. 41.

Immo Hipp. nobis pręcipit; qđ nec ēt cū vulgo glorioſè ſeu ambicioſè loquamur, dū ſic habet. *Quòd ſi vulgo tibi audiētiā cōparare voles, id nō valde glorioſè inſtituas, neq; tamē cū oſtētatione poe-*

tica fiat; Induſtriæ.n.impotentiā Artis *arguit.* Ex his aūt hactenus ſtatutis inuidioſum medicū, inſidum eſſe Artisq́; Medicæ finem præoccupāre facilè, hinc etiā miſeris ęgris detrimentum magnum inferre poſſe: Vnde inuidia deterior longè eſt, gloria vana; cum ipſa gloria quæratur à Medico, abſque quo dolor in eo ſit perturbans animum, quærens gloriam alterius Medici ante acquiſitam ſibique propriam, diminuere, vt inuidiæ contingit; Ea propter Medicus inuidia plenus dignè vndique euitandus ab omnibus venit; et ſi iudicialem pecuniam non quærat: nam ſi eam quæreret, eo magis cauendus eſſet, vt ait Hippocrates. A

C A P V T V.

Medicum optimum ira impulſum, Artis Medicæ finem proprium prætermittere ægrorum damno ſemper eſſe, oſtenditur.

Hipp. l. de flatib. in princ.

MEdici autem infelix conditio non ſolum eſt. quòd *Medicus, non niſi quæ periculo ſunt proxima intuetur, & quæ ſunt ingratæ contractat, ac ex aliorum calamitatibus ſibi dolorem conciliat.* Verum etiam quod ægrorum, & aſtantium inſidijs, dolis, indecentijs, atque tranſgreſſionibus, is interdum iraſci cogatur vt experimento quotidiano liquet; quia ibi apparens iniuſtitia Medico facta eſt, quæ vt ait Ariſtot 5. ethic. cap. 8. iram efficit *Medicus enim Philoſophus* tum naturalis, tum moralis, tum metaphiſicus penitus. *Deo æqualis*, vel ſimilis *habetur* Vbi ne dum *pecuniæ contentio pudor, verecundia modeſtia in veſtitu exiſtimatio, iudicium, lenitas, accuratio, mundicies ſententiarū elocutio, vtilium, ac neceſſarium in vita purgationum cognitio, earumque liberatio. ſuperſtitioſi Deorū metus aduerſatio præſtantia diuina adſunt.* At vero etiam manſuetudo; non autem iracundia in Medico præfefert: cum ergo Medicus optimus, & inculpabilis, iræ aliquando ſe ſubijciet, Deo æqualis tunc adeſſe nequit; hinc etiam quandoque ira ductus Medicinæ finem proprium ſalubrem omittere poteſt: ac iuſtè ægris detrimentum etiam inferre ob apparentem iniuſtitiam ei factam. Nam ira cum dolor ſit, ideo non facilè vtitur ratione, vt Ariſtoteles inquit: Immo ita, quia ad vltionem properat; cum ea apparentis vltionis appetitus ſit, cum dolore; propter apparentem iniuſtitiam, ideo Medicus iratus, ſeu iracundus, non inſidioſè, vt auarus, & vanè glorioſus, ſimulque inuidioſus facit, quippe quod apertè vindictam feſtinat, verum quoniam impium eſſet, vindictam contra ægros de ea iniuſtitia ſumere; ergo Medicus ſic iratus ſaltem ęgrorum curationem negliget; qua negligentia, ægri iacturam, incommodumq́ue recipiunt, ac ita Medicinæ finis fruſtratur.

B

De decenti habitu. 34.

Ira quid ſit.

5. ethic. c. 8. 7. ethic. c. 6. 2. Rhet. ca.

C

C A P V T VI.

Medicus quemadmodum vt Auarus Medicinæ finem præuertit, ſic vt prodigus, periret. Quocirca liberalis, vt iuſtè ſe gerat; debet eſſe.

PAtet itaque his quatuor vitijs morum, Artis Medicæ proprium finem fruſtrari poſſe, quibusque modis; ſupereſt ideo virtutes morales, ijs quatuor vitijs oppoſitas ſtatuere; vt nullatenus his vitijs hanc Artem fallacem, immo certam perpetuo reddere valeamus. Cum autem quælibet virtus morum bonorum quoddam medium ſit, inter duo vitia repoſitum, quorum vnum vitium in exceſſu, aliud vero in defectu conſiſtit, Ariſtotelis ſententia, hunc in modū exarantis. *Virtus igitur eſt habitus electiuus in medioeritate, quantum ad nos conſiſtens: quæ quidem medioeritas ratione præfinita ſit, atque ita vt prudens præfiniret: Medioeritas autem duorum vitiorum, alterius per exceſſum, alterius per defectum: atque eo etiam quòd vitia alia deficiunt ab eo quod fieri debet, alia exuperant, & in affectibus, & in actionibus virtus vero medium & inuenit, & eligit.* Proinde ſicuti auaritia, quæ vitium eſt, in defectu liberalitatis ſtatutum, Artis Medicæ finem peruertens, damnatur; ſic etiam in Medico optimo, & fido, prodigalitas, quæ vitium eſt, in exceſſu liberalitatis, Medici neceſſarias res victus, veſtitus, reliquarumq́; rerum ad bene viuendum requiſitas, profundens, nullum habere debet locum, vt vitium penitus euitandum. *Quandoquidem in dādo, & non accipiendo excedere nō mali, & ignobilis ſed ſtolidi potius hominis eſt, qui autem hoc modo eſt prodigus &c.* & paulo antea dixit. *Nam, & incontinentes & eos, qui in intemperantiam opes conſumunt prodigos vocare conſueuimus, iccirco huiuſmodi homines eſſe improbiſſimi. Prodigus.n. ſeu inſeruatus eſt, qui per ſe ipſe perditur,* & ait Euſtratius. *Prodigalitas enim dando excedit, deficit accipiendo; illiberalitas vero ſeu auaritia contra in dandis pecunijs parca, ac deficiens, in accipiendis nimia eſt.* Liberalitas vero æquè ſe habet tam in dando, quam in accipiendo honeſtè, moderatèque. Medicus ergo prodigus non eſſe debet, in adhibendis ægris operationibus, excedendo, in præmiumque accipiendum, deficiendo, alioquin intemperatus, inſeruatus, improbiſſimus, ac de-

D

Prodigalitas quid ſit.

4. Pollit. c. 11. & 2. ethic. c. 6. & c. 8. & alibi. 2. ethic. c. 6.

4. ethic. c. 1.

Ibidem circa initium capitis. in com. fol. 89. col. 2. B.

A æ denique ſtolidus, ſua perditione eſſet. Si itaque Medicus prudens inueniatur, virtutem ſta-
8.ethic. c.3. 6.ethic. c.10. 6.eth. c.13. bilem continere tenetur, quæ electionem rectam ſemper efficiat: vt virtus, quæ nedum ſecun-
dum rectam rationem eſt, ſed etiam cum recta ratione. Verum recta electio prudentis mora-
lis eſt, liberalitatem ſimulque temperantiam poſſidere, vt ex his Ariſtotelis verbis exhaurio:
1.ethic. c.13. *Virtus quoque ſecundum hanc differentiam diſtinguitur: nam alias ex ipſis intellectiuas, alias mo-
rales dicimus: ſapientiam, perſpicaciam, & prudentiam, intellectiuas, liberalitatem, & temperan-
tiam morales.* ergo Medicus prudens liberalis eſſe deuincitur, mediocriter, ac temperate, ſeu
honeſtè præmium ſuæ operationis, ſuæque ſpeculationis accipiendo æquale his tum ſpecula-
tionibus, tum operationibus ſuis. Ac id etiam Hippocratis decreto aſſeuerare poſſum. Nam
Lib. præceptionum in Comm. in interprete f.28, in Marinel lo f.9. partic. 4. in Heurn. 125. concedit, Medicum optimum ſimulque fidum, ſuæ curationis, ſeu præſeruationis mediocre pre-
mium accipere poſſe, his verbis. *Qui enim bonus Medicus eſt, is per iouem fide magis quam duri-
cia medetur. Quare in principio totam affectionem indagare oportet, & quædam ſuggerere conducē-
tia ad curationem, curareque ægrotum, & non negligere. At vero remunerationis exigendæ acerbi-
tatem, abſque præparante ad diſciplinam cupiditate hortor, vt ne valde inducas, ſed & ad opulentiam,
Pagina 39. & facultates reſpicias;* Vnde inſtitutum clarè conſpicitur, & potiſſimum, vt Foeſius vertit, *ſi vt*
B *ad artem addiſcendam tuos inſtruas:* Cæterum hoc ſtatutum dilucidando Heurnius inquit, *vt*
Pag.125. In prolegomenis. *Medicus non euadat improbus aliorum vitio*, nempe ægrorum vitio, quia vt ait Hippocr. *ibidem*,
*ægri quidam medicorum operam petunt, has vitijs, & leuis mali debellationem cauſantes, neglectu
propterea digni, nec tamen pœna.* cum interdum medicum ſoluent interdum non, ideo non re-
Ibidem. linqoendi ſunt, ratione Medici, non reſpectu eorum, ideo ait Hippoc. *Quandoque vero gratis cu-
res, ita vt gratitudinis memoriam potiorem, quam præſentem exiſtimationem auferas.* ergo ne ęgro-
Ibidem. rum vitio Medicus improbus euadat, vt ait Heurnius, *potius ægris iactatis in mari inconſtantiæ
(à cupiditate, & auri amore; dum quæ morbis implicitì promiſerant, eualeſcentes non præſtent) ſuam
conſtantiam opponat. quæ nititur tanquam anchora artis ſuæ, contemptu pecuniæ, & humanitati voce
caſtrenſi vtitur aduerſa acie conſiſtere, q.d. ne tenuis pecuniæ cauſa medicus ſuam exiſtimationem
Ibidem. frangat: ſed magnificentiam ſuam ægrorum auaritiæ opponat.* Verum vbi ægri liberaliter ſoluunt,
Medicus liberaliter quoque *nil auarè nilque iniquè agat: vt enim Arti præclariſſimæ nullis officijs
ſatisfieri poteſt; ita tamen ad ſuam Medicus neceſſitatem collineat, vt aliquid accipiat, ita tamen vt
etiam collimet ad ægrorum opes, & quibus æger egeat ad ſuæ familiæ tutelam.* Adnoto autem
quòd ſicuti ægri recognitio erga Medicum, pro ægri opulentia iucunde, & ſine dolore fieri de-
C bet, ita etiam à Medico curatio recta, ac diligens, erga ægrũ ſine dolore, & iocundè adminiſtrari
debeat, cęterum vt iucundè peragat Medicus remuneratione ab ægro ſatisfieri debet.

CAPVT VII.

Medici liberalitas, non circa quæſtum forenſem, verum circa præmium honeſtum, & æquale, tum Medici defatigationibus, tum ægri affluentijs, & facultatibus, verſari debet.

HActenus medicum liberalitate, non autem auaritia, nec prodigalitate, vti debe-
re, iam pro comperto habetur; liberalitatemque Medici æqualem vim tum
D ſpeculationes, & viſationes dandi, tum viſationum præmium recipiendi poſſi-
dere debere patet: Verum quoniam ſpeculationes, & viſationes, & præmium
deformes ſunt; quia viſitatione Medici æquè vno, eodemque modo, eademque
prudentia, & diligentia, in cunctis ægris curandis, ſeu præſeruãdis ſemper con-
ſiſtunt; vnde Medici dationes ſine maioris, & minoris curationis, ſeu præſeruationis acceptione
Lib de priſc. medic. pag. 120. in Foeſio. omnibus ægris æquabiliter præbentur. de vno tantum Medico loquendo: nam plures medici
boni ſeorſum differunt, quia vt ait Hippocr. *in reliquis omnibus artibus opifices longè inter ſe.
tum manu, tum mente,* & experientia, *præſtat: ſic etiam in arte medica.* Ægrorum vero ſolutio-
nes ad vnicum Medicum relatæ omnino magis, & minus ſuſcipiunt: pro vt vnuſquiſque æger,
qui ſoluere medicum pecunia vult maiorem, & minorem bonorum, & remunerationis affluen
tiam, & commoditatem, facultatemve contineat in ſe. vt ſolutio iucundè, cum voluptate,
non autem moleſtè, cũ dolore ab ægro fiat: alioquin datio honeſta nequaquam eſſet, immo tũc
4.eth. c.1. prodigalitas ea adeſſet moleſta. Quod ex his Ariſt. verbis elicio. *At vero omnes ex virtute actio-
nes, & honeſtæ ſunt, & honeſtatis cauſa fiunt: & liberalis igitur honeſtatis cauſa, dabit, & rectè: Da-
bit enim. & quibus, & quæcunque, & quando oportet: reliquiſque alijs modis, qui rectam datio-
nem conſequuntur atque id vel iucundè, vel ſine dolore, quod enim ex virtute fit, id vel cum volu-
ptate, vel ſine dolore certè efficitur, minime autem moleſtum eſt:* Ergo niſi iucundè ſaltem ſine

dolore ægri Medico retributionem, exhibere, honeſtum eſt: Eamque ſanè ob cauſam cuiuslibet ægrotantis commoditatem, & affluentiam reſpiciendo, vt ſolutio honeſta, & niſi voluptate, ſaltem ſine dolore exerceatur Hippoc. enim ait. *At vero remunerationis exigendæ &c. hortor nè valde indueas, ſed ad opulentiam, & facultatem reſpicias. Quandoque vero etiam gratis cures, ita vt gratitudinis memoriam potiorem, quam præſentem exiſtimationem auferas, ſi vero occaſio ferendę opis ſe obtulerit, & peregrino, & egeno, maxime talibus opituleris.* A L. præceptio in Cornario f. 28. in Mannello. f. 9. pag. 4.

C A P V T VIII.

De gloria vana, ſeu ambicioſitate Medici cohibenda; vt gloria honeſta Medicus Artis finem minimè deprauet.

SIcuti autem Arti Medicæ gloria nimia, & vana Artis finem deprauante, operã dare, vitium eſt vndique euitandum; ita etiam Artem, ſine vlla gloria, exiſtimatione, ſeu honore, exerceri, vitium eſſet defectiuum nunquam amplectendũ vt Hippoc. toto libro de decoro inſcripto decretauit: cum gloria moderata, modeſta, ac iuſta, vt merces, & menſura virtutis, finis ſecundus Medici perfecti, & fidi ſemper eſſe debeat: vt Artis dignitas, præſtantiaque manuteneatur, in ſuoque decoro ſemper, & rectè exiſtimetur. Quatenus Medicus Artis Medicæ opifex, ſimulque Miniſter conſpicitur, eius Artis dignitatem, ac venerationem ſemper præſtans eſſe tenetur. hinc etiam virtutis ſalubris finem proprium maximè perquirens eſſe deuincitur. Ea propter gloria Medici, vt ſecundus finis, à ſalubri fine rectus, non niſi ad ſanitatis humani corporis vt ſalubris, inſalubris, ac neutri, terminum, coarctatur, nequaquam verò abſolutè ſumitur. Certa gloria moderata, & honeſta, à virtute vt à principali pendens nõ autem abſolutè: nec principaliter deſumpta: honor itaque à Medico tali pacto expetendus perpetuo eſt: cum honor per ſe perſequibilis ſit, vt bonus Ariſtotelis conſtituto, ſic exarantis: *Qualia vero eſſe per ſe bona aliquis ſtatueret? an ea quæ vel ſi ſola relinquamus, perſequimur: vt voluptates nonnullæ, & honores? nam licet hæc ob aliud quippiam perſequamur: eſſe tamen ex iis, quæ per ſe bona ſtatuere aliquis poſſet.* Honoris ergo ex dictis ſtudioſum virum ſecundum virtutem quidem conſtare, manifeſtum eſt, & in quadam mediocritate, inter ambitioſum, & inambitioſum, honorem eſſe repoſitum patet: vt inter exceſſum, & defectum conſtet. *Nam quemadmodum in datione, & acceptione pecuniarum, & mediocritas eſt, & exceſſus, & defectus, ita quoque in honoris appetitione licet, & magis quam oportet, & minus oportet vnumquenque ſe gerere. Nam & ambitioſum vituperamus, quippe qui, & magis quàm oportet, & vnde non oportet, honorem affectet; & inambitioſum,* quoque vituperat, eo quòd vt ait Euſtratius in com. *minus quam oportet, eum appetit, vt nullam ob rem ſibi honorem eſſe exhibendum cenſeat, ac propterea ab honeſtis etiam actionibus abſtineat,* ergo *neceſſe eſt procul dubio, vt mediocritas quoque reperiatur, eius videlicet qui, & vt oportet, & quando, & à quibus, & ob quæ oportet, cæteriſque determinationibus ſeruatis honorem ipſum appetat; qui quidem medius, quia caret nomine, modo ambicioſus idest honoripeta, non inambitioſus ſolet appellari: ambitioſus, & honoris cupidus, propterea quòd honores quos debet, appetit, inambitioſus, quia quos non debet non appetit:* ex quibus perpende honorem Medico, nedum rationibus antea recenſitis, neceſſarium eſſe, vt ſecundus finis honor ſit; ſed etiam veluti ſtimulus, quo Medicus à nulla honeſta, & ægro vtili operatione, ſe abſtineat, etiamſi ab ea operatione peragenda ſe ipſum abſtinere rationabiliter deberet, ob aliquam iniuſtitiam Medico ipſi vel ab ægro, aut ab aſtantibus ægri; factam.

B Ariſt. 4. eth. c. 3. Vt antea oſtenſum eſt. cap. 3. iſtius libri.

1. ethic. c. 6.

C Ariſt. 4 eth. c. 4.

Fol. 103. col. 2. A

D

CAPVT

Digitized by Google

A

CAPVT VIII.

De Medici inuidia calumniatoria profliganda, ne ab ea, Ars Medica fallax reddatur.

INuidiam vero, & Maleuolẽtiam, idem fere eſſe, ſatis conſpicuum habetur; Quocirca inuidiam, eiuſque contrarium, ceu duo vitia perpetuo reijcienda explanare aggrediar; vt indignationem, quę vtriuſque huius vitij mediocritas reperitur, ſubinde in medium aperiam, vt virtutem amplectendam; Dolor itaque in aliquo exiſtens, ob felicitatem, ſeu commoditatẽ aliorum, qui ei ſimiles, ſeu æquales ſunt, in aliqua arte, ſeu ſcientia, iam habitu acquiſita, contingit. Qui dolor, vel in exceſſu inuenitur, vbi quis dolet ob commoda omnium dignè, & iuſtè euenientium, vnde dolor is vtique indignus, ac iniuſtus introſpicitur, & inuidia appellatur: Aut in defectu reperitur, quoties quiſpiam ob commoda alicuius non dolet, etiam ſi commoda indignè, ſimulque iniuſtè euenerint, & vitium id innominatum eſt: Vel dolor iſte neque in exceſſu, neque in defectu ſe habet, immo ita moderatus, ac mediocris conſpicitur, vt vir tantum dolet, dummodo iuſtè dolorem percipit, ob commoda indignè euenientia aliena, ac dolor ipſe indignatio nuncupatur, eo quòd ob indigna aliorum commoda vir dolet, ac iuſtè dolet. Cæterum quoniam animi perturbationes æquè tum circa dolorem, tum circa voluptates verſantur, ad quæ ceteræ animi perturbationes, veluti ad duo genera ſeorſum contraria, rediguntur, Ariſtotelis ſententia, proinde, ſicuti duo vitia, ac vna virtus ratione doloris conceduntur: ita reſpectu voluptatis duo vitia, ac vnica virtus, quæ ob incommoda aliena oboriuntur, ab Ariſtotele conſtituuntur: vnde ſicuti dolor iniuſtè homini contingit, ob commoda dignè adhibita aliorum, qui inuidia vocatur, ita etiam voluptas, ſeu gaudium, ob incommoda aliorum, indignè euenientia, vitium eſt in exceſſu, quod maleuolentia nominatur. Cui ſe opponit vitium innominatum in defectu, vbi homo non gaudet, ob incommoda alicuius, Mediocritas vero, quæ, vt habitus, & virtus, inter vtrunque hoc vitium habetur, innominata eſt, & conſpicitur dum vir gaudet propter incommoda alterius hominis dignè contingentia. Quæ iſthæc omnia nobis tradere voluit Ariſtoteles, his verbis. *Indignatio quoque inuidia mediocritas eſt, & maleuolentia qui quidem habitus circa illam ægritudinẽ nempe dolorẽ, & voluptatem verſatur, quæ ſuſcipitur, ex ijs, quæ alijs contingunt: indignabundus enim dolore afficitur, cum aliquos proſpera fortuna indignè uti videt inuidus vero hunc excedens ex omnibus dolorem percipit* inuidia impulſus; *At maleuolus tantum à dolendo deficit vt etiam gaudeat.* Verum Medicus inuidus ab ægrotante alio Medico ægro præexiſtenti, ſuperuocatus, cum ambitioſè nugaceis rationibus contendere nitetur, ſimulque inuidioſè Medicum primo ductum calumniari conetur, cum dolorem, ex rebus, & commodis dignè illius primi medici euenientibus, iniuſtè, percipiat. Si fortè (auxilio alicuius conſanguinei, ſeu affinis, aut amici, ſiue ſerui languentis) iniurioſè, & contra fas, à ſecundo Medico alter Medicus calumniatus fuerit, procul omni dubio, tũc Medicus ille non modo inuidus, at vero etiam Maleuolus quidem ſe habet; quia alterius Medici fidi incommodis indignè ex ea calumnia, factis, admodum, ac iniuſtè gaudet: immo videtur inuidiam calumniantem fuiſſe, vt ſubinde poſtea maleuolentia, in eo, ſummo, alterius iactura ac dedecore, gaudio, orietur: Et licet id ægri detrimento ſortiatur, tamen Medicus ille inuidus, & maleuolus, cum perfidus ſit, nil timet; quoniam factis erroribus, in deterioremq; ſtatum ęgro ducto, aſſerit ea errata, nequaquam errata fuiſſe, ſed ob alias res à priori medico antea adminiſtratas, in iacturam eam ægrum cecidiſſe; tamen poſtea eius errata corrigere tentat, poſtquam alter medicus ſuo maximo damno, ac dedecore calumniatus manſerit, & ſæpè talis Medicus eo magis inuidus reperitur, ac maleuolus, quo pecuniæ ſtudio incumbit; vt ex his verbis Hippo. eſt colligere, *cum id ad artem pertinere cenſeatur, de eo minime ambicioſè contendere, ſeipſos ludibrio exponere: Hoc namque iureiurando affirmare audeam: Medicum ratione vtentem, alterum nunquam inuidioſè calumniaturum ſic enim animi impotentiam prodet: verum id promtius faciunt, qui forenſem quæſtum ſectantur: quanquam neque hoc perperam excogitatum videtur, cum omni copia inopia inſit.* Ex huc vſque autem declaratis fundamentis, manifeſtum eſſe reor, inuidiam, ac maleuolentiam, ac earum contraria, vt vitia, & mala ſemper vituperanda eſſe; Iſtarum autem mediocritates amplectendæ, ceu virtutes morales, Ac ita à Medico nunquam Ars Medica, his vitijs, fallax reddi poterit; immo certa adminiſtrari, eodem modo, quo certa ſe habet.

Marginal notes: Inuidia. — Vitium inuidię contrarium. — B — Virtus qua inter inuidiã, & aliud vitiũ eſt. — 2 Ethic. c. 3. & c. 6. — 2. Ethic. c. 7. — 2. Ethic. c. 7. — C — D — Lib. præceptionum p. 40.

A

C A P V T IX.

De ira,& iracundia ne dum à Medico, verum etiam à quocunque euitanda,agere pollicetur.

QVoniam hactenus, vitia allata profliganda eſſe, ne Ars medica, iјs, incerta fiat, iã dilucidauimus; Iccirco deeſt nunc quòd de ira, iracundiaque inhibenda exaramus; ſed eo, quia vitium id pleriſque in viris, & naturali quodam inſtinctu conſpicitur; vnde longè difficilioris prohibitionis eſt, cæteris vitijs reijciendis antea explanatis, hinc etiam accuratè penitiori ſtudio, vitium id explorare ac dilucidare cogor: pro quo exequendo ſex faciam, quandoquidé primo quid ira ſit, à cauſa naturali pendens, indagabo. Secundo de ira vt de vitio morali agam, & de eius contrario; tertio de manſuetudine quæ iræ eſt mediocritas, vt virtus moralis; quarto hanc manſuetudinem neceſſariam prudenti viro eſſe oſtendam, ac iuſto viro: quinto hinc ipſam Medico prudenti ac iuſto annexam ſemper eſſe debere demonſtrabo: ſexto, & poſtremo, quomodo nos poſſimus aſſuefacere, ſiue in iram, quæ vitium eſt, Artem medicam fallacem reddens; incidamus *præcepta conſtituam*. B

C A P V T X.

Quid iracundia, quid ira, & quid excandeſcentia ſit, & quot eius differentiæ ſint, indagantur.

Ira quid ſit.
CVm in iræ doctrina, cadat etiam iracundiæ, & excandeſcentiæ declaratio ſit, ne
pro vna, aliam confusè capiamus; proinde quid earum quælibet ſit, & quot 7.Ethic.c.6. 5.Ethic.c.8.
iſtarum differentiæ ſint etiam expendere debeo; Ira itaque vt cap.5. iam dixi,
apparentis vindictæ appetitus eſt, cum dolore, ob alterius apparentem iniuſti
tiam irato factam. Nam aliena apparente incommoda iniuſtè contingentia Ibidem.
ab aliquo facta, efficiunt, vt animi facultatis iraſcibilis, ſeu animoſæ perturba- C
tio circa dolorem oboriatur; ex quo dolore poſtea vltionis apparentis appetitus conſequenter 5.Politicorum c.10. & 5.ethic. c.8.
emergit: Hinc ira ad vltionem properat: Iracundia vero vitium eſt facultatis iraſcibilis cordis,
ſeu animoſæ facultatis, per quod homines ad iram fiunt præcipites, cui opponitur manſuetudo 7.Ethic.c.6.
vt Ariſtoteles affirmat: Præterea inquit eam aptitudinem eſſe ad excandeſcentiam habendam: Ariſt. libelo de virtutibus c. 10
Quam ait Plato implacabilem rem eſſe. De qua Ariſt. ſcriptum reliquit *iracundiæ autem ſunt ſpe-* Ibidem c.2.
cies tres, excandeſcentia, ſæuitia, & vecordia quarum trium ſpecierum iracundiarum Homerum 4.Ethic.c.5.
meminiſſe ait Cicero 3. tuſcul. diſp. pag. 222. dum Homerus de Achille loquebatur ait *corque-* Fol.436. 1.m. Lib. de virtutibus c.6.
meum penitus turgeſcit tribus iris. Cum autē hæc vitium ſit virtutis iraſcibilis naturalis, differt ab
1.De doct. Hip. c.7. ira, quoniam ira iracundiæ effectus inſpicitur vt Cicero adnotauit. Excandeſcentia vero vt Gal. 4. Tuſculanorū diſp.p.951.tergo.
Sect.27.proble. 3. refert calor eſt cordis intenſus, ac inflammatus per iram: Vnde vt alibi ait, eſt veluti furor, &
Sect.32.proble. 8. Ariſtoteles aſſeuerat excandeſcentes furibundos euadere, ob eum calorem inſignem: ex quo ca- Li.de cog.& cura animi morbis c.5.
Sect.30.proble. 1. lore non tantum oculi, ſed tota etiam facies rubeſcere ait. Pudefactis vero aures rubeſcere: Lib.de ſenſu & ſenſ.p.150.
& Auer. ſtatuit in excandeſcentia calorem ira in oculos oſtendere, quod viſus corrumpitur, vnde vnus videtur, valde iratis, duo eſſe. Quocirca non eſt mirum ſi excandeſcentia etiam memoriam rerum, quæ fiunt ab excandeſcentibus auferat: vt Galenus ait iracundus autem inſidioſus naturaliter eſſe nequit, immo apertus eſt vt Ariſtoteles faſſus eſt: cum autem ira, & excandeſcentia ex igneo emergat calore, ideo ait Ariſtoteles aquam frigidam largè epotam iſthæc ſedare. D 7. Moral.nicomade.c.6.p.118 Sectio 8. probl. 37.

CAPVT

A

C A P V T XI.

Ira quid ſit diſquiritur, à naturali cauſa emergens.

FActa autem ſegregatione iræ ab iracundia, & ab eſcandeſcentia; quoniam de ira acturi ſumus: ideo quoque ira ipſa æquiuoca prius diuidenda eſt, poſtea verò eſſentialiter examinanda: Duo itaque iræ genera ſunt, quorum aliud propriè à bonorum morum virtutibus non recta, neque à rationis imperio regulata, & hæc animi paſſio introſpicitur: Alia vero ira tantum impropriè eſt, propriè vero manſuetudo eſt, & hæc animi paſſio non eſt, cum à virtutibus moralibus, ſimulque à rationis imperio vndique regulata, atque moderata: de qua ſuo loco agam. Primum autem genus adhuc in duas ſcinditur ſpecies: vel enim ira naturalis à cauſa naturali proueniens contioetur; vel vitium eſt morale in exceſſu conſideratum, nunc itaque priorem explanabo iram, cum ſæpius Medicorum animus ab ipſa

B vexari poſſit ira. Hæc autem ira propriè recepta ſecundum eſſe naturale tantum recta ratione

2 Ethic.c.2.& 4. ethic.c.5. 3. De parte animalium c.4. 3 De decr. Hip. c.1.

genita, quę non niſi celer, ac vehemens motio animi eſt partis inferioris, nempe facultatis iraſcibilis cordis, quæ ſuccedit iudicio animæ iudicantis, vt motus animoſæ facultatis recuſans rationis imperium, & rationes huius imperij prudentiæ pręcediens: Vnde ira hæc à corde tam ſubiectiuè, quam effectiuè naturaliter prodit, & animi perturbatio eſt, quæ non ſolum hominibus ratione vtentibus, ineſt: prudentia imbecilli exiſtente, dum valde hi homines iracundi ſunt: verum etiam in pueris ratione carentibus, ſimulque omnibus animalibus ſenſitiuis, etiam inſectis reſidet, vt in veſpis, apibus, crabronibus, & in alijs his ſimilibus animalibus; Hæc autem ira exceſſus eſt, & opponitur defectui iræ: quorum duorum extremorum vitiorum medium datur virtuoſum nomine vacans; etſi ratione eius medietatis manſuetus dicitur vir vt Ariſtoteles ſtatuit. Hæc autem ira ſecundum exceſſum ab Ariſtotele, & à Galeno calorifica vocatur, & à Platone cordis exardentia nuncupatur; quoniam naturaliter iraſcibilis, ſeu animoſa virtus à cordis calore inſigni effectiuè promanat: Vnde hanc actionis corporeæ ſubſtantię calidi cordi inſiti ope fieri certum eſt: Et non aliunde, iraſcibilis cordis virtus, animoſa vocatur facultas ab Ariſto. & à Galeno, & vis intrepida, & inuita, ad omnia terribilia agenda, & euitanda, niſi ob calorem cordi complantatum inſignem. Hinc eo magis ea virtus animoſa, inuita, ac intrepida eſt, quo ma-

Intimato fol.4.

Ariſt.lib.de virtutib.c.1. Gal. 3. de dec. Hipp.c.1.

C gis quoque calidum cordi implantatum vehemens exiſtit: ex quo Leones animoſos ſimulque iracundos eſſe, clarè perſpicitur, cum hi calidiſſimi cordis temperamento innato ſint, & ſanguine fibroſo, ſpirituoſoque calidiori, copioſo, reperiantur, necnon paruo corde ſpiritibus plurimis calidiſſimis prędito ſint. Quocirca Ariſtoteles ſtatuit homines animoſiſſimos, & iracundiſſimos leonibus ſimiles eſſe temperamento inſito cordi calidiſſimo. Totum vero in oppoſitum in animalibus vſu venit, quę cor minus calidum poſſident; Quoniam animalia cor eximium habentia, & mollis ſubſtantiæ, timida habentur: Ideoque in iræ defectu peccant, vt lepus, ceruus, hyena, Aſinus, Pantera, Muſtela, & alia ijs ſimilia animalia exiſtunt. Sic homines cor magnum continentes, cordi Leporis proportionatum apertè timida ſunt; Cum ijs cor frigidum paucis ſpiritibus, & molle inſit: per quam mollitiem ſpiritus calidus facilius exhalatur. In oppoſitum autem homines cor exiguum obtinentes, cordi leonis ſimiles, euidenter animoſi apparent, quia ibi cor valde calidum plurimis ſpiritibus decoratum, & durum adeſt. Ijs igitur de cauſis ira in aliquibus excedens emergit, & ad pericula obeunda fere pręcipitatrix eſt, vt Ariſtoteles affirmat. Ideoque multi decipiuntur; iraſcibilem ponentes facultatem non in corde, ſed in cyſti

3. De par.anim. c.4.

3. Ethic.c.8.

D felleo, inter quos fuit Logodedalus, quam Logodedali ſententiam carpentarius profundit, & ſi bilioſus ſanguis cor in calore augeſcat, & hoc modo bilis cauſa eſt fouens cordis efferueſcentiam.

In defenſione contra Logodedalum c. 17. p. 364.

C A P V T XII.

Quid ſit ira, quæ animi perturbatio eſt, quatenus vitium morale.

IRæ eſſentia, & cauſis naturaliter promanantibus expeditis; nunc ad iræ vt vitij moralis dilucidationem accedam, nunquam enim rectam huius vitij moralis cognitionem adipiſci poſſem, quin prius quid ſit vitium id ſecundum eſſe naturale dignoſcerem. Plato itaque exarat, iram animi perturbationem eſſe inexpugnabilem, ac inuitam, qua præſente, animoſa virtus ad omnia terribilia intrepida eſt, & alibi inquit, iram eſſe, qua præſente, cor exardeſcit ratione nunciante, ſi quid extrinſecus iniuſte fiat, vel intrinſecus aliqua concupiſcentia turbet, vnde ira, &

2. De repub. f. 318.

4. Dial. de repu. 4. 355.

Ira quid ſit ex Platone.

animoſa

A

animoſa facultas cordis valet contra concupiſcentiam hæpatis non honeſtam euitandam Platonis mente.

Ira quid ſit ex Ariſtotile. — *3. Ethic. c. 8.*

Ariſtoteles autem affirmat, iram maximum aculeum exiſtere ad ſubeunda pericula cauenda. Vnde Peripateci poſteriores (vt adnotat Cicero aſſerunt iram eſſe cotem fortitudinis animi: cum Ariſtoteles aſſereret iram eſſe doloris repellendi cupiditatem; iramq; omnem voluptatem facere, propter ſpem vltionis, cum ea ſit appetitus apparentis vltionis cum dolore, ob apparentiam, vnde ex Ariſtotele ira compoſita eſt ex dolore, & voluptate.

4. Tuſcul. diſpu. 2. Rhet. c. 2.

Ira quid ſit ex Seneca. — *Lib. de ira.*

Seneca etiam falſus eſt, iram eſſe cupiditatem vltionis vlciſcendæ iniuriæ.

Ira quid ſit ex Carpentario. — *Alcinoi inſtitutionis ad doct. platon. commentario c. 24 p. 148*

Alij vero vt Carpentarius refert iram eſſe incitationem animi ad mouẽdum hominem in eum, qui aut nocuit, aut nocere voluit. Hinc iraſcibilem facultatem naturaliter in corde reſidentem animoſam, intrepidam, & inuitam, vt iam dixi.

Ira neceſſaria cunctis animalibus ex Ariſt. — *2. De anim. t. 41 & 2. de partib. c. 7.*

Quam animi potentiam vocat Ariſtoteles: Cunctis animalibus neceſſariam ad vitam ſeruandam ab iniurijs, ceu conſeruationis tutorem, ac propugnaculum vitæ horum animalium; quo animalia contraria reijcere valent; vel dimicando, vt animalibus animoſis, & fortibus, & armatis contingit; vel contraria euitando fuga veloci, volatu, aut curſu, vt timidis, & imbecillibus accidit animalibus.

Ira homini prudenti neceſſaria eſt impropriè dicta. vitioſa ira duplex.

Verum hęc ira impropriè virtuoſa eſt Manſuetudo vocata; de qua infra dicam. Vitioſa autem ira vel in exceſſu, vel defectu inuenitur; Huius autem iræ in exceſſu tot ſunt conditiones, quot etiam iræ ſunt in defectu, & irę moderatæ virtuoſæ:

Irę virtuoſæ ſex ſunt conditiones. — B

Quandoquidem ſex Ariſtoteles ponit regulas quæ ſicuti iræ ſunt in duobus extremis, in exceſſu, & defectu; ſic etiã ſe habent in media ira commoderata à rationis imperio; ac tunc rationalis ira euadit virtuoſa: cum ſub habitu manſuetudinis virtutis ſit.

Conditio prima. Secunda. Tertia. Quarta. Quinta. Sexta.

Quarum ſex conditionum prima eſt: in quibus rebus iraſci oporteat. Secunda cum quibus oporteat, & modo quo iraſci oporteat, nempe an vehementer, & celeriter, an tardè, ſeu tardiſſimè, aut medio modo. Quarta eſt quòd iraſci debeat, ſicuti oporteat, & quando oporteat, & quo vſque iraſci debeat: Quoties enim ira has ſex conditiones habuerit, tunc non vitioſa erit, quippe virtuoſa introſpicietur, & laudabilis, in homine prudente, regulato, & commoderato, & hæc ita impropriè eſt, propriè vero manſuetudo vocatur.

Medicus prudens in quibus rebus iraſci debeat. — *4. Ethic. c. 5.*

Quandoquidem Medicus iraſci cogitur in rebus malis ægris contrarijs correctibilibus tantum, quæ à rationis imperio Prudentiæ regi poſſunt; ad ægrotantium tantum ſanitatem recuperandam:

Medicus prudens cum quib. iraſci cogatur.

Pręterea Medicus cum perſonis errata facientibus corrigibilibus iraſci debet, non autem cum incorrigibilibus, cum itaque aliquæ Mulieres erratorum corrigi non velint. Ideo hæ non ſunt corrigendę Mulierculę, proindeneque cum his mulieribus prudens Medicus iraſci oportet: ſed potius alijs aſtantibus errata manifeſtare expedit, ne Medicus ęgrorum mortis culpabilis euadat.

Medicus prudens quomodo iraſci debeat. — C

Tertio Medicus peritus, fidus, & prudens ita medio modo iraſci cogitur, vt diſponatur ita manſuetus, vt primo intrinſecè rationis imperium prudentię ab ira nihil turbetur, & vt ſecũndo non ducatur ab extrinſeco ab ira, ſed tantum ob eius finem ſalubrem, iraſcatur, ſicuti requiritur rectę rationi imperij rationis huius ad ęgrorum emolumentum;

Medicus quo tẽpore iraſci deuincatur, & quo uſque & qua occaſione.

Inſuper Medicus congruo tempore occaſionis erratorum perpetratorum, ad ęgrorum vtilitatem iraſci deuincitur. Poſtremo Medicus tanto temporis ſpatio ita rectè iraſci tenetur, quanto ad ęgrotantium finem ſalubrem, errata vndique corrigat, & non vlterius.

4. Ethic. c. 5. — *1. De legibus.*

Quas ſex conditiones Ariſtoteles genericè; & vniuerſaliter vnicuique viro manſueto conſignauit. Quas ad Medicum coarctaui: Quę ſex conditiones ab Ariſtotele collectę ſunt, ex Platonis doctrina; vbi Plato ait. *Quo nanque hi fontes natura ſcaturiunt à quibus, qui hauritur, vnde, quando, quantacunque oportet felix eſt.* Cęterum ex his ſex conditionibus manſuetudinis, quę media eſt inter iram vitium ęquè tum in exceſſu, tum in defectu, alias ſex colligere poteris conditiones irę vitij ęquè tum ſecundum exceſſum, tum ſecundum defectum accepri;

4. Ethic. c. 3.

Nam vt ait Ariſtoteles, & Euſtratius in commento col. 1. circa medium f. 105. ex conditionibus Manſuetudinis etiam irę vtriuſque conditiones colligere poſſumus: quę ſex vtriuſque irę vitij vituperabiles ſunt conditiones; ſicuti è contra omnes irę viruoſtę manſuete virtuoſę, laudabiles exiſtunt conditiones.

Ibidem.

Ideoq; Ariſt. ſtatuit quòd vnuſquiſq; homo ſex conditiones irę vitij in exceſſu habens, inter cęteros homines nunquam viuere poſſet: cum is nimis moleſtus cęteris cunctis alijs eſſet, hominibus: hinc talis homo ita vitioſus deſtrueret etiam ſe ipſum vt intolerabilem ab alijs hominibus;

Medicus prudens, qui dolorem non ſentit de erratis, & nõ iraſcitur adulator & inſidus eſt, aut ſtolidus — D

Médicus vero ira virtuoſa manſueta deficiens ſtolidus quidem eſſet, vel ſeruilis animi inueniretur ob vituperabilem auri quęſtum; Nam dolorem non percipere, nec moderatè iraſci, ob euidentem ęgrotantis iacturam, eſt mente non conſtare; vel ſi dolorem Medicus perciperet, attamen ad nouam, ac iteratam ęgrotantis euitandam iacturam, regulatè non iraſceretur; impiè nouum ęgri permittendo detrimentum vt Mulieribus non obeſſet, immo pro Mulierum plerunque ęgris nocentium beneuolentia captanda, nihil operaretur, tunc manifeſtum eſt Medicum eum ſeruilem continere animum propter lucrum acquirendum, à Mulieribus ſoluentibus dandum. Ideo quia animus in virtute manſuetudinis liber eſſe debet, ergo irę virtuoſę impropriè vocatę defectus cum ſeruilis ſit; proinde vituperabilis eſt. Talis enim Medicus adulator quidem eſſet: quia *omnes adulatores ſunt humiles & ſeruiles* vt ait Ariſt. *& vituperales, Magnanimi vero liberi, Vnde aliorum modo viuere nequent, niſi amici.* Idcirco Medicus magnanimus, & liberus eſſe tenetur.

4. Ethic. c. 3.

CAPVT

A

CAPVT XIII.

De ira impropriè dicta moderata, & virtuoſa manſuetudine appellata.

4. Ethicorum.

CVm Ariſtoteles de virtute manſuetudinis egerit, etiam de eius extremis pertractauit: Verum quoniam hactenus de eius extremis verba fecimus; ideo nunc huius manſuetudinis doctrinam recenſebo; Manſuetudo autem, ceu ira impropriè appellata ita regulata, & commoderata, ab imperio rationis prudentiæ exiſtit, vt nulla animi perturbatio ſit; cum penitus correcta ſit rationibus bonorum morum, etſi ſubiectiuè à corde pendeat, effectiuè autem, & formaliter à rationis imperio emanet; ad differentiam iræ propriè vocatæ, quæ & ſubiectiuè, & effectiuè, & formaliter tantum à corde emergit. Cum itaque ira illa vndique à virtute manſuetudinis gubernetur, ideo iure merito, & manſuetudo, & ira virtuoſa nuncupatur, & ſi ira impropriè ſit. Hæc autem manſuetudo eas ſex quidem continere deuincitur conditiones, veluti ſex ſpecies nunc declaratas, Artique Medicæ coarctatas, in gratiam facilioris doctrinæ iræ vitioſæ geminæ explanatę. Hinc harum ſex conditionum non meminero. Talis autem manſuetudo perpetuo laudabilis, & neceſſaria eſt omnibus hominibus. Quę ratio eſt recta imperij rationalis prudentię, ſine vlla animi commotione, paſſione, & perturbatione: qua vtique vir manſuetus vindicatiuuſque eſſe valet, cum in ſui ipſius tuitionis gratiam ab iniurijs, & ab inimicis, & contrarijs, homo hac manſuetudine libera decoratus eſſe cogatur, alioquin vitioſus eſſet. Manſuetudinis autem meminit Plato dum ait. *Prudentem iraſci; ſed ira tamen, vt eius affectus dulcior ſit melle iugiter diſtillante* & alibi ait, *In cuſtode ciuitatis poſtulat, vt manſuetudo, & iracundia cum manſuetus quidem eſſe teneatur in ſuos; iracundos vero in hoſtes reijciendos*. Eamque ſanè ob cauſam Peripatetici omnes ex Ariſtotele ſubſtinent, iram hanc impropriè dictam non modo vtilem eſſe, verũ etiam neceſſariam, à natura homini prudenti datam, ceu naturalem vim, & cotem fortitudinis cuſtodis ciuitatum, & Galenus, ait vim iraſcibilem auxiliatricem, & propugnaculum eſſe, ad victoriam trahendam. Quocirca homini prudentiſſimo neceſſaria eſt manſuetudo, verum potiſſimum Medico, vt infra videbis.

Mãſuetudo quę ira eſt regulata à corde pendet ſubiectiuè, effectiuè autem, & formaliter à rationis prudẽtiæ imperio emanat.

B

Manſuetudo quid ſit viri prudentis, et neceſſaria.

In Philebo fol. 05[?].

2. De republica f. 318.

3. Ethic. c. 8.

5 De dec. Hipp. 65.

C

CAPVT XIV.

Manſuetudinem viro prudenti etiam ad concupiſcibiles res internas obſcenas retorquendas vtiliſſimam eſſe oſtenditur.

SI autem manſuetudinis vſum, vtilitatemq́ue penitius introſpiciam, inueniã quidem eam virtutem non ſolum prudenti viro vtiliter à Natura, vt neceſſariam nobis dono datam fuiſſe, vt propugnaculum, ad mala, & contraria externa reijcienda accidentia, vt capite præcedenti iã oſtenſum eſt. Verũ etiam ad concupiſcibiles res internas obſcenas vituperabiles depellẽdas; Cũ Plato exararit *ira qua cor exardeſcit, ratione nuntiante, ſi quid extrinſecus iniuſtè fit; aut intrinſecus aliquid concupiſcentia turbet*. Idem Gal. aſſeuerat. Quandoquidem Deus, & natura homini prudentiam dono conſignarunt, vt honeſta, & laudabilia homo amplecteretur, vituperabilia vero effugeret. Ideo eum prudentiæ virtutes morum bonorum ne dum à rebus pernitioſis vituperabilibus extrinſecis contrarijs poſſint; ſed etiam ab intrinſecis rebus concupiſcibilibus, vituperabilibuſque turbari valeant; ne ergo ab his concupiſcibilibus rebus vir prudens perturbetur, proinde hominis imperium rationale virtutem animoſam obtinet, ceu propugnaculum reſiſtens, & vincens concupiſcibilem vim appetentem rem non honeſtam, nec rectam. Vnde animoſa, ſeu iraſcibilis vis concupiſcibili virtuti contraria ſe habet, & nunquam eam iuuat vt Galenus deprompſit. Vnde ex Platonis decreto idem Autor ſtatuit, iracundiam regulatam vim neceſſariam eſſe, in homine, vt homo contra concupiſcentiam non honeſtam, & non moderatam intrinſecam animum perturbantem, veluti hęc iracundia rationalis, ac virtuoſa tutor, aut aculeus, vel cotis fortitudinis imperij rationis prudentiæ, vt ait Ariſt. vt antea iam dixi.

In Timæo f. 9.

9. De dec. Hip. c. 6. & 5. de dec. Hipp. c. 7. f. 360. A.

D

5. De dec. Hip. c. 7. f. 159. G.

6. De dec. Hipp. & Plat. c. 8. & c. vltimo.

CAPVT

A

CAPVT XV.

Iram rationalem, ſeu manſuetudinem cuicunque Medico fido, & prudenti neceſſariam eſſe, non ſolum ad errata ægrotantium euitanda, ſed etiam pro eius concupiſcentia vitioſa retorquenda.

EX hactenus autem conſtitutis iam manifeſtum eſſe reor, iram impropriè vocatam, quam manſuetudinem appellant Morales Philoſobi, vnicuiq; probo, fido, prudentique Medico neceſſariam eſſe æquè tum pro ægrotantium iacturis vndique euitandis, tum ad eius concupiſcentiæ quodpiam morale, vituperabile, reijciendum vitium. Nam id quod Plato decreuit vniuerſaliter, In Timeo. ſ.9. & communiter omnibus hominibus prudentibus competens, ad Medicum prudentem particulariter, & propriè limitare debemus; quia *ira, qua cor excandeſcit, ratione nuntiante, ſi quid extrinſecus iniuſtè* ægrotantium detrimento medici præ- B Plato ibidem. ceptis ſpretis *fit* tunc ſanè vtilis, ac neceſſaria, medico eſt, ad ægri emolumentum obtinendum, atq. ſimul pro ægrotantis nuperrimo cauēdo damno; ne pereat ægrotus ob aliorū errata; ſi nāq; æger hoc periret mō, tunc procul omni dubio eius obitus medico tota tribueretur culpa. Vnde neq. pp lucrū acquirendū adulādo, ſilere debet medicus, quia ſi fidus, & prudēs fuerit, tūc certè *ira, qua cor exardeſcit ratione nuntiante, intrinſecus aliquid cōcupiſcētia turbet* eſt tutor, vel aculeus, aut cotes fortitudinis imperij rationis prudētiæ, ad omnia moralia retorquenda vitia; quæ Artis Medicæ rectum, & ſalubrem præoccupare valet finem. Quocirca ira hæc rationalis mirabiliter Medici prudentiam iuuat, non modo ad pecuniæ forenſem, & prauum omitendum quæſtum, ſed etiam inuidiam, & ambitioſam relinquendam gloriam, & alia ijs ſimilia cauenda vitia.

CAPVT XVI.

Medicus ſi iracundus fuerit à natura, quomodo ex iracundo, manſuetus euadere valeat, docetur.

C

PLures autem homines, & Medici à natura ita iracundi inſpiciuntur, vt facillimè, nullis his ſex manſuetudinis regulis perſpectis, excandeſcunt, vel in exceſſu iraſcuntur, ac ſæpe ægrotātium non leui detrimento. Proinde modo regulam proponam, qua homo iracundus in vniuerſali facilè manſuetus fieri poſſit. Cum autem Ariſtotelis ſententia æquè tam virtutes morales, quam vitia moralia ab 2. Ethic. à c. 1. ad c. 1. agendi conſuetudine, & à conſuetis promanent actionibus, ideo iracundia, ira, & excandeſcentia, quæ vitia ſunt moralia ſecūndum exceſſum, nec non manſuetudo, quæ moralis exiſtit virtus, non niſi aſſuefactione noſtrarum actionum acquiruntur. Ideoque plenam docebo regulam, qua talem virtuoſam acquirere poſſimus aſſuetudinem, aliam vero vitioſam vitare valeamus aſſuefactionem. Sed quoniam conſuetudo habitus quidem eſt difficulter mobilis, & pluribus, reiteratis, frequentatiſque actibus noſtrarum familiarium actionum conſurgens, nō autem, ex doctrina, & experimento. Idcirco quia manſuetudo longè difficilior eſt ſua acquiſitione in habitu firmo reſidente, quam cæteræ virtutes morales.: Cum faciliùs omnia alia vitia moralia à prudentia corrigi poſſint, quam iracundia, ira, & excandeſcentia. Ideo iure merito mo- D dum, quo à tali vitio iam acquiſito in habitu, & à talibus animi perturbationibus nos ipſos cauere poſſimus, & quomodo loco huius vitij, manſuetudinis virtutem acquirere valeamus, explorandum mihi eſt. Nam Galenus ſtatuit, iraſcibilem vim ijs plurimo rationis vtentibus eſſe, & cum moderata ibi iracundia ſit, & rationalis; ideo ira minimum efficere poteſt: In oppoſitum 3. De decretis Hipp. c. 7. vero ira vincit barbaros, & ineruditos, qui minimo rationis vtuntur. Quocirca ad iracundiam, cauendam, ne ira, quę veluti iracundiæ effectus eſt, homines afficiantur, qui à pueri conſuetudi- 3. De decr. Hip. c. 3. ne circa manſuetudinem minime exercitati fuerint, opere precium eſt, quòd hi plurimo rationis vtantur imperio, ſe ipſos in aduerſis rebus extrinſecis exercendo. Ponit autem exemplum Gal. lib. de cog. cur animi mor. c. 1. equitis equum regentis, & venatoris canem gubernantis. Quandoquidem ſicuti canis venatoris inſtrumentum eſt, ad venandum, & equus equitis inſtrumentum ad equitandum, ita ſanè ira 3. De dec. Hip. c. 1. inſtrumentum eſt rectæ rationis imperij prudentię hominis, ad cauendum hominem ęquè tum ab extrinſecis iniurijs, tum ab intrinſecis vitioſis concupiſcentijs: & quemadmodum canis, & equus nihil rectus eſt à principio, & proceſſu temporis moderatus eſt, & in longa conſuetudine fit regulatiſſimus; ita quidem ira in homine regulis carente moralibus, ab initio eſt ira propriè

appel-

A appellata vitioſa, & irrationalis, nihil regulata, ſi homo autem ſe exerceat, magnanimitate, & cordis fortitudine temperata, tūc certè temporis decurſu iraſcibilis, ſeu animoſa cordis facultas, vt inſtrumentum imperij rationis prudentię, ſatis regulabitur, & longa conſuetudine, ita ea facultas commoderata erit, vt tunc manſuetudo fit: Verum ſcitu dignum eſt quòd in ea aſſuefactione paulatim, progredi debemus, vt in omnibus alterationibus id ſeruandum venit, vt tertio noſtro promptuario cuiuſcunque cruditatis rectè dignoſcendæ, rectèque curandæ oſtendimus.
Gal. de inæquali intemperie c.6 & c.7. Nam ab obiectis pernitioſis neceſſe eſt cor exardeſcere, niſi homo valde exercitatus fuerit, antequam cor exardeſcat, ſemper has ſex antea ſtatuta obſeruando regulas: Vnde ex his pernicioſis obiectis, ſepius dum à rationis imperio prudentiæ, cordis virtus iraſcibilis cohibetur, & caueatur ab ira vitioſa, nihilo minus adeo ſanguis circa cor exardeſcit, ac attenuatur, ac in acrem, mordacemque conuertitur naturam, vt ſanguis igneam acquirat naturam, vt hominibus corde valde calidis, ſimulque animoſis vſu venit. Eamque ſanè ob cauſam à ſanguine ita ignito, & febris ephemera, & ardens, & tertiana, & alia plura mala exoriuntur, vt quotidiano patet experimento. Quam certè ob rem manſuetudo, niſi longa aſſuefactionis conſuetudine acquiri valet: Proinde optimum conſilium eſt, in ætate puerili talem aſſuefactionem pueris impertire, exordium deſumendo à lenioribus contrarijs rebus, ad maiores deueniendo iniurias: Hinc Vliſſes, 2.de ſymptoma cauſis c.5. 3.De decr. Hip. c.6.
B Phidamans, & Neſtor, qui exempla fuerunt virtutis manſuetudinis, vt refert Galenus non niſi
3. De dec. Hip. c.1. ætate puerili circa hanc virtutem aſſuefacti fuerunt. Nam Viri illi ira prudentiæ vi manſueta decorati fuerunt, ac adeo efficaciter iracundiæ dominantes extiterunt, vt ad nihil iniuſtum, ac irrationale vnquam excitati ſint: At vero ſi quandoque excitati; attamen illico eam rationis fręno compeſcebant, vt eques equum, & venator canem regere ſolet. Totum vero in oppoſitum Scythi, Galli, & alij Barbari, vt Hector, & Achilles minimo rationis imperio prudentiæ, plurimo vero iracundię irrationalis vtebantur, vt inter noſtros pueri, & homines ineruditi ſunt. Ea propter
3.De decr. Hip. c.3. iracundia hęc irrationalis cohibenda venit, vt Gal. deprompſit: Rationes reddendo, cum regulanda ſit iracundia; Quando quidem homo valde iratus, non amplius certè homo eſt; nec actiones iuſtas, nec alia circa diſciplinas poſſidet. Propterea quòd ira ea irrationalis elapſa, non amplius homo reminiſcitur rerum, quæ in ira perpetratæ fuerunt, vt Galenus aſſerit; cum vehemen-
2.De motu muſculorum c.6. ter irati non modo memoria, verum etiam mente non conſtent, quoniam ira irregulata ſecun-
3.De dec. Hipp. c.3. dum exceſſum, ad ſe rationem imperij prudentiæ trahit, vt apertè idem Galenus affirmat, quia ira hæc potentior conſilio eſt, vt is Autor confirmat. Ex his autem hunc in modum conſtitutis, manifeſtum eſt, ſi Medicus ſua natura iracundus fuerit his omnibus regulis Medicum prudentem vti debere, vt ipſe manſuetus euadat, quæ cum omnes ſatis enucleatæ ſint conditiones, ideo nunc eas minime epilogabo. Ibidem 3. de decre. c.1.

Finis Libri Quinti.

DE MEDICINÆ CERTITVDINE LIBER SEXTVS.

In quo

Methodus conſtituitur qua Pars Medicinæ Metaphiſicæ latens, ſua cognitione, ex accidenti, ob aliquod impedimentum, diuino auxilio, aſſidua Dei Optimi Maximi recognitione, acquirendo, certa pro noſtro poſſe reddi poſsit,

Ideo quot modis morbi, cauſæ, locique affecti occultentur diſquiritur, vt facilius hæc dignoſci valeant.

Præterea oſtenditur plurimum valere Medicum optimum, fidum, & pium, vt pium ad hanc medicinæ partem rectè exercendam; Vnde impius Medicus nunquam ab ægris vocari deberet.

CAPVT PRIMVM.

Hanc partem Medicinæ diuinam eſſe declaratur, quæ certa attingi poteſt, diuina felicitate impulſu diuino acquiſita.

Medicina diuina ſeu metaphiſica eſt, ex Hip. Lib. de elegãtia interprete Heurnio p. 106. 107 & 108. ſeu de decoro interprete Foe. p. 34. ſeu de decente habitu interprete Cornario f. 24. & in terp. Mētia. f. 8. pag. 4.

QVoniam ex quinque libris, huius tomi, propoſitis conſtituendis, hactenus quatuor laconicè iam conſcripſi libros, idcirco reliquum eſt, vt poſtremum conſtruamus librum. Cum autem iam dictum ſit, quandoque, etſi rarò, præter ſemper & præter frequenter, per accidens, tum morbi, tum cauſæ, cum etiam partes afflictæ ita occulta eſſe, vt per nos ſolos, nunquam harum rerum rectam ingredi poſſemus agnitionem; Hinc diximus Medicos felices eſſe diuina felicitate, qui diuino auxilio, harum rerum certam aſſequuntur cognitionem; vt hac iam prius acquiſita agnitione, mox ad rectam accedere poſſint curationem. Hanc autem diuinam felicitatem primo inueniſſe Hippocratem introſpicio, hunc in modum exarantem. *Quatenus itaque cum his ſocietatem habet Medicina ſapientia quadam eſt* Diuina. *Nam & plurima horum Medicus in ſe habet: Etenim ſcientia de Dijs penitus animo eius implexa eſt: Tum verò in cæteris affectibus & ſymptomatis Medicina erga Deos valde reueren-* A

ter

A *ter ſe gerere comperitur, tum vero Dijs Medici locum dant. Numen enim cuncta componens in medicinis minime ocioſum eſſe animaduertūt, & in ijs morbis, quos ultro abſq; ſua opera ſuperari vident. Quotquot enim vincit Medicina, hæc Deorum vi, ope vincit. Quia & Medicina via ſecūdum ſapientiam Deorum munus eſt, & remediorum efficatia ab ijs pendet. Verum hoc alij non credunt, cū in confeſſo ſint, ſenſiq; percipiantur ea quæ circa corpora fiunt partim per omne remediorum genus tranſmutando, partim per chyrurgiam auxiliando, partim remediando medicamentis, aut diata.* Non credunt. n. Medici ex parte principali ſenſibili, nec ex parte ſpeculabili medicinæ, tum ſcientifica, tum coniecturali, cū ex his medicinæ partibus certitudo, & felicitas operatiua, & ſpeculatiua habeatur, certa cognitione, certaq; curatione frequenter acquiſita. Hic aūt adnoto Hipp. exarare *Verum hoc alij Medici non credunt cum in confeſſo ſint, ſenſuq; percipiantur ea, quæ circa corpora fiunt, partim per omne remediorum genus tranſmutando, partim per chyrurgiam auxiliando, partim remediando medicamentis, aut diata;* Nam vltra quòd medici dogmatici certam poſſident methodum, æquè tum curatiuā, tum præſeruatiuam, ceu ſimulachrum vniuerſale, plura ſingularium realium exempla ſimul inductione collecta repræſentans, tam in parte Artis medicæ ſenſibili, quam ſpeculabili, circa cognitionem; etiam ſenſu viſus cernunt quam ſpeculabili habetur, alia vero ſua methodo ex accidenti impedimenti ratione fallax, quæ tamen diuino impulſu certa reddi valet, ita ēt medicus

B dogmaticus duas Dei O.M. recognitiones habere tenetur, his duabus proportionatas partibus; nam reſpectu primæ partis Deus cōcurrit vt prima cauſa vniuerſalis, & vt autor omniū rerū ſublunarium vniuerſalis: Quoad ſecundā partem vero Deus prima cauſa particularis, & principalis inſpicitur, cuius impulſu medici aſſiduo cultu diuino acquiſito, ea pars metaphiſica fallax certa reddi pōt: Vnde has duas Dei recognitiones medicus optimus cōtinere deuincitur. *Trahitur aūt æger in omnegenā calamitatē, cū Medicus, qui morbo præeſt, peſtilentia iuuenilis temeritatis correptus eſt, negligens aſſiduā* morbi *recognitionē* ſicuti ergo medicus aſſiduā morborum cognitionē negligens, *incidit omne genus infortunij cū vehementi pernitie*, vt ait Hip. in Foeſ. p. 41. ſic ēt negligēs aſſiduam Dei recognitionē ex parte metaphiſica, in eandem calamitatē ægros ducere poſſint, & licet medicus in quacunq. medicinæ parte, hanc Dei aſſiduā habere debeat recognitionē, cū Deus prima ſit cauſa, à qua cuncta hæc inferiora promanant, nihilo minus potiſſimū in hac medicinæ diuina, ſeu metaphiſica medicus numq̄ ægrotantiū rectā, nec exactā ingredi poterit curationem, quin prius eā aſſiduā Dei O.M. habebit recognitionē. Quoniā Gal. ex Hipp. & Platonis decretis ſtatuit, vbi agit *De ſūmi opificis prouidentia in corpore humano cōdēdo*, ait *Plato fabricæ noſtræ autorē explicauit, cū inquit mūdi conditorē Deū filijs ſuis iuſſiſſe, vt ratione hominū genus fingerent, ſumerentq. à ſe immortalis animæ ſubſtantiam: ſed illud tamē adderent, vt generabile efficeretur*, ergò medicus à

C Deo æterno tanq̄ à rationali primo principio vniuerſali ſuā rationalē æquè tū operatiuā, tū ſpeculatiuā, tum actiuā deſumpſit potētiā: in parte vero metaphiſica medicinæ medicus à D.O.M. ceu à primo principio peculiari, & principali recipit diuinū impulſū, & ratiocinationē ad morbos occultos dignoſcēdos. Vnde ſi hac ſua rationali potentia rectē vti voluerit, ad occultos morbos dignoſcendos, ſimulq; curandos, ſemper Deo, ceu rationis primo principio aſſiduam allatā præbere cogitur recognitionē, vt reflectendo ratio creata, ad rationē creantē; ipſa ratio creata, beneficio, & impulſu rationis creantis, occultarū rerū p accidens æquè tum certā cognitionē, tum curationē conſequi valeat; & non aliunde Marſilius Ficinus, ex Platonis mente ait, ſecundū Ægyptios *putabant nihil abſq. diuino auxilio poſſe feliciter agi: Nihil rurſus abſq. diuina quadā inſpiratione intelligi poſſe*, Ariſt. quoq. hanc diuinam recenſendo felicitatē, idipſum patenter cōfirmauit, hoc modo, *Veriſimile eſt felicitatem quoq. à Dijs exhiberi, ac tanto magis, quāto ipſa omniū humanarū rerū optima eſt. Ex diuiniſſimis rebus felicitas eſt; Quippe cū præmium virtutis, & finis optimū quoddam, ac diuinū, beatumq. eſſe videatur*, non ne quoddam diuinum, ac beatum in anima noſtra rationali, & ſi ratio eius iuncta fuerit rationi Dei creanti? nec non ita iuncta, occultarū rerum certā cognitionem, certamque operationem aſſequi valeat? eam vero felicitatem exinde dilucidat Ariſtoteles, quærens, an per fortunam à Deo concupiſcamus iucunda, delectabilia, ac eligibilia, quatenus per ſe appetibilia, ſequibilia ſunt, vt tractabilia, aut ſint ſpeculabilia, aut operabilia, aut agi-

D bilia, vt has omnes humanas rationales comprehendamus felicitates. Concedit enim nobis per accidens, & raro irrationabiliter Dei impulſu, eam accidere poſſe, ex Antiquorum mente; Cum exarat *Patet autem quemadmodum in vniuerſo eſt Deus, & viciſſim cuncta in illo. Mouentur enim omnia ab exiſtente in nobis numine. Rationis autem, non ratio, ſed præſtantius quidpiam eſt principium. Quid autem ſcientia præſtantius eſt, niſi Deus? Virtus enim organum intellectus eſt. Quocirca veteres dixerunt felices ex fortuna qui irrationabiles ad rectè agendum impellerentur. Principium enim habent, & intellectu, & voluntate præſtantius.* Eamque ſanè ob cauſam, & ſi in quacumque medicinæ parte generica à nobis hactenus explicata ex Diuina, ac metaphiſica felicitas à medico quæri debeat, vt munus rationis creantis, nihilo tamen ſecius maximè in hac medicinæ parte occulta flagitari debet, aſsidua Dei creantis recognitione, noſtris erga Deum deprecationibus. Cum ſine diuino auxilio nihil feliciter tractare poſſimus. Nam licet ratio communis ſit hominib. & Dijs, vt ait Galenus 2. de ſimp. med. f. cap. 1. tamen Deus in felicitate ea diuina concedenda, vt rationis principiū regit medici rationem. Deus enim vt Plato, & Ariſto. rati ſunt, totū regit modum per intermedias cauſas ſecundas, vt Carpentarius adnotauit: ceu virtus creās

Lib. præceptio. Heurnio interprete p. 133.

p. De decr. Hip. & Plato. c. 8. & 9.

Dialo. 7. de repub. f. 334 p M.

8. Ethi. c. 9.

7. Moral. eundē c. 18.

Alcinoi introd. ad doct. Plato. p. 161.

De diuina ſapientia ſecūdū Ægyptios li. 10 c. 3. p. 81.

infinita, quæ in ſingulas finitas, & creatas influit res, quatenus Deus ſolus per ſe eſt, cætera vero A
omnia à Deo emanãt, vt etiam in præfatione primi tomi dictum eſt, cum autem Deus duntaxat Li. 9. de diuina ſapientia c. 4. p. 25.
Lib. 10. de diuina ſapientia c. 19. par. 1. his felicibus reddendis diuina ea felicitate præluceat, qui erga ipſum ſine errore ſe gerunt, vt ad-
notauit Carpentarius ex Mercurij Triſmegiſti, Platoniſque ſententia ergo ad eam felicitatem
obtinendam, nempe ad occultos morbos rectè agnoſcendos, rectique curandos erga Deum ſine
errore, nos debemus noſtram regere mentem, ſimulque aſſiduam Dei recognitionem contine-
re. In oppoſitum vero, vt ait Hippocrates: *Trahitur autem æger in omnigenam calamitatem, cum Medicus, qui morbo præeſt, peſtilentia iuuenilis temeritatis correptus eſt, decori negligens* dog- Lib. precept. p. 113. ex Heurnio
maticæ methodi ſcientificæ *tum in definiendo, & pollicendo, tum in iure iurando interpretando quod Deorum ſit gratia* nam vt ait Heurnius in commento, *iactabundi prædicant de felici morbo, tanquam res foret in eorum manu, cum potius Deo aſcribere deberent, ſi quid feliciter eueniret*, ſed ſi quid
ſiniſtri euenerit, Deo irato aſcribunt, iniurij itaque ſunt hi Medici in Deum, *cum Deo aſcribant, quæ* infortunij *ſua ſunt*. Poſtea vero ait Hippocrates *negligens aſſiduam recognitionem* morbo-
rum, cauſarum, & ſymptomatum, ex qua neglecta recognitione, æger perit, à morbis magnis
occultis non curatis; ſicuti ergo ratio Medici, quæ morbi, cauſæ, locique affecti, & ſymptoma-
tum rectam non habet recognitionem, *incidit omne genus infortunij, cum vehementi pernitie* vt Interprete Foeſ. 43.
Hippocrates inquit: ſic idipſum ſequitur quoties Medici ratio creata, Rationis creantis eius,
nempe dei aſſiduam recognitionem negliget, cum id principium primum generaliſſimum ra- B
tionis creantis humanam rationem, ocioſum eſſe nequeat, vt antea vidiſti ex Hippocratis men-
te; ſi itaque id principium ocioſum eſſe nequit, dum ratio humana reflectit ad ſuum rationis
principium, & dum Deo iuncta eſt, & hinc ratio Medici eam diuinam aſſequitur felicitatem:
ſic totum in oppoſitum ratio Mentis operatiuæ Medici peſtilentia temeritatis iuuenilis ducta,
ſi Dei aſſiduam ſpreuerit recognitionem, ad deum creatorem maximum non reflectendo, nec
Deo iuncta ſit, immo à Deo ſegregata fuerit, tunc ſanè trahitur æger in omnigenam calamita-
tem, & obitum, quoniam Hippocrates libro de elegantia pagina 107. vt infra videbis *ſcientia de Dijs penitus animo* Medici *implexa eſt* alioquin impius Medicus eſſet, & poſtea inquit *tum vero Medici Dijs locum dant*, & pagina 108. ait *ſumma horum eo redit, vt Deus eſſe cognoſcatur*. Eam-
que ſanè ob cauſam æger ab impio Medico Dei aſſiduam negligente recognitionem cauere ſe
debet, ceu à peſtilente temeritate iuuenili, lethali, ſimulque vituperabili. Hoc autem argu-
mentum à proportione formatum eſt, quæ inter rationem creatam Medici, & res rationabiles,
vt factibiles medicinales, & quæ eſt inter eandem rationem creatam Medici, & rationem pri-
mam creantem. Pro qua re penitiùs perſtringenda hunc conſtituo ſyllogiſmum. Quemadmo-
dum ratio Medici ſe habet ad res rationales, ita æquè ſe habet ad ſuum creans principium; ſed ra-
tio hęc ad res rationales ſe habet, quòd rationales morbi, cauſæ, & partes læſæ, ſua cognitione ne- C
glectæ à medico, eſt cauſa quòd trahitur æger in omnigenam calamitatem, iuuenilis temeritatis
peſtilentia medici ductus, ergo ratio medici ad Deum creantem ſe habet, quòd creantis princi-
pij aſſidua, à medici ratione, neglecta recognitione, ſemper trahitur æger in omnigenam calami-
tatem, peſtilentię iuuenilis temeritatis medici impulſus. Et conſequenter ex hac concluſione eli-
citur, quemcunque ægrotantem ſe cauere debere à medico ſingulo, aſſiduam Dei negligente re-
cognitionem, tanquam à peſtilente iuuenile temeritate, lethale, atq; vituperabile. Immo quo-
niam medicus longè magis delitèſcit in ratione creante negligenda, quam ad rem naturalē crea-
tam negligendam, Ideo quoq; multo magis æger tenetur, pro ſua ſalute, relinquere medicū qui
Deum neſcit ceu iacturam omnium maximam, quam medicum morbi, cauſę, loci affecti, & ſym-
ptomatum ſcientiam non habentem: Nam admodum maius erratum habetur, ignorata prima
cauſa rationis, quam ignorata re rationali, quo ad felicitatem diuinam, Dei impulſu acquiren-
dam. Quoniam à prima ea cauſa in occultis morbis, cauſis, locis affectis, & ſymptomatis, recta co-
gnitio, rectaq; curatio adimpletur. Hinc Hip. ait, *quatenus itaq. cum his ſocietatem habet medicina* De elegātia in Heurnio 107. in Heurnio.
quatenus medici Dei operationum cultores inſpiciuntur, cū Dei opera videant hi in arte medi-
ca ſocietatem habent, cū ſapientia diuina metaphiſica, cultui diuino annexa Medicinæ ſocia eſt,
Vnde *Medicina ſapientia quedā* metaphiſica *eſt: Nā plurima* ſapientiæ diuinę operantis *Medicus in* D
ſe habet. Etenim ſcientia & recognitio aſſidua de *Dijs penitus animo eius implexa eſt: Tū vero in cæteris affectib. & ſymptomatis medicina erga Deos valde reuerenter ſe gerere cōperitur*: Nā vt Heurnius Ibidem.
adnotat Deū humana regere corpora clarè, medicis patet, ex morborū occultorū cognitione, &
Hippoc. curatione: Pręterea in morborū latentiū hiſtorijs *numē videt medicus. Tū vero Dijs locū dant me-* Ibidem.
Pag. 108. *dici* cū in morbis ijs occultis *Dei curā de rebus humanis intueantur* vt Heurnius adnotat. Pergit ve-
ro Hip. huius rei rationē reddens *Numen. n. cuncta gubernās in Medicina minimè ocioſū eſſe animad
uertunt*; Nā & ſi medicus naturales agnoſcat cauſas, & morbos, *non tamē fraudatur ſua vi Deus, ſed in morbis* cognoſcendis, & curandis potiſſimum occultis *eſt Dei potentia, & propterea cauſæ notandæ per quas agit Deus* nō in morbos efficiendos, vt ait Heurnius quia in epilepſia nō eſt q; diuinū
Heurnius adnotatur. ex Hip. mente vt c. 3. dicam. Vnde Heurnius pag. 108. par. 13. decipitur. Sed in morbos occultos
à medico dignoſcendos, ſimulq; curandos, quoniā ſapientia diuina metaphiſica medicinæ non
aſociatē toti, ſed tm̄ parti metaphiſicę, vt c. 1. iā ſatis oſtēdi. *Quot quot. n. vincit medicina* mō narrato Ibidem.
deorū vim ope vincit maximè i morbis latētib. *Quin, et medicina via ſecūdū ſapiētiā Deorū munus eſt.* Pag. 108.

Quo-

Digitized by Google

A Quoniam Methodus, ſeu via ex natura rei conſtructa certa, à Deo fabricata, & ab Hippocratis inuenta eſt Nam Deus vt Heurnius ait, *in ſingulis naturæ operibus exempla edit methodi. Vnde homo vniuerſalem illam tanquam expreſſum naturæ ſimulachrum conſtituit*, quia vt ait Hip. 1. de vict. rat. p. 307. *Naturam Dij conſtituerunt*; ergo Deus etiam rerum naturalium certam conſtituit methodum. At vero methodus occultos morbos dignoſcendi à Deo nobis dono data eſt; Vnde concludit Hippocrates quemcunque Medicum cogi pro confeſſo habere *vt Deus eſſe cognoſcatur* ab eo aſſidua recognitione. *Quare ſingula iam dicta reuocare oportet, & ſapientiam metaphiſicam transferre ad medicinam, & medicinam viciſſim ad ſapientiam eam. Medicus enim Philoſophus* metaphiſicus, *eſt Deo ſimilis* rationibus in toto hoc vniuerſo opere, & doctrinis ſtantis: Eamque ſanè ob cauſam nullus medicus ægrotantium exactam ingredi poterit curationē, niſi prius Dei aſſiduam habuerit venerationem. Hinc Vilano. l. de cautio. Medicorum c. 2. inquit *Medice cum ad ægrotum vocaberis, adiutorium ſit in nomine domini, angelusq; qui concomitatus eſt effectum mentis, & egreſſus corporis concomitetur interius.*

Ibidem. Pag. 106.

CAPVT II.

B

Quot modis morbi, cauſæ, locique affecti, & ſymptomata deliteſcere poſſint, dilucidatur.

HActenus autem iam probatum ſatis eſt, partem medicinæ metaphiſicam, felicitate diuina egentem, eam eſſe, in qua morbi, cauſæ, locique læſi, & ſymptomata adeo latent, vt horum exactam nunquam adipiſci valeamus agnitionem, quin prius cultu diuino, ad medicā Artem reuocato, impulſum Dei obtineamus, quo feliciter poſtmodum nō ſolum horum rectam cognitionem, verum etiam accuratam conſequi poſſimus curationem: At vero quoniam non modo Medici diſpoſitio requiritur ex parte cultus diuini, aſſidua tum Dei recognitione; veneratione, atq; deprecatione, ad eum medicinæ aſſequendum finem; cum etiam alia Medici diſpoſitio gemina adeſſe debeat, nempe reſpectu modorum, quibus iſthæc occultari valent, & ratione perfectionis peritiæ medici: Quando quidem enucleatis his modis, quibus hæc omnia deliteſcere poſſunt, facilius horū perfectam ingrediemur cognitionem, Vnde cognitio hæc diſpoſitio quidem erit, ad facilius eam diuinam obtinendam felicitatem: Sicuti etiam conditiones

C perfectæ peritiæ Medici operatiui, ſpeculatiui, moralis, & ſapientis metaphiſici diſpoſitionem Medico præbebunt, vt facilius impulſu diuino, ad exactā horum cognitionem deuenire queamus. Primo itaq; de ea loquor diſpoſitione, ex modis deſumpta, quibus iſthæc recenſita occultentur; mox vero de alia agam diſpoſitione acquirēda. Primus autem modus, quo hęc latebroſe ſe habeant, & incomprehenſibilia ſunt, ab Hip. conſtituitur, *Prauertit autem tum ob corporū denſitatem, in qua non conſpicui morbi deliteſcunt.* Vnde eos peruestigare nequimus morbos, *Aliquando enim adeo vehementer in anguſtijs meatuum flatus vaporoſus infarcitur, atq. eo ad huc magis uiſcoſus, aut craſſus humor, vt non* ſolum *multo tempore opus ſit ad curationem*, verum etiā interdū ad cognitionem. Quando quidem in corpore noſtro *confluxio vna, conſpiratio vna, conſentientia omnia*, cum ſemper corpus tranſpirabile, & fluxile eſſe debeat: quia *totum corpus ſibi conſpirabile, atq; confluxibile: quare ſi non per arterias, at ſaltem per alia potiſſimum venas* conſpirabile, & confluxibile eſt, *propter eum, qui eſt de vna in alteram, continuum tranſitum, in omnem particulam deferetur caloris aliquid: omnia igitur alia cum rerum euidentia conſentiunt.* Nam *ad vniuerſam*, totius corporis *naturam* pro vitæ muneribus agendis, *omnia* condita fuere *ad particularem vero* functionem adminiſtrandam *partis cuiuſq; particulæ ad opus* particulare quoq; organum conſtructum eſt: *Principium magnum vniuerſę naturæ* totum gubernans corpus, vel vitalibus facultatibus, vt cor, vel animalibus virtutibus, vt cerebrum, vel al mentali vi, vt hepar *ad extremam* quamcunq; *partem peruenit*, tum conſpiratione, tum confluxione omnium fluxibilium, tū naturalium, tum prętetnaturalium. Sicuti in oppoſitum *ex parte extrema*, tanquam à riuo *ad magnum principium* ceu ad fontem *peruenit* vel ad cor per arterias, aut ad cerebrum per neruos vel ad hepar per venas. *Morbi autem à valentiſſima parte*, aut à corde, vel à cerebro, aut à iecinore *orti grauiſſimi exiſtunt. Etenim ſi unde originem ſumpſerunt, iſthic perſtiterint, eum pars ualētiſſima* totum regens corpus *laboret, corpus vniuerſum laborare neceſſe eſt.* Eāq; ſanè ob cauſam vbi totum corpus denſum fuerit, vbi et minus ſalubre quo ad excrementa erit, ibi quoq. ne dum affectus præternaturales difficilis cognitionis, at vero quoq; longè curationis erunt, ob euacuationem, quæ non niſi difficulter adminiſtratur. Si vero aliqua pars, ſeu viſcus aliquod denſum reperiatur, ratione membri inſtrumentalis, tunc denſum erit, non aūt reſpectu partis ſimilaris, vt ait Gal. In quo membro inſtrumentali denſatio effici valet, ob quam in eo *flatus vaporoſus infarcitur* ſimulq. *viſcoſus, aut craſſus humor* colligitur, ſtabilis, firmus, & infixus ibi, manendo, in aliqua parte ignobili: At vero ægrotāte diu propter obſtructiones in alia parte exiſtētes, febricitante,

Lib. de arte p. 10. ex Foeſ. interprete.
Gal. 2. de com. med. ſ. l. c. 10. f. 136. A.
Hip. l. de alimē to p. 361 in Foeſ interp.
8 Meth. c. 3. De vſu pulſuum c. 9.
Lib. de alimen to p. 361.
Galenus.
Hippocrates.
D
Ibidem.
De natura hominis p. 175.
Hippoc.
Gal. de optima noſtri corporis conſtitutione claſ. 1. f. 38. F. Ars Medic. c. 55
2. De ſani. tuen. c. 5.
Gal. 2. de com. med ſ. l. c. 10. f. 130 A.

citante, ab eo febrili calore p conſenſum mēbrū denſū rareſit, hinc repentè ea ſpiritnoſi flatus A collectio diſrumpitur, & vnà cū eo flatu et craſſus ſuccus *ad magnum principium peruenit*, vel ad cor, ant ad cerebrū, aut ad hepar; ac tunc neceſſario *morbi* ab ea *valentiſſima parte* vehementer affecta *orti, grauiſſimi exiſtunt*; quia ibi *corpus vniuerſum laborare neceſſe eſt*. Si.n. cor peteret ea diſrupta collectio, & pulſatilem, & vitalem lædēs facultatem, lipothymiā quidē & ſyncopim, & obitum inferre poſſet: Si vero ad cerebrum flueret, non ſolum motum, vel ſenſum adimere, ſed paraplexiam, vertiginem, epilepſiam, & alia mala ijs ſimilia producere valeret, & hęc omnia, Medico neſciente, & non prædicente repentè ſuperuenire poſſunt, maximo Medici dedecore. Ne itaque tale Medico calamitoſum contingat infortunium, quærendum eſt ſemper de cauſa refrigeratiua præceſſa tam extrinſeca, quam intrinſeca alicuius canitatis, vel membri; quæ refrigerando denſet, vt ait Galenus. In reliquis vero de cruditatibus rectè dignoſcendis, loco proprio ita fusè ſtatutum eſt, vt hic non opus alia huius rei commentarione. Fernelius vero exarat *occulti morbi ſunt, qui cæſis ex cauſis totam ſubſtantiam oppugnant. Eorum alij venenati, alij contagioſi, alij peſtilentes: Hi ex aeris cæleſtium corporum viribus inquinato ſuſcitantur*. Ad quos rectè agnoſcendos, opere precium eſt, quod ſignorum cuiuſcunque veneni diagooſticorum exactam poſſideamus doctrinam: ſic pariter rerum omnium contagioſarum, & peſtilentium plenam continere oportet dignotionem. Ac ita Medicus diſponetur ad B diuinum recipiendum impulſum, ex hac parte. Cæterum qnoque alio mndo affectus hi delitеſcere valent. Nam in aliqua parte denſa flatuoſus ſpiritus concluditur, vel aliquòd veneficum excrementum introcluditur, vel putridum, vel ſanioſum, vel purulentum, fumidum, & fuliginoſum: Quæ dignoſcuntur, ex flatus, cauſarum notitia, & ex putredinis, ſaniei, & purulenti fumidi, & fuliginoſi excrementi cauſarum agnitione patebunt. Inſuper ex plurium affectuum complicatione, ſimulque implicatione iſthæc occultantur modo quodam confuſo, Quam ſanè ob rem affectus illi explorari nequeunt. Ad hanc vero affectuum deliteſcentium ſeorſum implicatorum patentem acqnirendam notitiam, prius oportet morbi maiorem, vrgentioremque diſtinguere magnitudinem, ab alia minus vrgente magnitudine, lethali, vel infelici, vel tædioſa, ad quam etiam vrgentiorem prius incumbere cogimur magnitudinem lethalem, aut infelicem, aut tædioſam; Quandoquidem impoſſibile eſt, duas morbi æquales, ſeu ſimiles efficacia lethali, vel infelici, vel tædioſa eſſe iunctas magnitudines, viciſſim contrarias; ob quam æqualem vim contrariam hæ ita confuſæ ſint, quod vndique deliteſcant, Vnde vna ſuperior erit altera. At verò dato quoque duos morbos æqualiter ad inuicem ſua magnitudine contrarios iunctos eſſe, nihilominus ratione præſtantiæ membri afflicti, vna magnitudo ſemper vrgentior erit alia magnitudine. Sed etiam C conceſſo quòd ob membri læſi æqualem præſtantiam hæ magnitudines æquè vrgeant, attamen tunc prius ad ſanguineam incumbendum eſt magnitudinem, mox aliæ cacochymæ ſtudere deuincimur magnitudini: Ac tunc vtraque facta euacuatione, nempe ſanguinis, & cacochymiæ, exonerataque natura ab eo pondere calidum innatum grauante, cerni manifeſtè poterit quæ nam magnitudo vrgentior exiſtat. Propterea quod ad hanc rem exactè dilnendam plurimum valebit quidem in mente noſtram totius medicinæ practicę habere collectionem. Ac ita Medicus peritus diſponi poterit, ad morbos eos occultos manifeſtos efficiendos, impulſu diuino, Dei aſſiduo cultu, acquirendo. Qno enim in doctrinis diſcurſiuis, & operatiuis Mens Medici ſtudioſior fuerit, ſtudio, tempore, ac experimento, & vſu, eo etiam Mens augeſcere poterit, perfectionem, ac ſtudioſiorem acquirendo cognitionem, & operationem, & maximè viri illi hanc rem aſſequi valent, qui vt ait Ariſtoteles feliciter, & hilariter, ſuauiter, & moderatè cogitabondi doctrinarumque cupidi ſunt perſpicacia, D ſolertia, & cæteris prudentię inſtrumentis decorati, *qui ingenio claruerunt, vel ſtudijs philoſophiæ, vel in republica adminiſtranda, vel in carmine pangendo, vel in artibus exercendis, melancholicos omnes fuiſſe videamus*.

Hip. lib. de alimento p. 161.

Com. 5. aph. 66.

De morb. differentijs li. 2. c. 7.

Sect. 30. probl. 1

CAPVT

A

C A P V T III.

Num quid morbi occulti, propter quid diuinum in eis exiſtens, emergant.

Q Væritur autem ſicuti morbi latentes diuina illuminatione, aſſiduo Dei opti
mi Maximi Cultu, acquiſita, à Medico pio explorantur, ex parte medici, ita
etiam ex parte ægri, morbi ij, aſſidua Dei relicta recognitione ob quod di-
uinum, in eis exiſtens morbis impoſſibilis cognitionis fiut; Nam tametſi
Medicus pius aptus ſit, ſua erga Deum optimum Maximum veneratione,
ſimulque deprecatione, eum diuinum felicitatis ſuſcipere impulſum, ta-
men æger impius Diuinam omitens prouidentiam potius diſpoſitus eſt
infortunij diuinam recipere punitionem; Quam certè ob rem hæc punitio prohibet quo mi-
B nus diuinus impulſus Medici mentem illuſtrare debeat ad eos occultos patefaciendos morbos,
& hoc modo hi morbi impoſſibilis notitiæ reddantur: Pro qua re exequenda tria principali-
ter diſquiram. Primo enim an vniuerſaliter in morbis diuinum quid inſit, nec ne: Secùndo ve-
ro numquid diuinum antea allatum ex parte impij ægrotantis, in occultis eſſe valeat morbis;
Tertio quomodo Medicus pius ægrotantis temerariam eripere poſſit impietatem dilucidabo,
vt is eo prohibente ablato, diuino impulſu occultorum morborum manifeſtam ingredi valeat
agnitionem. Quo ad primum Hippocratem inuenio, quærentem vtrum quid diuinum in mor-
Lib. de morbo ſacro p. 281. ex Foeſio.
bis reperiatur; & ait, quod ſi id inueniretur, procul omni dubio in morbo comitiali continere-
tur, Nam ab Antiquioribus *neque quicquam alijs morbis diuinius, aut ſacratius* eſſe exiſtimatum eſt
ipſo morbo ſacro: Verum omnino is negat vllum in epilepſia quid diuinum eſſe; cum dixerit.
Sed eandem, ex qua reliqui morbi oriuntur naturam habere mihi videtur: cur autem morbus diuinus
& ſacer eſſe putaretur, inquit *Homines vero ex imperitiâ, & admiratione ei naturam quandam, &*
cauſam diuinam ineſſe cenſuerunt, quod nulla in re reliquorum morborum ſimiles eſſet. Et per conſilij
inopiam, qua morbum non cognoſcunt, illi diuinitatem aſſeruant, perfacile parabilem vero curationis
modum, eis medentur, cum expiationibus, & incantationibus ab eo liberentur. Deinde eorum opinio-
Pag. 281.
nem eneruando, ſcriptum reliquit, *Quod ſi ideo diuinus eſſe cenſeatur, quod admirationem quandam*
C *habeat, multi morbi ſacri futuri ſunt* eos autem recenſet, qui hunc diuinum, aut ſacrum vocarunt
morbum *Ac mihi certè, qui primi hunc morbum ad deos retulerunt tales eſſe videntur, quales ſunt*
Magi expiatores, circulatores, ac arrogantes oſtentatores, qui ſe valde pios eſſe plurimumque ſcire
ſimulant. Hi quippe diuinitatis obtentu, ac prætextu, cum ope prodeſſe poſſent, ne inſcitiam ſuam pro-
derent, ſacram hanc rem eſſe affectionem ſenſuerunt, & additis idoneis rationibus &c. Quare conclu
dit poſtea nullum re vera ſacrum, vel diuinum haberi morbum. Attamen inuenio ego in mor-
bis aliquid diuinum morboſum ineſſe; Hippocratis doctrina: Cum ipſe iam innatum conſti-
tuerit calidum immortale eſſe; tum quod in aeris parte ſuperiori propè ignis ſphæram reſidet
Lib. de carnib. ſeu principijs in principio.
Aethera appellatum, tum quod in ſemine, & in homine perpetuum ſe habet, non quidem abſo-
lutè vt Æthera habetur, ſed perpetuum in relatione ad perennem ſucceſſiuam ſingularium per-
durationem ſempiternam, elemento ſtellarum mobili proportionatam; cum primo à Natura
homo in ſpecie intelligatur conſeruandus; ſecùndo vero in huius hominis ſpecificè tuitionis gra
tiam, ſingulares homines intendantur. Id enim quod vnum tantum eſt vi, & vſu in ſemine, &
homine, & quod eſt cauſa inſtrumentalis naturæ perdurationis ſpeciei humanæ motu reflexiuo
proportione reſpondens elemento mobili ſtellarum, eſt immortale, & quid diuinum, ſed cali-
D dum innatum vnum tantum eſt vi, & vſu, æquè tum in ſemine, tum in homine, & quod cauſa
eſt inſtrumentalis naturæ perpetuitatis ſpeciei humanæ motu reflexiuo elemento ſtellarum
mobili proportionatum eſt; ergo calidum innatum hoc modo proportionatè immortale eſt, &
quid diuinum: Dum itaque calidum innatum afflictum, & morboſum iam in morbis magnis
redditum eſt, tunc certè dici poſt quid diuinum morboſum adeſſe in morbis; Maior autem hu-
ius ſyllogiſmi patet: Minor vero ex Hippocratis verbis declarabitur. Nam ſicuti calidum id
innatum in homine perpetuum eſt, vt proportionatum elemento lunæ, & ſyderum mobilium,
ſic etiam ſe habere debet id calidum in ſemine, & homine ſimul; ſed id in homine ſempiternæ
perdurationis ſucceſſiuæ eſt, vt proportionatum elemento lunæ, & ſyderum, ergo calidum
id æquè tum in ſemine, tum in homine proportionatum eſt elemento mobili lunæ, & ſyde-
rum. Maior enim manifeſta inſpicitur, quia ait Hippocrates *in hoc autem triplex ignis nem-*
Lib. 1. de vict. ratione p. 307. ex Foeſ. interp.
pe calidi cordi inſiti *circuitus fecit, in ſe inuicem intro, ac foras tendentes, alios quidem ad*
humorum cauitates, lunæ facultate, alias vero ad exteriorem ſuperficiem, ad ambientem con-
ſiſtentiam, ſyderum facultate, medios autem intro, & foras tendentes, calidiſſimum, & valdiſſi-

mum. Ecce Hippocratem ſtatuiſſe calidum illud lunæ, & ſyderibus ſuo motu reflexiuo perenni proportionatum eſſe, ac in eo lunæ, & ſyderum facultatem mobilem ineſſe; cum autem dixerit *Quibus ſic ſe habentibus multas, euiuſuis generis tum ſeminum, tum animalium formas, nihil inter ſe neque vſu, neque facultate ſimiles à ſe inuicem ſecernunt* nimirum non differunt, cum idem calor innatus hominis, & ſeminis humani ſit, tum vi, tum vſu. Ergo ſicuti calor cordi inſitus ſua ſponte mobilis perenniter à lunæ, & ſyderum facultate regitur, & hinc diuinus introſpicitur, ita etiam calor is in motu reflexiuo perenni à ſemine patris, ad cor filij, & à corde, ad ſemen eiuſdem filij iam facti Patris alterius filij, ad cor huius alterius filij, vt proportionatus elemento mobili ſtellarum diuinum eſt, vt perpetuus in perduratione ſucceſſiua, vt libro primo iam vberrimè demonſtratum eſt. Quoties itaque calidum id cordi inſitum, & à me loco citato primogenitum appellatum, in morbis grauiſſimis male ſe habeat, vt in febre cacoethe peſtilenti, in cordis palpitatione, in lipothymia, ſyncope, & in alijs his ſimilibus affectibus, in his vtique affectionibus, ſemper quid diuinum morboſum inerit. Sed quiſpiam amicus huic inſtituto obijcere poſſet, inquiens, Hippocrates negat vllum in morbis diuinum ineſſe, attamen audes id affirmare ex ſua doctrina; cui reſpondeo quid diuinum in morbis duplex eſſe, vel enim ſimpliciter, ſupranaturaliter, & nihil elementarium, quod curari poſſet etiam rebus ſupranaturalibus; vel proportionatum cuidam diuino, perpetuitatis perdurationis, & metaphoricum propriè naturale, & elementarium, primo enim modo quid diuinum Hippocrates negat dari, ſecundo vero modo in ſua doctrina id concedit. Id autem diuinum lunæ, & ſyderibus proportionatum inquam, Quanduquidem ſicuti luna, & ſydera numero æterna inſpiciuntur, & mobilia ſuo perenni motu ſimplici ſecundum figuram circularem ſunt, ita proportionatè calidum innatum, ſpecie æternum habetur, & mobile ſuo perpetuo motu compoſito ſecundum figuram reflexiuam, à corde, ad ſemen, & à ſemine ad cor, in eſſe ſucceſſiuo ſingularium. Illud autem diuinum cum naturale, & elementarium ſit, pharmacis naturalibus, vt artificialibus curatur. An vero in occultis morbis dignoſcendis quid diuinum ſit. Ex parte ægri diuinum negligentis cultum, quod impedimentum ſit Medico pijſſimo, ad diuinum recipiendum impulſum, felicitatemque diuinam, in latentibus patefaciendis affectibus perquiram; Nam Lactantius, vt adnotat Carpentarius parte poſteriori Platonicæ, & Ariſtotelicæ comparationis in vniuerſa philoſophia pagina 69. ſentit affectus quoſdam iuſtos in Deum cadere poſſe, eoſque affectus quidem *virtutis eſſe, vt iram in malos* puniendos *charitatem in bonos* iuuandos, *miſericordiam in afflictos* ſubleuandos, *qui inquit, niſi Deo ineſſe dicantur, humana vita turbaretur, atque ad tantam confuſionem deueniret ſtatus rerum, vt comptemptis, ſuperatiſque legibus, ſola regnaret audacia: vt nemo denique tutus eſſe poſſet; niſi qui viribus præualeret:* Deinde Carpentarius particularius pergendo, inquit. *Et capite* 17. *qualis hac* D. Opt. Max. *ſit ira, contra definientes à veteribus aſſignatas ita diſputat. Neces eſt bono, & iuſto diſplicere quæ praua ſunt, inquit, & cui malum diſplicet, moueri, cum id fieri videat. Ergo ſurgimus ad vindictam, non quia læſi ſumus, ſed vt diſciplina ſeruetur, mores corrigantur, licentia comprimatur*, concludendo autem ait *Hæc eſt ira iuſta, quæ ſicuti in homine neceſſaria eſt ad prauitatis correctionem: ſic vtique in Deo, à quo ad hominem peruenit exemplum. Nam ſicuti nos poteſtati noſtræ ſubiectos coercere debemus; ita etiam peccata vniuerſorum Deus coercere debet. Quod vt faciat, iraſcatur neceſſe eſt. Quia naturale eſt boni ad alterius peccatum moueri, & excitari. Ergo deſinire debuerunt: Ira eſt motus animi ad coercenda peccata inſurgentis.* Homo itaque aſſiduum Dei negligens cultum, graue committit peccatum, ad quod cohibendum neceſſaria eſt Dei iuſta ira, quæ prohibebit quo minus Medicus pijſſimus diuino incumbens cultui, eam diuinam aſſequi nequeat felicitatem, Vnde morborum latentium exactam ingredi nō valet cognitionem, nec etiam conſequenter curationem. Ac ita ex parte ægrotantis Medicus obitus ægri culpabilis erit. Ex alia vero parte totum in oppoſitum habetur, ex Hippocratis ſententia, vt cap. 1. huius libri iam dictum eſt. Nam ait Hippocrates, & Heurnius in com. *Trahitur autem æger in omnigenam calamitatem, cum Medicus, qui morbo præeſt, peſtilentia iuuenilis temeritatis correptus eſt decori negligens tum in definiendo &c.* Verum *ſi quid ſiniſtri euenerit, Deo irato aſcribunt: iniurij ideo ſunt hi Medici, cum Deo aſcribant, quæ* calamitoſi infortunij *ſua ſunt*; quia *negligunt aſſiduam recognitionē* morborum, cauſarum, ac ſymptomatum: Taliſque medicus *neſcius etiam qua ratione idiotæ tumultuantes ſint inſtruendi, qui efflagitant, metaphoris ornatos ſermones, & ante rectè perſpectum morbū, ad audiendum concurrunt.* Quas res explicando Heurnius inquit *ſermone ſuo* talis medicus empiricus *non ſit, ob imperitiam rectè adſtantes idiotas docere: ſiue illi ſymptomatum vehementia terreantur, & propterea turbentur, & tumultuentur:* Idiotæ igitur *adſtātes, mali naturam cognoſcere volunt*, id ſanè per *ſimilitudines, quas capiant, cum rationes non intelligant*, cum exempla, & ſimilitudines eos doceant adſtantes à deo ab exordio morbi dum vocatus fuerit medicus *Morbi euentum agnoſcere cupiunt, eius, iam qui inuaſit, antequam remedijs, repreſſus ſit aliquantulum, prius quam morbi cōpos fiat Medicus* ergo ſi medicus impeditus fuerit, in morbis occultis manifeſtandis, Diuino impulſu deficiente, eius mentem illuminante, ob ægrotantis delictum aſſiduam Dei relinquendi venerationem, ſimulque deprecationem, id ſanè nunquam Deo Optimo Maximo irato attribui debet.

A

Eodem lib. p. 303.

B

Lib. de ira Dei c. 16.

Sed malè.

C

Dubium.

D

Lib. præc. p. 113

Pag. 114.

A debet, quoniam tunc idiotæ aſſeuerarent *ob imperitiam* ſuam medicum *rectè* eos *adſtantes docere* non poſſe, non autem propter Dei iram, ſi enim Medicus illud vſu venire aſſereret, ab ira Dei, procul omni dubio ab omnibus hanc rem audientibus iniucijs exiſtimaretur, & medici nomine indignus, præterquam quòd ſine eo, etiam magno medici dedecore adſtantes *ſymptomatum vehementia* valde turbati *tumultuantes* contra medici dignitatem conſurgerent. Pro cuius dubij ſolutione, ſcito quòd in hac re anguſtiſſima, totum negotium eſt, quòd iram Dei erga ægrotum auferre deuincimur, ceu impedimentum primò adimendum, & id facilè exequi poſſumus, ſi penitentia ductus æger exacta contritione confeſſus fuerit peccata ſua, eiuſque diuini cultus negligẽtiam, in accuratam reddiderit diligentiam, quia Deo optimo Maximo *proprium eſt miſereri ſemper, & parcere*: Eamque ſanè ob cauſam prima res, quę à medico effici debet certè eſt, quòd is ægrum contrita delictorum ſuorum confeſſione, ad pęnitentiam, & aſſiduam deducat recognitionem, qua præſente, æquè tum in ægro, tum in medico ipſo inculpabili facilè, & benè is diuinum conſequi poterit impulſum, ad eam diuinam aſſequendam felicitatem, pro occultis patefaciendis morbis. Dubitatu autem dignum eſſe inuenio, cum adſtantes idiotæ etiam in morbis cronicis tædium inferentibus Medico notiſſimis, turbati, tumultuantes exiſtunt, morbi tædium cauſis ſuis, à me declaratis in promptuario cuiuſcunque cruditatis rectè dignoſcendæ, rectèque curandæ, non aſcribentes, immo id impetitiæ medici attribuunt, affirmantes eum morbum ei medico occultum eſſe, nec tamen ad aliam deuenire oportet indicationem, *manente eo quod ab initio viſum eſt*, vt Hippocrates decreuit, & Galenus affirmauit. Poſſunt attamen hi vulgares homines ea proferre, quę Hippocrates de morbis vterinis exarat, hunc in modum, *Tum vtro & neceſſitas, & temporis diuturnitas, eis morborum cauſis declarat, Atque adeo interdum dum non intelligunt, quanam ex cauſa ægrotent, immedicabiles morbi euadunt, priuſquam Medicus ab ægrotante rectè morbi cauſam ediſcat: Eas enim etſi cognoſcant, enunciare pudet, turpeque ſibi eſſe ob imperitiam, & inſcitiam reputant: ſimul etiam Medici falluntur cum morbi cauſam non exactè inueſtigant, ſed tanquam viriles curent, & multas vidi ab eiuſmodi affectionibus conſumptas: Verum confeſtim exactè morborum cauſas perueſtiganda eſt, multum enim mulieres morbi & viriles curatione diſcrepant*. His ergo de cauſis tibi neceſſe eſt, vt aliquis alius Medicus ſuperuocetur cum ex Hippocrate habetur *neque ſanè indecorum fuerit, ſi Medicus in rei præſentis anguſtia circa ægrum verſatur, imperitiæ tenebris etiam circunfuſus, alios quoque accerſiri iubeat. quo communi conſilio, quæ in rem ægri ſunt diſquirantur, & illi ad præſidiorum facultatem operas ſuas conferant*, ſed non *imperitiæ tenebris circunfuſus*, immo petitia, & ſcieotia decoratus, ne ab ijs vulgaribus hominibus iniuſtè calumniatus fueris, cum in talibus morbis cronicis tædio plenis etiam empiricos nos admittere debere iubeat, dum ait *Horum quamuis collega iungerer, non tamen de medendi ratione cum illis conſilium iungerem*, cum hi dogmatica ratione deficiant. *Sed confidenter peterem vt remedia ſua* experimento ſolummodo obſeruata, *proferrent. Inquiſitionis enim elegantis ſcientia* dogmatica, & rationali doctrina habitu firmo iam acquiſita *apud eos diſperſa reperitur. Et quamuis hi neceſſario ſint indocti, affirmo tamen exercitationem horum vtilem eſſe, poſtea quam præceptorũ cognitione fraudantur* vtilis nanque eorum exercitatio eſt vt Heurnius ait pag. 135. particula 4. *in contumacibus morbis* tametſi præceptorum dogmaticorum rationalium doctrina hi careant. *Quis enim præceptorum multifidam veritatem* doctrinæ allatæ *ſe verè indagare poſſe ſperet, citra exercitationis conſtantiam? Quare hoc moneo, dicentibus quidem iſtis* empiricis rationale doctrina indigentibus *auſcultandum eſſe; At operantibus* ſola experientia *reſiſtendum eſſe*. Si itaque in caſu propoſito, dum contumax morbus diu ægrum affligendo, adſtantes idiotæ turbati tumultuent, exiſtimaotes, eum morbum tibi petito, & inculpabili medico occultum eſſe; Hinc hi vulgares homines alium ſuperuocarent medicum vel empiricum, vel infidum, vel non idoneum, qui contra ægrotantis vtilitatem, & ſalutem, eandem vulgi ſubſtineret opinionem, quid quæſo efficere debebis? vt æger huius medici iniuria oſtentatione non percat? Tunc enim reſpondeo alios duos, vel tres, te ducere debere, medicos vndique Artis Medicæ collegas, & ſponſos peritiſſimos, ſapientiſſimoſque, & penitus fidos, ſimulque pios, omnia enim, pro tuo poſse, facere cogeris, ne alij medici inſcitia, vel vaſticie æger obeat; Quoniam his optimis ductis medicis, eorum *communi conſilio, quæ in rem ægri ſunt, diſquirantur, & illi ad præſidiorum facultatem operas ſuas conferant*.

D

Solutio.

Dubium.

2. Aph. 52. & Et Gal. 1. de comp. me. 5. l. c. 20. f. 116. A.

Li. 1. de morbis mul. 666.

Lib. præceptionum p. 40. Foeſia.

Lib. citato pag. 134. ex Heurn.

Solutio.

CAPVT

A

CAPVT IV.

In quibus Medici diſpoſitio, quo ad peritiam, & ſcientiam, conſtat, ad impulſum acquirendum diuinum, pro occultis inueſtigandis morbis.

MEdicus autem pius, vt vndique aptus ſit, ex ſua parte, ad eam diuinam adipiſcendam felicitatem, vltra aptitudines explanatas, requiritur quoque, eum pęnitus, penituſque ſapientiſſimum, ſimulque peritiſſimum eſſe; vt vero is talis ſit, optimus eſſe debet, æquè tum logicus, tum Philoſophus naturalis, moralis, & metaphiſicus, atque Medicus Medicæ Artis adæquatus ſponſus, ſeu collega inculpabilis, habitum recta ratione, & experimento ſimul certo comprobatum omnino acquiſitum poſſidens, longa exercitatione exploratum; Poſtquam ergo iuuenis Arti Medicæ operam daturus, tot æquè tum logicæ, tum Philoſophiæ exactè ſtuduerit, illico ad principia Medicę
Artis incumbere tenetur, ad dignitates nempe definitiones, ſuppoſitiones, & regulas; ſubinde B
ad philoſophiam peculiarem naturæ humanæ conſequendam accedere deuincitur, cum dixerit
Hippocrates *conare autem vt te Naturalem Medicum exhibeas, ad hominis habitum, & vires reſpi-* Li. de ſterilitate p. 767. in Foeſ.
ciendo Horum enim nullus temere, & inconſiderate aliquid agit denique cuncta præſidia indicationibus deſeruientia certa poſſidere debet, Vnde medicina vſualis à Medico perito vndique obtineri debet inculpabilis. Verum quoniam interdum contingere poteſt, quòd ex parte infiniti numeri particularium, quorum aliqua ſingularia aliquam ſingularem habeant conditionem ſibi
propriam, ab alijs indiuiduis diſcrepantem, Ideo tunc peritia ſapientiam Artis nihil iuuat, At
vero ſolum tunc natura perſpicax iuuat. Nam Hippocrates ſcriptum reliquit, *Ad hæc igitur præ-* Lib. de decente habitu p. 33.
dicta omnia præcipue Dux eſt natura, quia vt ait Heurnius tria ſunt omnium artium, & ſciētiarum Pag. 103.
comparandarum, vt pote natura, doctrina, & vſus, ſeu exercitatio. Verum horū Dux, & Princeps Ibidem.
Natura quidem introſpicitur. *Nam ſi his, qui animum artibus applicant, hæc affuerint omnia, prædicata peruadere poterunt*, & ait Heurnius *id eſt natura ſagax* ſeu callida, perſpicax ve, ſolertia referta *hominis ſi fuerit. facilè ſcientiam*, artemque communiter ſcientificam, vt Artem Medicam *diſcet, & elegantiam morum & vſum. Vſus enim, qui decori per ſe nequit in ſapientia, & eidem adiuncta arte, docebitur per naturā, vt per artis principium haberi queat*, & Heurnius habet *Natura enim*
circa ſingula Dux eſt, nam per ſe doceri nequit in Philoſophia & arte Mutuas ſophia, & vſus ſibi viciſ- C
ſim in cunctis dant operas. Quandoquidem *ſophia.* I. ſapientia *reddit vſum elegantem: vſus* vero *fructuoſam* efficit *ſophiam. Sed natura ſagax percipit, vt id agendum, & quomodo coniungenda* iſthęc ſint. *Doceri enim nequit ob particularium infinitum* potentia *numerum, quorum quaque peculiarem*
Hippos. *habent rationem, ab alijs diuerſam. Quod ergo doctrina nequit, natura facit hominis prudentis* circa aliquam indiuidualem conditionem ab alijs indiuiduorum conditionibus diſſonantem. *Quin etiam natura effluit, & remiſcetur cum ſapientia ad cognoſcenda ea, quæ ab ipſa natura fabricata ſunt:* pro cuius particulæ explanatione Heurnius inquit *Ex euentu doceri poteſt, à natura ſagaciore, qua-*
tenus vſu ſapientiæ, & artis, *in natura, exempla eodem modo habentia obſeruat vnam eandemque ra-* Pag. 104.
tionem circa ſingularia verſandi deprehendit. Quæ naturæ obſeruatio principium artis euadit. Hippo- Pag. 103.
crates autem pergendo ait *cum è contra plurimi in ambabus his rationibus, eo ipſo vincantur, & aberrantes, quòd non vtra vis. ſed alter vtra tantum vtentes, demonſtrationem facere ſunt aggreſſi.* Nam natura *eſt fundamentum artis circa vniuerſalia occupatæ: vt è contra Ars natura perfectio, & explementum* habetur: Nam Natura inductione ſenſata omnia, ſeu plura ſimul iuncta colligit ſingularia, quæ inductio fundamentum reale eſt ex parte rei vniuerſalis, vt libro primo huius operis
iam dixi: Ars vero cum vniuerſale id fundamentaliter ex parte rei, facta abſtractione à ſenſu, ad D
intellectum artificis, formaliter formet id perficit, & ideo Ars naturæ perfectio eſt; ceu eius principij: Ideo à natura inductione ſcimus, ab intellectu vero demonſtratione ſcimus, cum his duobus modis ſciamus, vt etiam faſſus eſt Ariſtoteles. *Scientia nanque, ſicut & ipſum ſcire duplex eſt;*
6. Metaphiſices c. 5. p. 368. *quorum aliud potentia, aliud actu eſt. Potentia igitur, cum ſit tanquam materia ipſius vniuerſalis*, & alibi ait *ſi quidem diſcimus aut* potentia *per inductionem* aut actu *per demonſtrationem; Eſt autem de-* 1. Poſt. c. 14.
monſtratio ex vniuerſalibus, inductio autem ex ijs quæ ſunt particularia. Natura ea igitur non modo 1. Poſt. c. 24.
in ſenſata plurium ſingularium inductione, ſed etiam in abſtractione à ſenſata inductione, ad in-
tellectuale vniuerſale facta ineſt *impoſſibile enim eſt vniuerſalia ſpeculari, niſi per inductionem, quo-* 1. Poſt. c. 14.
niam, & quæ ex abſtractione dicuntur, eſt per inductionem nota facere, ſi quis vult nota facere. Inducere autem non habentes ſenſum, impoſſibile eſt: ſingularium enim ſenſus eſt. Vnde à primo, ad vltimū, ſcire Artis Medicæ, & à natura promanat, ceu à primo Duce, & primo principio, & ab Arte ipſa tanquam à perficiente, & ab vſu, ſeu exercitatione longa proficiſcitur velut à fructifero vſu, vndique Artem in habitum firmum infallibilem conſtituente, A natura vero dum ea *effluit & remiſcetur cum ſapientia ad cognoſcenda ea, quæ à natura facta ſunt*, vt *ſagax percipit ut id agendum, &*

quomodo

A *quomodò coniungenda ſint iſthæc à natura fabricata, peculiarem* habentia *rationem, ab alijs diuerſam* primo ex ſenſatis particularibus, inductionem quoque ſenſatam coniungit, Mox vero à ſenſu ad intellectum eam abſtrahit inductionem, vt ab intellectu Artis vniuerſale conſtruatur, vt poſtmodum demonſtratio fabricetur, Ac ita Artis *ſophia, ſeu ſapientia, reddit vſum* vt demonſtrationum *elegantem: vſus vero fructiferam efficit* Artis *ſophiam*; Vnde natura ſagax nedum confluendo ſe ipſamque comiſcendo cum Artis ſapientia, artem mirabile iuuat ad inueſtiganda ea, quæ à natura facta fuere, vel per ſe, vel per accidens, vel manifeſta ſint, vel occulta, ſed etiam valet vbi *Doceri nequit, ob particularium infinitum numerum, quorum quæque peculiarem habent rationem, ab alijs diuerſam*: vt morbis occultis vſu venit, ſi nanque *quod doctrina nequit, natura facit hominis prudentis* igitur quod Medici optimi peritia, & ſapientia *nequit* ad occultos patefaciendos morbos, ratione diſpoſitionis Medici pij, ad eam allatam diuinam acquirendam felicitatem *Natura ſagax facit hominis prudentis.* Ac ita in hoc natura longè Artis ſapientia ſuperior exiſtit. Natura vero moderatè melancholicorum ea eſt optima, vt antea dictum eſt ex Ariſtotelis mente. Ex his autem hactenus dilucidatis rebus, iam manifeſtum eſſe reor, quibus modis pius Medicus diſponi poſſit, ad eum diuinum acquirendum impulſum, vt is occultorum morborum exactam ingredi valeat agnitionem. Sed vt huius operis finem imponam, dubitatu dignum eſſe inuenio, quo-
B niam ex parte Dei optimi Maximi, ad agendum circa hæc inferiora, nulla requiritur præpara- Dubium.
tio, ſeu diſpoſitio, Nam vt virtus diuina, & infinita ſupranaturalis, & ſeparata ratione ab his inferioribus, ſine inſtrumentis diſpoſitiuis ſuo diuino impulſu agit, ergo nulla diſpoſitio alia medico pio requiritur, niſi, vt is diuino, & aſſiduo decoratus ſit cultu, non autem alia diſpoſitio ex parte peritię, & naturæ deſideratur. Cui reſpondeo hanc diſpoſitionem minime requiri ex parte Solutio.
Dei Optimi Maximi, ſed tantum ex parte Medici pij, vt is Medicus eam cognitionem morborum iam patentium impulſu diuino factorum, iam acquiſitam, vndique demonſtratiuam, idiotis etiam manifeſtare debeat, & etiam elegantiſſimis metaphoris, ſeu ſimilitudinibus eam penitùs declarare deuincitur; ne hi turbati tumultuent contra Medici præſtantiam, ac dignitatem.

Finis Libri Sexti.

VALE.

VALERII MARTINII VENETI

PHILOSOPHI, ET MEDICI.

CERTITVDINIS MEDICINAE ENCOMIVM, quæ ſua origine diuina eſt.

ENCOMII ARGVMENTVM.

Artem Medicam cæteris cunctis artibus longè certiorem eſſe, oſtenditur: cum Dei Optimi Maximi ſex modis munus ſit. Vt enim humanæ naturæ cuſtodia à Deo ſuam originem aſſumpſit, quatenus verò acquiſita ab Apolline inuenta, ab Aeſculapio aucta, verum ab Hippocrate perfecta, à Galeno verò à Sophiſtarum erroribus depurata, & ampliata: Tandem ab alijs poſtea traductione è Græco in Latinum nobis italis patefacta: Hinc etiam à ſuperſtitioſis Arabum cauillis emendata.

NVllum ſanè adeò temeritate andacē inueniri poſſe arbitror, qui vt incerta, & non recta eſſe poſſe penitè ipſa ea, quæ in ſalutis hominis prouidentię gratiam à D.O.M. ſecundum naturam ſe habentia, ſtatuta fuere, aſſeuerare audeat. Cum Deus quidem ipſe omnia, quę iam conſtituit omnino vera, penituſq; certa condiderit, prorſuſq; recta, nihilq; ambigua. Ceterùm præſertim ea ſanè, quæ Naturæ inſunt, qualis Medicina reperitur eſſe, Hip. ſententia. Aliç verò omnes artes procul omni dubio ſolum hominum induſtria inuentę, hinc nihil ſecundum naturam ſunt: Quocirca tantùm artificialiter factę ſunt; Ideoque Artifices alij tantùm artium miniſtri, Medici verò Naturę ipſius miniſtri, nec non quatenus tales, etiam Medicinę miniſtri, cum Natura ipſa medicatrix, atq; morborum curatrix ſit per ſe, & primò. Ea propter Medicina facta non ſolum artificialiter, verum, vt prouidentia etiam atque Naturę humanę reparatrix, ac denique vt vitiorum corporis humani correctrix: Cum itaque ars nulla à diuina mente prodijſſet, niſi tantùm Medicina, idcirco eam ſolam diuinam eſſe, patet: hinc etiam ſola digna fuit, vt hominibus, eam inuenientibus, veluti Dijs honorandis Templum conſtruxiſſent Antiquiores, vt infra dicam. Nec mihi obſtet, omnes artes Dei munera fuiſſe, Hippocratis mente: Quoniam cæteras artes non ita omnino certas nobis dono dedit Deus, vt artem medicam, eò quia aliæ artes hominum induſtria fabricatæ, ui poſſu, ac auxilio diuino: Ideo non ità certæ, cum earum ſubiectum, paſſiones, & cauſæ, ac inſtrumenta ab induſtria Artificum pendeant; qui artifices modo rectè, modo vèro non rectè agunt; vt Hip. In medicina verò cum finis, ſubiectum, paſſiones, & cauſæ, nec non inſtrumēta à Natura ſint, ac à Deo eorum efficaciam poſſideant, eo quod non modo ipſe Deus ſecundum naturam omnia fecit, verum etiam naturam ipſam creauit, Hippocratis ſentētia, proinde in medicina certitudo perpetua eſt; Ait enim Hip. *Naturam verò Dij omnes ex eo ordine ſucceſſiuè, & ſpecificè conſtituerunt; Quæ igitur homines ſtatuerunt, ea nunquam eodem modo ſe habent, ſiue recta, ſiue non recta ſint. Quæ verò Dij ſtatuerunt, ea ſemper rectè ſe habent; atq; recta, & non recta in tantum inter ſe differre videntur. At hominis artes manifeſtas, affectionibus tum manifeſtis, tum obſcuris ſimiles eſſe demonſtrabo.* Deum verò ad hominum ſanita-

Margin notes (left): 1. Ratio Primi que Dei munus in Medicina. — Medicina ſua origine diuina, & ſecundum naturam eſt. — Obiectio. Solutio. — Deus omnia, quæ ſunt in medicina ſecundū naturam ſtatuit, ac etiam ipſam naturam creauit. — Hip. verba.

Margin notes (right): A — Hip. de flatib. in princip. — Lib. de arte. — Ariſt. 6. ethic. c. 3. — Hip. lib. de arte p. 4. — 13. De vſu par. 3. c. 186. — Li. de conſt. artis c. 20. & 23. — Eod. lib. c. 18. — B — In epiſt. ad Sen. & popul. Abderitarū p. 1151 ex Foeſ. interp. Vide in prigl. ex Heurn. & 108 & ex Foeſ. p. 34. — Lib. 1. de vict. rat. pag. 307 ex Foeſ.

A ſanitatis tuitionem, morborumq; ablationem vtiq; herbas omnes, ſtirpes, arboreſq; fructiferas, vnà cum animalibus cunctis, cęteriſq; rebus ſuis quidem virtutibus præditas iam creaſſe patet, vt ſempiternis monumentis prodidit Moſes Geneſis c. 1. Quam ſententiã clarius etiam haben us in Eccleſiaſtico, vbi habetur. *Honora Medicum propter neceſſitatem, etenim illum creauit Altiſſimus. A Deo eſt enim omnis medela, & à Rege accipiet donationem. Diſciplina Medici exaltabit caput illius, & in conſpectu magnatorum collaudabitur. Altiſſimus creauit de terra Medicinam, & vir prudens nõ abhorrebit illam non ne à ligno indulcata eſt aqua amara? Ad agnitionem hominum virtus illorum, & dedit hominibus ſcientiam Altiſſimus, honorari in mirabilibus ſuis. In his curans mitigabit dolorem, & vnguentarius faciet pigmenta ſuauitatis, & vnctiones conficiet ſanitatis, & non conſummabuntur opera eius.* Et paulo inferius. *Da locum Medico, etenim illum Dominus creauit, & non diſcedat à te, quia opera eius ſunt neceſſaria.* Quod inſtitutum affirmauit Hipp. lib. de priſ. med. inquiens. *Ex quo ſanè efficitur, vt nihil neq; ad cognitionem vtilius, neq; magis neceſſarium exiſtat, vt rectè, conuenienterque ratiocinando inueſtigaſſe mihi videantur, & ad hominum naturam accomodatè primi, iſtam inueniſſe, artemq; dignam iudicaſſe, quæ ad Deum autorem ex maiorum inſtitutis referretur.* Nam per maiorũ inſtituta, tum Eccleſiaſtici pręceptum illud, iam allatum intelligit, tum etiam Moyſis veriſſimi Vatis documentum enarratum, vt eius munus, ac magis vtile, tum ad cognitionem, tum ad ne-
B ceſſitatem relatum, accomodatumq; ad hominum vitæ cuſtodiendæ & prolungandæ prouidentiam, tam in ſanitatis tuitione, quam in morborum ſublatione conſtituiſſet. Ideo ſequitur etiam vt ſicuti Deus, & Natura ſemper rectè agunt, ad finem certiſſimum conſequendum, ac poſſidendum, ità etiam Medicina à Deo ſtatuta, ſecùndum naturam certa ſit, per ſe, & primo primitate formali, ad ſuum finem obtinendum; ſicuti etiam certiſſima perpetuò ſunt medicamenta ſuis virtutibus ſanatiuis, ſemper eodem modo à Deo, & à Natura condita. Quocirca medicina diuina reperitur ſua origine, vt Dei munus, ab eo conſtitutum, ac certum, rectum, & inculpabile, pro qua eius certitudine, alia duo munera Deus ipſe nobis dono dedit, quorum primum eſt, quòd Apollo eius inuentor, ſecundum verò quòd Apollinis filius Æſculapius amplificator eiuſdem fuerit, vt Soranus Epheſius ait. Vnde Hippocrates in iureiurando, hos duos pro Dijs nũcupauit: ſimiliterq; Hygeam, quæ conſeruat, & Panaceam, quæ reuocat ſanitatem Deas appellauit: Quæ ambæ Æſculapij patris, & Lampatiæ matris filię fuere; ſicuti aliæ duæ, nempè Agla, & Iaſa medicorum pręmia notant, vt Ioannes Heurnius adnotauit: Non autem meminit Hip. duorũ Æſculapij filiorum, nimirum Podalirij, & Machaonis, cum artifices fuiſſent, ac bello Troiano Agamẽ-
C nonem ducem ſecuti fuiſſent ceu Chyrurgiæ inuentores procul ab Æſculapij templo exiſtentes. Cæterum ad quid Hip. quæſo Medicinam ab Apolline inuentam, ab Æſculapio amplificatam, tantis laboribus perficere omnino aggreſſus eſt? vt Gal. & Soranus Epheſius aſſeuerarunt, niſi ea eſſet perpetuę certitudinis? cur amabo ipſe Hip. in ſuis omnibus operibus veraciſſimus, vt Gal. teſtimonio patet; atq. ingenio maximè philoſopho pręditus, hinc omniũ non modo philoſophorum, verum etiam Medicorum primus Autor, medicorumq: princeps rationalium dogmatum: ità peritiſſimus, ac fide cęteris medicis dignior, vt quidem diuinus à Galeno, & ab alijs exiſtimatus, potiuſquam humanus fuerit, in dignoſcendo; cur, dico, Medicinam, vt artem ſcientificam, ac firmam vndiq; immenſis defatigationibus, longaq. experientia, longiſſimiſq; obſeruationibus compleuit? non niſi vt totam, ac omnino veram, atq; certam illam perficeret, ac illuſtraret, vt locis proprijs expoſui. Ideo vt totam per ſe firmam conſtitueret Hipp. medicinam, ipſi Medicinæ tum phyſicam, tum moralem, ac logicam ſimul iunxit, partim vt demõſtratam, & ſcientificam, partim vt demonſtratiuam, ac experimento certificatam, partimq; prudentia infallibilem redderet. Hinc etiam methodi medendi, quæ recta via medendi etiam appellatur, Autor fuit, vt nedum ex ipſius Hip. decretis patet, verum etiam ex Gal. teſtimonio: & quatenus Medicina ſecùndum naturam ſe habet; idcirco non modo operationum Naturæ primus explorator, ac inuẽtor
D fuit; at etiam omnium primus Hipp. qui naturę elementa inuenit, quo in loco ait Gal. Hippocratem ſufficienter de elementis demonſtraſſe. Quocirca inquit, Ariſtotelem potius Hippocratis rationum de natura commentatorem, ac interpretem fuiſſe, quam Autorem, cum Hipp. primarum, & ſecundarum qualitatum indagator fuiſſet, ac etiam mixti generationem inueniſſet. Verùm ne prolixus ſim, Hipp omnium bonorum artis medicæ Autor, & Dux fuit. Ideo omnia Hipp. dogmata recta, atq; veriſſima; hinc eius dogmata ipſa ſecutus eſt ipſe Gal. vt ipſemet faſſus eſt: quippe qui affirmauit Hippocratis dicta exquiſita eſſe, cum nihil fruſtra ſcripſerit, aut dixerit, vt aſſeuerauit Gal. adeo vt Hippocràtis dictio, & ſcriptum ceu Dei vox fuit perpetuæ veritatis, ac certitudinis, vt idem Gal. affirmauit, Vnde ſicuti Deus O. M. medicinam conſtituit, ità Hipp. eam compleuit, cum autem Deus ipſam ferè omnino certam ſtatuiſſet, & demonſtrabilẽ, communiterq; ſcientificam, ideo quoq. Hipp. eam perficit Methodo demonſtratiua, & ſcientifica ſecùndum ſapientiam: Hinc etiam Medicum philoſophum tum naturalem, tum ciuilem, tum metaphiſicum ſimul atq. logicum Deo ſimilem eſſe depromit Hipp, quatenus Medicus medicinæ penitus collega, & ſocius, ità certam Medicinę exercitationem poſſidet, ſicuti à Deo ipſa iam certa quoq; à medicis aſſignata fuit. Mortuo autem Hip. poſtea Sophiſtę aliqui non defuerunt, inter quos Eraſiſtratus, Themiſon, ac Teſſalus, & alii, qui ſanè ità prodigioſis mendacijs, maximiſque

Gen. c. 1. In Eccleſiaſtico c. 38. Pag. 19. ex Foeſ. ex Heur. 74. & 75. ex Corn. fol. 39 ex Maſſa ve 10 partic. 31. & 24. f. 5. Hip. toto lib. de arte, totoq li. de priſc. med. vt videbimus in eorũ comentarijs ſi Deo placuerit vbi de me. cert. ã particulari dicam. In ſuæ Iſogog. præfat. Et Gal. 2 meth. c. 2.

Hip. lib. iureiurand. Locis iam citatis. 1. De dieb. decr. c. 3. 9. Meth. c. 3. 2. De naturali facul. c. 13. 3. De decr. Hip. c. 4. 2. De dieb. decr. c. 1. 2. De cauſ. pulſ. c. 11. & 1. de die. decr. c. 2. & li. de venæ ſec. aduer. Eraſiſt. cap 6. & com. 3. in prog. tex. 2.

Li. de loc. in ho. p. 425. & lib. de ficti lib. 767. & toto lib. de arte totoq. li. de pri. med. totoq. lib. de decor. totoque lib. præcep. Gal. 9. met. c. 18 & ex ipſo Hipp. locis ante citatis de dec. de priſc. med. & præcep. Lib. de arte ex Foeſ. p. 4. & lib. de priſ. me. 19. & lib. de dec. & præcept. 5. Meth. c 10. & 2. meth. c. 6. Gal. 1. de fac. na. c. 13. 1. De elem. c. 9.

2. De fac. nat. c. 4. & 1. met. me c. 2. Hipp. de na. hu. & 1. de vict. rat. & Gal. 1. de ele. c 5 & c. vlt. 2. De nat. fac. c. 7. Gal. lib. de ven. ſect. vda. Eraſ. c. 5. & de præco. ad poſth. c. 1. & 1. ad Glauc. c. 1. 1. De nat. facul. c. 11. com. 1. de vict. rat in mor. ac 1. 4 4. & com. 7. Aph 63. Gal 3. de dieb. decr. c. 12. & 8. de vſu par. c. 6. 1. De vſu part. c. 9.

Deus medicinæ conſtituit. 1 Autoritas. 2. Autoritas.

3. Ab oritio Hippoc. 1. & 2. Theologi & robor. ſa. Medicina magis vtilis eſt ſua cognitione, magiſq. neceſſaria hominib quam cæteræ res cum ſint ad hominũ vitæ prouidentiam coarctata. Certã eſſe medicinã Dei munere & à Natura. Autores Graci.

2. & 3. ratio 1. & 3. munus Dei in medicina. Medicinæ inuẽtio. & auctio. Apollo. Aeſculapius Apollinis filius. Hygea. Panacea. Aegla. Iaſa. Podalirius. Machaon. 4. Ratio. & quæ tum munus, quidem maximum fuit. Hip. medicinã perfecit. qui Aeſclepias fuit.

Hippo. vox Dei fuit complectẽs medicinã certã vt acquiſituã à medicis, ſicuti ſimpliciter Deus eam iam conſtituit.

5 Ratio, ſequitur tum munus. Autores Arabes.

miſque, ac infinitis erroribus deprauarunt, quòd artem à Deo nobis dono datam, & ab Hip. aſſignatam vndiq; certam venenarint, ac fallacem eám reddiderint: Vnde vice ſalutis vitæ hominum; mors potius erat, ab ijs instituta. Quocirca ne tale Dei munus antea quater hominibus dono datum ad hominum vitę cuſtodiam, ſeu prouidentiam contaminata, neq; venenata à Sophyſtarum erroribus maneret: Deus ſua quidem prouidentia poſt Hippocratis obitum elapſis circiter annis ſexcentis, Virum omnibus quidem diſciplinis bónis præſtantiſſimum excitauit, vt verba ſcriptis mandando ipſe nobis iterum Medicinam à Sophiſtarum deprauationibus depuratã certam, rectam, & inculpabilem, ac reparatam conſignaret: Ipſe etenim Gal. fuit, qui diuino impulſu ſomnij prius eius patris, poſtea eiuſdem quoq; Galeni quibus ſomnijs munitus Galenus vt ille, qui ſomnijs fidem præbuit, cum etiam clariſſima fuerint ſomnia, dum annum decimum ſeptimum agebat, tribus annis ante eius Patris obitum, diuina prouidentia ita ductus, medicinæ operam dare cæpit, vt illam cum philoſophia coniungeret. Si itaq; Medicina non eſſet certa auxilio logicæ, phyſicæ, atque moralis virtutis, vt Hippocratis ſententia iam dictum fuit, opus non fuiſſet iſto quinto Dei munere, quo Galenum excitauit tum ad ea, quæ imminuta, & obſcura ab Hipp. ſcripta fuere, perficienda, & dilucidanda; tum etiam ad Medicinam multis Sophiſtarum erroribus coinquinatam, iterum certam, ac depuratam reddendam. Verùm quoniam poſt Galenum tranſactis multis quidem annis plures autores Arabes efflorùerunt, inter quos Auicennas fuit, qui fuit nobiliſſimus, ac Rex Arabum, bonarumq; diſciplinarum ſtudioſiſſimus, qui vir cum Hippocratis, Platonis, Ariſtotelíſque, & Galeni libros perlegiſſet, deinde autorum iſtorum plura volumina, ac libros è græco idiomate, in ſuam linguam Arabam permutauit: hinc Arabum Medicorum Princeps fuit, cuius ſectæ Meſues quoque Aliabas, Raſis, Serapico, Albucaſis, & Alpharabius fuere: ſed Auicennas potiſsimum aliquibus morborum obſeruationibus, ac etiam medicamentorum plurium inuentione operam Medicinę dedit, etſi Rex eſſet: Vnde iſtorum Arabum libri exinde faciliimè è lingua araba à quodam viro Hiſpano latinitate donati fuerunt, in gratiam Alphonſi tunc temporis Hipp. Regis literarum amiciſsimi, cum Hiſpania Arabum regioni contermina iaceat. Ex Hiſpania verò ſubinde ij Arabum libri in Gallias, & in Gymnaſium Paryſienſe, nec non in Italiam in Academiam Patauinam peruenerunt. Quocirca ijs regionibus libri tantum Arabum noti fuere, ac id multo temporis ſpatio, maximoque applauſu: Hinc Auicennę libri omnes primo explanati fuere, tum à Gentile Fulginate, tum à Iacobo de Partibus, etiamſi hi libri erroribus coinquinati eſſent, penutiæ linguæ Græcæ cauſa. Ea propter Medicinæ vndiq; certæ doctrina à Græcis inuenta, ac perfecta, tum nobis Italis, tum Gallicis, tum Hiſpanis ignota erat: eo quia ſolummodo græco calamo Hippocratis, & Galeni conſcripti fuere. Cæterum ſicuti Arabes in exercitatione plurimum medicinæ iuuarunt, ſic per oppoſitum in doctrina valde nocuerunt, cum Arabes ipſi ſuperſtitioſi fuerint, vt Valeſius in ſuis cõtrouerſijs ait, & alter eximius vir Scholæ Tubingenſis ſuis conſtitutionibus Medicinæ: Hinc Aquapendens, qui meorum Pręceptorum vnus fuit, ſæpè hoc dictum in ſuo ore habebat, nempè, quod à Græcis doctrinam, ab Arabibus verò praxim nos habuimus; Idcirco medicina quadantenus varijs erroribus ab Arabibus deprauata fuit. Quam ob rem Montanus commentarijs Auicennæ inquit. *Dixi alias eum fuiſſe, & Nobiliſſimum & Principem, non autem Medicum: Ideo eſt veriſimile hæc omnia, quæ ſcripſit, ex alijs eum collegiſſe, & multa collecta, quæ non intellexit ſcriptis mandaſſe.* Propterea quod exinde ne amplius Medicina omnino certa, & recta Hippocratis, & Galeni deliteſceret, Deus ne fruſtra alia iam allata munera ſua nobis dono data fuiſſent, ſuo quidem diuino impulſu fecit, vt viri vndique doctiſsimi efflorùerint vtriuſque linguæ tum græcæ, tum latinæ peritiſsimi, Nicolaus Leonicenus, & Theodorus Gaza, ac alij exinde, qui cum hanc artem medicam à Deo ferè penitus certam ſtatutam, & rectam, Arabum erroribus ſcriptis relictis, fallacem redditam, exploratam habuerint, ſola veritate, ac humanitate excitati, ac impulſi, iterum, ac iterum eam reparatam, ac certam, & inculpatam, omninoque ab erroribus depuratam nobis Italis tradiderunt; cum omnes tam Hippocratis quam Galeni libros prorſus eodem modo, quo græcè conſcripti fuerint, eodemque modo fideliter latinè traduxerunt. Quo acto, ſubinde in toto terrarum orbe Medicina modis narratis certa recognita eſt, atque etiam tum publicè, tum priuatè per omnium Medicorum manus deuenit, ac pertranſiuit, vt modo eſt.

Sophiſtæ poſt Hip. obitũ medicinam erroribus dilapidaſſe, vnde eam fallacẽ reddiderunt.

Elapſis 582. anno Gal. poſt Hippo. fuit.

Gal. Dei prouidẽtia impulſus ad incumbẽdũ medicinę, vt eã ipſe à Gal. à Sophiſtarũ erroribus vindicaret, eamq; iterũ certã relinqueret, vt eam iã Deus certã conſtituit, as vt Hip. certã nobis conſigna rit.

Sextio, ac ſextũ munus Dei nobis Italis dono datum.

Auicennas.

Autorum græcorum libri è græco in Arabum perperam Auicenna tempore permutati.

Arabũ ſuperſtitioſis delictis medicina deprauata fuit aliquo tẽporis ſpatio, hinc & medicina fallax erat poſt Galeni mortem.

Arabes medicinam ſicuti in exercitatione ampliarunt, ita in doctrina lacerarunt.

Fuit Aquapendentis dictum.

Montanus Auicennã notauit.

Deus ſua benigna, ac ſumma prouidentia viros excitauit græcis locutionib. vt certã medicinam græcorum è calamo græco in latinum iſti viri reducerent ne amplius Arabum ſuperſtitioſis erroribus medicina in Italia, Gallia, & Hiſpania incerta eſſet.

9. Meth. c.4. & 1. ad poſth. c.2.
Li. de ſectis ad eos qui introducuntur in fine.
14 Meth. med. c.8. & de cur. rat. per ſang. miſſ. c. 21.
Li. de ſectis eos qui introd. in fine.
9. De vſu part. 8.

Lib. 1. ſect. 1. c. 13. in fine.

Io lib. cam. Auptim. fer c.1. de humor. lect. 31. p. 186.

Finis Encomij certitudinis Medicinæ.

Laus honor, & gloria ſemper Deo eiuſque Matri Mariæ ſemper Virgini,

A01 146 10 16

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

1461016

Digitized by Google

F.73.

XXX
E-29

Digitized by Google